

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΠΜΣ ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΑΣΤΙΚΗΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2016-17

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΘΕΜΑ: Οι δημόσιες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου στις χώρες του ΟΟΣΑ και στην Ελλάδα:
συγκριτική αξιολόγηση και προτάσεις πολιτικής**

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: ΦΑΝΗ ΚΑΡΑΜΗΤΣΑ

ΑΜ: 0816Μ048

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΙΩΑΝΝΗΣ ΨΥΧΑΡΗΣ

Περίληψη

Η παρούσα εργασία έχει σκοπό την συγκριτική αξιολόγηση των δημοσίων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου στις χώρες του ΟΟΣΑ και στην Ελλάδα, ώστε εξάγει συμπεράσματα σχετικά με την τάση μείωσης που παρατηρείται τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Η αξιολόγηση πραγματοποιείται με ανάλυση των αποτελεσμάτων από την επεξεργασία στοιχείων για τα βασικά μεγέθη μέτρησης των επενδύσεων κράτους, δηλαδή του σχηματισμού ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου και του κεφαλαιακού αποθέματος, στις χώρες του ΟΟΣΑ την περίοδο 1992 - 2015. Αυτό που προκύπτει είναι ότι, αν και η γενική τάση εξέλιξης είναι η σημαντική μείωση των δημοσίων επενδύσεων και η ήπια μείωση του δημόσιου κεφαλαιακού αποθέματος ως ποσοστά του ΑΕΠ, οι τάσεις των επιμέρους χωρών είναι μικτές και εν μέρει αντίρροπες.

Οι δημόσιες επενδύσεις στην Ελλάδα έχουν μεγάλη παράδοση αλλά και ιδιαιτερότητες εφαρμογής και χρηματοδοτούνται κατά το μεγαλύτερο μέρος τους από πόρους της πολιτικής συνοχής της ΕΕ. Η χωρική τους κατανομή επηρεάζεται από πληθυσμιακά κριτήρια και από τα επιμέρους αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των περιφερειών της. Η οικονομική κρίση μείωσε σημαντικά τη δαπάνη για δημόσιες επενδύσεις. Συγκριτικά με τις χώρες του ΟΟΣΑ, η Ελλάδα συγκαταλέγεται στις χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά δημόσιου κεφαλαιακού αποθέματος και δημοσίων επενδύσεων και φαίνεται ότι οι επιλογές βελτίωσης των δημοσίων αναπτυξιακών πολιτικών θα πρέπει να σκοπεύουν κυρίως στην ποιοτική διαφοροποίηση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, προκειμένου αυτό να πετύχει την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Η βελτίωση της αποτελεσματικότητας/αποδοτικότητας των δημοσίων επενδύσεων αποτελεί και τον βασικό στόχο ειδικών εργαλειοθηκών που σχεδιάστηκαν, από τους Διεθνείς Οικονομικούς Οργανισμούς που πραγματεύονται τα θέματα ανάπτυξης, για τους διαμορφωτές δημοσίων πολιτικών και τις Κυβερνήσεις, οι οποίες παρουσιάζονται αναλυτικά στην παρούσα εργασία.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Δημόσιες Επενδύσεις, Δημόσιο Κεφαλαιακό Απόθεμα, Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, Πολιτική Συνοχής

Summary

The goal of this work is the comparative evaluation of public investments in fixed capital formations between Greece and the other member states of OECD, in order to draw conclusions about the reduction trend that is taking place in the last two decades. The evaluation is based on the analysis of the data regarding the basic metrics of state investment of the OECD member states, ie gross fixed capital formation and the capital stock, within the period 1992 – 2015. Our conclusion is that even if the general trend shows substantial reduction in public investments and mild reduction in public capital stock as GDP percentages, trends within each member state are mixed and partly opposing.

In Greece, public investments have a long history, distinct application particularities and they are mainly funded by EU cohesion policy resources. Their geographical distribution is influenced by population criteria and by the developmental characteristics of each particular region. The undergoing economic crisis has greatly lessened the public investment spending. Compared to the OECD countries, Greece is among the countries with the highest rates of public capital stock and public investments and it seems that the improvement of the public investment policies should target chiefly on the qualitative differentiation of the Public Investment Programme, in order to achieve in pursuing economic and social development.

The amelioration of the effectiveness and the efficiency of the public investments is the main objective of special toolkits that has been designed for the modulation of public policies. These toolkits has been delivered by International Financial Organizations that deal with public policies and economic development and they are presented and discussed in detail in this paper.

KEY WORDS: Public Investment, Public Capital Stock, Public Investment Programme , Cohesion Policy

Στην κόρη μου Αντιγόνη που μου χάρισε το
έργο της για να κοσμήσω το εξώφυλλο και
στον Χάρη που με στηρίζει σε ότι κι αν κάνω

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	6
1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
2 ΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	8
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
2.2 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΠΕΝΔΥΣΗΣ	8
2.2.1 Βασικοί ορισμοί.....	8
2.2.2 Ιστορική αναδρομή.....	10
2.3 Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	11
2.4 ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	13
2.4.1 Οι τάσεις των δημοσίων επενδύσεων σύμφωνα με τους Διεθνείς Οικονομικούς Οργανισμούς.....	13
2.4.2 Προτάσεις Διεθνών Οικονομικών Οργανισμών για τις δημόσιες επενδύσεις	16
2.4.3 Εργαλειοθήκες για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των δημοσίων επενδύσεων.....	18
3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΤΑΣΕΩΝ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	21
3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	21
3.2 ΟΡΙΣΜΟΙ, ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ, ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ.....	21
3.3 ΧΩΡΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΑΝΑΛΥΣΗΣ	23
3.4 ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΤΑΣΕΩΝ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΟΟΣΑ - ΟΜΑΔΟΠΟΙΗΣΕΙΣ	23
4 ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	33
4.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΠΕΝΔΥΣΗΣ	33
4.2 ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ - ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	33
4.3 ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.....	37
4.3.1 Νομοθεσία μηχανισμού υλοποίησης του ΠΔΕ.....	37
4.3.2 Νομοθεσία για τις διαδικασίες κατάρτισης και εκτέλεσης του Κρατικού Προϋπολογισμού	38
4.3.3 Προσδιορισμός δημοσιονομικού πλαισίου.....	39
4.3.4 Νομοθεσία για την αποκέντρωση της δημόσιας διοίκησης και την Τοπική Αυτοδιοίκηση	39
4.3.5 Ενσωμάτωση Κανονισμών για την εφαρμογή συγχρηματοδοτούμενων από την ΕΕ Προγραμμάτων.....	41
4.3.6 Λοιπές κανονιστικές πράξεις για την εκτέλεση του ΠΔΕ.....	42
4.4 ΤΑΣΕΙΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	43
4.5 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	44
4.5.1 Εθνικό και συγχρηματοδοτούμενο ΠΔΕ.....	44
4.5.2 Τομεακό και Περιφερειακό ΠΔΕ.....	45
4.5.3 Κατανομή ΠΔΕ κατά τομέα.....	47
4.5.4 Τα έργα του ΠΔΕ την περίοδο 2000 – 2017.....	49
4.6 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.....	50
4.7 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	51
4.8 ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	55
5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	59
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ	63
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	72

Πίνακες

Πίνακας 1.1.	Αρχές ΟΟΣΑ για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των δημοσίων επενδύσεων	19
Πίνακας 4.1.	Ετήσια κατανομή δαπανών ΠΔΕ ανά πηγή χρηματοδότησης (2000 - 2017)	46
Πίνακας 4.2.	Περιφερειακή κατανομή ΠΔΕ 2000 - 2017	51
Πίνακας 4.3.	Περιφερειακή κατανομή ΠΔΕ πριν και μετά την κρίση 2000 - 2017	58

Διαγράμματα

Διάγραμμα 2.1.	Εξέλιξη δημόσιου/ιδιωτικού ακαθάριστου σχηματισμού παγίου κεφαλαίου (GFCF) στις χώρες του ΟΟΣΑ, 1980 – 2015	13
Διάγραμμα 2.2.	Εξέλιξη δημόσιου κεφαλαιακού αποθέματος στις χώρες του ΟΟΣΑ, 1980 - 2015	14
Διάγραμμα 2.3.	Εξέλιξη ακαθάριστου σχηματισμού παγίου κεφαλαίου (GFCF) στις χώρες του ΟΟΣΑ, 1980 - 2015 (ετήσια % αύξηση)	14
Διάγραμμα 2.4.	Αναλογία δημόσιου/ιδιωτικού ακαθάριστου σχηματισμού παγίου κεφαλαίου, στις χώρες του ΟΟΣΑ, το 2012	15
Διάγραμμα 3.1.	Εξέλιξη ακαθάριστου σχηματισμού παγίου κεφαλαίου, (% ΑΕΠ), 1992 - 2005	31
Διάγραμμα 3.2.	Εξέλιξη δημόσιου κεφαλαιακού αποθέματος, (% ΑΕΠ) 1992 - 2015	31
Διάγραμμα 3.3.	Εξέλιξη δημοσίων επενδύσεων στις χώρες του ΟΟΣΑ (1992 - 2015)	32
Διάγραμμα 3.4.	Εξέλιξη δημόσιου κεφαλαιακού αποθέματος στις χώρες του ΟΟΣΑ, 1992- 2015	32
Διάγραμμα 4.1.	Η εξέλιξη των δαπανών του ΠΔΕ, ως % του ΑΕΠ (2000 – 2017)	43
Διάγραμμα 4.2.	Η εξέλιξη των δαπανών του ΠΔΕ, κατά κεφαλήν (2000 – 2017)	44
Διάγραμμα 4.3.	Εξέλιξη δαπανών ΠΔΕ ανά πηγή χρηματοδότησης, (2000 – 2017)	45
Διάγραμμα 4.4.	Εξέλιξη δαπανών ΠΔΕ κατά τομεακό και περιφερειακό σκέλος (2000 – 2017)	47
Διάγραμμα 4.5.	Δαπάνες ΠΔΕ κατά τομέα (2000 – 2017)	48
Διάγραμμα 4.6.	Δαπάνες ΠΔΕ κατά τομέα και πηγή χρηματοδότησης (2000 – 2017)	49
Διάγραμμα 4.7.	Μεγέθη έργων ΠΔΕ 2000 - 2017	49
Διάγραμμα 4.8.	Διαδικασίες υλοποίησης έργου μέσω του ΠΔΕ	54
Διάγραμμα 4.9.	Εξέλιξη υλοποίησης Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων (2000 – 2017)	55
Διάγραμμα 4.10.	Μερίδιο δαπανών ΠΔΕ κατά τομέα πριν και μετά την κρίση	56
Διάγραμμα 4.11.	Μερίδιο περιφερειών στην κατανομή δαπανών ΠΔΕ πριν και μετά την κρίση	57

Πρόλογος

Σε όποιο τόπο και να βρεθεί κανείς διαπιστώνει εύκολα ότι πέρα από το φυσικό περιβάλλον, υπάρχει ένα σύνολο ανθρωπογενούς παρέμβασης που συγκροτεί ένα δεύτερο **«τεχνητό» περιβάλλον**, απαραίτητο για κάθε δραστηριότητα. Το περιβάλλον αυτό κατά το μεγαλύτερο μέρος του προέκυψε με κρατική παρέμβαση για υλοποίηση έργων δημοσίων επενδύσεων, για την δημιουργία δηλαδή υποδομών μεταφορών (αυτοκινητόδρομοι, σιδηρόδρομοι, λιμάνια, αεροδρόμια), υποδομών δικτύων (ενέργεια, τηλεπικοινωνίες), κοινωνικών υποδομών (σχολεία, νοσοκομεία), βιομηχανικών περιοχών, συστημάτων ύδρευσης και αποχέτευσης οικισμών κ.λ.π.

Οι δημόσιες επενδύσεις αποτελούν καθοριστικό παράγοντα για την οικονομική και κοινωνική ζωή αφού **διαμορφώνουν τις επιλογές** για το πού ζουν και εργάζονται οι άνθρωποι, επηρεάζουν τη φύση και τη θέση των ιδιωτικών επενδύσεων, επηρεάζουν σημαντικά την ποιότητα ζωής. Για το λόγο αυτό είναι από τα θέματα που βρίσκονται συχνά στο δημόσιο διάλογο, κυρίως όταν πρόκειται να κατασκευαστούν μεγάλα κοστοβόρα έργα όπως αυτοκινητόδρομοι, μετρό κ.λ.π.

Όπως είναι φυσικό οι δημόσιες επενδύσεις είναι ένα από τα σημαντικότερα θέματα στην **βιβλιογραφία** των δημοσίων οικονομικών, σχετιζόμενο στενά με την έννοια της ανάπτυξης. Σχετικά πρόσφατα οι Διεθνείς Οικονομικοί Οργανισμοί έχουν εντάξει εκ νέου δυναμικά στην ατζέντα τους μελέτες και εργαλεία για προώθηση θεμάτων σχετικών με τις δημόσιες επενδύσεις, εξετάζοντας την αναπτυξιακή τους επίδραση, όχι μόνο στις αναπτυσσόμενες και αναδυόμενες οικονομίες, όπου ανέκαθεν ήταν το πεδίο σχετικής παρέμβασης, αλλά και στις χώρες του ανεπτυγμένου κόσμου, όπου οι δημόσιες επενδύσεις φαίνεται να υποχωρούν σταδιακά τις δύο τελευταίες δεκαετίες, τάση που ενισχύθηκε από την παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008.

Η μελέτη και **συγκριτική ανάλυση** των βασικών μεγεθών με τα οποία μετρούνται οι επενδύσεις κράτους και ιδιωτικού τομέα, δηλαδή του σχηματισμού ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου και του κεφαλαιακού αποθέματος, στις **χώρες του ΟΟΣΑ**, φαίνεται να είναι χρήσιμη προκειμένου να εξαχθούν συμπεράσματα για την πορεία των δημοσίων επενδύσεων σε σχέση με τα αναπτυξιακά μοντέλα των 35, ανεπτυγμένων στην πλειοψηφία τους, αυτών κρατών. Πράγματι, η ανάλυση των σχετικών τάσεων μεταβολής, τις τελευταίες δύο δεκαετίες διεθνώς και στην Ελλάδα, και η κατάταξη και ομαδοποίηση των χωρών ΟΟΣΑ με βάση τις επιδόσεις τους σε αυτά τα μεγέθη, καταγράφουν σημαντικές διαφορές και συγγένειες μεταξύ των χωρών, ικανές να δώσουν συμπεράσματα και κατευθύνσεις.

Η περίπτωση της **Ελλάδας**, στην οποία οι δημόσιες επενδύσεις έχουν μεγάλη παράδοση εφαρμογής, από την μεταπολεμική περίοδο μέχρι σήμερα, απαιτεί ιδιαίτερη ανάλυση και προσοχή για να προσδιοριστεί ο ρόλος τους στην ελληνική οικονομία, οι ιδιαιτερότητες στη εφαρμογή τους διαχρονικά και ο τρόπος με τον οποίο επιχειρείται η σύζευξη της ελληνικής και ευρωπαϊκής πολιτικής στο πεδίο αυτό. Ακόμη είναι σημαντικό να διερευνηθεί ο τρόπος που επηρεάστηκαν τα μεγέθη και η σύνθεση των ελληνικών δημοσίων επενδύσεων από τη δημοσιονομική κρίση της τελευταίας δεκαετίας, δεδομένου ότι η χώρα δεν έχει ακόμη απεμπλακεί από τις δύσκολες δημοσιονομικές συνθήκες.

Σημαντικοί Διεθνείς Οικονομικοί Οργανισμοί, παροτρύνουν τις κυβερνήσεις να εστιάσουν στην **αποτελεσματικότητα/αποδοτικότητα** των δημοσίων επενδύσεων που πραγματοποιούν. Βασικό επιχείρημα είναι ότι σήμερα, εφόσον είμαστε αναγκασμένοι να ξοδεύουμε λιγότερα για το σκοπό αυτό, πρέπει να στοχεύσουμε στο να ξοδεύουμε πιο έξυπνα και πιο αποδοτικά. Ταυτόχρονα, πλήθος εμπειρικών μελετών και ερευνών αποδεικνύουν ότι οι δημόσιες επενδύσεις, με οικονομικά κριτήρια, εάν γίνουν σωστά μπορούν να «πληρώσουν» για τον εαυτό τους. Το ζητούμενο σε κάθε περίπτωση είναι η οικονομική και κοινωνική ευημερία για όλους.

1 Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία πραγματοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών εφαρμοσμένων οικονομικών και περιφερειακής ανάπτυξης του Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης και πραγματεύεται το θέμα των δημόσιων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου στις χώρες του ΟΟΣΑ και την Ελλάδα, παραθέτοντας τις υφιστάμενες τάσεις μεταβολής τους και διατυπώνοντας προτάσεις πολιτικής.

Τα παραπάνω αναλύονται σε πέντε κεφάλαια.

Το **πρώτο κεφάλαιο** αποτελείται από την παρούσα εισαγωγή που έχει τον ρόλο ενός σύντομου οδηγού στην δομή και το περιεχόμενο της εργασίας προκειμένου να διευκολυνθεί ο αναγνώστης.

Στο **δεύτερο κεφάλαιο** σκιαγραφείται θεωρητικά η έννοια των δημοσίων επενδύσεων και ο ρόλος τους στην ανάπτυξη, όπως καταγράφεται στη διεθνή βιβλιογραφία και σε εμπειρικές έρευνες και μελέτες. Ακόμη παρουσιάζονται σε αδρές γραμμές οι τάσεις εξέλιξης των δημοσίων επενδύσεων όπως καταγράφονται σε επίσημα κείμενα των Διεθνών Οικονομικών Οργανισμών που πραγματεύονται τα θέματα ανάπτυξης καθώς και οι βασικές προτάσεις πολιτικής που προωθούνται στο πλαίσιο τους για την ενίσχυση των επενδύσεων με στόχο την οικονομική ανάπτυξη.

Στο **τρίτο κεφάλαιο** παρουσιάζεται η ανάλυση των βασικών μεγεθών με τα οποία μετρούνται οι επενδύσεις κράτους και ιδιωτικού τομέα, δηλαδή του σχηματισμού ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου και κεφαλαιακού αποθέματος, στις 35 χώρες του ΟΟΣΑ. Περιγράφονται αναλυτικά οι τάσεις μεταβολής των δημοσίων επενδύσεων διεθνώς και στην Ελλάδα, ενώ κατατάσσονται και ομαδοποιούνται οι χώρες ΟΟΣΑ με βάση τις επιδόσεις τους στα μεγέθη αυτά, και καταγράφονται οι διαφορές και συγγένειες μεταξύ των χωρών.

Στο **τέταρτο κεφάλαιο** περιγράφεται ο ρόλος των δημοσίων επενδύσεων στην Ελλάδα. Αναλύονται τα συστατικά στοιχεία των ελληνικών δημοσίων επενδύσεων στη διαδρομή του χρόνου, από την μεταπολεμική περίοδο μέχρι σήμερα, και ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιούνται σήμερα. Περιγράφονται τα βασικά μεγέθη και η εξέλιξή τους τις τελευταίες δύο δεκαετίες, τα είδη των δημοσίων επενδύσεων στην Ελλάδα και οι διακρίσεις τους, καθώς και η διοικητική τους οργάνωση. Τέλος γίνεται ειδική αναφορά στον τρόπο με τον οποίο επηρεάστηκαν τα μεγέθη και η σύνθεση των ελληνικών δημοσίων επενδύσεων, από τη δημοσιονομική κρίση της τελευταίας δεκαετίας.

Στο **πέμπτο κεφάλαιο** ακολουθούν τα συμπεράσματα από όλη την παραπάνω ανάλυση καθώς και οι προτάσεις πολιτικής για το πώς θα μπορούσαν να επωφεληθούν οι οικονομίες περισσότερο από τις δημόσιες επενδύσεις και πώς τελικά θα ενισχυθεί η πολιτική του κράτους για την ενίσχυση της κοινωνικής και οικονομικής υποδομής, υποστηρίζοντας εν τέλει την περιφερειακή πολιτική και τη συνοχή Ε.Ε.

Τέλος, ακολουθεί ο πίνακας των **βιβλιογραφικών πηγών** και αναφορών που χρησιμοποιήθηκαν, με ειδικό κατάλογο των θεσμικών κειμένων που αφορούν στις δημόσιες επενδύσεις στην Ελλάδα, καθώς και το **παράρτημα** όπου παρατίθενται οι πίνακες της ανάλυσης του τρίτου κεφαλαίου καθώς και άλλες χρήσιμες πληροφορίες για την υποστήριξη των όσων αναφέρονται σε όλο το κείμενο.

2 Το θεωρητικό πλαίσιο των δημοσίων επενδύσεων

2.1 Εισαγωγή

Οι δημόσιες επενδύσεις καθορίζουν τον τόπο και τον τρόπο που ζουν οι άνθρωποι. Η δημόσια υποδομή που χρηματοδοτείται από το Κράτος αποτελεί τη ραχοκοκαλιά της καθημερινής ζωής, στηρίζοντας την οικονομική δραστηριότητα. Δεν υπάρχει δραστηριότητα που να μην εξαρτάται κατά κάποιο τρόπο από την υποδομή και αντίστροφα, οι ανεπάρκειες στην υποδομή γίνονται αμέσως αντιληπτές από τον καθένα.

Επιπλέον, οι δημόσιες επενδύσεις είναι ένα από τα σημαντικότερα θέματα στην οικονομική βιβλιογραφία που συνδέεται στενά με τα θέματα της ανάπτυξης. Στην σύγχρονη πραγματικότητα τα θέματα των δημοσίων επενδύσεων επανήλθαν δυναμικά στην επικαιρότητα κυρίως με την προσδοκία να διερευνηθεί ο τρόπος με τον οποίο θα καταστεί δυνατό να γίνουν μοχλός για την οικονομική ανάκαμψη.

Ακολουθεί η ανάλυση της έννοιας των δημοσίων επενδύσεων, όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα και η επίδραση που έχουν στην ανάπτυξη, σύμφωνα με τη θεωρία. Στη συνέχεια παρατίθενται οι τάσεις εξέλιξης των μεγεθών των δημοσίων επενδύσεων στον κόσμο σύμφωνα με τη βιβλιογραφία και τα αποτελέσματα εμπειρικών μελετών, καθώς και οι κύριες προτάσεις πολιτικής και οι εργαλειοθήκες που προτείνονται στις Κυβερνήσεις από Διεθνείς Οικονομικούς Οργανισμούς (ΔΟΟ) που δραστηριοποιούνται στα θέματα ανάπτυξης.

2.2 Η έννοια της δημόσιας επένδυσης

2.2.1 Βασικοί ορισμοί

Το περιεχόμενο και η έκταση που λαμβάνει η έννοια της δημόσιας επένδυσης διαφοροποιείται ανάλογα με τη χρονική στιγμή και την οικονομία στην οποία αναφερόμαστε, επηρεάζεται δηλαδή όπως είναι φυσικό, από τα γενικότερα πολιτικά και οικονομικά χαρακτηριστικά της εποχής.

Μπορούμε σχηματικά να διαχωρίσουμε τις προσεγγίσεις της έννοιας των δημοσίων επενδύσεων, με βάση την διεθνή βιβλιογραφία και πρακτική, σε δύο ευρύτερες κατηγορίες. Η πρώτη αφορά στην κλασική έννοια του όρου επένδυση, ενώ η δεύτερη αποδίδει στις δημόσιες επενδύσεις ευρύτερο χαρακτήρα συμπεριλαμβάνοντας και άλλες δημόσιες δαπάνες που επιδρούν στην ανάπτυξη με άλλο τρόπο.

Σύμφωνα με τους ορισμούς της **πρώτης κατηγορίας**, με την πιο στενή έννοια του όρου, δημόσιες επενδύσεις είναι οι πάγιες και άυλες επενδυτικές δραστηριότητες του Κράτους, οι οποίες στο πλαίσιο της ακολουθούμενης επενδυτικής και οικονομικής αναπτυξιακής πολιτικής στοχεύουν στην αναδιανομή του εθνικού εισοδήματος προς όφελος του κοινωνικού συνόλου.

Ο παραπάνω ορισμός με τεχνικούς όρους αναφέρεται¹ στις κεφαλαιουχικές δαπάνες που πραγματοποιεί το Κράτος για υποδομές, υλικές (π.χ. δρόμοι, κυβερνητικά κτίρια κλπ) και άυλες (π.χ. ανάπτυξη ανθρώπινου κεφαλαίου, υποστήριξη καινοτομίας, έρευνα και ανάπτυξη κλπ), με παραγωγική χρήση πέραν του ενός έτους. Οι δημόσιες επενδύσεις διακρίνονται σε άμεσες και έμμεσες. Ως άμεσες ορίζονται οι ακαθάριστες επενδύσεις κεφαλαίου μαζί με τις εξαγορές, μείον τις πωλήσεις μη χρηματοοικονομικών μη παραχθέντων περιουσιακών στοιχείων, κατά τη διάρκεια μιας δεδομένης περιόδου. Ως έμμεσες επενδύσεις ορίζονται οι μεταβιβάσεις κεφαλαίου, δηλαδή οι επιχορηγήσεις επενδύσεων και οι επιδοτήσεις σε μετρητά ή σε είδος που πραγματοποιούνται από κυβερνήσεις επιπέδου κάτω του εθνικού, σε άλλες θεσμικές μονάδες.

Ο ορισμός αυτός, είναι ευρύτατα διαδεδομένος και ακολουθείται διαχρονικά στις μετρήσεις και αναλύσεις σχετικά με τις δημόσιες επενδύσεις. Ωστόσο τα τελευταία έτη όλο και περισσότερες μελέτες καταδεικνύουν

¹ OECD, (2014α), σελ. 4.

την άμεση σχέση συγκεκριμένων κατηγοριών δαπανών, που δεν περιλαμβάνονται στην παραδοσιακή έννοια των επενδύσεων, με την μακροχρόνια ανάπτυξη, δηλαδή φαίνεται ότι επιδρούν εμμέσως στην ανάπτυξη, μεγέθυνση ή/και συντήρηση του φυσικού ή άλλου κεφαλαίου της οικονομίας. Ο παραδοσιακός ορισμός των δημόσιων επενδύσεων είναι ένα σημαντικό εργαλείο για την κατανόηση της πορείας των οικονομικών μεγεθών των κρατών, όμως δεν παρέχει την πλήρη εικόνα του τρόπου με τον οποίο τα κράτη μπορούν να επενδύσουν στην οικονομία.

Σύμφωνα με τη **δεύτερη** (ευρύτερη) **κατηγορία** ορισμών, δημόσιες επενδύσεις είναι οι δαπάνες που πραγματοποιεί το κράτος, σε κεντρικό ή τοπικό επίπεδο, για την παροχή υποδομών, αγαθών και υπηρεσιών που θεωρούνται ότι έχουν σημαντικό κοινωνικό όφελος. Ο ορισμός αυτός συμπεριλαμβάνει στην έννοια εκτός από τις επενδύσεις, με την κλασική χρήση του όρου, και την παροχή κάποιων κοινωνικών αγαθών, σημαντικών για το κοινωνικό σύνολο, που συμμετέχουν βραχυπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα στην ανάπτυξη, βελτίωση ή συντήρηση του κεφαλαίου της οικονομίας.

Υπό το πρίσμα του ορισμού αυτού οι δημόσιες επενδύσεις διακρίνονται σε επενδύσεις υποδομών, είτε υλικών (μεταφορές, τηλεπικοινωνίες, κτίρια), είτε άυλων (εκπαίδευση, δεξιότητες και γνώσεις), και σε τρέχουσες επενδύσεις στην κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών (π.χ. παροχές κοινωνικής πρόνοιας, προγράμματα υγείας κ.λ.π)².

Στις ΗΠΑ, οι αναλυτές του προϋπολογισμού παραδοσιακά θεωρούν ότι οι δαπάνες για υποδομή, εκπαίδευση και έρευνα είναι δημόσιες επενδύσεις που προάγουν τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη, σε αντίθεση με τις άλλες κρατικές δαπάνες που υποστηρίζουν την τρέχουσα κατανάλωση. Σύμφωνα με το Γραφείο Διαχείρισης και Προϋπολογισμού των ΗΠΑ, η διάκριση μεταξύ των επενδυτικών δαπανών και των τρεχουσών δαπανών είναι θέμα «κρίσης». Επιπλέον υπάρχουν μελέτες που δείχνουν ότι και άλλα είδη δαπανών πέρα των παραπάνω τριών τομέων φαίνεται να σχετίζονται με θετικές επιδράσεις στην ανάπτυξη οριοθετώντας ευρύτερα την έννοια των δημοσίων επενδύσεων. Πράγματι, μπορεί να αναλογιστεί κανείς ότι υπάρχουν δράσεις του κράτους, που δεν θεωρούνται παραδοσιακά δημόσιες επενδύσεις, όπως για παράδειγμα το κρατικό πρόγραμμα συμπληρωματικής βοήθειας για τη διατροφή των παιδιών στις ΗΠΑ (Medicaid), οι οποίες ενισχύουν την παραγωγικότητα μακροπρόθεσμα, αφού για το παράδειγμά μας, καθιστώντας υγιέστερα τα παιδιά, αποκτά η κοινωνία αργότερα παραγωγικότερους ενήλικες. Παρόμοια αποτελέσματα μπορούν να έχουν, σύμφωνα με έρευνες, δράσεις για το περιβάλλον, την υγειονομική περίθαλψη, το δίχτυ ασφαλείας, την επιβολή της νομοθεσίας κ.α.³ διευρύνοντας σημαντικά τις δαπάνες που βοηθούν στην ανάπτυξη σε βάθος χρόνου, αυξάνοντας, βελτιώνοντας ή συντηρώντας το κεφάλαιο μιας οικονομίας.

Σημειώνεται ακόμη ότι, στα επίσημα κείμενα της ΕΕ είναι ευρύτατα διαδεδομένη η έννοια των φιλικών προς την ανάπτυξη δαπανών, οι οποίες μελετώνται διακριτά σε όλες τις σχετικές αναλύσεις, προκειμένου να υπάρχει πληρέστερη εικόνα των αναπτυξιακών προοπτικών. Ως φιλικές προς την ανάπτυξη δαπάνες, που βοηθούν στη δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για μελλοντική ανάπτυξη, θεωρούνται το σύνολο των δαπανών (δημοσίων και ιδιωτικών), για μεταφορές, επικοινωνία, ενέργεια, έρευνα και καινοτομία, περιβαλλοντική προστασία, εκπαίδευση και υγεία⁴.

Ο τρόπος με τον οποίο **μετρούνται** οι δημόσιες επενδύσεις στις διάφορες χώρες ποικίλλει. Ο δείκτης που χρησιμοποιείται συχνότερα είναι ο σχηματισμός ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου της γενικής κυβέρνησης, ο οποίος μετρά τις δημόσιες επενδύσεις σύμφωνα με την πρώτη κατηγορία ορισμών. Βέβαια υπάρχουν διαφορές μεταξύ των χωρών, όπως για παράδειγμα, οι ιδιωτικές συνεισφορές στις δημόσιες επενδύσεις σε άλλες χώρες υπολογίζονται στους εθνικούς λογαριασμούς ενώ σε άλλες όχι, ή ακόμη τα κόστη λειτουργίας

² Center for America Progress (CAP), 2016.

³ Congress of the USA congressional Budget Office, (2016).

⁴ European Commission (2017), σελ. 167

και συντήρησης των έργων σε άλλες χώρες περιλαμβάνονται στις επενδυτικές δαπάνες, ενώ σε άλλες όχι. Ο πιο διαδεδομένος δείκτης μέτρησης των δημοσίων επενδύσεων, που παρέχει και τη δυνατότητα να ληφθεί υπόψη και το οικονομικό μέγεθος του κράτους που πραγματοποιεί τις πραγματοποιεί είναι ο σχηματισμός ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου ως ποσοστό του συνολικού ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος σε μια δεδομένη περίοδο, συνηθέστερα το έτος.

Η μέτρηση των μεγεθών των δημοσίων επενδύσεων σύμφωνα με την δεύτερη κατηγορία ορισμών, που περιλαμβάνει δαπάνες πέρα από την κλασική έννοια του όρου επένδυση, είναι δύσκολη και απαιτεί την διερεύνηση σχέσεων και επιδράσεων που δεν είναι ορατές ή εύκολα μετρήσιμες. Πάντως ένας σύγχρονος ορισμός της έννοιας της δημόσιας επένδυσης, που θα περιλαμβάνει το σύνολο των μεγεθών που επιδρούν στην οικονομική ανάπτυξη μιας κοινωνίας είναι πεδίο διερεύνησης και θα μπορούσε να αποτελέσει σημαντικό εργαλείο στα χέρια των υπεύθυνων χάραξης των δημόσιων πολιτικών.

2.2.2 Ιστορική αναδρομή

Οι δημόσιες επενδύσεις διαχρονικά απασχόλησαν έντονα τόσο την οικονομική θεωρία όσο και την πολιτική ιδεολογία.

Στην **οικονομία**, οι δημόσιες επενδύσεις θεωρήθηκαν γενικά απαραίτητες για την παροχή ορισμένων ζωτικών αγαθών και υπηρεσιών που, είτε είναι αδύνατο για τον ιδιωτικό τομέα να παρέχει αποτελεσματικά (δημόσια αγαθά όπως η άμυνα και η ασφάλεια), είτε μόνο ένας προμηθευτής θα μπορούσε να επενδύσει σε αυτά οικονομικά (φυσικά μονοπώλια όπως το νερό, η αποχέτευση, η ηλεκτρική ενέργεια κ.α.).

Οι δημόσιες επενδύσεις απασχόλησαν έντονα και την **πολιτική**, δεδομένου ότι είναι απαραίτητες για την επίτευξη ποικίλων πολιτικών στόχων, όπως η εθνική ασφάλεια, η εθνική οικονομική ανάπτυξη, η προστασία της ιδιοκτησίας, η διατήρηση του κράτους δικαίου, η πλήρης απασχόληση, ένα καθαρό περιβάλλον, η συλλογική ιδιοκτησία μέσω παραγωγής, η δικαιοσύνη και ισότητα στην κατανομή του εισοδήματος και του πλούτου.

Κατά το πρώτο μισό του 20ού αιώνα, ο ρόλος των δημοσίων επενδύσεων στην Ευρώπη και τις Ηνωμένες Πολιτείες επεκτάθηκε εξαιτίας της στρατιωτικής συσσώρευσης από τους συμμετέχοντες στους δύο Παγκόσμιους Πολέμους, (1914-1918, 1939-1945), και από τα κοινωνικά προγράμματα για την ανακούφιση των συνεπειών της οικονομικής κρίσης (2029 – 1933).

Οι επιπτώσεις των πολέμων και της οικονομικής κρίσης συνοδεύτηκαν από τον κλονισμό της κυρίαρχης άποψης περί αποτελεσματικότητας του μηχανισμού της αγοράς και υπό την επίδραση των Κευνσιανών απόψεων τέθηκαν οι βάσεις για την ανάπτυξη του οικονομικού δόγματος που επιτάσσει την επέκταση των παρεμβατικών πολιτικών και τον ορισμό του Κράτους ως υπεύθυνο για τον προσανατολισμό των οικονομικών λειτουργιών και της κατανομής των κεφαλαίων. Οι συνθήκες αυτές, ιδίως μετά τη λήξη του β' παγκοσμίου πολέμου, οδήγησαν τις χώρες σε παρεμβάσεις οικονομικού σχεδιασμού κυρίως με κλαδική διάσταση⁵, και η βασική κατεύθυνση που εφαρμόστηκε ήταν η ενίσχυση βασικών δυναμικών κλάδων (βιομηχανία), ώστε να λειτουργήσουν προωθητικά και να συμπαρασύρουν το σύνολο της οικονομίας κάθε κράτους.

Η κεϋνσιανή άποψη ότι μέσω μιας μεγάλης κλίμακας επέκτασης των παραδοσιακών λειτουργιών τους κράτους, οι κυβερνήσεις θα μπορούσαν να δανειστούν χρήματα για τη χρηματοδότηση δημοσίων επενδύσεων, γεγονός που με τη σειρά του θα είχε πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα στο επίπεδο των ιδιωτικών επενδύσεων, της ζήτησης και της εμπιστοσύνης μεταξύ επιχειρήσεων και καταναλωτών, κερδίζει έδαφος και οι δημόσιες επενδύσεις αποκτούν κεντρικό ρόλο στην επίτευξη της μεταπολεμικής ανάκαμψης, της πλήρους

⁵ Βλ Παπαδασκαλόπουλος, Χριστοφάκης, 2016, σελ. 67

απασχόλησης και της ενισχυμένης δημόσιας ευημερίας που ήταν εμφανής σε πολλές βιομηχανικές οικονομίες από το 1945 μέχρι το 1970.

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 η ταυτόχρονη επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης και του αυξανόμενου πληθωρισμού και ανεργίας προκάλεσε την ιδεολογική επίθεση στην προσέγγιση και πρακτική περί δημόσιων επενδύσεων, κυρίως στις Ηνωμένες Πολιτείες και το Ηνωμένο Βασίλειο, που ωστόσο ήταν μέρος ενός ευρύτερου πολιτικού σχεδίου για τον περιορισμό του ρόλου του κράτους στην οικονομία και τη δημόσια ζωή. Η κύρια επιχειρηματολογία των νεοφιλελεύθερων αυτών απόψεων ήταν ότι, οι δημόσιες επενδύσεις είχαν υπερκεράσει τις ιδιωτικές, με αποτέλεσμα η κατανομή πόρων να είναι λιγότερο αποτελεσματική από εκείνη που θα είχε επιτευχθεί εάν οι εθνικοποιημένες βιομηχανίες και οι επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας ήταν ιδιωτικές. Επίσης, οι δημόσιες επενδύσεις θεωρήθηκαν ότι υπονόμισαν την επιχειρηματικότητα και την επιλογή των καταναλωτών και ενθάρρυναν την εξάρτηση από το κράτος που λειτουργούσε ως πηγή εισοδήματος. Η εφαρμογή των νεοφιλελεύθερων ιδεών στην οικονομική πολιτική έλαβε χώρα δυναμικά στις αρχές της δεκαετίας του 1980, με την εκλογή των **Thatcher** και **Reagan**. Η άνοδος και των δύο στην εξουσία σηματοδότησε τον επαναπροσδιορισμό της σχέσης μεταξύ κράτους και οικονομίας, με περιορισμό των δημοσίων δαπανών και του κράτους σε όλες σχεδόν τις λειτουργίες του.

Παρά την κριτική που δέχτηκε η πρακτική περιορισμού των δημοσίων επενδύσεων από την εφαρμογή των νεοφιλελεύθερων πολιτικών ως αντιπαραγωγική για την οικονομία⁶, η μείωση των δημοσίων επενδύσεων συνεχίστηκε σταθερά στις αναπτυγμένες χώρες και τις επόμενες δεκαετίες.

Η χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 που μετατράπηκε σε παγκόσμια οικονομική κρίση προκαλώντας βαθιά οικονομική ύφεση και πολύ σοβαρή δημοσιονομική επιδείνωση σε όλες τις οικονομίες του πλανήτη, έφερε ακόμη μεγαλύτερο περιορισμό των δημοσίων επενδύσεων.

Επισημαίνεται ότι σε αυτό το δυσμενές περιβάλλον, υπήρξαν διεθνώς παραδείγματα πολιτικών ενίσχυσης των δημοσίων επενδύσεων, όπως το πρόγραμμα **ενίσχυσης των υποδομών** που ανακοίνωσε και άρχισε να εφαρμόζει ο πρόεδρος **Obama** στις ΗΠΑ το 2009, στο πλαίσιο συνολικότερου προγράμματος ύψους 831 δισ. δολ. (2009 – 2019), για την ανάκαμψη της οικονομίας των ΗΠΑ. Εκεί περιλαμβανόταν δαπάνες δημοσίων επενδύσεων ύψους 105 δισ. δολ. για τη χρηματοδότηση υποδομών στις μεταφορές, στο περιβάλλον και τη γη, σε δημόσια κτήρια και υπηρεσίες, στις επικοινωνίες και την ασφάλεια καθώς και στον τομέα της ενέργειας⁷.

2.3 Η σημασία των δημοσίων επενδύσεων στην οικονομική ανάπτυξη

Κοινός τόπος στην οικονομική θεωρία είναι ότι η μέση επίδραση των δημοσίων επενδύσεων στην οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη είναι σημαντική. Θεωρητικές και εμπειρικές έρευνες επιβεβαιώνουν και υπογραμμίζουν τη θετική σχέση μεταξύ των επενδύσεων σε δημόσιες **υποδομές** υψηλής ποιότητας και της **παραγωγικότητας** όλης της οικονομίας⁸. Επίσης έχει υποστηριχθεί και αποδειχθεί ότι οι αύξηση των δημοσίων επενδύσεων αυξάνει την **παραγωγή** βραχυπρόθεσμα, με την ενίσχυση της συνολικής ζήτησης και μακροπρόθεσμα, με την επέκταση της παραγωγικής ικανότητας της οικονομίας εφοδιάζοντάς την με υψηλότερο απόθεμα υποδομής, ενώ μειώνει την **ανεργία**⁹.

Οι Ψυχάρης – Πετράκος¹⁰ συστηματοποιώντας τα στοιχεία, αναφέρουν τρεις τουλάχιστον τρόπους με τους οποίους μπορούν οι δημόσιες επενδύσεις να επηρεάσουν την ανάπτυξη σε κεντρικό ή περιφερειακό επίπεδο.

⁶ Aschauer D. A. (1988, 1989).

⁷ Για την αναλυτική σύνθεση των δαπανών όλου του προγράμματος βλ. «The American Recovery and Reinvestment Act of 2009 (ARRA)».

⁸ OECD (2016 α), σελ. 11

⁹ IMF (2015α), σελ. 22

¹⁰ Πετράκος Γ, Ψυχάρης Ι, (2016), σελ. 285 – 286.

Ο πρώτος είναι ότι οι δημόσιες επενδύσεις επηρεάζουν την αύξηση του **κεφαλαιακού αποθέματος** (capital stock) της οικονομίας. Η επίδραση αυτή αφορά κατά κύριο λόγο τις υποδομές που κατασκευάζονται με τις δημόσιες επενδύσεις και είναι σημαντική στη δημιουργία αναπτυξιακών προϋποθέσεων. Το κεφαλαιακό απόθεμα δημιουργείται με την επένδυση που κάνει η οικονομία θυσιάζοντας μέρος του πλούτου της, διαδικασία που οδηγεί μακροπρόθεσμα σε συσσώρευση παγίων και αποθέματος. Για τον υπολογισμό του μεγέθους του η συσσώρευση απομειώνεται με το συντελεστή της απόσβεσης, που μετρά την φθορά του αποθέματος.

Ο δεύτερος τρόπος που οι δημόσιες επενδύσεις μπορούν να επηρεάσουν την ανάπτυξη είναι η επίδραση που έχουν στη **ζήτηση** της οικονομίας. Οι δημόσιες επενδύσεις μεταβάλλουν τη ζήτηση στην περιοχή που αυτές πραγματοποιούνται, οδηγώντας στη μεταβολή του εισοδήματος. Μάλιστα η μεταβολή του εισοδήματος είναι πολλαπλάσια της αρχικής εξωγενούς μεταβολής της ζήτησης, λόγω του πολλαπλασιαστή¹¹ (multiplier) δημοσίων δαπανών.

Τέλος ο τρίτος τρόπος αναπτυξιακής επίδρασης των δημοσίων επενδύσεων είναι η **διάχυση** των αποτελεσμάτων (spillover effects) πέρα από τον τόπο που αυτές υλοποιούνται. Ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιείται η διάχυση αυτή δεν είναι ομοιόμορφος και εξαρτάται από τις διασυνδέσεις και τις αλληλεξαρτήσεις που υπάρχουν και λειτουργούν μεταξύ των διαφόρων περιοχών. Η διάχυση των αποτελεσμάτων των δημοσίων επενδύσεων είναι πολύ σημαντική για την τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη και λειτουργεί αθροιστικά προωθητικά για το σύνολο μιας οικονομίας.

Η αναζήτηση της επιστημονικής κοινότητας για τεκμηρίωση της θεωρητικής σχέσης δημοσίων επενδύσεων και ανάπτυξης στοχεύει διαχρονικά, καταρχήν στον προσδιορισμό των παραγόντων που την επηρεάζουν, κυρίως όμως στην διερεύνηση των τρόπων και διαδικασιών που θα οδηγήσουν τις δημόσιες επενδύσεις να λειτουργήσουν προωθητικά, αν όχι καταλυτικά στην ανάπτυξη.

Το θεωρητικό ενδιαφέρον για τις δημόσιες επενδύσεις ως αναπτυξιακό εργαλείο επανακάμπτει, μετά από μιας μεγάλης διάρκειας περιορισμού τους εξαιτίας της επικράτησης των φιλελεύθερων απόψεων, με τις απόψεις του D. A. Aschauer, ο οποίος με εκτενή άρθρα και μελέτες υποστηρίζει ότι οι δημόσιες επενδύσεις επιδρούν θετικά κατά κύριο λόγο στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας, προάγοντας τις ιδιωτικές επενδύσεις. Έτσι αποδεικνύει ότι η μείωση των δημοσίων επενδύσεων υπονομεύει στην ουσία την παραγωγικότητα της οικονομίας¹², ασκώντας έμμεσα κριτική στον οικονομικό νεοφιλελευθερισμό και στις εφαρμοζόμενες πρακτικές του.

Σύγχρονες εμπειρικές έρευνες και μελέτες, στο πλαίσιο δράσης Διεθνών Οικονομικών Οργανισμών που δραστηριοποιούνται στα θέματα δημοσίων πολιτικών, δείχνουν ότι βασικοί **παράγοντες** που σχετίζονται με την επίδραση των δημοσίων επενδύσεων στην ανάπτυξη είναι ο τομέας στον οποίο πραγματοποιείται η επένδυση, τα χαρακτηριστικά της οικονομίας στην οποία υλοποιείται και η χρονική συγκυρία.

Πράγματι, έχει αποδειχθεί ότι οι επενδύσεις στην κατασκευή και συντήρηση δικτύων **υποδομών** κάθε είδους (ενέργεια, νερό, τηλεπικοινωνίες, μεταφορές), έχουν θετικές επιδράσεις στην ανάπτυξη πέραν από το σχηματισμό κεφαλαίου αλλά επισημαίνεται ότι επενδύσεις σε υποδομές, που ουσιαστικά οδηγούν στην αύξηση του αποθέματος του δημόσιου κεφαλαίου, έχουν θετική σχέση με την ανάπτυξη μετά το αρχικό επίπεδο συσσώρευσης. Τέλος σημαντικότερη είναι η επίδραση των επιπτώσεων όταν οι επενδύσεις πραγματοποιούνται σε τομείς με μεγάλη **εξωτερικότητα** όπως για παράδειγμα η Ε&Α και η Υγεία¹³.

Επίσης τα χαρακτηριστικά της **οικονομίας** στην οποία πραγματοποιούνται οι δημόσιες επενδύσεις είναι σημαντικός παράγοντας για την επίδρασή τους στην ανάπτυξη και άρα έχει σημασία το στάδιο ανάπτυξης

¹¹ Πολύζος Σ., Πετράκος Γ. (2005)

¹² David Alan Aschauer, (1988, 1989).

¹³ OECD (2016 α), σελ. 7

στο οποίο βρίσκονται τα κράτη και οι περιφέρειες, ενώ έχει αποδειχθεί ότι η επίδραση είναι χαμηλότερη σε χώρες με υψηλό απόθεμα κεφαλαίου (π.χ. Ιαπωνία)¹⁴.

Σε μια προσπάθεια να ποσοτικοποιηθούν τα μεγέθη, στην παγκόσμια οικονομική έκθεση του Οκτωβρίου 2014, το ΔΝΤ διαπίστωσε ότι, για ένα δείγμα προηγμένων οικονομιών, η αύξηση των επενδυτικών δαπανών κατά 1% του ΑΕΠ θα αυξήσει το επίπεδο της παραγωγής κατά περίπου 0,4% το ίδιο έτος και κατά 1,5% τα επόμενα 4 χρόνια¹⁵.

Παράγοντες επίσης, σύμφωνα με τους ΔΟΟ, που επηρεάζουν τις μακροοικονομικές επιπτώσεις των δημόσιων επενδύσεων είναι η οικονομική χαλάρωση και νομισματική σταθερότητα (ισχυρότερα αποτελέσματα ζήτησης, ενδεχόμενη μείωση λόγου δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ)¹⁶, ενώ είναι αποτελεσματικότερες για την τόνωση της παραγωγής όταν χρηματοδοτούνται από δανεισμό (έκδοση χρεών) και όχι από την αύξηση της φορολογίας¹⁷.

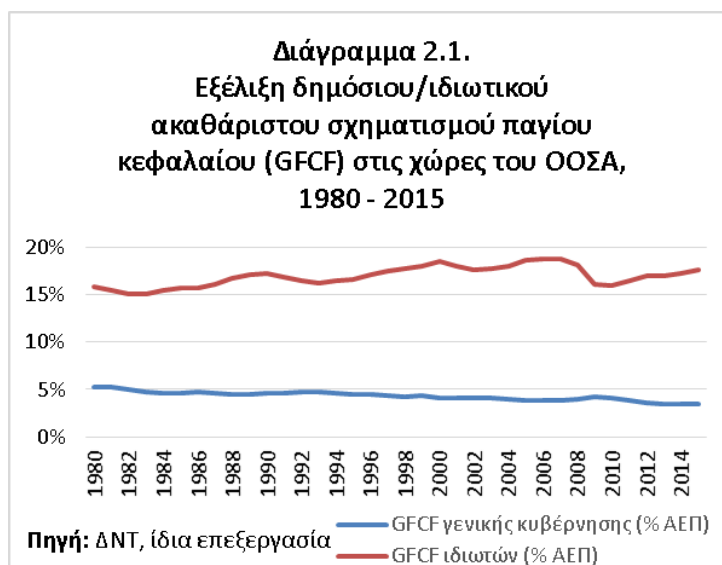
2.4 Διεθνείς τάσεις και προτάσεις

2.4.1 Οι τάσεις των δημοσίων επενδύσεων σύμφωνα με τους Διεθνείς Οικονομικούς Οργανισμούς

Σύμφωνα με μελέτες του **Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου** σχετικά με την εξέλιξη των δημοσίων επενδύσεων στον κόσμο, διαπιστώνεται ότι μετά από τρεις δεκαετίες σταθερής μείωσης, οι δημόσιες επενδύσεις άρχισαν να ανακάμπτουν στις αναδυόμενες αγορές και στις αναπτυσσόμενες οικονομίες, αλλά παραμένουν στα ιστορικά χαμηλά επίπεδα στις προηγμένες οικονομίες¹⁸.

Αναλυτικότερα, στις **αναπτυγμένες οικονομίες**, οι μέσες δημόσιες επενδύσεις μειώνονται σταθερά για να φθάσουν από το 5% του ΑΕΠ στα τέλη της δεκαετίας του 1960, στο ιστορικό χαμηλό μόλις λίγο πάνω από το 3% του ΑΕΠ το 2012, (βλ. διάγραμμα 2.1).. Η κατάσταση αυτή, που φαίνεται να επιδεινώθηκε από την παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008, δεν έχει αναστραφεί παρόλο που η παγκόσμια οικονομία δείχνει σημεία ανάκαμψης¹⁹.

Επιπλέον, σύμφωνα με τις ίδιες μελέτες, ενώ η πραγματική αξία του συσσωρευμένου δημόσιου κεφαλαιακού αποθέματος έχει αυξηθεί σταθερά σε κατά κεφαλήν βάση, εμφανίζεται καθυστερημένη σε σχέση με την οικονομική παραγωγή (economic output). Από το 1960, η πραγματική αξία του δημόσιου κεφαλαιακού αποθέματος σε όλες σχεδόν τις ανεπτυγμένες χώρες έχει περίπου τριπλασιαστεί σε κατά κεφαλήν βάση, όμως δεν κατάφερε να συμβαδίσει με την αύξηση της παραγωγής την ίδια περίοδο στις χώρες αυτές.

¹⁴ OECD (2016 α), σελ. 7,16

¹⁵ IMF (2014 α), σελ. 82

¹⁶ OECD (2016 α), σελ. 7

¹⁷ IMF, (2015 α), σελ. 22

¹⁸ IMF, (2015β) σελ. 6

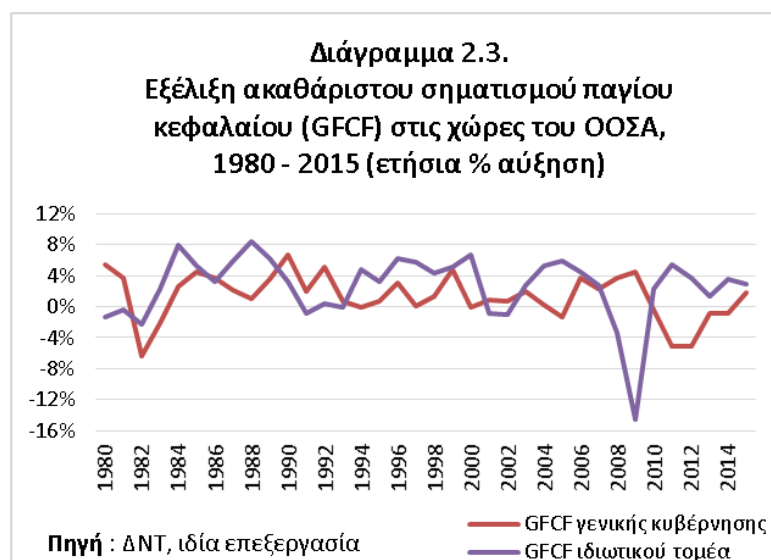
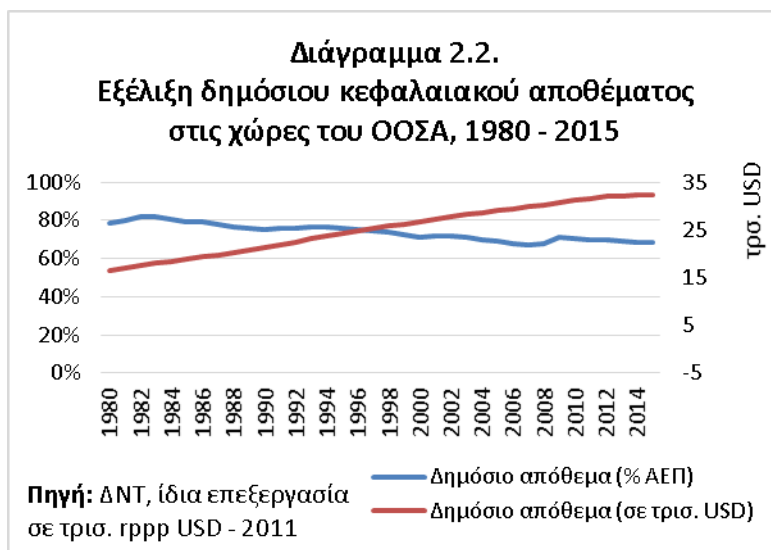
¹⁹ IMF, (2014 α) σελ. 75

Προς την ίδια κατεύθυνση, μελέτες και αναλύσεις του **Οργανισμού για τη Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη** διαπιστώνουν ότι **στις χώρες του ΟΟΣΑ**, την δεκαετία 1980 – 2000 υπάρχει μικρή αλλά συνεχής μείωση των δημοσίων επενδύσεων ως % του ΑΕΠ. Διαπιστώνεται ακόμη μια αξιοσημείωτη μείωση των δαπανών για υλικές υποδομές, γεγονός που ερμηνεύεται από το ότι οι περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ ανήκουν στην κατηγορία των αναπτυγμένων χωρών και άρα διαθέτουν καλές υποδομές. Οι δαπάνες δημοσίων επενδύσεων στις χώρες αυτές αφορούν πλέον κατά κύριο λόγο στη συντήρηση, αναβάθμιση και βελτίωση της αποδοτικότητας των υποδομών, ενώ όπως είναι φυσικό το μέγεθος των επενδυτικών δαπανών που κατευθύνεται στη λειτουργία και συντήρηση είναι σχετικά πολύ μεγάλο, αφού οι υποδομές στις χώρες αυτές είναι πολύ εκτεταμένες.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί η κοινά αποδεκτή παραδοχή ότι, τα τελευταία χρόνια η γραμμή μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα σε ότι αφορά τις επενδύσεις μετατοπίζεται συνεχώς και δεν είναι τόσο ευδιάκριτη όπως στο παρελθόν, εξαιτίας της διαμόρφωσης νέων τύπων εμπλοκής τους, όπου το δημόσιο χρησιμοποιεί ιδιωτικούς πόρους (outsourcing) για αρκετές υπηρεσίες και λειτουργίες που στο παρελθόν τις υλοποιούσε μόνο του. Αυτό ερμηνεύει ως ένα βαθμό τη μείωση των πόρων για δημόσιες επενδύσεις, η οποία ουσιαστικά αφορά την μετατόπιση τους από τη δημόσια στην ιδιωτική σφαίρα .

Η επιπρόσθετη σημαντική μείωση των δημοσίων επενδύσεων τα τελευταία έτη ερμηνεύεται ως αποτέλεσμα της εφαρμογής προγραμμάτων δημοσιονομικής εξυγίανσης από τις περισσότερες κυβερνήσεις των ανεπτυγμένων κρατών προκειμένου να αντιμετωπιστεί η οικονομική κρίση. Με δεδομένο ότι αποτελούν ένα από τα πιο ευέλικτα στοιχεία του προϋπολογισμού, χρησιμοποιήθηκαν ως μεταβλητή προσαρμογής και παρόλο που παρουσιάζουν συνολικά σχετική ανάκαμψη μετά την μεγάλη μείωση το 2008 – 2009, δεν έχουν φθάσει σε καμία περίπτωση στα προ της κρίσης επίπεδα (βλ. διάγραμμα 2.3.).

Σύμφωνα με τα δημοσιευμένα στοιχεία του ΟΟΣΑ, το 2012 δαπανήθηκε από τις χώρες ΟΟΣΑ περίπου 1,2 τρισεκατομμύριο δολάρια για δημόσιες επενδύσεις, ποσό που αντιστοιχεί περίπου στο 2,7% του συνολικού ΑΕΠ και στο 15% του συνόλου των επενδύσεων (δημόσιου και ιδιωτικού τομέα)²⁰.

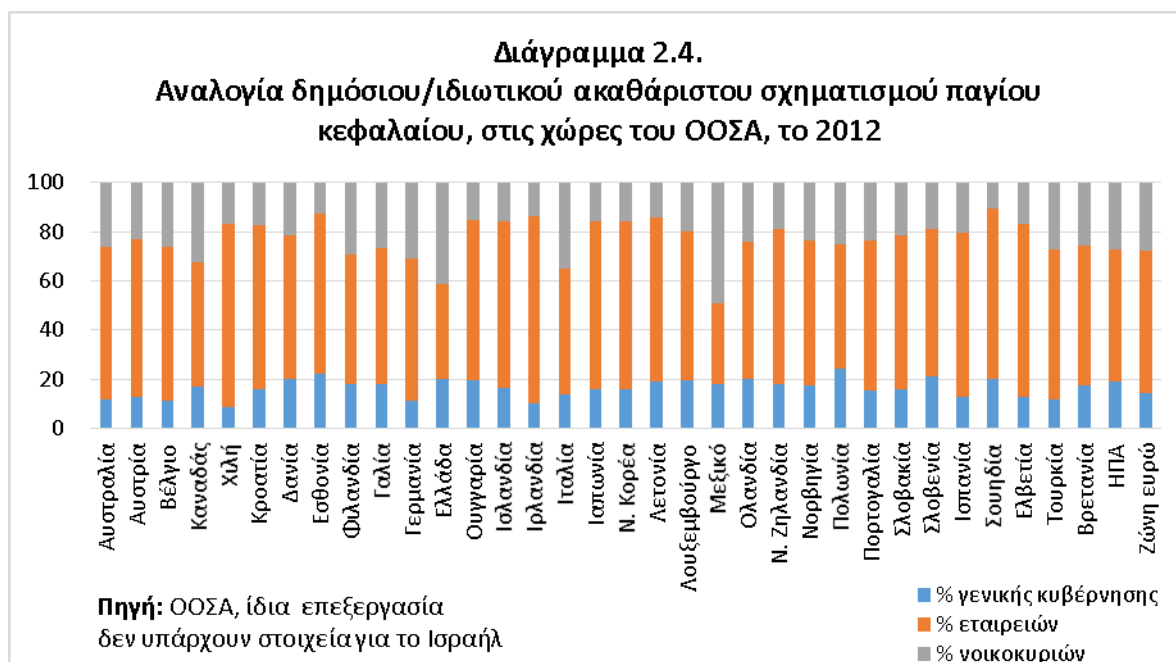
²⁰ OECD (2014 α) σελ. 4.

Τα στοιχεία δείχνουν επίσης ότι σε σύγκριση με το 2007, οι κατά κεφαλήν δημόσιες επενδύσεις το 2012 μειώθηκαν σε 15 από τις 33 χώρες και υπολογίζεται ότι συνολικά μειώθηκαν κατά 1,3% ετησίως σε πραγματικούς όρους από το 2008 έως το 2016. Οι μελετητές του ΟΟΣΑ επισημαίνουν ότι παρά το ότι δεν ισχύει για όλες τις χώρες, η συνεχής συρρίκνωση των δημόσιων επενδύσεων σε μια περίοδο όπως η σημερινή, βραδείας ανάπτυξης μπορεί να έχει αρνητικές μακροπρόθεσμες συνέπειες για την ανάπτυξη των οικονομιών των κρατών και την κοινωνική τους ευημερία²¹.

Η τάση συμπίεσης των δημοσίων επενδύσεων επισημαίνεται και στην 7^η έκθεση της **Ευρωπαϊκής Επιτροπής** για την ευρωπαϊκή οικονομική κοινωνική και εδαφική συνοχή, και υπάρχει διαπίστωση ότι οι δημόσιες επενδύσεις στις χώρες της ΕΕ ως % του ΑΕΠ, παραμένουν σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα. Η ανάλυση εκτιμά ότι ο επιπλέον περιορισμός των δημοσίων επενδυτικών δαπανών από το 2009 και μετά, οφείλεται αφενός στις πολιτικές δημοσιονομικής εξυγίανσης και μείωσης των ελλειμμάτων του προϋπολογισμού που εφάρμοσαν οι χώρες μέλη της ΕΕ, και αφετέρου στην αύξηση των κοινωνικών δαπανών και των τόκων χρέους σε εφαρμογή πολιτικών αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης²².

Η μείωση των δημοσίων επενδύσεων, όπως είναι αναμενόμενο, δεν είναι ομοιόμορφη σε όλες τις χώρες. Και παρά το ότι τα ισοζύγια του ευρύτερου δημόσιου τομέα έχουν βελτιωθεί τα τελευταία έτη, όπως και οι δείκτες οικονομικής ανάπτυξης, οι δημόσιες επενδύσεις παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα κυρίως στις χώρες που επλήγησαν σοβαρότερα από την κρίση (Ελλάδα, Ισπανία Πορτογαλία, Ιρλανδία)²³.

Επισημαίνεται ότι μεταξύ των ανεπτυγμένων κρατών υπάρχουν σημαντικές διαφορές ως προς την αναλογία μεταξύ δημοσίων και ιδιωτικών επενδύσεων. Μια εικόνα για τις χώρες του ΟΟΣΑ δίδεται στο διάγραμμα 2.4. με στοιχεία για το έτος 2012, όπου είναι διακριτή η ανομοιομορφία.

Μια επιπρόσθετη διαπίστωση είναι ότι η μείωση των δημοσίων επενδύσεων στον αναπτυσσόμενο κόσμο συνοδεύτηκε από μείωση των δημοσίων δαπανών που είναι φιλικές προς την ανάπτυξη, όπως οι δαπάνες εκπαίδευσης και Ε&Α, που παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα (κυρίως στις χώρες που έχουν πληγεί περισσότερο από την κρίση) και αυτό διότι η σύνθεση των δαπανών έχει στραφεί προς τις κοινωνικές παροχές προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα αποτελέσματα της κρίσης.

²¹ OECD (2014 α) σελ. 5

²² EC (2017) σελ. 173

²³ EC (2017) σελ. 166

Μάλιστα για τις χώρες της ΕΕ-13, φαίνεται ότι εξαιτίας της μείωσης των δημοσίων επενδύσεων, το ποσοστό συγχρηματοδότησης από την πολιτική συνοχής της ΕΕ αυξήθηκε σημαντικά κατά την περίοδο της κρίσης αντιπροσωπεύοντας το μισό περίπου των δαπανών για επενδύσεις σε πολλές χώρες. Με τον τρόπο αυτό η χρηματοδότηση των επενδύσεων από την ΕΕ έπαιξε σημαντικό αντικυκλικό ρόλο για την αποφυγή περαιτέρω μείωσης των επενδυτικών δραστηριοτήτων του κράτους²⁴.

Τέλος, αναφορικά με το χωρικό επίπεδο πραγματοποίησης και διαχείρισης των δημόσιων επενδύσεων τεκμηριώνεται ότι η διαχείριση των δημοσίων επενδύσεων στην ΕΕ πραγματοποιείται τα τελευταία χρόνια σε πιο κεντρικό επίπεδο σε σχέση με το παρελθόν. Το ποσοστό των επενδύσεων του κράτους που διαχειρίζεται από τα κατώτερα του εθνικού επίπεδα διακυβέρνησης είναι περίπου στο 50% ενώ πριν από δύο δεκαετίες ήταν πάνω από 60%. Το γεγονός αυτό αποδίδεται σε πολιτικές αποφάσεις και κρίνεται ότι υπονομεύει την αποτελεσματικότητα. Επίσης διαπιστώνεται ότι εξακολουθούν να υπάρχουν μεγάλες διαφορές στο βαθμό αποκέντρωσης των δημοσίων δαπανών καθώς και στο ποσοστό των επενδύσεων που πραγματοποιείται σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο²⁵.

Σύμφωνα με στοιχεία στις 35 χώρες ΟΟΣΑ το 2016, το 57% περίπου των δημοσίων επενδύσεων έγιναν σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, ενώ το 41% περίπου αποκλειστικά από τις τοπικές κυβερνήσεις. Το αντίστοιχο μέγεθος για τις 28 χώρες της ΕΕ είναι 51%. Επίσης, σύμφωνα με τα τελευταία δημοσιευμένα στοιχεία του ΟΟΣΑ για τη σύνθεση των δαπανών δημοσίων επενδύσεων που πραγματοποιούνται σε επίπεδο κάτω του εθνικού, το 2016, το μεγαλύτερο τμήμα των δημοσίων επενδύσεων ύψους 39% περίπου αφορά τις οικονομικές υποθέσεις (περιλαμβάνει τις μεταφορές), το 15% περίπου είναι επενδυτικές δαπάνες στην εκπαίδευση, το 10% για δημόσιες υπηρεσίες ενώ το 6% δαπανήθηκε για έργα προστασίας του περιβάλλοντος²⁶.

2.4.2 Προτάσεις Διεθνών Οικονομικών Οργανισμών για τις δημόσιες επενδύσεις

Το ενδιαφέρον των Διεθνών Οικονομικών Οργανισμών (ΔΟΟ) που επανέφερε στη συζήτηση το θέμα των δημοσίων επενδύσεων και της επίδρασής τους στην οικονομική ανάπτυξη μετά την οικονομική κρίση, έχει ως βασικό κίνητρο την αναζήτηση επιλογών και πολιτικών που θα τις καταστήσουν στη σημερινή πραγματικότητα, μοχλό για την οικονομική ανάκαμψη. Στο πλαίσιο αυτό μελετώνται και προτείνονται συγκεκριμένα μείγματα πολιτικής που θα μπορούσαν τεκμηριωμένα να ευνοήσουν, μέσω των δημοσίων επενδύσεων, την αναπτυξιακή διαδικασία.

Από τις μελέτες και αναλύσεις των ΔΟΟ για τις δημόσιες επενδύσεων αξίζει να σημειωθούν τρία βασικά θέματα που απασχολούν τη σχετική βιβλιογραφία και ουσιαστικά καθορίζουν τις κατευθύνσεις πολιτικής που προτείνονται από τους περισσότερους, ανεξάρτητα τις επιμέρους διαφοροποιήσεις κάθε Οργανισμού.

Το **πρώτο** έχει να κάνει με την παρότρυνση για αύξηση των επενδύσεων για δημόσιες υποδομές στις προηγμένες οικονομίες ως έναν από τους λίγους εναπομείναντες πολιτικούς μοχλούς για τη στήριξη της ανάπτυξης. Ο προβληματισμός αφορά στο ερώτημα πώς μπορούν να χρηματοδοτηθούν οι αυξημένες δημόσιες επενδύσεις στο πλαίσιο των περιοριστικών δημοσιονομικών πολιτικών που ασκούνται από τις κυβερνήσεις των ανεπτυγμένων κρατών στην παρούσα συγκυρία.

Όπως προαναφέρθηκε, μελέτες σε δείγμα προηγμένων οικονομιών, αποδεικνύουν ότι η αύξηση κατά 1% του ΑΕΠ στις επενδυτικές δαπάνες αυξάνει το επίπεδο της παραγωγής κατά περίπου 0,4% το ίδιο έτος και κατά 1,5% τέσσερα χρόνια μετά την αύξηση. Επιπλέον, η ενίσχυση του ΑΕΠ που αποκτά μια χώρα από την αύξηση των δημοσίων επενδύσεων σε υποδομές αντισταθμίζει την αύξηση του χρέους, έτσι ώστε ο λόγος δημόσιου

²⁴ EC (2017) σελ. 174 και EC (2014) σελ. 154

²⁵ EC (2017) σελ. 168

²⁶ OECD (2018 α) σελ. 14, 15

χρέους προς ΑΕΠ να μην αυξάνεται²⁷. Στην ουσία ο ισχυρισμός είναι ότι οι επενδύσεις δημόσιων υποδομών θα μπορούσαν να πληρώσουν για τον εαυτό τους, εάν γίνουν σωστά.

Προς αυτή την κατεύθυνση είναι τα αποτελέσματα μελέτης του ΟΟΣΑ που διερεύνησε τους όρους υπό τους οποίους η αύξηση των δημόσιων επενδύσεων θα μπορούσε να οδηγήσει **στην άνοδο της ανάπτυξης χωρίς να επιδεινωθούν τα δημόσια οικονομικά**. Το σχήμα που προτείνεται για τις χώρες του ΟΟΣΑ είναι ότι θα μπορούσαν να χρηματοδοτήσουν την εγχώρια ενίσχυση με 0,5% του ΑΕΠ για τρία έως τέσσερα χρόνια κατά μέσο όρο, χωρίς να αυξήσουν μεσοπρόθεσμα τον λόγο του χρέους προς το ΑΕΠ, και με την προϋπόθεση ότι θα χρηματοδοτηθούν έργα υγιή. Αποδεικνύεται ότι μετά από ένα χρόνο, το μέσο κέρδος παραγωγής ενός τέτοιου κινήτρου για τις μεγάλες προηγμένες οικονομίες ανέρχεται σε 0,4-0,6% ενώ η αναπροσαρμογή των δαπανών στα επόμενα έτη θα οδηγήσει επίσης σε μακροπρόθεσμες αποκτήσεις κέρδους (0,5- 2%). Τέλος εκτιμάται ότι τα οφέλη από την παραγωγή θα είναι υψηλότερα εάν το κίνητρο συνδυαστεί με διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και εάν οι χώρες ενεργούν συλλογικά.²⁸

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι ένας από τους βασικότερους παράγοντες που συστήνεται να ληφθούν υπόψη είναι τρόπος χρηματοδότησης των δημοσίων επενδύσεων, με επισήμανση ότι οικονομικά αποτελεσματικότερο και αναγκαίο οι δημόσιες επενδύσεις να χρηματοδοτούνται από την αύξηση του χρέους και όχι από την αύξηση της φορολογίας²⁹.

Το δεύτερο έχει να κάνει με τη διαπίστωση ότι υπάρχουν σημαντικά και αυξανόμενα κενά στην ανάπτυξη των υποδομών, τόσο στις αναπτυσσόμενες όσο και στις ανεπτυγμένες χώρες. Η εκτίμηση του ΟΟΣΑ είναι ότι το 2030 οι ανάγκες εξυπηρέτησης του μελλοντικού παγκόσμιου πληθυσμού των 9 δισεκατομμυρίων ανθρώπων, θα εκτοξεύσουν το παγκόσμιο χάσμα υποδομών στο ύψος των 70 τρισεκατομμύρια δολαρίων, μέγεθος που συνεχώς θα αυξάνεται. Επομένως συστήνεται στις κυβερνήσεις και τις πολυμερείς αναπτυξιακές τράπεζες, που εκ των πραγμάτων δεν θα είναι σε θέση να χρηματοδοτήσουν αυτές τις μεγάλες οι παγκόσμιες ανάγκες υποδομής, να προσανατολιστούν και να αναπτύξουν μηχανισμούς για την **κινητοποίηση ιδιωτικών κεφαλαίων**³⁰.

Το τρίτο αφορά στην διαπίστωση ότι η **αποδοτικότητα/αποτελεσματικότητά** των δημοσίων επενδύσεων είναι κρίσιμος παράγοντας για την επίδραση τους στην οικονομική ανάπτυξη και καθορίζει σε μεγάλο βαθμό τον οικονομικό και κοινωνικό τους αντίκτυπο³¹.

Θεωρητικές και εμπειρικές μελέτες του ΔΝΤ³² εξετάζουν διαφορετικές προσεγγίσεις για τη μέτρηση της αποδοτικότητας των δημόσιων επενδύσεων, που ορίζονται ως η σχέση μεταξύ του συσσωρευμένου δημόσιου κεφαλαίου κατά κεφαλήν και διαφόρων δεικτών της ποιότητας και της πρόσβασης στην υποδομή. Οι μελέτες διαπιστώνουν ότι περίπου το 30% των πιθανών ωφελειών από δημόσιες επενδύσεις χάνονται λόγω της ανεπάρκειας της επενδυτικής διαδικασίας. Το μέγεθος του «χάσματος απόδοσης/αποτελεσματικότητας» μειώνεται καθώς αυξάνεται το εισόδημα, με τις αναπτυσσόμενες χώρες να αντιμετωπίζουν ένα χάσμα 40%, τις αναδυόμενες αγορές ένα χάσμα 27% και οι προηγμένες οικονομίες χάσμα 13% κατά μέσο όρο. Τέλος διαπιστώνεται ότι η αύξηση της αποτελεσματικότητας των δημόσιων επενδύσεων θα μπορούσε να διπλασιάσει τον αντίκτυπο αυτής της επένδυσης στην ανάπτυξη.

Το κλείσιμο αυτών των "κενών απόδοσης" μπορεί να αντιμετωπιστεί από την ενίσχυση των θεσμών διαχείρισης και αποδεικνύεται ότι χώρες με ισχυρότερους θεσμούς διαχείρισης δημόσιων επενδύσεων έχουν πιο προβλέψιμες, αξιόπιστες, αποδοτικές και παραγωγικές δημόσιες επενδύσεις.

²⁷ IMF (2014 α)

²⁸ OECD (2016 β), σελ. 3.

²⁹ IMF (2014 β), σελ. 1, IMF (2015 α), σελ. 5, 13 - 16

³⁰ OECD (2014 β) σελ. 16

³¹ OECD (2016 α) σελ. 7, 16

³² IMF (2015 β) σελ. 15, 17, IMF (2014 α') σελ. 77

Για το λόγο αυτό οι ΔΟΟ έχουν δώσει πολύ μεγάλο βάρος στο σχεδιασμό και την προώθηση ειδικών εργαλείων για την αύξηση της αποτελεσματικότητας των δημοσίων επενδύσεων.

2.4.3 Εργαλειοθήκες για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των δημοσίων επενδύσεων

Κοινός τόπος στα επίσημα κείμενα των ΔΟΟ που ασχολούνται με την ανάπτυξη, παρά τις επιμέρους διαφοροποιήσεις στις θεωρητικές αναλύσεις και προσεγγίσεις τους είναι η ιδιαίτερη σημασία που αποδίδουν στον τρόπο διαχείρισης των δημοσίων επενδύσεων, αφού εκτιμάται ότι αυτός επιδρά σημαντικά στην αποτελεσματικότητά τους. Η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας στις δομές διαχείρισης των δημοσίων επενδύσεων φαίνεται να αποτελεί σημαντικό όπλο, με μεγάλα θετικά αποτελέσματα.

Στο πλαίσιο αυτό σχεδιάστηκαν και προτείνονται στις κυβερνήσεις και τους λοιπούς φορείς του επενδυτικού κύκλου, εργαλεία για την εκμάθηση και εφαρμογή σωστών πρακτικών και διαδικασιών. Προς αυτή την κατεύθυνση βρίσκονται τόσο οι συστάσεις του Συμβουλίου του ΟΟΣΑ προς όλα τα κράτη μέλη του, καθώς και τα εργαλεία (PIMA) και (P-FRAM) του ΔΝΤ που απευθύνονται στις περισσότερες χώρες του κόσμου.

2.4.3.α. Εργαλειοθήκη του ΟΟΣΑ για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των δημοσίων επενδύσεων

Το Συμβούλιο του Οργανισμού για τη Συνεργασία και την Ανάπτυξη (ΟΟΣΑ), στις 12 Μαρτίου του 2014 ενέκρινε κατευθυντήριες γραμμές και **συστάσεις**³³ προς όλα τα κράτη μέλη του, καλώντας τα να υιοθετήσουν την εφαρμογή 12 αρχών για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των δημοσίων επενδύσεων. Σκοπός των αρχών αυτών είναι να ωθήσουν τις κυβερνήσεις στην αξιολόγηση της ικανότητάς τους για σχεδιασμό και πραγματοποίηση δημοσίων επενδύσεων, με στόχο να τεθούν προτεραιότητες για βελτίωση.

Οι αρχές περιλαμβάνονται σε τρεις βασικούς **πυλώνες πολιτικής** που είναι:

⇒ **1ος: Ο συντονισμός μεταξύ των επιπέδων διακυβέρνησης και των τομέων πολιτικής**

Ο πυλώνας που περιλαμβάνει τρεις επιμέρους αρχές, επικεντρώνεται στη ανάγκη για αναζήτηση και επίτευξη συμπληρωματικότητας πολιτικών και προγραμμάτων, για όλους τους τομείς και για όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης, κάθετα και οριζόντια, με σκοπό την αύξηση της αποτελεσματικότητας των δημοσίων επενδύσεων. Εστιάζει στην ανάγκη καθορισμού ολοκληρωμένης στρατηγικής απαλλαγμένης από συγκρούσεις και διοικητικούς φραγμούς, καθώς και στον συντονισμό μεταξύ των επιπέδων διακυβέρνησης.

⇒ **2ος: Η ενίσχυση των ικανοτήτων για δημόσιες επενδύσεις και διάχυση τους σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης**

Ο πυλώνας που περιλαμβάνει πέντε επιμέρους αρχές, αφορά στις διαφορετικές δυνατότητες που πρέπει να αναζητούνται και εφαρμόζονται σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης που εμπλέκονται με τις δημόσιες επενδύσεις και την ανάγκη για συνεχή βελτίωση της όλης διαδικασίας, από την επιλογή των έργων μέχρι την εκτέλεση και την παρακολούθησή τους. Βασικά στοιχεία για την επίτευξη των αρχών που περιλαμβάνονται στον πυλώνα είναι η αξιολόγηση των επενδύσεων από τα αρχικά στάδια, η ισόρροπη συμμετοχή όλων των «παικτών» στη διαδικασία προκειμένου να εξασφαλίζεται η αποδοχή και να αποφεύγεται η υπέρμετρη επιρροή από ειδικές ομάδες συμφερόντων, η αξιοποίηση πόρων και τεχνογνωσίας του ιδιωτικού τομέα, η ενίσχυση του εμπλεκόμενου ανθρώπινου δυναμικού και η διαχείριση με επικέντρωση στα αποτελέσματα και διάχυση της τεχνογνωσίας

⇒ **3ος: Ο καθορισμός και η διασφάλιση υγιούς πλαισίου όρων και κανόνων δημοσίων επενδύσεων σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης**

³³ OECD (2014α) σελ. 8-12

Ο πυλώνας που περιλαμβάνει τέσσερις επιμέρους αρχές υπογραμμίζει τη σημασία των ορθών πρακτικών όσον αφορά τη δημοσιονομική αποκέντρωση, τη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών, τις δημόσιες συμβάσεις και την κανονιστική ποιότητα σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης.

Οι 12 αρχές ανά πυλώνα παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα 1.1.

Πίνακας 1.1.

Οι 12 αρχές ΟΟΣΑ για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των δημοσίων επενδύσεων

1^{ος} ΠΥΛΩΝΑΣ: Συντονισμός μεταξύ των επιπέδων διακυβέρνησης και των τομέων πολιτικής

1. Εφαρμογή ολοκληρωμένης στρατηγικής επενδύσεων με βάση και τις ιδιαιτερότητες του τόπου
2. Συντονισμός σε εθνικό και περιφερειακό/τοπικό επίπεδο
3. Οριζόντια συνεργασία περιφερειακών/τοπικών αρχών για αξιοποίηση οικονομιών κλίμακος

2^{ος} ΠΥΛΩΝΑΣ: Ενίσχυση ικανοτήτων για δημόσιες επενδύσεις και διάχυση σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης

4. Αξιολόγηση και κατανόηση των επιπτώσεων και των κινδύνων για τις δημόσιες επενδύσεις
5. Συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών σε κάθε βήμα του επενδυτικού κύκλου
6. Κινητοποίηση πόρων και τεχνογνωσίας ιδιωτικού τομέα, αύξηση και διάχυση της ικανότητας
7. Ενίσχυση τεχνογνωσίας κρατικών υπαλλήλων και τοπικών εταιρών στις δημόσιες επενδύσεις
8. Επικέντρωση στα αποτελέσματα, παρακολούθηση και διάχυση εμπειρίας

3^{ος} ΠΥΛΩΝΑΣ: Καθορισμός και διασφάλιση υγιούς πλαισίου όρων και κανόνων δημοσίων επενδύσεων σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης

9. Διασφάλιση πλαισίου χρηματοδότησης με βάση τους επιδιωκόμενους επενδυτικούς στόχους
10. Διασφάλιση χρηστής και διαφανούς δημοσιονομικής διαχείρισης
11. Προώθηση κανόνων και διαφάνειας στις δημόσιες συμβάσεις
12. Κατάρτιση κατάλληλου ρυθμιστικού θεσμικού πλαισίου δημοσίων επενδύσεων

2.4.3.β. Εργαλεία ΔΝΤ για ενίσχυση διαχείρισης των δημοσίων επενδύσεων

Το ΔΝΤ ανέπτυξε και εισήγαγε ειδικό εργαλείο³⁴ **αξιολόγησης της διαχείρισης των δημοσίων επενδύσεων (PIMA)**³⁵, με στόχο την καθοδήγηση των κυβερνήσεων για την βελτίωση της ικανότητά τους να διαχειριστούν τις δημόσιες επενδύσεις. Μέσω του εργαλείου αξιολογούνται οι θεσμοί του κράτους που διαμορφώνουν τη λήψη αποφάσεων για τις δημόσιες επενδύσεις στα τρία βασικά στάδια: α) στον σχεδιασμό βιώσιμων δημοσίων επενδύσεων, β) στην κατανομή των επενδύσεων σε ενδεδειγμένους τομείς και προγράμματα και γ) στην έγκαιρη υλοποίηση των έργων με βάση τον προϋπολογισμό. Τα πορίσματα της αξιολόγησης του PIMA παρουσιάζονται σε μια συνοπτική έκθεση όπου εκτιμάται η αποτελεσματικότητα των δημοσίων επενδύσεων της χώρας, περιγράφονται τα θεσμικά πλεονεκτήματα και οι αδυναμίες και παρέχει πρακτικές συστάσεις για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και του αντίκτυπου των δημοσίων επενδύσεων.

³⁴ IMF (2015β), σελ. 22-23.

³⁵ Public Investment Management Assessment (PIMA), Βλ. IMF (2018).

Τέλος ένα ακόμη εργαλείο που αναπτύχθηκε από το ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα ειδικά για τα σχήματα Συμπράξεων Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα είναι το **P-FRAM** ³⁶. Με αυτό εκτιμάται το δυνητικό δημοσιονομικό κόστος και οι κίνδυνοι που απορρέουν από **έργα συμπράξεων δημόσιου-ιδιωτικού τομέα (PPP)**, ποσοτικοποιούνται δηλαδή οι μακροοικονομικές επιπτώσεις των έργων ΣΔΙΤ. Η αναγκαιότητα του εργαλείου προέκυψε από την πρακτική πολλών χωρών όπου τα επενδυτικά σχέδια υλοποιούνται ως ΣΔΙΤ όχι για λόγους αποτελεσματικότητας, αλλά για να παρακάμψουν τους δημοσιονομικούς περιορισμούς και να αναβάλουν την καταγραφή του δημοσιονομικού κόστους παροχής υπηρεσιών υποδομής. Ως εκ τούτου, ορισμένες κυβερνήσεις κατέληξαν να προμηθεύονται έργα που είτε δεν θα μπορούσαν να χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο του κονδυλίου του προϋπολογισμού τους είτε ότι τα δημόσια οικονομικά εκθέτουν τους υπερβολικούς δημοσιονομικούς κινδύνους. Το P-FRAM παρέχει μια δομημένη διαδικασία συλλογής πληροφοριών για ένα έργο ΣΔΙΤ, ακολουθώντας ένα δέντρο απόφασης τεσσάρων σταδίων: ποιος ξεκινά το έργο, ποιος το ελέγχει, ποιος το πληρώνει κ.λ.π

³⁶ PPP Fiscal risk assessment model (P - FRAM), βλ. IMF, World Bank Group (2016).

3 Ανάλυση των τάσεων μεταβολής των δημοσίων επενδύσεων

3.1 Εισαγωγή - μεθοδολογία

Στο παρόν κεφάλαιο διερευνώνται οι τάσεις μεταβολής των δημοσίων επενδύσεων στις χώρες του ΟΟΣΑ και την Ελλάδα, όπως προκύπτουν από την ποσοτική ανάλυση³⁷ σχετικών στοιχείων.

Τα στοιχεία που χρησιμοποιούνται αντλήθηκαν από τους ιστοχώρους των Διεθνών Οικονομικών Οργανισμών που δραστηριοποιούνται στα θέματα ανάπτυξης και δημοσίων επενδύσεων και αποτελούν επίσημα δημοσιευμένα στοιχεία. Πιο συγκεκριμένα χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία της βάσης δεδομένων του ΔΝΤ για τις δημόσιες επενδύσεις που περιλαμβάνει δεδομένα των επενδυτικών ροών 170 χωρών, συμπεριλαμβανομένων και των χωρών του ΟΟΣΑ, με εκτιμήσεις σχετικά με τα πραγματικά δημόσια κεφαλαιακά αποθέματα για τα έτη 1960 -2015³⁸ καθώς και στοιχεία της βάσης δεδομένων του ΟΟΣΑ για τον ακαθάριστο σχηματισμό παγίου κεφαλαίου³⁹ καθώς και για τον πληθυσμό⁴⁰ στις 35 χώρες του ΟΟΣΑ

3.2 Ορισμοί, μεταβλητές, χρονική περίοδος

Τα βασικά μεγέθη που χρησιμοποιούνται για την μέτρηση και ανάλυση των δημοσίων επενδύσεων σε αυτό το κεφάλαιο είναι ο σχηματισμός ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου που πραγματοποιείται από το δημόσιο τομέα (γενική κυβέρνηση), το δημόσιο κεφαλαιακό απόθεμα, ο σχηματισμός ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου του ιδιωτικού τομέα, το ιδιωτικό κεφαλαιακό απόθεμα και το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν. Για λόγους συγκρισιμότητας μεταξύ των χωρών, **η χρονοσειρά που χρησιμοποιείται είναι η 1992 – 2015.**

3.2.1. Σχηματισμός ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου (*Gross Fixed Capital Formation – GFCF*)

Ο σχηματισμός ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου υπολογίζεται με τη συνολική αξία των αποκτήσεων παγίων περιουσιακών στοιχείων μείον τις πωλήσεις αυτών, κατά τη διάρκεια μιας λογιστικής περιόδου, καθώς και ορισμένες συγκεκριμένες δαπάνες για υπηρεσίες που προστίθενται στην αξία των μη παραχθέντων περιουσιακών στοιχείων, όπως η βελτίωση της γης⁴¹.

Οι τομείς που πραγματοποιούν σχηματισμό ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου είναι α) η γενική κυβέρνηση, β) οι εταιρείες και τα γ) νοικοκυριά.

Τις δημόσιες επενδύσεις τις μετράμε με τον σχηματισμό ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου που πραγματοποιείται από τη γενική κυβέρνηση, δηλαδή την κεντρική κυβέρνηση, τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τους φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης (GFCF γενικής κυβέρνησης). Οι επενδύσεις της γενικής κυβέρνησης περιλαμβάνουν συνήθως επενδύσεις σε υποδομές μεταφορών και δημόσια κτίρια όπως σχολεία και νοσοκομεία, Ε&Α, και στρατιωτικά συστήματα όπλων. Όλες οι χώρες του ΟΟΣΑ συγκεντρώνουν τα σχετικά στοιχεία τους σύμφωνα με το Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών του 2008 (SNA).

Ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου του ιδιωτικού τομέα πραγματοποιείται από τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά (GFCG ιδιωτικού τομέα).

Ο διεθνώς αποδεκτός τρόπος μέτρησης των δημοσίων επενδύσεων με τη χρήση του δείκτη GFCF της γενικής κυβέρνησης, παρόλο που δίνει τη δυνατότητα να υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα για πολλές χώρες, υπόκειται σε αρκετούς περιορισμούς κυρίως διότι η ακριβής μέτρηση της συμβολής του ιδιωτικού και του

³⁷ Για τις μεθόδους ανάλυσης βλ. Παπαδασκαλόπουλος Α. (2000).

³⁸ IMF (2015 γ'), IMF, Fiscal Affairs Department (2017 α', 2017 β').

³⁹ OECD (2018).

⁴⁰ OECD (2018 β', 2018 γ').

⁴¹ Ο ορισμός είναι σύμφωνος με το σύστημα εθνικών λογαριασμών 2008, βλ. EC, IMF, OECD, UN, WB (2009) κεφ. 10.32, σελ. 198

δημόσιου τομέα στις συνολικές επενδύσεις δεν πολύ εύκολη στην πράξη. Έτσι η μέτρηση αυτή δεν λαμβάνει υπόψη εναλλακτικούς τρόπους με τους οποίους οι κυβερνήσεις υποστηρίζουν τις συνολικές επενδύσεις όπως για παράδειγμα: i) επιχορηγήσεις επενδύσεων σε φορείς εκτός της γενικής κυβέρνησης, ii) εγγυήσεις δανείων, iii) φορολογικές ελαφρύνσεις, iv) επιδοτούμενη χρηματοδότηση από δημόσια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, όπως οι αναπτυξιακές τράπεζες κ.α. Και αντίστροφα, η μέτρηση δεν λαμβάνει υπόψη δεσμεύσεις του ιδιωτικού τομέα για παροχή υπηρεσιών υποδομής (π.χ. μέσω ΣΔΙΤ), που ταξινομούνται ως ιδιωτικές χωρίς να είναι ή δράσεις σχημάτων ειδικού σκοπού που δραστηριοποιούνται στις κοινωνικές υποδομές και ταξινομούνται ως ιδιωτικός τομέας, παρόλο που ελέγχονται από το δημόσιο⁴².

3.2.2. Κεφαλαιακό απόθεμα δημόσιου τομέα (*Public Capital Stock*)

Το κεφαλαιακό απόθεμα είναι το συνολικό φυσικό κεφάλαιο που υπάρχει σε μια οικονομία μία δεδομένη χρονική στιγμή. Το δημόσιο κεφαλαιακό απόθεμα είναι η συσσωρευμένη αξία των δημοσίων επενδύσεων με την πάροδο του χρόνου, περιλαμβάνει το σύνολο των δημοσίων περιουσιακών στοιχείων που καλύπτουν ευρύ φάσμα υποδομών του κράτους και είναι η κύρια εισροή στην παραγωγή δημόσιας υποδομής⁴³.

Η μέτρηση⁴⁴ του δημόσιου κεφαλαιακού αποθέματος είναι πολύ σημαντική για τις δημόσιες επενδύσεις για δύο λόγους. Πρώτον, στα θεωρητικά μοντέλα οικονομικής ανάπτυξης, το δημόσιο κεφάλαιο είναι άμεσος συντελεστής εισροής της παραγωγικής λειτουργίας, συμβάλλοντας στην αύξηση της παραγωγικότητας και του βιοτικού επιπέδου. Οι δημόσιες επενδύσεις συμμετέχουν με την πάροδο του χρόνου στη δημιουργία του αποθέματος αυτού, ενός δικτύου φυσικών περιουσιακών στοιχείων οικονομικής (δρόμοι, αεροδρόμια, ηλεκτρικές επιχειρήσεις κ.λπ.) και κοινωνικής (δημόσια σχολεία, νοσοκομεία, φυλακές κλπ.) υποδομής. Δεύτερον, δεδομένου ότι τα περιουσιακά στοιχεία της υποδομής υπόκεινται σε φθορά, είναι σημαντικό να μπορεί να μετρηθεί το πραγματικό απόθεμα του δημοσίου κεφαλαίου μιας οικονομίας απαλλαγμένο από τη φθορά.

Το κεφαλαιακό απόθεμα του ιδιωτικού τομέα περιλαμβάνει το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων των ιδιωτών (κτίρια μηχανήματα κ.λπ.) που χρησιμεύουν στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών.

3.2.3. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (*Gross Domestic Product - GDP*)

Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) είναι το σύνολο των προϊόντων και αγαθών που παράγει μια οικονομία σε διάστημα ενός έτους, εκφρασμένο σε χρηματικές μονάδες. Για λόγους διαθεσιμότητας στοιχείων και συγκρισιμότητας, το ΑΕΠ στην παρούσα εργασία αναφέρεται στο ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (ppp) εκφρασμένες σε σταθερές τιμές USD του 2011⁴⁵

⁴² IMF, (2015β) σελ. 45

⁴³ IMF, (2015β) σελ. 7

⁴⁴ Η μέτρηση του κεφαλαιακού αποθέματος, από τους ερευνητές του ΔΝΤ, για τις ανάγκες της βάσης δεδομένων και των επιστημονικών μελετών που βασίστηκαν σε αυτές, έγινε με την εξίσωση (διαρκούς απογραφής): $Kit + 1 = (1 - dit) Kit + (1 - dit2 /) Iit$, όπου για κάθε χώρα i , $Kit + 1$ είναι το απόθεμα (δημόσιου ή ιδιωτικού) κεφαλαίου στην αρχή της περιόδου $t + 1$, dit είναι ένα χρονικά μεταβαλλόμενο ποσοστό απόσβεσης, και Iit είναι ο ακαθάριστος σταθερός (δημόσιο ή ιδιωτικό) σχηματισμός κεφαλαίου κατά την περίοδο t , με την υπόθεση ότι η νέα επένδυση είναι λειτουργική στα μέσα της περιόδου, βλ. IMF, (2015β) σελ. 46.

⁴⁵ IMF (2015 γ'), IMF, Fiscal Affairs Department (2017 α', 2017 β').

3.3 Χωρικό επίπεδο ανάλυσης

Η ανάλυση εξετάζει τα μεγέθη δημοσίων επενδύσεων για τις χώρες του ΟΟΣΑ. Η ανάλυση πραγματοποιείται σε χωρικό επίπεδο NUT I.

Οι χώρες μέλη του ΟΟΣΑ⁴⁶ είναι συνολικά 35, από τις οποίες:

- οι 26 είναι στην ευρωπαϊκή ήπειρο, με τις περισσότερες (21) να είναι κράτη μέλη της ΕΕ και είναι οι: Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ελλάδα, Εσθονία, Ιρλανδία, Ισπανία, Φινλανδία, Ιταλία, Λετονία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβακία, Σλοβενία, Σουηδία, Τσεχία και μη μέλη της ΕΕ οι: Ηνωμένο Βασίλειο, Νορβηγία, Ελβετία και Ισλανδία.
- οι υπόλοιπες 9 εκπροσωπούν όλες τις άλλες ηπείρους και είναι οι: Ηνωμένες Πολιτείες, Καναδάς, Μεξικό, Αυστραλία, Ιαπωνία, Ισραήλ, Νέα Ζηλανδία, Νότια Κορέα και Τουρκία.

Σύμφωνα με την κατάταξη των χωρών από το ΔΝΤ με βάση το επίπεδο ανάπτυξής τους, από τις 35 χώρες του ΟΟΣΑ, οι 30 βρίσκονται στην ανώτερη κατηγορία (3), των ανεπτυγμένων κρατών (advanced economies) και 5 (Ουγγαρία, Πολωνία, Χιλή, Μεξικό, Τουρκία) στην αμέσως κατώτερη κατηγορία (2) των αναδυόμενων αγορών (emerging markets)

3.4 Συγκριτική ανάλυση των τάσεων μεταβολής των δημοσίων επενδύσεων στις χώρες ΟΟΣΑ - Ομαδοποιήσεις

Για τη διερεύνηση των τάσεων μεταβολής των μεγεθών που σχετίζονται με τις δημόσιες επενδύσεις στις χώρες του ΟΟΣΑ έγινε επεξεργασία των στοιχείων σχηματισμού ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου της γενικής κυβέρνησης και του ιδιωτικού τομέα, και το κεφαλαιακό απόθεμα του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για τις 35 χώρες του ΟΟΣΑ κατά το χρονικό διάστημα 1992 – 2015.

Τα αποτελέσματα της επεξεργασίας παρουσιάζονται σε εννέα (9) πίνακες, οι οποίοι παρατίθενται στο Παράρτημα. Ακολούθως γίνεται ο σχολιασμός και η ανάλυση των πινάκων.

Στον **Πίνακα 3Α⁴⁷** παρουσιάζονται τα **κατά κεφαλήν (κ.κ.) μεγέθη για τις χώρες του ΟΟΣΑ το έτος 2015⁴⁸**. Από τη μελέτη των στοιχείων του πίνακα προκύπτει ότι ο μέσος κ.κ. Σχηματισμός Ακαθάριστου Παγίου Κεφαλαίου της Γενικής Κυβέρνησης (GFCF ΓΚ), ανέρχεται στα 1.304 rppp USD-2011, ενώ το μέσο δημόσιο απόθεμα ανέρχεται στα 25.507 rppp USD-2011.

Η Ελλάδα και στους δύο παραπάνω συντελεστές κινείται σημαντικά χαμηλότερα από τον μ.ο. των χωρών του ΟΟΣΑ. Ειδικότερα ο GFCF ΓΚ ανέρχεται στα 1.094 rppp USD-2011 (στην 25η/35 θέση της σχετικής κατάταξης) και το δημόσιο απόθεμα στα 19.555 rppp USD-2011 (στην 22η/35 θέση της σχετικής κατάταξης). Ωστόσο η θέση της Ελλάδας στα εν λόγω μεγέθη είναι υψηλότερη από τη θέση της στην κατάταξη βάσει του κ.κ. ΑΕΠ (28η/35), στοιχείο που δηλώνει ότι το επίπεδο των GFCF ΓΚ και δημοσίου αποθέματος είναι σχετικά υψηλότερο από το επίπεδο του ΑΕΠ μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ. Ενδεχομένως η μεγάλη μείωση του ΑΕΠ της Ελλάδας τα χρόνια της κρίσης να είναι ο λόγος για τα παρατηρούμενα σχετικά υψηλότερα επίπεδα των GFCF ΓΚ και δημοσίου αποθέματος ως προς το επίπεδο του ΑΕΠ της χώρας.

Περαιτέρω **ομαδοποιώντας τις χώρες του ΟΟΣΑ** ως προς το εάν διαθέτουν υψηλότερο ή χαμηλότερο GFCF ΓΚ και δημόσιο απόθεμα από το μέσο όρο (μ.ο.) του συνόλου των χωρών ΟΟΣΑ, όπως παρουσιάζονται στον **Πίνακα 3Β⁴⁹** μπορούμε να διακρίνουμε 4 ομάδες χωρών:

⁴⁶ Βλ. Παράρτημα, Πίνακα 1

⁴⁷ Βλ. Παράρτημα, Πίνακα 3Α

⁴⁸ ΑΕΠ σε rpp USD 2011 (ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης, σε δολάρια -σταθερές τιμές 2011)

⁴⁹ Βλ. Παράρτημα, Πίνακα 3Β

- ⇒ Η **πρώτη** (1η) ομάδα είναι αυτή των χωρών με ψηλότερο του μ.ο. τόσο δημόσιο απόθεμα, όσο και GFCF ΓΚ. Στην ομάδα αυτή συγκαταλέγονται οι ακόλουθες 11 χώρες (κατά φθίνον κ.κ. ΑΕΠ): Νορβηγία, Λουξεμβούργο, Ελβετία, ΗΠΑ, Αυστρία, Ολλανδία, Σουηδία, Δανία, Φιλανδία, Γαλλία και Ιαπωνία. Εκτός της Ιαπωνίας και της Γαλλίας που το κ.κ. ΑΕΠ είναι χαμηλότερο από τον μ.ο., όλες οι λοιπές χώρες της ομάδας αυτής διαθέτουν κ.κ. ΑΕΠ υψηλότερο από το μ.ο. δείχνοντας έτσι μια ισχυρή σχέση μεταξύ επιπέδου κ.κ. ΑΕΠ και κ.κ. GFCF ΓΚ και δημόσιου αποθέματος. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην ομάδα αυτή ανήκουν όλες οι σκανδιναβικές χώρες, ανεξαρτήτως της θέσης τους ως προς την κατάταξη του κ.κ. ΑΕΠ τους, οι πλουσιότερες χώρες της ηπειρωτικής Ευρώπης (με μεγάλη εξαίρεση την περίπτωση της Γερμανίας), επιπλέον δε οι ΗΠΑ (η πιο πλούσια σε κ.κ. ΑΕΠ χώρα του ΟΟΣΑ εκτός Ευρώπης), η Ιαπωνία (το μοντέλο της οικονομίας της βασίζεται στις πολύ υψηλές δημόσιες επενδύσεις) και η Γαλλία.
- ⇒ Η **δεύτερη** (2η) ομάδα περιλαμβάνει τις χώρες με υψηλότερο κ.κ. δημόσιο απόθεμα και χαμηλότερο κ.κ. GFCF ΓΚ από τους αντίστοιχους μ.ο. του ΟΟΣΑ. Η ομάδα αυτή περιλαμβάνει μόνο μία χώρα, την Ιρλανδία. Η Ιρλανδία αποτελεί την 2η πλουσιότερη κ.κ. χώρα του ΟΟΣΑ και η σχετική υστέρηση του επιπέδου του GFCF ΓΚ της μάλλον συνδέεται στενά με το μοντέλο ανάπτυξής της, προσανατολισμένου στο GFCF του ιδιωτικού τομέα.
- ⇒ Η **τρίτη** (3η) ομάδα περιλαμβάνει τις χώρες με χαμηλότερο κ.κ. δημόσιο απόθεμα και υψηλότερο κ.κ. GFCF ΓΚ από τους αντίστοιχους μ.ο. του ΟΟΣΑ. Στην ομάδα αυτή συγκαταλέγονται οι ακόλουθες 6 χώρες (κατά φθίνον κ.κ. ΑΕΠ): Καναδάς, Νέα Ζηλανδία, Νότια Κορέα, Τσεχία, Σλοβακία, Ουγγαρία. Από την ομάδα αυτή, μόνον ο Καναδάς διαθέτει κ.κ. ΑΕΠ υψηλότερο από τον μ.ο. του ΟΟΣΑ, ενώ οι υπόλοιπες 5 χώρες διαθέτουν χαμηλότερο. Αναζητώντας στην εν λόγω ομάδα κάποια πιθανά κοινά χαρακτηριστικά σε ότι αφορά το μοντέλο της οικονομίας τους παρατηρούμε ότι, ο Καναδάς και η Νέα Ζηλανδία αποτελούν μέρος του φάσματος του φιλελεύθερου αγγλοσαξονικού μοντέλου που όμως εμφανίζουν, σε σχέση με το μοντέλο αυτό, ανεπτυγμένο δημόσιο τομέα, η Νότιος Κορέα πλησιάζει το μοντέλο της Ιαπωνίας αν και ο ρόλος του ιδιωτικού της τομέα είναι ισχυρότερος, ενώ οι υπόλοιπες είναι τρεις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης που ανήκαν στο πρώην Ανατολικό Μπλοκ, αλλά ιστορικά αποτελούσαν κομμάτι της κεντροευρωπαϊκής οικονομίας και κοινωνίας.
- ⇒ Η **τέταρτη** (4η) ομάδα είναι η πολυπληθέστερη και περιλαμβάνει τις χώρες με χαμηλότερα τόσο το κ.κ. δημόσιο απόθεμα, όσο και το κ.κ. GFCF ΓΚ, σε σχέση με τους αντίστοιχους μ.ο. του συνόλου των χωρών του ΟΟΣΑ. Στην ομάδα αυτή συγκαταλέγονται 17 χώρες, δηλαδή περίπου οι μισές από τις 35 χώρες του ΟΟΣΑ, και είναι οι ακόλουθες (κατά φθίνον κ.κ. ΑΕΠ): Αυστραλία, Γερμανία, Ισλανδία, Βέλγιο, Η.Β., Λετονία, Ιταλία, Ισπανία, Ισραήλ, Πορτογαλία, Ελλάδα, Εσθονία, Σλοβακία, Πολωνία, Χιλή, Τουρκία, Μεξικό. Στην ομάδα αυτή μόνον οι 5 πρώτες διαθέτουν υψηλότερο κ.κ. ΑΕΠ από τον μ.ο. του ΟΟΣΑ (Αυστραλία, Γερμανία, Ισλανδία, Βέλγιο, Η.Β.), ενώ οι υπόλοιπες 12 χαμηλότερο. Παρατηρείται δηλαδή, όπως και στην 1η ομάδα, μια λογική, ισχυρή ανάλογη σχέση μεταξύ του επιπέδου του κ.κ. ΑΕΠ και των επιπέδων των κ.κ. δημόσιου αποθέματος και κ.κ. GFCF ΓΚ (υψηλότερο κ.κ. ΑΕΠ σχετίζεται με υψηλότερα κ.κ. GFCF ΓΚ και κ.κ. δημόσιο απόθεμα και αντίστροφα χαμηλότερο κ.κ. ΑΕΠ σχετίζεται με χαμηλότερα κ.κ. GFCF ΓΚ και κ.κ. δημόσιο απόθεμα). Περαιτέρω, σε ότι αφορά την παρουσία στην εν λόγω ομάδα των 5 χωρών με υψηλότερο κ.κ. ΑΕΠ από τον μ.ο. του ΟΟΣΑ, οι 3 (Αυστραλία, Ισλανδία, Η.Β.) αποτελούν χώρες του κλασικού φιλελεύθερου αγγλοσαξονικού μοντέλου με μικρό δημόσιο τομέα. Έντονα ερωτηματικά προκαλεί η παρουσία του Βελγίου και κυρίως της Γερμανίας σε αυτή την ομάδα, η απάντηση των οποίων απαιτεί βαθύτερη ανάλυση οικονομικών στοιχείων και διερεύνηση σχετικών ιστορικών στοιχείων.

Προχωρώντας το επίπεδο ανάλυσης, για να αφαιρέσουμε την προφανή, λογική συσχέτιση μεταξύ του κ.κ. ΑΕΠ με το κ.κ. GFCF ΓΚ και κ.κ. δημόσιο απόθεμα, θα διερευνήσουμε τα ζητούμενα μεγέθη ως ποσοστά του

ΑΕΠ, επιχειρώντας να διαμορφώσουμε μια εικόνα για τη σχέση δημοσίας επένδυσης και μοντέλου οικονομίας μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ.

Από την ανάλυση των στοιχείων του Πίνακα 4Α⁵⁰ όπου παρουσιάζονται τα **μεγέθη των χωρών ως ποσοστών του ΑΕΠ το έτος 2015**, προκύπτει ότι το μέσο ποσοστό του GFCF ΓΚ στις χώρες του ΟΟΣΑ ανέρχεται στο 3,4%, ενώ το μέσο ποσοστό του δημόσιου αποθέματος ανέρχεται στο 67,1% του ΑΕΠ.

Η Ελλάδα και στους δύο εν λόγω συντελεστές κινείται σημαντικά υψηλότερα (ιδίως στο GFCF ΓΚ) από τον μ.ο. των χωρών του ΟΟΣΑ. Ειδικότερα το ποσοστό GFCF ΓΚ ανέρχεται στο 4,4% (στην 11η/35 θέση της σχετικής κατάταξης), ενώ το ποσοστό δημόσιου αποθέματος στο 78,8% του ΑΕΠ (στην 6η/35 θέση της σχετικής κατάταξης). Σημειώνεται ότι η θέση της Ελλάδας στα εν λόγω μεγέθη ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι εξαιρετικά υψηλότερη από τη θέση της στην κατάταξη βάσει του κ.κ. ΑΕΠ (28η/35), στοιχείο που επιβεβαιώνει την υπόθεση της ανάλυσης από τον Πίνακα 3Α, ότι δηλ. η Ελλάδα ως προς το επίπεδο του GFCF ΓΚ και του δημόσιου αποθέματος είναι σε σημαντικά υψηλότερη θέση από το επίπεδο του κ.κ ΑΕΠ της σχετικά με τις χώρες ΟΟΣΑ. Ωστόσο επαναλαμβάνεται ότι η μεγάλη μείωση του ΑΕΠ της Ελλάδας τα χρόνια της κρίσης επιδρά σημαντικά στην εμφάνιση ιδιαίτερα υψηλών ποσοστών του GFCF ΓΚ και του δημόσιου αποθέματος ως προς το ΑΕΠ της χώρας.

Περαιτέρω **ομαδοποιώντας τις χώρες του ΟΟΣΑ** ως προς το εάν παρουσιάζουν υψηλότερο ή χαμηλότερο ποσοστό GFCF ΓΚ και δημόσιου αποθέματος στο ΑΕΠ από τα αντίστοιχα μέσα ποσοστά του Οργανισμού, όπως εμφανίζονται στον **πίνακα 4B⁵¹**, μπορούμε να διακρίνουμε 4 ομάδες χωρών:

- ⇒ Η **πρώτη** (1η) ομάδα είναι αυτή των χωρών με υψηλότερα ποσοστά από τους μ.ο. των χωρών ΟΟΣΑ τόσο στο GFCF ΓΚ, όσο και στο δημόσιο απόθεμα. Στην ομάδα αυτή συγκαταλέγονται οι ακόλουθες 8 χώρες (κατά φθίνον κ.κ. ΑΕΠ): Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Σουηδία, Δανία, Φινλανδία, Γαλλία, Ιαπωνία, Ελλάδα. Οι περισσότερες χώρες της ομάδας (εκτός Γαλλίας, Ιαπωνίας και Ελλάδας) είναι χώρες με υψηλότερο κ.κ. ΑΕΠ από το μ.ο. του ΟΟΣΑ. Επίσης είναι εμφανές ότι η ομάδα αυτή συνδέεται με μοντέλα οικονομίας που έχουν υψηλή δημόσια ρυθμιστική παρέμβαση, χαρακτηριστικό του «σκανδιναβικού» και βορειοευρωπαϊκού, όπως και του ιαπωνικού μοντέλου. Η παρουσία της Ελλάδας στην ομάδα αυτή, αν και παράδοξη, δηλώνει ένα αναντίστοιχα, ποσοτικά ανεπτυγμένο (ενδεχομένως υπερτροφικό) επίπεδο του GFCF ΓΚ και του δημόσιου αποθέματος, το οποίο ωστόσο δεν οδηγεί στα ποιοτικά αποτελέσματα του βορειοευρωπαϊκού μοντέλου, δηλαδή, στη δημόσια υποδομή που μπορεί να στηρίξει μια βιώσιμη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.
- ⇒ Η **δεύτερη** (2η) ομάδα είναι αυτή των χωρών με υψηλότερα ποσοστά στο GFCF ΓΚ και χαμηλότερα ποσοστά στο δημόσιο απόθεμα από τους αντίστοιχους μ.ο. του ΟΟΣΑ. Στην ομάδα αυτή συγκαταλέγονται οι ακόλουθες 12 χώρες (κατά φθίνον κ.κ. ΑΕΠ): Νορβηγία, Καναδάς, Νέα Ζηλανδία, Νότια Κορέα, Λετονία, Τσεχία, Σλοβενία, Ουγγαρία, Εσθονία, Σλοβακία, Πολωνία, Τουρκία. Μόνο 2 χώρες (Νορβηγία, Καναδάς) είναι χώρες με υψηλότερο κ.κ. ΑΕΠ από το μ.ο. ΟΟΣΑ, ενώ οι υπόλοιπες 10 είναι χώρες με χαμηλότερο. Στην ομάδα αυτή κυρίαρχη είναι η παρουσία των χωρών του πρώην Ανατολικού Μπλοκ (στην 2η ομάδα περιλαμβάνονται όλες οι χώρες του πρώην Ανατολικού Μπλοκ που ανήκουν στον ΟΟΣΑ) και δευτερευόντως των χωρών του φιλελεύθερου αγγλοσαξονικού μοντέλου που ωστόσο διακρίνονται για το σημαντικό ρόλο της δημόσιας ρύθμισης και παρέμβασης στην οικονομία τους (Καναδάς, Νέα Ζηλανδία – στην υποομάδα αυτή θα μπορούσαμε να συμπεριλάβουμε και τη Νορβηγία).
- ⇒ Η **τρίτη** (3η) ομάδα είναι αυτή των χωρών με χαμηλότερα ποσοστά στο GFCF ΓΚ και υψηλότερα ποσοστά στο δημόσιο απόθεμα από τους αντίστοιχους μ.ο. των χωρών ΟΟΣΑ. Στην ομάδα αυτή

⁵⁰ Βλ. Παράρτημα, Πίνακα 4Α

⁵¹ Βλ. Παράρτημα, Πίνακα 4Β

συγκαταλέγονται οι ακόλουθες 4 χώρες (κατά φθίνον κ.κ. ΑΕΠ): Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Μεξικό. Όλες οι χώρες της ομάδας είναι χώρες με χαμηλότερο κ.κ. ΑΕΠ από τον μ.ο. των χωρών ΟΟΣΑ. Κυρίαρχη παρουσία στην ομάδα αυτή έχουν οι χώρες της Νότιας Ευρώπης.

⇒ Η **τέταρτη** (4η) ομάδα είναι αυτή των χωρών με χαμηλότερα ποσοστά από τους μ.ο. των χωρών ΟΟΣΑ τόσο στο GFCF ΓΚ, όσο και στο δημόσιο απόθεμα. Στην ομάδα αυτή συγκαταλέγονται οι ακόλουθες 11 χώρες (κατά φθίνον κ.κ. ΑΕΠ): Ιρλανδία, Ελβετία, ΗΠΑ, Αυστρία, Αυστραλία, Γερμανία, Ισλανδία, Βέλγιο, Η.Β., Ισραήλ, Χιλή. Η ομάδα αυτή είναι ομάδα χωρών με υψηλότερο κ.κ. ΑΕΠ από τον μ.ο. των χωρών ΟΟΣΑ (εκτός των Ισραήλ και Χιλής), Στην ομάδα αυτή κυρίαρχη είναι η παρουσία των χωρών με ιδιαίτερα ισχυρό προσανατολισμό σε καθαρή φιλελεύθερη οικονομία και σε μικρότερη δημόσια παρέμβαση. Εντύπωση προκαλεί η συμπερίληψη της Γερμανίας στην ομάδα των «καθαρά φιλελεύθερων» οικονομιών, σύνδεση που επαναλήφθηκε σε όλες τις ομαδοποιήσεις ως προς το GFCF και το κεφαλαιακό απόθεμα των χωρών του ΟΟΣΑ που διερευνήσαμε.

Για τη διερεύνηση σε μεγαλύτερο βάθος της σχέσης του δείκτη των (δημοσίων) επενδύσεων (GFCF) ως ποσοστό του ΑΕΠ με τα μοντέλα οικονομίας των χωρών ΟΟΣΑ ελαχιστοποιώντας τον παράγοντα της συγκυρίας, καταρτίστηκε ο **πίνακας 5A⁵²** που καταγράφει το **GFCF Γενικής Κυβέρνησης, ιδιωτών και του συνόλου για το σύνολο της περιόδου 1992-2015**. Με τον τρόπο αυτό προσπαθούμε να εξετάσουμε κατά πόσον οι οικονομίες των χωρών ΟΟΣΑ είναι «έντασης επενδύσεων» και ιδιαίτερα «έντασης δημοσίων επενδύσεων» ή όχι ως προς τα αντίστοιχα μέσα ποσοστά των χωρών ΟΟΣΑ.

Από τον εν λόγω πίνακα προκύπτει ότι συνολικά την περίοδο 1992-2015 ο μ.ο. των χωρών ΟΟΣΑ σε ότι αφορά το ποσοστό GFCF ως προς το ΑΕΠ, ανερχόταν σε 4% για το GFCF ΓΚ, σε 17,4% για το GFCF ιδιωτών και σε 21,5% για το συνολικό GFCF.

Η **Ελλάδα** την περίοδο αυτή παρουσιάζει ως ποσοστό του ΑΕΠ GFCF ΓΚ 4,2% (και βρίσκεται στη 13^η/35 θέση της σχετικής κατάταξης), GFCF ιδιωτών 19,9% (και βρίσκεται στην 31^η/35 θέση της σχετικής κατάταξης) και GFCF σύνολο 18% (και βρίσκεται στην 32^η/35 θέση της σχετικής κατάταξης). Είναι προφανές ότι το ποσοστό των δημοσίων επενδύσεων στο ΑΕΠ της χώρας κινείται σε υψηλότερα επίπεδα από το μέσο ποσοστό του ΟΟΣΑ και ότι η Ελλάδα βρίσκεται στις υψηλότερες θέσεις της σχετικής κατάταξης για τις χώρες ΟΟΣΑ. Αντιθέτως το πρόβλημα της χώρας έγκειται στο ότι το ποσοστό των ιδιωτικών επενδύσεων στο ΑΕΠ είναι πολύ χαμηλό, με αποτέλεσμα η Ελλάδα να εμφανίζεται ουραγός στην κατάταξη του ΟΟΣΑ τόσο ως προς το GFCF ιδιωτών, όσο και ως προς το GFCF σύνολο (δεδομένου ότι το GFCF ιδιωτών αποτελεί πολύ μεγαλύτερο μέγεθος από το GFCF ΓΚ, κατά μ.ο. ΟΟΣΑ υπερτετραπλάσιο). Βεβαίως, θα πρέπει να διερευνηθεί διεξοδικότερα η σοβαρότατη επίδραση της μεγάλης και μακροχρόνιας κρίσης στην Ελλάδα, η οποία οδήγησε στην τραγική πτώση των ιδιωτικών επενδύσεων για να εξαχθεί ένα συνολικότερο συμπέρασμα, το οποίο να λαμβάνει υπόψη του τη (μακροχρόνια) συγκυρία της κρίσης.

Περαιτέρω **ομαδοποιώντας τις χώρες του ΟΟΣΑ** ως προς το εάν παρουσιάζουν υψηλότερο ή χαμηλότερο ποσοστό GFCF σύνολο και GFCF ΓΚ στο ΑΕΠ από τα αντίστοιχα μέσα ποσοστά των χωρών ΟΟΣΑ, όπως εμφανίζονται **στον πίνακα 5B⁵³**, μπορούμε να διακρίνουμε 4 ομάδες χωρών:

⇒ Η **πρώτη** (1η) ομάδα είναι αυτή των χωρών με υψηλότερα ποσοστά από τους μ.ο. των χωρών ΟΟΣΑ τόσο στο GFCF σύνολο όσο και στο GFCF ΓΚ. Στην ομάδα αυτή συγκαταλέγονται οι ακόλουθες 10 χώρες (κατά φθίνον κ.κ. ΑΕΠ): Λουξεμβούργο, Σουηδία, Φινλανδία, Γαλλία, Ιαπωνία, Νότια Κορέα, Ισπανία, Σλοβενία, Πορτογαλία, Εσθονία. Οι 3 πρώτες έχουν υψηλότερο κ.κ. ΑΕΠ 2015 από το μ.ο. ΟΟΣΑ, ενώ οι λοιπές χαμηλότερο, Στην ομάδα αυτή ανήκουν οι χώρες που διαμόρφωσαν το λεγόμενο

⁵² Βλ. Παράρτημα, Πίνακα 5A

⁵³ Βλ. Παράρτημα, Πίνακα 5B

σκανδιναβικό και βορειοευρωπαϊκό μοντέλο (Σουηδία, Φινλανδία και Λουξεμβούργο, Γαλλία αντίστοιχα) και οι ασιατικές χώρες (Ιαπωνία, Νότια Κορέα).

- ⇒ Η **δεύτερη** (2η) ομάδα είναι αυτή των χωρών με υψηλότερα ποσοστά στο GFCF σύνολο και χαμηλότερα ποσοστά GFCF ΓΚ από τους αντίστοιχους μ.ο. των χωρών ΟΟΣΑ. Στην ομάδα αυτή συγκαταλέγονται οι ακόλουθες 11 χώρες (κατά φθίνον κ.κ. ΑΕΠ): Ιρλανδία, Ελβετία, Αυστρία, Ολλανδία, Καναδάς, Δανία, Βέλγιο, Ιταλία, Τσεχία, Ισραήλ, Σλοβακία. Αποτελείται από χώρες κυρίως με υψηλότερο κ.κ. ΑΕΠ 2015 από τον μ.ο. των χωρών ΟΟΣΑ (οι 7 πρώτες). Στην ομάδα αυτή περιλαμβάνονται οι χώρες με υψηλότερο ποσοστό επενδύσεων στο ΑΕΠ, λόγω υψηλότερου ποσοστού ιδιωτικών επενδύσεων (αφού το ποσοστό δημοσίων επενδύσεων της ομάδας είναι χαμηλότερο από το μέσο ποσοστό των χωρών ΟΟΣΑ). Έντονη είναι η παρουσία στην ομάδα των χωρών που συνδυάζουν το βορειοευρωπαϊκό μοντέλο με φιλελεύθερες επιδράσεις.
- ⇒ Η **τρίτη** (3η) ομάδα είναι αυτή των χωρών με χαμηλότερα ποσοστά στο GFCF σύνολο και υψηλότερα ποσοστά στο GFCF ΓΚ από τους αντίστοιχους μ.ο. του ΟΟΣΑ. Στην ομάδα αυτή συγκαταλέγονται οι ακόλουθες 4 χώρες (κατά φθίνον κ.κ. ΑΕΠ): ΗΠΑ, Νέα Ζηλανδία, Ελλάδα, Μεξικό. Μόνον οι ΗΠΑ έχουν υψηλότερο κ.κ. ΑΕΠ 2015 από τον μ.ο. των χωρών ΟΟΣΑ. Στην ομάδα αυτή δεν φαίνεται κάποιο πρόδηλο κοινό χαρακτηριστικό.
- ⇒ Η **τέταρτη** (4η) ομάδα είναι αυτή των χωρών με χαμηλότερα ποσοστά από τους μ.ο. του ΟΟΣΑ τόσο στο GFCF σύνολο, όσο και στο GFCF ΓΚ. Στην ομάδα αυτή συγκαταλέγονται οι ακόλουθες 10 χώρες (κατά φθίνον κ.κ. ΑΕΠ): Νορβηγία, Αυστρία, Γερμανία, Ισλανδία, Η,Β., Λετονία, Ουγγαρία, Πολωνία, Χιλή, Τουρκία. Οι μισές από τις χώρες της ομάδας παρουσιάζουν υψηλότερο κ.κ. ΑΕΠ 2015 από το μ.ο. ΟΟΣΑ (οι 5 πρώτες). Στην ομάδα αυτή περιλαμβάνονται οι ευρωπαϊκές χώρες με τα χαμηλότερα ποσοστά επενδύσεων (ιδιωτικών και δημόσιων), αρκετές από τις χώρες του πρώην Ανατολικού Μπλοκ και οι 2 χώρες εκτός Ευρώπης με το χαμηλότερο κ.κ. ΑΕΠ 2015. Εντύπωση προκαλεί η συμπερίληψη στην 4η ομάδα της Νορβηγίας και της Γερμανίας, των οποίων οι οικονομίες πιθανολογούσαμε ότι είναι «έντασης επενδύσεων».

Προχωρώντας στη μελέτη της μεταβολής των εξεταζόμενων μεταβλητών μας την **περίοδο 1992-2015** καταρτίστηκαν οι **πίνακες 6 και 7** που παρουσιάζουν τη **συνολική και μέση ετήσια μεταβολή** (α) του GFCF (Γενικής Κυβέρνησης, ιδιωτών και συνόλου), του κεφαλαιακού αποθέματος (Γενικής Κυβέρνησης, ιδιωτών και συνόλου) και του ΑΕΠ και (β) του κ.κ. GFCF (Γενικής Κυβέρνησης, ιδιωτών και συνόλου), του κ,κ κεφαλαιακού αποθέματος (Γενικής Κυβέρνησης, ιδιωτών και συνόλου) και του κ.κ ΑΕΠ.

Στον **Πίνακα 6**⁵⁴ παρατηρούμε ότι η **μέση ετήσια μεταβολή στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ** την περίοδο 1992-2015 ήταν αύξηση για το GFCF ΓΚ 0,7%, για το GFCF ιδιωτών 2,4%, για το GFCF σύνολο 2,0%, για το κεφαλαιακό απόθεμα ΓΚ 1,6%, για το κεφαλαιακό απόθεμα ιδιωτών 1,6%, για το κεφαλαιακό απόθεμα σύνολο 1,6% και για το ΑΕΠ 2,2%. Συνεπώς προκύπτει μια σαφής τάση πολύ χαμηλότερης αύξησης του GFCF ΓΚ (λιγότερο από το ένα τρίτο) σε σχέση με την αύξηση του GFCF ιδιωτών όπως και την αύξηση του ΑΕΠ (που αυξάνονται με παρόμοιους ρυθμούς). Επίσης προκύπτει ότι η τάση αύξησης του κεφαλαιακού αποθέματος κινείται σε ίδια επίπεδα.

Για την **Ελλάδα** η μέση ετήσια μεταβολή την περίοδο 1992-2015 ήταν: για το GFCF ΓΚ +2,2% (18^η στην σχετική κατάταξη), για το GFCF ιδιωτών -2,3% (35^η, τελευταία), για το GFCF σύνολο -1,1 % (35^η, τελευταία), για το κεφαλαιακό απόθεμα ΓΚ +3,7% (8^η), για το κεφαλαιακό απόθεμα ιδιωτών +0,7% (29^η), για το κεφαλαιακό απόθεμα σύνολο +1,6% (19^η) και για το ΑΕΠ +0,8% (34^η, προτελευταία). Όπως έχει ήδη αναφερθεί το κομβικό πρόβλημα της χώρας έγκειται στην πολύ μεγάλη πτώση των ιδιωτικών επενδύσεων την περίοδο της κρίσης.

⁵⁴ Βλ. Παράρτημα, Πίνακα 6

Περαιτέρω παρατηρούμε ότι σε 7 χώρες η μέση ετήσια αύξηση του GFCF ΓΚ ξεπέρασε το 5% (πολύ υψηλή αύξηση). Οι χώρες αυτές είναι οι: Λετονία 9%, Ουγγαρία 7,7%, Εσθονία 7,4%, Χιλή 6,9%, Νέα Ζηλανδία 6%, Σλοβακία 5,4%, Λουξεμβούργο 5,1%. Αντιθέτως οι ακόλουθες 5 χώρες παρουσίασαν αρνητικές μεταβολές στο GFCF ΓΚ: Γερμανία -0,1%, Ιταλία -0,2%, Μεξικό -0,7%, Πορτογαλία -1,4% και Ιαπωνία -2,1%.

Επίσης 7 χώρες παρουσιάζουν μέση ετήσια αύξηση του GFCF ιδιωτών μεγαλύτερη από το 5%. Αυτές είναι οι: Πολωνία 6,9% Ιρλανδία 6,5%, Χιλή 6,4%, Εσθονία 6%, Λετονία 5,5%, Τουρκία 5,4%, Αυστραλία 5,0%. Αρνητικές μεταβολές στο GFCF ιδιωτών παρουσίασαν οι ακόλουθες 3 χώρες: Ιαπωνία -0,3%, Ιταλία -0,3% και Ελλάδα -2,3%.

Επιπλέον σημειώνεται ότι οι 2 χώρες με την υψηλότερη μέση ετήσια αύξηση ΑΕΠ είναι η Ιρλανδία και η Νότια Κορέα, οι οποίες εμφάνισαν υψηλότερους ρυθμούς αύξησης από τη μέση αύξηση των χωρών του ΟΟΣΑ στο GFCF ΓΚ και ιδιωτών και συγκεκριμένα η Ιρλανδία παρουσίασε αύξηση GFCF ΓΚ 3,9%, GFCF ιδιωτών 6,5% και ΑΕΠ 5,6%, ενώ η Νότια Κορέα αύξηση GFCF ΓΚ 3%, GFCF ιδιωτών 3,6% και ΑΕΠ 4,9%. Στον αντίποδα οι 2 χώρες που σημείωσαν τους χαμηλότερους ετήσιους ρυθμούς αύξησης του ΑΕΠ ήταν η Ελλάδα (0,8%) και η Ιταλία (0,6%). Όπως σημειώσαμε παραπάνω η μεν Ελλάδα παρουσίασε σοβαρότατη μείωση του GFCF ιδιωτών, η δε Ιταλία μικρή, αλλά αξιόλογη σε βάθος χρόνου μείωση τόσο του GFCF ΓΚ όσο και του GFCF ιδιωτών.

Στον Πίνακα 7⁵⁵ παρατηρούμε ότι η μέση ετήσια μεταβολή στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ την περίοδο 1992-2015 ήταν αύξηση για το κ.κ. GFCF ΓΚ 0,009% (αμελητέα), για το κ.κ. GFCF ιδιωτών 1,7%, για το κ.κ. GFCF σύνολο 1,3%, για το κ.κ. κεφαλαιακό απόθεμα ΓΚ 0,9%, για το κ.κ. κεφαλαιακό απόθεμα ιδιωτών 0,9%, για το κ.κ. κεφαλαιακό απόθεμα σύνολο 0,9% και για το κ.κ. ΑΕΠ 1,5%. Συνεπώς προκύπτει σαφώς ότι το κ.κ. GFCF ΓΚ παρέμεινε σταθερό (δεν παρουσίασε αύξηση), σε αντίθεση με το κ.κ. GFCF ιδιωτών και το κ.κ. ΑΕΠ τα οποία παρουσίασαν σημαντική και παρόμοια αύξηση, (λίγο υψηλότερη το GFCF ιδιωτών). Επίσης προκύπτει ότι η τάση αύξησης του κ.κ. κεφαλαιακού αποθέματος κινείται σε ίδια επίπεδα. Συμπερασματικά στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ η αύξηση του κ.κ. ΑΕΠ την εξεταζόμενη περίοδο συνδέεται με αντίστοιχη αύξηση του κ.κ. GFCF ιδιωτών, ενώ το κ.κ. GFCF ΓΚ παραμένει σταθερό.

Για την **Ελλάδα** η μέση ετήσια μεταβολή την περίοδο 1992-2015 ήταν: κ.κ. GFCF ΓΚ +2,0% (16^η στην σχετική κατάταξη), κ.κ. GFCF ιδιωτών -2,5% (35^η και τελευταία), κ.κ. GFCF σύνολο -1,3 % (35^η και τελευταία), κ.κ. κεφαλαιακό απόθεμα ΓΚ +3,5% (7^η), κ.κ. κεφαλαιακό απόθεμα ιδιωτών +0,5% (24^η), κ.κ. κεφαλαιακό απόθεμα σύνολο +1,4% (15^η) και για το κ.κ. ΑΕΠ +0,6% (34^η και προτελευταία).

Περαιτέρω παρατηρούμε ότι 5 χώρες παρουσιάζουν μέση ετήσια αύξηση του κ.κ. GFCF ΓΚ μεγαλύτερη του 5% (εξαιρετικά υψηλή αύξηση). Οι χώρες αυτές είναι οι: Λετονία 10,3%, Εσθονία 8,2%, Ουγγαρία 7,9%, Χιλή 5,6% Σλοβακία 5,3%. Αντιθέτως, 10 χώρες (δηλ. περίπου το 30% των χωρών του ΟΟΣΑ) παρουσίασαν αρνητικές μεταβολές στο κ.κ. GFCF ΓΚ. Αυτές είναι οι: Γερμανία -0,1%, Ισπανία -0,2%, Ελβετία -0,4% Ιταλία -0,5%, Γαλλία -0,5%, Ισλανδία -1,0%, Ισραήλ -1,4%, Πορτογαλία -1,5%, Μεξικό -2,1 και Ιαπωνία -2,2%. Στην ομάδα αυτή των χωρών ανήκουν όλες οι χώρες της Νότιας Ευρώπης (εκτός της Ελλάδας), οι οποίες ενδεχομένως λόγω της δημοσιονομικής κρίσης να μείωσαν το GFCF ΓΚ, καθώς και οι 2 μεγάλες οικονομίες της Ε.Ε. και της ευρωζώνης (Γερμανία, Γαλλία) οι οποίες ενδεχομένως να μείωσαν το GFCF ΓΚ και για λόγους εναρμόνισης με τους δημοσιονομικούς κανόνες της Ε.Ε. και της ευρωζώνης

Επίσης 5 χώρες παρουσίασαν μέση ετήσια αύξηση του κ.κ. GFCF ιδιωτών μεγαλύτερη του 5%. Οι χώρες αυτές είναι οι: Πολωνία 6,9%, Λετονία 6,8%, Εσθονία 6,7%, Ιρλανδία 5,3%, Χιλή 5,2%, Αρνητικές μεταβολές στο κ.κ. GFCF ιδιωτών παρουσίασαν οι ακόλουθες 4 χώρες: Πορτογαλία -0,1%, Ιαπωνία -0,4%, Ιταλία -0,6% και Ελλάδα -2,5%.

Επιπλέον σημειώνεται ότι οι 2 χώρες με την υψηλότερη μέση ετήσια αύξηση κ.κ. ΑΕΠ είναι η Ιρλανδία και η Λετονία, οι οποίες εμφάνισαν εξαιρετικά υψηλότερους ρυθμούς αύξησης από τη μέση αύξηση των χωρών

⁵⁵ Βλ. Παράρτημα, Πίνακα 7

του ΟΟΣΑ στο κ.κ. GFCF ΓΚ και ιδιωτών και συγκεκριμένα η Ιρλανδία παρουσίασε αύξηση κ.κ. GFCF ΓΚ 2,7%, κ.κ. GFCF ιδιωτών 5,3% και κ.κ. ΑΕΠ 4,4%, ενώ η Λετονία αύξηση κ.κ. GFCF ΓΚ 10,3% (πρόκειται για ιλιγγιώδη αύξηση η οποία την κατατάσσει στην 1^η θέση της σχετικής κατάταξης), κ.κ. GFCF ιδιωτών 6,8% (2^η) και κ.κ. ΑΕΠ 4,2%. Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι το «θαύμα» της Λετονίας έγκειται στην παραδοσιακή συνταγή των συνδυασμένα (πολύ) υψηλών δημοσίων (περισσότερο) και ιδιωτικών επενδύσεων.

Στον αντίποδα οι 2 χώρες που σημείωσαν τους χαμηλότερους ρυθμούς αύξησης του κ.κ. ΑΕΠ ήταν η Ελλάδα (0,6%) και η Ιταλία (0,3%). Όπως είδαμε παραπάνω, η μεν Ελλάδα εμφάνισε σοβαρότατη ετήσια μείωση του κ.κ. GFCF ιδιωτών, ενώ η Ιταλία μέτρια, αλλά αξιοσημείωτη σε βάθος χρόνου ετήσια μείωση τόσο στο κ.κ. GFCF ΓΚ όσο και στο GFCF ιδιωτών.

Ακολούθως στον **πίνακα 8**⁵⁶ καταγράφεται η διαφορά των ποσοστών GFCF και κεφαλαιακού αποθέματος στο ΑΕΠ των χωρών ΟΟΣΑ μεταξύ του τέλους (2015) και της αρχής (1992) της εξεταζόμενης περιόδου, προκειμένου να αποτυπωθούν **οι τάσεις μεταβολής των επενδύσεων και του αποθέματος ως ποσοστά του ΑΕΠ.**

Από τα στοιχεία του πίνακα προκύπτει ότι στις χώρες ΟΟΣΑ συνολικά την περίοδο 1992-2015 ως ποσοστά του ΑΕΠ το GFCF ΓΚ παρουσίασε σοβαρή υποχώρηση κατά -1,3%, το GFCF ιδιωτών παρουσίασε ήπια άνοδο κατά 0,78%, το GFCF σύνολο ήπια υποχώρηση κατά -0,57%, ενώ σημαντική υποχώρηση σημείωσαν το κεφαλαιακό απόθεμα ΓΚ κατά -8,90% (μέτρια), ιδιωτών κατά -19,56,47% (υψηλή) και σύνολο κατά 28,47% (υψηλή).

Η Ελλάδα την περίοδο αυτή παρουσίασε σοβαρή αύξηση στο ποσοστό του GFCF ΓΚ κατά 1,22%, δραματική υποχώρηση του ποσοστού GFCF ιδιωτών κατά -7,8%, σοβαρότατη υποχώρηση του ποσοστού GFCF σύνολο κατά -5,86%, πολύ υψηλή άνοδο του ποσοστού κεφαλαιακού αποθέματος ΓΚ κατά 37,87%, μικρή μείωση του ποσοστού κεφαλαιακού αποθέματος ιδιωτών κατά -1,33% και υψηλή άνοδο του ποσοστού κεφαλαιακού αποθέματος σύνολο κατά 36,54%. Η Ελλάδα, δηλαδή, κινείται σε αντίθετη τροχιά από τη γενική κατεύθυνση των χωρών του ΟΟΣΑ, με σοβαρή αύξηση τόσο των δημόσιων επενδύσεων, όσο και του δημόσιου αποθέματος. Το προβληματικό στοιχείο είναι η δραματική επιδείνωση των ιδιωτικών επενδύσεων, ωστόσο δεδομένου ότι το έτος αναφοράς (2015) είναι έτος κρίσης και σοβαρών προβλημάτων στην οικονομία της χώρας, δεν προσφέρεται για την εξαγωγή συμπερασμάτων σε ότι αφορά την πορεία των ιδιωτικών επενδύσεων σε σχέση με το ΑΕΠ.

Ο πίνακας παρουσιάζεται ομαδοποιώντας τις χώρες του ΟΟΣΑ ως προς το εάν παρουσιάζουν θετική ή αρνητική διαφορά στα ποσοστά GFCF ΓΚ και GFCF σύνολο στο ΑΕΠ. Διακρίνουμε 4 ομάδες χωρών:

- ⇒ **Η πρώτη (1η) ομάδα** είναι αυτή των χωρών με θετική διαφορά στα ποσοστά GFCF ΓΚ και GFCF σύνολο. Στην ομάδα αυτή συγκαταλέγονται οι ακόλουθες 13 χώρες (κατά φθίνουσα διαφορά ποσοστού GFCF ΓΚ): Ουγγαρία, Εσθονία, Λετονία, Λουξεμβούργο, Νέα Ζηλανδία, Τσεχία, Χιλή, Δανία, Νορβηγία, Αυστραλία, Πολωνία, Καναδάς, Βέλγιο. Κυρίαρχη είναι η παρουσία των χωρών του Ανατολικού Μπλοκ, ενώ επίσης στην ομάδα συγκαταλέγονται ορισμένες βορειοευρωπαϊκές χώρες και οι χώρες του φιλελεύθερου αγγλοσαξονικού μοντέλου με σημαντική δημόσια ρύθμιση και παρέμβαση (Καναδάς, Νέα Ζηλανδία)
- ⇒ **Η δεύτερη (2η) ομάδα** είναι αυτή των χωρών με θετική διαφορά στο ποσοστό GFCF ΓΚ και αρνητική διαφορά στο ποσοστό GFCF σύνολο. Στην ομάδα αυτή συγκαταλέγονται οι ακόλουθες 4 χώρες (κατά φθίνουσα διαφορά ποσοστού GFCF ΓΚ): Σλοβενία, Σλοβακία, Ελλάδα, Ολλανδία. Στην ομάδα αυτή συγκαταλέγονται οι 2 χώρες του πρώην Ανατολικού Μπλοκ που δεν κατατάχθηκαν στην 1η ομάδα. Συνολικά παρατηρούμε ότι όλες οι χώρες του πρώην Ανατολικού Μπλοκ σημείωσαν την εξεταζόμενη

⁵⁶ Βλ. Παράρτημα, Πίνακα 8

περίοδο σημαντική αύξηση του ποσοστού GFCF ΓΚ στο ΑΕΠ τους και ότι η Ελλάδα, ως προς αυτό το στοιχείο, ομοιάζει με τις εν λόγω χώρες.

- ⇒ Η **τρίτη** (3η) ομάδα είναι αυτή των χωρών με αρνητική διαφορά στο ποσοστό GFCF ΓΚ και θετική διαφορά στο ποσοστό GFCF σύνολο. Στην ομάδα αυτή συγκαταλέγονται οι ακόλουθες 7 χώρες (κατά φθίνουσα διαφορά ποσοστού GFCF ΓΚ): Σουηδία, Τουρκία, Ιρλανδία, Ισπανία, Ελβετία, ΗΠΑ, Μεξικό. Η ομάδα, αν και δεν παρουσιάζει κάποιο έκδηλο κοινό χαρακτηριστικό, περιλαμβάνει τις χώρες εκείνες που υπεραναπλήρωσαν την υποχώρηση του ποσοστού των δημοσίων επενδύσεων με την μεγαλύτερη άνοδο του ποσοστού των ιδιωτικών επενδύσεων τους.
- ⇒ Η **τέταρτη** (4η) ομάδα είναι αυτή των χωρών με αρνητική διαφορά στα ποσοστά GFCF ΓΚ και GFCF σύνολο. Στην ομάδα αυτή συγκαταλέγονται οι ακόλουθες 11 χώρες (κατά φθίνουσα διαφορά ποσοστού GFCF ΓΚ): Ιταλία, Η.Β., Γερμανία, Αυστρία, Φινλανδία, Γαλλία, Ισραήλ, Πορτογαλία, Νότια Κορέα, Ισπανία, Ιαπωνία. Στην ομάδα αυτή είναι κυρίαρχη η παρουσία των 2 μεγαλύτερων οικονομιών της ευρωζώνης (στην υποομάδα αυτή γειτνιάζουν τυπολογικά οι Αυστρία και Φινλανδία), όλων των χωρών της Νότιας Ευρώπης (εκτός Ελλάδας) και των ασιατικών χωρών. Ως λόγοι για τη συμπερίληψη των αναφερόμενων υποομάδων στην 4^η ομάδα μπορούν να πιθανολογηθούν οι αυστηροί δημοσιονομικοί κανόνες της Ε.Ε. και της ευρωζώνης (Γερμανία, Γαλλία, Αυστρία, Φινλανδία), η (και δημοσιονομική) κρίση (Νότια Ευρώπη), αλλά και ο κορεσμός του ασιατικού, υπερεντατικού επενδυτικού μοντέλου.

Τέλος, επιχειρώντας να εξετάσουμε με μια πρώτη, απλή και αδρή ποσοτική μέτρηση τη σχέση μεταξύ (α) της **μεταβολής του GFCF** (ΓΚ. Ιδιωτών και σύνολο) και του **κεφαλαιακού αποθέματος** (ΓΚ. Ιδιωτών και σύνολο) και της μεταβολής του **ΑΕΠ** και (β) της μεταβολής του κ.κ. GFCF (ΓΚ. Ιδιωτών και σύνολο) και του κ.κ. κεφαλαιακού αποθέματος (ΓΚ. Ιδιωτών και σύνολο) και της μεταβολής του κ.κ. ΑΕΠ την περίοδο 1992-2015 καταρτίσαμε τον **Πίνακα 9⁵⁷**, υπολογίζοντας τους **σχετικούς συντελεστές συσχέτισης**.

Ο συντελεστής συσχέτισης μεταξύ μεταβολής του ΑΕΠ και μεταβολής α) GFCF ΓΚ είναι 38,10%, β) GFCF ιδιωτών είναι 77,31%, γ) GFCF σύνολο είναι 76,14%, δ) κεφαλαιακού αποθέματος ΓΚ είναι 45,7%, ε) κεφαλαιακού αποθέματος ιδιωτών είναι 68,11% και στ) κεφαλαιακού αποθέματος σύνολο είναι 70,1%.

Κατά συνέπεια δεν μετράται ως ισχυρή η σχέση μεταξύ της μεταβολής του GFCF ΓΚ και του κεφαλαιακού αποθέματος ΓΚ και της μεταβολής του ΑΕΠ στις χώρες του ΟΟΣΑ την εξεταζόμενη περίοδο. Αντιθέτως μετράται ως ιδιαίτερα ισχυρή η σχέση μεταξύ μεταβολής ΑΕΠ και μεταβολής GFCF ιδιωτών και συνόλου κεφαλαιακού αποθέματος, Αυτό ενδεχομένως να οφείλεται στο ότι η μεταβολή του ΑΕΠ αλληλοεπιδρά ισχυρά με τη μεταβολή του GFCF ιδιωτών, ενώ αντιθέτως το GFCF ΓΚ παραμένει σχετικά σταθερό, καθώς αποτυπώνει σταθερότερες και πιο μακροχρόνιες ανάγκες μιας οικονομίας για δημόσια αγαθά και δημόσιες επενδύσεις, καθώς και για ανακυκλική δημοσιονομική πολιτική που επηρεάζονται σημαντικά ασθενέστερα από τις τρέχουσες οικονομικές τάσεις.

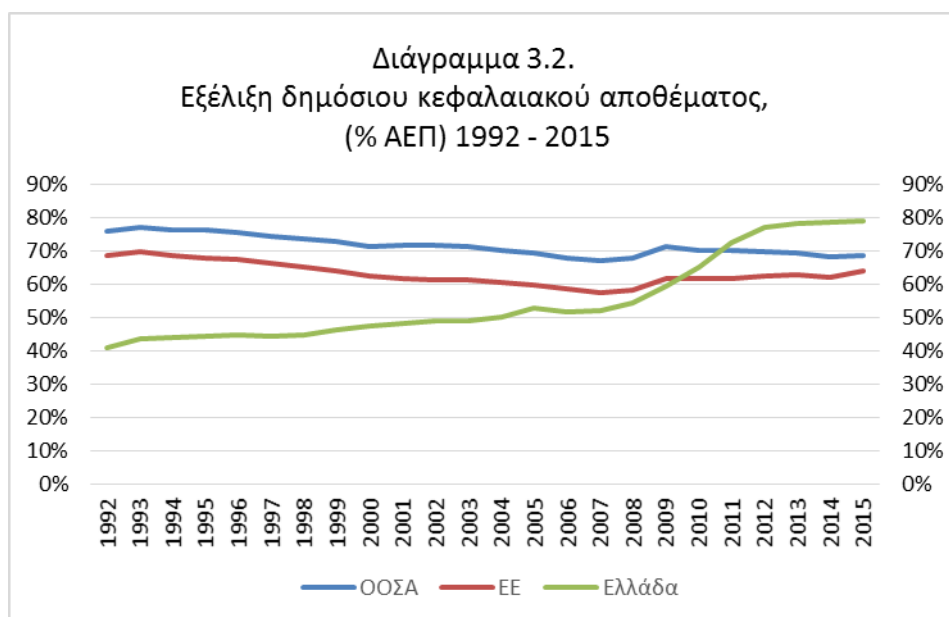
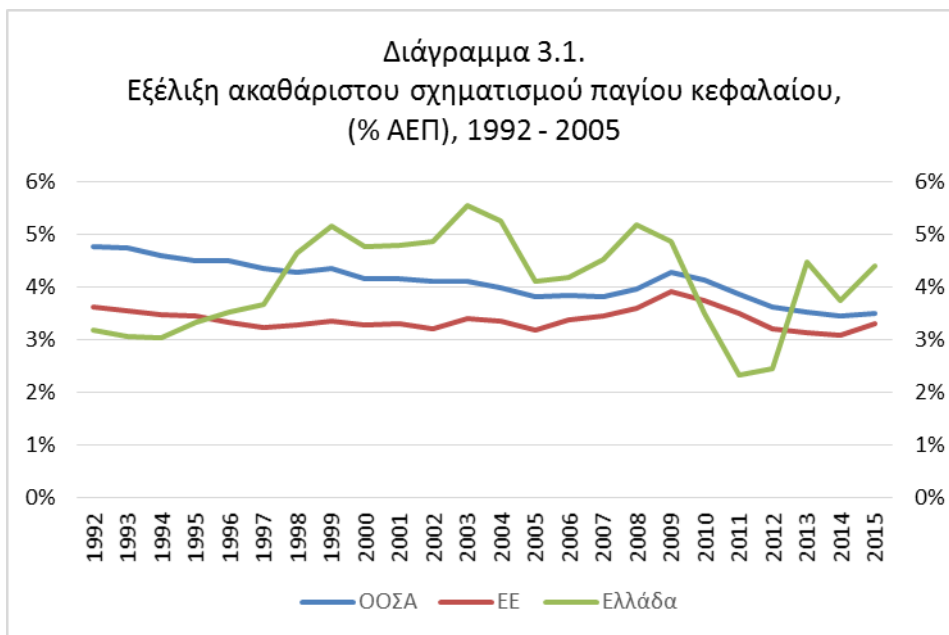
Περαιτέρω, ο συντελεστής συσχέτισης μεταξύ μεταβολής του κ.κ. ΑΕΠ και μεταβολής α) κ.κ. GFCF ΓΚ είναι 63,23%, β) κ.κ. GFCF ιδιωτών είναι 79,42%, γ) κ.κ. GFCF σύνολο είναι 81,10%, δ) κ.κ. κεφαλαιακού αποθέματος ΓΚ είναι 60,72%, ε) κ.κ. κεφαλαιακού αποθέματος ιδιωτών είναι 68,71% και στ) κ.κ. κεφαλαιακού αποθέματος σύνολο είναι 72,18%.

Παρατηρούμε ότι η σημαντική, υψηλή διαφορά μεταξύ της αλληλεπίδρασης α) της μεταβολής του ΑΕΠ με τη μεταβολή του GFCF ιδιωτών και β) της μεταβολής του ΑΕΠ με τη μεταβολή του GFCF ΓΚ, όταν μετρήσουμε τα κ.κ. μεγέθη των μεταβλητών μας περιορίζεται κατά πολύ. Η χαμηλότερη αλληλεπίδραση μεταξύ κ.κ. GFCF ΓΚ και κ.κ. ΑΕΠ σε σχέση με την αντίστοιχη κ.κ. GFCF ιδιωτών και κ.κ. ΑΕΠ ενδέχεται να εξηγείται όπως

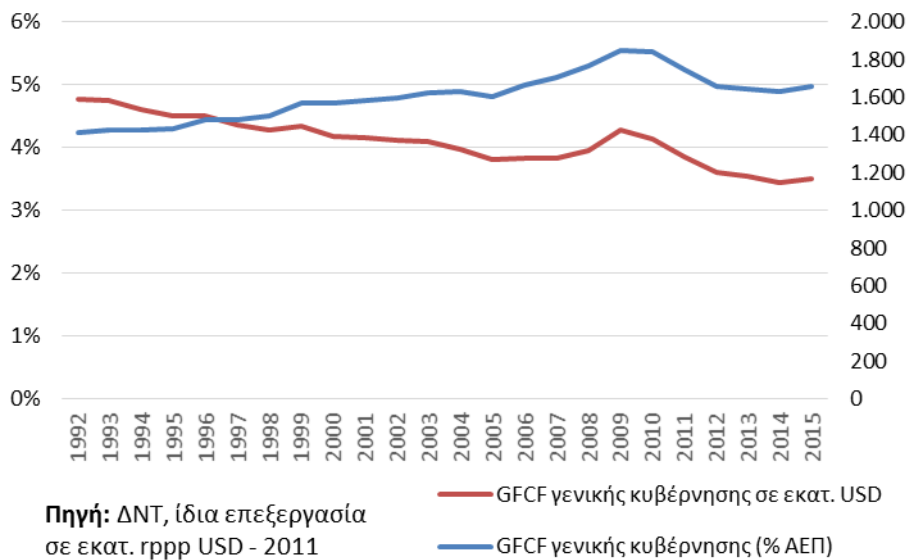
⁵⁷ Βλ. Παράρτημα, Πίνακα 9

παραπάνω (σχετική σταθερότητα αναγκών για δημόσιες επενδύσεις). Ωστόσο η μεγάλη, σημαντική διαφορά μεταξύ της σχέσης GFCF ΓΚ – ΑΕΠ και της σχέσης κ.κ. GFCF ΓΚ – κ.κ. ΑΕΠ χρήζει περαιτέρω ανάλυσης. Ενδεχομένως εν μέρει να οφείλεται στο συνδυασμό οικονομικών και δημογραφικών τάσεων, στο γεγονός ότι οι δημόσιες επενδύσεις ως σύνολο δαπάνης παρουσιάζουν σημαντική ανελαστικότητα (για τους λόγους που αναφέρθηκαν παραπάνω) και μεγαλύτερη ανελαστικότητα από την κ.κ. δαπάνη δημοσίων επενδύσεων ή ακόμη στην φθίνουσα απόδοση και στον κορεσμό του οριακού οφέλους των δημοσίων επενδύσεων πέρα από κάποιο επίπεδο (λ.χ. Ιαπωνία).

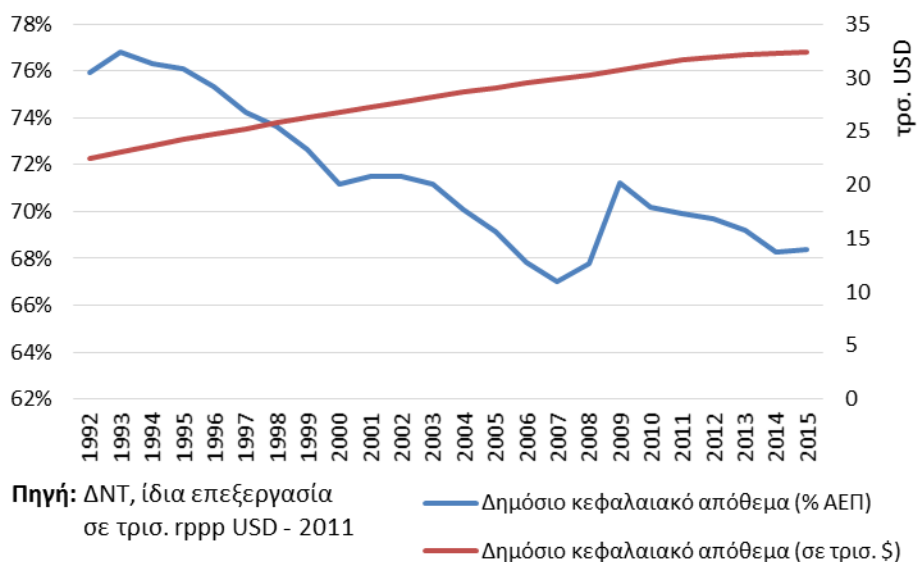
Σε κάθε περίπτωση η βαθύτερη διερεύνηση του θέματος, όπως και η εξέταση της αιτιώδους σχέσης αποτελεί θεμελιώδη σπουδή των οικονομικών της ανάπτυξης, όμως ξεπερνά τις δυνατότητες της παρούσας εργασίας.

Διάγραμμα 3.3.
Εξέλιξη δημοσίων επενδύσεων
στις χώρες του ΟΟΣΑ, 1992 - 2015

Διάγραμμα 3.4.
Εξέλιξη δημόσιου κεφαλαιακού αποθέματος
στις χώρες του ΟΟΣΑ, 1992- 2015

4 ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.1 Η έννοια της δημόσιας επένδυσης

Οι δημόσιες επενδύσεις στην Ελλάδα υλοποιούνται κυρίως μέσω του Κρατικού Προϋπολογισμού, ένα διακριτό μέρος του οποίου χρηματοδοτεί το Προγράμματα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ). Η επίδραση του ΠΔΕ στην οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη είναι αναμφίβολη και δεν είναι τυχαίο ότι ο Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων έχει χαρακτηριστεί ως Προϋπολογισμός της Ανάπτυξης.⁵⁸

Ο κύριος μηχανισμός χρηματοδότησης των δημοσίων επενδύσεων στην χώρα μας βασίζεται σε κανόνες που άρχισαν να υιοθετούνται στις αρχές της δεκαετίας του 1950, διαμορφώνοντας στην πορεία ένα πολύπλοκο θεσμικό πλαίσιο. Σύμφωνα με αυτό η έννοια των δημοσίων επενδύσεων ορίζεται ως η δαπάνη που κάνει το Κράτος για τις ακόλουθες κατηγορίες ενεργειών⁵⁹.

α) **κατασκευή** μόνιμης ή ημιμονίμης εγκατάστασης ή έργου, συμπεριλαμβανομένου και έργου στέγασης καθώς και ανακατασκευή ή επέκταση αυτού,

β) **προμήθεια** μόνιμου τεχνικού εξοπλισμού, κεφαλαιουχικών αγαθών ή και υπηρεσιών που προορίζονται για την παραπάνω εγκατάσταση/έργο,

γ) **μελέτη**, έρευνα, έκθεση, εφαρμογή βελτιωμένων μεθόδων και συνθηκών για όλη την αλυσίδα παραγωγής και διακίνησης των αγαθών που θα παραχθούν στην παραπάνω εγκατάσταση και

δ) τα **διοικητικά** και άλλα έξοδα που απαιτούνται για την εφαρμογή των παραπάνω καθώς και έξοδα Τεχνικής Βοήθειας.

Στη διάρκεια των επόμενων δεκαετιών και κυρίως μετά την ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ, υπήρξαν τροποποιήσεις του παραπάνω «ορισμού» κυρίως σε ότι αφορά την διεύρυνση του ώστε να περιλάβει στην έννοια των δημοσίων επενδύσεων δράσεις επιλέξιμες προς συγχρηματοδότηση από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ε.Ε σε εφαρμογή της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής. Έτσι το θεσμικό πλαίσιο προσαρμόστηκε κατάλληλα και ως δημόσια επένδυση, εκτός από τα παραπάνω, νοείται και κάθε ενέργεια και δράση που εντάσσεται, σύμφωνα με τους κανόνες διαχείρισης των **συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων**, σε *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα* που έχει εγκριθεί από την Ε.Ε. Επίσης στην έννοια των δημοσίων επενδύσεων περιλήφθηκαν οι επενδυτικές δράσεις/έργα που δανειοδοτούνταν από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) και την Τράπεζα Ανάπτυξης του Συμβουλίου της Ευρώπης (ΤΑΣΕ).

Τέλος με βάση την ισχύουσα πρακτική ως δημόσιες επενδύσεις νοούνται και όσες δαπάνες ο νομοθέτης *κατά περίπτωση* ορίζει ως τέτοιες.

4.2 Δημόσιες επενδύσεις και αναπτυξιακός προγραμματισμός - Ιστορική αναδρομή

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία ο εθνικός αναπτυξιακός προγραμματισμός, έλαβε περιφερειακή διάσταση μετά το τέλος του β' παγκοσμίου πολέμου και κεντρικό εργαλείο για την προώθησή του αποτέλεσαν οι δημόσιες επενδύσεις⁶⁰.

Στην Ελλάδα μετά το β' παγκόσμιο πόλεμο αναπτύσσεται η πρώτη προσπάθεια αναπτυξιακού προγραμματισμού σε εθνικό καταρχήν και στη συνέχεια σε περιφερειακό επίπεδο. Για μεγάλο χρονικό διάστημα η χρηματοδότηση των δημοσίων επενδύσεων αφορά μεμονωμένα έργα εκτός συγκεκριμένου ειδικού προγραμματικού πλαισίου και αυτό αλλάζει με την ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ (1980).

⁵⁸ Μπίτσικας Γ. Ι. (1986), Θεοφανίδης Στ. (1995).

⁵⁹ Βλ. Νόμος 2212/1952.

⁶⁰ Παπαδασκαλόπουλος, Χριστοφάκης, (2016), σελ. 66, 67,71

Με βάση τα παραπάνω μπορούμε να χωρίσουμε την περίοδο σχεδιασμού και υλοποίησης των δημοσίων επενδύσεων στην Ελλάδα μετά το β' παγκόσμιο πόλεμο έως σήμερα σε δύο φάσεις, η πρώτη από τις αρχές της δεκαετίας του 1950 έως την ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ (1980) και η δεύτερη από την ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ έως σήμερα.

4.2.1 Α' Φάση 1950 - 1979

Η φάση αυτή διαρκεί από την πρώτη μεταπολεμική περίοδο έως την ένταξη της χώρας στη ΕΟΚ και μπορεί να χωριστεί στις ακόλουθες τρεις υποπεριόδους:

Α) Την **περίοδο 1950 – 1964**, που ξεκινά με την προσπάθεια ανασυγκρότησης της μεταπολεμικής Ελλάδας και χαρακτηρίζεται από την εισροή στη χώρα των κονδυλίων της «αμερικανικής βοήθειας» στο πλαίσιο του σχεδίου Μάρσαλ⁶¹. Εφαρμόζονται οι πρώτες πολιτικές ενίσχυσης της βιομηχανικής ανάπτυξης και καταρτίζεται το Πενταετές Πρόγραμμα Οικονομικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 1960 – 1964. Την περίοδο αυτή θεσμοθετείται η διαδικασία χρηματοδότησης των έργων δημοσίων επενδύσεων από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ), ως διακριτό τμήμα του Κρατικού Προϋπολογισμού.

Β) Την **περίοδο 1965 – 1973**, κατά την οποία έχουμε προσπάθειες για εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων για συγκεκριμένες περιοχές, την ίδρυση των πρώτων βιομηχανικών περιοχών καθώς και την ίδρυση και ενεργοποίηση περιφερειακών Υπηρεσιών του Κράτους.

Γ) Την **περίοδο 1974 – 1979**, κατά την οποία έχουμε την παροχή κινήτρων για τις παραμεθόριες περιοχές, την ενίσχυση επιχειρήσεων στη βάση του κλάδου και την υλοποίηση συγκεκριμένων προγραμμάτων ειδικών περιοχών ή συγκεκριμένων υποδομών (βιομηχανικές περιοχές, υποδομές μεταφορών κ.λπ.)⁶²

4.2.2 Β' Φάση 1980 - 2017

Η φάση αυτή περιλαμβάνει την περίοδο από την ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ μέχρι σήμερα, όπου ο αναπτυξιακός προγραμματισμός και αντίστοιχα ο τρόπος υλοποίησης των δημοσίων επενδύσεων στην Ελλάδα αλλάζει ριζικά.

Τη φάση αυτή μπορούμε να τη διακρίνουμε σε τρεις επιμέρους περιόδους οι οποίες χαρακτηρίζονται από τις εξελίξεις στην άσκηση της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής και τις διαδικασίες ενσωμάτωσής της στη χώρα:

Α) Την **περίοδο 1980 – 1986**, κατά την οποία επιχειρείται η πρώτη σύνδεση της ελληνικής περιφερειακής πολιτικής με την περιφερειακή πολιτική της ΕΟΚ. Καταρτίζεται το πρώτο ειδικό «Πρόγραμμα Περιφερειακής Ανάπτυξης 1981 – 1985», και θεσμοθετείται πρόγραμμα κρατικών ενισχύσεων⁶³. Την περίοδο αυτή εκπονείται επίσης και εφαρμόζεται το Πρόγραμμα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1983 – 1987, ώστε να επιβεβαιωθεί ο ευρωπαϊκός προσανατολισμός της χώρας, με στόχους την οικονομική ανάπτυξη με αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας, την κοινωνική δικαιοσύνη με βελτίωση των συνθηκών ζωής των ασθενέστερων καθώς και την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης με δημιουργία θέσεων εργασίας και διατήρηση χαμηλού ανοίγματος στο ισοζύγιο πληρωμών⁶⁴. Το ΠΔΕ χρηματοδοτεί έργα που φέρνουν τις πρώτες ενισχύσεις από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, (ΕΤΠΑ) και η χώρα

⁶¹ Το σχέδιο Μάρσαλ ήταν το αμερικανικό πρόγραμμα οικονομικής βοήθειας ύψους 100 δισ. δολάρια (τιμές 2011), που χορηγήθηκε σε χώρες της Ευρώπης μετά την λήξη του 2^{ου} Παγκοσμίου πολέμου, με σκοπό την ανοικοδόμησή και ανάπτυξή τους. Οι πρώτες βοήθειες πήγαν στην Ελλάδα και τη Τουρκία, καθώς αυτές οι δύο χώρες ήταν στη πρώτη γραμμή της επέκτασης του κομμουνισμού ενώ στη συνέχεια έλαβαν βοήθεια και οι υπόλοιπες χώρες (Μεγάλη Βρετανία, Γαλλία, Γερμανία).

⁶² Βλ. Παπαδασκαλόπουλος, Χριστοφάκης, (2016), σελ. 72, 73.

⁶³ Βλ. Νόμο 1116/1981 και Νόμο 1262/1982.

⁶⁴ Βλ. Υπουργείο Συντονισμού, (1982).

λαμβάνει τα πρώτα δάνεια από την ΕτΕΠ για την υλοποίηση δημοσίων έργων. Στο πολιτικό επίπεδο νομοθετείται ο Δημοκρατικός Προγραμματισμός με συγκρότηση νέων περιφερειακών οργάνων σε χωρικό επίπεδο και κατάρτιση μεσοπρόθεσμων και ετησίων αναπτυξιακών προγραμμάτων. Στρατηγικοί σκοποί του αναπτυξιακού προγραμματισμού της περιόδου είναι η καταπολέμηση της οικονομικής στασιμότητας και ανεργίας, η προώθηση της αποκέντρωσης και η ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη⁶⁵.

Β) Την **περίοδο 1987 – 2006**, που ξεκινά με την τρίτη διεύρυνση της ΕΟΚ και την εφαρμογή των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (ΜΟΠ) για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων από την ένταξη ανταγωνιστικών μεσογειακών κρατών (Ισπανία, Πορτογαλία) στις νότιες περιοχές της Κοινότητας όπου συμπεριλαμβανόταν και η Ελλάδα. Οι τομείς των προγραμμάτων αυτών είναι κυρίως η γεωργία, η αλιεία, οι ΜΜΕ και ο τουρισμός. Υλοποιούνται επτά (7) ολοκληρωμένα προγράμματα με μορφή πλέγματος μέτρων, δράσεων και έργων που διαθέτουν συνοχή, αλληλοεξάρτηση και αποσκοπούν σε ιεραρχημένους στόχους. Το 1987 εξαγγέλλεται η νέα πολιτική δημοσίων επενδύσεων, που σε αντίθεση με την προηγούμενη περίοδο, στοχεύει όχι στη αύξηση των ποσοτικών μεγεθών αλλά στην συγκράτηση του ρυθμού αύξησης των συνολικών δαπανών και τη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος⁶⁶. Ακολουθεί η εκπόνηση του Πενταετούς Προγράμματος Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1988– 1992 με στόχους την αποκέντρωση, την αντιμετώπιση των περιφερειακών ανισοτήτων, την ενίσχυση των περιφερειών και την κλαδική αναδιάρθρωση, κείμενο που αποτέλεσε το πρόπλασμα του α΄ ΚΠΣ. Η πολιτική για το ΠΔΕ είναι πλέον η συγκράτηση του ρυθμού αύξησης των δαπανών και η διοχέτευση των πόρων σε έργα που αναμένεται να συγχρηματοδοτηθούν από τα κοινοτικά ταμεία (ΜΟΠ, ΕΤΠΑ, FEOGA, Κοινωνικό Ταμείο κ.α.). Προωθούνται τα έργα των άμεσων παραγωγικών επενδύσεων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και η επιτάχυνση σε μεγάλα έργα αναπτυξιακής υποδομής⁶⁷.

Τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (ΚΠΣ) που ακολουθούν και δίνουν το ρυθμό όλης της επόμενης περιόδου, ήταν αποτέλεσμα της μεταρρύθμισης των Διαρθρωτικών Ταμείων της Κοινότητας (Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη), για την ενίσχυση της Οικονομικής και Κοινωνικής Συνοχής. Έτσι στα επόμενα έτη το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων χρηματοδοτεί δράσεις των τριών ΚΠΣ, με το τρίτο να μορφοποιεί τα βασικά χαρακτηριστικά των διαδικασιών των αναπτυξιακών παρεμβάσεων, όπως τα συναντούμε σε γενικές γραμμές και σήμερα.

Οι κατευθύνσεις που δίνονται για την υλοποίηση του ΠΔΕ σε όλη την περίοδο από εδώ και στο εξής είναι η εξασφάλιση της υλοποίησης των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, και τα κονδύλια του ΠΔΕ βρίσκονται σε πλήρη αντιστοιχία με τις προτεραιότητες των ΚΠΣ⁶⁸. Στις σχετικές εγκυκλίους δίδονται ακριβώς αυτές οι οδηγίες για την επιτάχυνση των διαδικασιών υλοποίησης των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων και την απρόσκοπτη χρηματοδότησή τους από τον Κρατικό Προϋπολογισμό.

Το α΄ ΚΠΣ 1989 – 1993, περιέλαβε δώδεκα (12) τομεακά και δεκατρία (13) περιφερειακά προγράμματα, με βασικούς άξονες προτεραιότητας: τη βελτίωση και ενίσχυση της βασικής οικονομικής υποδομής, την ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα, την αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, την ισόρροπη ανάπτυξη του τουρισμού, την αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού καθώς και παρεμβάσεις για την τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη⁶⁹.

Το β΄ ΚΠΣ 1994 – 1999 περιέλαβε τομεακά προγράμματα σε τέσσερις (4) τομείς και δεκατρία (13) περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα, τα οποία είχαν ως βασικούς άξονες προτεραιότητας εκ νέου: τη βελτίωση και ανάπτυξη της βασικής υποδομής, τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, την

⁶⁵ Βλ. Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, (1982, 1983, 1984, 1985, 1985).

⁶⁶ Βλ. Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, (1986).

⁶⁷ Βλ. Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, (1987, 1989).

⁶⁸ Βλ. Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, (1989 έως 2001) και Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (2002 έως 2006).

⁶⁹ Βλ. Πετράκος Γ. Ψυχάρης Ι. (2004), Παπαδασκαλόπουλος, Χριστοφάκης, (2009).

ανταγωνιστικότητα του οικονομικού ιστού, την προώθηση της απασχόλησης καθώς και παρεμβάσεις για την μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και την ενίσχυση της τοπικής ανάπτυξης⁷⁰.

Το γ' ΚΠΣ 2000 – 2006⁷¹ περιέλαβε έντεκα (11) τομεακά, δεκατρία (13) περιφερειακά προγράμματα, καθώς και ένα (1) επιχειρησιακό πρόγραμμα τεχνικής βοήθειας, με βασικούς άξονες προτεραιότητας τις παρεμβάσεις στους τομείς: ανθρώπινων πόρων, μεταφορών, ανταγωνιστικότητας, ανάπτυξης της υπαίθρου και της αλιείας, καθώς και την ποιότητα ζωής, την κοινωνία της πληροφορίας και την περιφερειακή ανάπτυξη.

Γ) Την **περίοδο 2007– 2018**, κατά την οποία ενισχύεται περισσότερο η Κοινοτική Περιφερειακή Πολιτική, που διαχρονικά κατέχει σημαντική θέση μεταξύ των πολιτικών της ΕΕ, και αποκτά νέα χαρακτηριστικά, με περισσότερα και πιο βελτιωμένα κοινοτικά προγράμματα που αναφέρονται σε εθνικό, τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, με ενισχυμένα χρηματοδοτικά μέσα και αύξηση των χρηματοδοτικών πόρων. Ταυτόχρονα έχουμε την αύξηση της γραφειοκρατίας και τη συγκρότηση ενός πολυδαίδαλου μηχανισμού χρηματοδότησης των έργων δημοσίων επενδύσεων, μέσα από τα προγράμματα αυτά. Την περίοδο αυτή υλοποιούνται το ΕΣΠΑ 2007 – 2013 και το ΕΣΠΑ 2014 – 2020.

Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007 – 2013⁷², υλοποιήθηκε με οκτώ (8) τομεακά και πέντε (5) περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα, καθώς και δώδεκα (12) ειδικά επιχειρησιακά προγράμματα Εδαφικής Συνεργασίας (διασυνοριακής, διακρατικής και διαπεριφερειακής). Οι άξονες προτεραιότητας ήταν: το περιβάλλον και η αειφόρος ανάπτυξη, η προσπελασιμότητα, η ανταγωνιστικότητα και επιχειρηματικότητα, η ψηφιακή σύγκλιση, η ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού, η εκπαίδευση και δια βίου μάθηση, η βελτίωση της δημόσιας διοίκησης, η τεχνική υποστήριξη της εφαρμογής, η περιφερειακή ανάπτυξη και η χωρική συνεργασία. Παράλληλα εφαρμόστηκαν δύο Εθνικά Στρατηγικά Σχέδια, ένα για την Αγροτική Ανάπτυξη και ένα για την Αλιεία, που υλοποιήθηκαν μέσα από τα ομώνυμα επιχειρησιακά προγράμματα (ΠΑΑ, ΕΠΑΛ).

Το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης 2014 – 2020⁷³ το οποίο είναι σε εξέλιξη, υλοποιείται μέσα από πέντε (5) τομεακά και δεκατρία (13) περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα, προσανατολισμένα σε 11 θεματικούς στόχους: την τεχνολογική ανάπτυξη, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ, τη διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος, την προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και την ενίσχυση των βασικών υποδομών δικτύων, την ενίσχυση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης, την καταπολέμηση της φτώχειας και την ενίσχυση της αποτελεσματικής Δημόσιας Διοίκησης. Επίσης υπάρχουν ειδικά επιχειρησιακά προγράμματα Εδαφικής Συνεργασίας (διασυνοριακής, διακρατικής και διαπεριφερειακής) καθώς και δύο τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα, ένα για τον αγροτικό τομέα και ένα για την αλιεία.

Και σε αυτή την περίοδο οι κατευθύνσεις που δίνονται για την υλοποίηση του ΠΔΕ εστιάζουν στην εξασφάλιση της υλοποίησης των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, στα οποία κατευθύνονται οι πόροι κατά προτεραιότητα. Όλες οι οδηγίες⁷⁴ κατευθύνουν στην προσπάθεια για επιτάχυνση των διαδικασιών για τα έργα των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων και στην χωρίς περιορισμούς και καθυστερήσεις χρηματοδότησή τους από το ΠΔΕ.

⁷⁰ Βλ. Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, (1993 α').

⁷¹ Βλ. Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, (1999 α').

⁷² Βλ. Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (2007).

⁷³ Βλ. Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, (2014).

⁷⁴ Βλ. Εγκυκλίους, Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (2002 – 2011) και Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης (2012 – 2017).

4.3 Θεσμικό πλαίσιο δημοσίων επενδύσεων.

Η νομοθεσία που διέπει σήμερα το ΠΔΕ είναι εκτεταμένη, μη κωδικοποιημένη και άπτεται του αντικειμένου σχεδόν του συνόλου του φάσματος λειτουργίας της κρατικής μηχανής. Προς διευκόλυνση μιας συνοπτικής παρουσίασης, γίνεται κατηγοριοποίηση των νομοθετημάτων και των σχετικών κανονιστικών πράξεων που τα συνοδεύουν, στις ακόλουθες θεματικές κατηγορίες:

- Δημιουργία και λειτουργία του μηχανισμού υλοποίησης του ΠΔΕ
- Κατάρτιση και εκτέλεση του Κρατικού Προϋπολογισμού
- Προσδιορισμός δημοσιονομικού πλαισίου
- Αποκέντρωση δημόσιας διοίκησης και Τοπική Αυτοδιοίκηση
- Ενσωμάτωση Κανονισμών για εφαρμογή συγχρηματοδοτούμενων από την ΕΕ προγραμμάτων.
- Λοιπές κανονιστικές πράξεις για την εκτέλεση του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων

Ακολουθεί περιγραφή των βασικών χαρακτηριστικών της νομοθεσίας που αφορά στο ΠΔΕ για κάθε μια από τις παραπάνω κατηγορίες.

4.3.1 Νομοθεσία μηχανισμού υλοποίησης του ΠΔΕ

Σε αυτή την κατηγορία περιλαμβάνεται η «παλαιότερη» νομοθεσία του ΠΔΕ που είχε ως βασικό σκοπό την θεσμοθέτηση του μηχανισμού χρηματοδότησης των δημοσίων επενδύσεων μέσω του Κρατικού Προϋπολογισμού. Ο πρώτος νόμος είναι ο 2212/1952⁷⁵ που ουσιαστικά στοιχειοθετεί τον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων ως διακριτό τμήμα του προϋπολογισμού του ελληνικού κράτους και παρέχει στον τότε Υπουργό Συντονισμού, σε συνεργασία με τον Υπουργό Οικονομικών και τον καθ' ύλην αρμόδιο κάθε φορά Υπουργό, (δημοσίων έργων κατά κύριο λόγο), την πλήρη αρμοδιότητα για τη σύνταξη και υλοποίηση του ΠΔΕ. Με κοινές αποφάσεις των τριών Υπουργών, και για το λόγο αυτό «συλλογικές» Αποφάσεις, εγκρίνονται και χρηματοδοτούνται τα έργα δημοσίων επενδύσεων. Η χρονική στιγμή κατά την οποία θεσμοθετούνται τα παραπάνω δεν είναι τυχαία αφού, την περίοδο αυτή, η κατεστραμμένη από τον πόλεμο Ελλάδα γίνεται αποδέκτης της «αμερικανικής βοήθειας» του σχεδίου Μάρσαλ που αφορά, επιπλέον των πόρων, σε τεχνογνωσία επί θεμάτων διοίκησης και οικονομικής υλοποίησης των δημοσίων έργων⁷⁶.

Ακολουθεί το νομοθετικό διάταγμα (ν.δ.) 2957/1954⁷⁷ στο οποίο ορίζεται το περιεχόμενο και την έννοια των δημοσίων επενδύσεων (κατασκευές, προμήθειες, μελέτες). Με το ν.δ. 4355/1964⁷⁸, έχουμε την αρχή μιας σειράς νομοθετημάτων που αφορούν στον Υπουργό Συντονισμού και περιγράφουν την αποκλειστική αρμοδιότητα του για τη μελέτη, προπαρασκευή και σύνταξη του μακροχρονίου γενικού Οικονομικού Προγράμματος, και των δύο ΠΔΕ της χώρας, ένα για τα έργα της Κεντρικής κυβέρνησης και ένα για τα έργα των Νομικών Προσώπων Δημοσίου και Ιδιωτικού Δικαίου. Ακολουθεί μια μακρά περίοδος που τα θέματα

⁷⁵ Βλ. Νόμο 2212/1952.

⁷⁶ Η Αποστολή της Διοίκησης Οικονομικής Συνεργασίας (ΔΟΣ) ήταν το τεχνικό κλιμάκιο Αμερικανών εμπειρογνομόνων, εγκατεστημένο από τον Απρίλιο του 1948 στην χώρα με σκοπό την διαχείριση της οικονομικής βοήθειας του σχεδίου Μάρσαλ προς την Ελλάδα και βασικό καθήκον την παροχή κατευθύνσεων και συμβουλών στην ελληνική κυβέρνηση για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή Προγράμματος Ανόρθωσης. Η κατασκευή των δημοσίων έργων, κυρίως αποκατάστασης των κατεστραμμένων συγκοινωνιακών και άλλων υποδομών, «θα ανετίθετο στα αρμόδια Ελληνικά Υπουργεία υπό την οικονομική κατεύθυνση και τεχνικήν βοήθεια της ΔΟΣ, και δι' επιχορηγήσεως εκ του Λογαριασμού Δραχμών Ανασυγκροτήσεως», βλ. Αμερικανική Αποστολή στην Ελλάδα (1950).

⁷⁷ Βλ. Νομοθετικό Διάταγμα 2957/1954.

⁷⁸ Βλ. Νόμος 4355/1964.

χάραξης οικονομικής αναπτυξιακής πολιτικής είναι στη αποκλειστική δικαιοδοσία του Υπουργού Συντονισμού και το ΠΔΕ το εργαλείο για τη χρηματοδότησή τους⁷⁹.

Τον Οκτώβριο του 1972, εκδίδεται από το Υπουργείο Οικονομικών εγκύκλιος με ΑΠ:165943/30.10.1972 και θέμα «Οδηγίες Αφορώσαι εις τον τρόπο πραγματοποιήσεως, δικαιολογήσεως και ενταλματοποιήσεως δαπανών δημοσίων επενδύσεων», η οποία στην ουσία συνιστά τον πρώτο και μοναδικό οδηγό που συστηματοποιεί τις ισχύουσες μέχρι τότε διατάξεις⁸⁰ για την υλοποίηση του ΠΔΕ, δίνοντας διευκρινιστικές οδηγίες και κατευθύνσεις επί του συνόλου των διαδικασιών. Με δεδομένο ότι το κείμενο αυτό δεν επικαιροποιήθηκε ποτέ και πολλές οδηγίες είναι ακόμη σε ισχύ αποτελεί ακόμη και σήμερα χρήσιμο οδηγό για τα στελέχη της δημόσιας διοίκησης που ασχολούνται με το αντικείμενο.

4.3.2 Νομοθεσία για τις διαδικασίες κατάρτισης και εκτέλεσης του Κρατικού Προϋπολογισμού

Η εκτέλεση του ΠΔΕ ακολουθεί όπως είναι φυσικό τις διαδικασίες εκτέλεσης του Κρατικού Προϋπολογισμού, αφού αποτελεί τμήμα του, και επομένως η νομοθεσία που αφορά στον τρόπο σύνταξης και εκτέλεσης του Κρατικού Προϋπολογισμού και στις διαδικασίες πραγματοποίησης των δημοσίων δαπανών, περιλαμβάνουν ρυθμίσεις για το ΠΔΕ.

Ο βασικός νόμος που ρυθμίζει τα παραπάνω είναι ο ν. 4270/2014⁸¹ (οργανικός νόμος) και αποτέλεσε, μαζί με τον ν. 4337/2015⁸² που ακολούθησε ένα χρόνο αργότερα, μια πολύ σημαντική προσπάθεια συστηματοποίησης και εκσυγχρονισμού της νομοθεσίας για τις διαδικασίες κατάρτισης και εκτέλεσης του Κρατικού Προϋπολογισμού, προσαρμοσμένης στην ευρωπαϊκή πραγματικότητα.

Είχε προηγηθεί ο ν. 3871/2010 για την υιοθέτηση αρχών και κανόνων που αφορούν στη διαχείριση των δημοσίων πόρων και στο περιεχόμενο του προϋπολογισμού της Γενικής Κυβέρνησης (Κεντρική Κυβέρνηση, Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης), η εφαρμογή του οποίου τροποποίησε σημαντικά τις απαιτήσεις εκτιμήσεων και προβλέψεων για το ΠΔΕ και δημιούργησε την απαίτηση τα μεγέθη του ΠΔΕ να προϋπολογίζονται σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα⁸³.

Ο ν. 4270/2014 περιέλαβε σημαντικές διατάξεις για την κατάρτιση και εκτέλεση του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων αφού στην ουσία ενσωμάτωσε εκτός από τις ισχύουσες από τους νόμους για το

⁷⁹ Επισημαίνεται ότι με Πράξη του Υπουργικού συμβουλίου το 1982, ορίστηκε ότι το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας ασκεί τις αρμοδιότητες που ανήκαν, σύμφωνα με προηγούμενες διατάξεις, στο πρώην Υπουργείο Συντονισμού, βλ. Πράξη του Υπουργικού συμβουλίου 99 της 9^{ης}.6.1982 και Προεδρικό Διάταγμα 816/77.

⁸⁰ Η εγκύκλιος κωδικοποίησε εκτός από το Νόμο 2212/52, και τα Νομοθετικά Διατάγματα 2957/54 και 4355/64 που προαναφέρθηκαν, πλήθος νομοθετημάτων που είχαν εκδοθεί έως τότε και περιλάμβαναν διατάξεις για το ΠΔΕ όπως τα βασιλικά διατάγματα που ρύθμιζαν θέματα δημοσίων έργων με τα οποία καταργήθηκε και την υποχρεωτική τριμερής σύμπραξη Υπουργών για την έκδοση των ΣΑ, η οποία ανατέθηκε από τότε αποκλειστικά στο Υπουργό Συντονισμού, όπως ισχύει και σήμερα. Επίσης περιέλαβε ρυθμίσεις κοινών Αποφάσεων για θέματα πραγματοποίησης δαπανών από ΝΠΔΔ και δαπανών εξωτερικού, βλ. Υπουργείο Οικονομικών (1972), κοινή Απόφαση των Υπουργών Συντονισμού και Οικονομικών με ΑΠ:41891/14.11.60.

⁸¹ Ο Νόμος 4270/2014, εκτός από την ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ (L 306/45) που ήταν βασικός του σκοπός, περιέλαβε επίσης τις τροποποιήσεις που είχαν επέλθει με το νόμο 3871/2010, για τη θεσμοθέτηση των ΜΠΔΣ, καθώς και τις διατάξεις του νόμου 4111/2013, με τον οποίο είχε τροποποιηθεί και συμπληρωθεί ο Νόμος 2362/1995, ο βασικός δηλαδή νόμος για τις διαδικασίες κατάρτισης του Κρατικού Προϋπολογισμού και την πραγματοποίησης των δημοσίων δαπανών, ο οποίος ίσχυσε για τις προηγούμενες δύο περίπου δεκαετίες. Ο προηγούμενος από αυτόν νόμος για το δημόσιο λογιστικό ήταν το Νομοθετικό Διάταγμα 321/69, που παραδόξως, συνέχισε σε ορισμένα σημεία να ισχύει ως προς τις διατάξεις των δημοσίων επενδύσεων και μετά την αντικατάστασή του το 1996, βλ. Νόμος 4270/2014, Νόμος 4111/2013, Νόμος 2362/1995 και Νομοθετικό Διάταγμα 321/69.

⁸² Βλ. Νόμος 4337/2015.

⁸³ οι διατάξεις ενσωματώθηκαν στον Νόμο 4270/2014, ο οποίος στη συνέχεια τροποποιήθηκε ως προς τα στοιχεία της επεξηγηματικής έκθεσης του ΜΠΔΣ που αφορούν στο ΠΔΕ, βλ. Νόμο 4484/2017.

δημόσιο λογιστικό διατάξεις, και όλες τις ρυθμίσεις που τροποποιούσαν τις διαδικασίες εκτέλεσης των δημοσίων επενδύσεων στο πλαίσιο των νέων δημοσιονομικών κανόνων και των μεταβολών που είχαν ήδη συντελεστεί εξαιτίας αυτού.

Αναλυτικότερα στο άρθρο 23 περιλαμβάνονται οι αρμοδιότητες του Υπουργού Οικονομίας και Ανάπτυξης για την κατάρτιση του Κρατικού Προϋπολογισμού που συνοψίζονται στην εισήγηση των μεγεθών του ΠΔΕ για την κατάρτιση του Κρατικού Προϋπολογισμού και του ΜΠΔΣ, στην παρακολούθηση του κυκλώματος δαπανών και εσόδων του ΠΔΕ, στην εξασφάλιση των κοινοτικών εισροών για τα έργα του ΠΔΕ και στη σύμπραξή του σε κάθε πράξη που προκαλεί δαπάνη στον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων. Στα άρθρα 52 και 57 προσδιορίζεται η διακριτικότητα του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων, ο οποίος θα πρέπει να εμφανίζεται σε ειδικό πίνακα.

Ακολουθεί ειδικό υποκεφάλαιο για τον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων όπου στα άρθρα 78, 79 και 80 προσδιορίζεται το πλαίσιο κατάρτισης, χρηματοδότησης και πληρωμής των έργων του ΠΔΕ, και προβλέπονται ειδικές διαδικασίες που προβλέπεται να εξειδικεύονται περαιτέρω με υπουργικές αποφάσεις.

4.3.3 Προσδιορισμός δημοσιονομικού πλαισίου

Το ΠΔΕ, υλοποιείται μέσα στο γενικότερο δημοσιονομικό πλαίσιο, όπως αυτό προσδιορίζεται από την οικονομική στρατηγική της εκάστοτε Κυβέρνησης. Για το λόγο αυτό, τα βασικά θεσμικά κείμενα που προσδιορίζουν την εφαρμογή της οικονομικής πολιτικής της χώρας, εμπεριέχουν διατάξεις και αναφορές στο ΠΔΕ.

Αναλυτικότερα, ο ετήσιος κρατικός προϋπολογισμός⁸⁴ και η εισηγητική έκθεση⁸⁵ που τον συνοδεύει, και ψηφίζεται κάθε χρόνο από την Βουλή των Ελλήνων, περιλαμβάνει αναλυτική παρουσίαση των μεγεθών του κυκλώματος του ΠΔΕ σε επίπεδο δαπανών και εσόδων και λεπτομερή αναφορά στην κατανομή των προβλεπόμενων δαπανών του ΠΔΕ κατά Φορέα. Η εισηγητική έκθεση του κρατικού προϋπολογισμού αποτελεί σημαντικό προγραμματικό κείμενο για το ρόλο των δημοσίων επενδύσεων στις προοπτικές βραχυχρόνιας υλοποίησης του δημοσιονομικού προγράμματος της Κυβέρνησης.

Επίσης το Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δημοσιονομικής Στρατηγικής⁸⁶ και η επεξηγηματική του έκθεση⁸⁷, περιλαμβάνει αναλυτική παρουσίαση των μεγεθών του ΠΔΕ για τη χρονική διάρκεια των ετών στα οποία εκτείνεται. Το ΜΠΔΣ περιλαμβάνει, αποτίμηση της υλοποίησης του ΠΔΕ της προηγούμενης μεσοπρόθεσμης περιόδου και σχέδιο δράσης για την εκτέλεση του ΠΔΕ σε όλη την επόμενη μεσοπρόθεσμη περίοδο (τριετία – κυλιόμενη). Η κατανομή των δαπανών κατά Φορέα άσκησης επενδυτικής πολιτικής (Υπουργεία) αποτελεί έκφραση των κατευθύνσεων πολιτικής της Κυβέρνησης στο πλαίσιο αυτό. Στο ΜΠΔΣ αναλύεται και μετράται η επίδραση των μεγεθών του ΠΔΕ στο σύνολο του μεσοπρόθεσμου προγράμματος οικονομικής πολιτικής και αντίστροφα το πλαίσιο αυτό προσδιορίζει τα όρια μέσα στα οποία μπορεί να κινηθεί η πολιτική των δημοσίων επενδύσεων.

4.3.4 Νομοθεσία για την αποκέντρωση της δημόσιας διοίκησης και την Τοπική Αυτοδιοίκηση

Διατάξεις για την υλοποίηση του ΠΔΕ συναντούμε διαχρονικά σε όλα τα νομοθετήματα που αφορούν στο σύστημα διοικητικής οργάνωσης της χώρας και τη λειτουργία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Οι λόγοι είναι, πρώτον ότι σημαντικός αριθμός έργων δημοσίων επενδύσεων υλοποιούνται σε περιφερειακό επίπεδο, και η

⁸⁴ Ο Κρατικός Προϋπολογισμός μετά την ψήφισή του από τη Βουλή και εκδίδεται σε νόμο, για τον Κρατικό Προϋπολογισμό του έτους 2018 βλ. Νόμο 4507/2017.

⁸⁵ Για τις εισηγητικές εκθέσεις των Κρατικών Προϋπολογισμών βλ. <http://www.minfin.gr/web/guest/proupologismos>

⁸⁶ Το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής μετά την ψήφισή του από τη Βουλή εγκρίνεται με νόμο, για το ΜΠΔΣ 2018 -2021, βλ. άρθρο 163 Νόμου 4472/2017.

⁸⁷ Για τις επεξηγηματικές εκθέσεις των ΜΠΔΣ βλ. <http://www.minfin.gr/web/guest/proupologismos>

διοικητική αποσυγκέντρωση ή αποκέντρωση, όταν και όπως πραγματοποιήθηκε, επιχειρούσε για λόγους ευελιξίας να δημιουργήσει περιφερειακές δομές υλοποίησης των δημοσίων επενδύσεων και δεύτερον τα επενδυτικά προγράμματα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης χρηματοδοτήθηκαν σχεδόν αποκλειστικά από κρατικούς πόρους, είτε εθνικούς είτε με συγχρηματοδότηση από την ΕΕ, και επομένως η εμπλοκή του ΠΔΕ ως πηγή εσόδων για επενδυτικούς σκοπούς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ήταν αναπόφευκτη.

Έτσι παρατηρούμε στη διάρκεια των ετών ότι, όλες οι νομοθετικές παρεμβάσεις που, είτε αφορούσαν την αποκέντρωση της διοικητικής δομής (νομαρχία, περιφέρεια, αποκεντρωμένη διοίκηση), είτε τη σύσταση βαθμών τοπικής αυτοδιοίκησης (Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, Περιφέρειες), είτε μεταρρύθμιζαν το τοπίο των ΟΤΑ (προγράμματα Καποδίστριας και Καλλικράτης), περιλαμβάνουν διατάξεις που αναφέρονται στη λειτουργία του ΠΔΕ.

Οι βασικότεροι αυτοί νόμοι, που συνδέθηκαν στην πλειοψηφία τους με τις σημαντικότερες αλλαγές στη διοικητική δομή της χώρας. είναι οι ακόλουθοι:

- Νόμος 1622/1986⁸⁸, με τον οποίο θεσμοθετούνται οι περιφέρειες που θα αποτελέσουν βασικό στοιχείο έκτοτε της διοικητικής οργάνωσης της χώρας και το ΠΔΕ προσδιορίζεται ως πηγή χρηματοδότησης των επενδυτικών τους δράσεων.
- Οι νόμοι 2218/1994 και 2240/1994⁸⁹, με τους οποίους μετατρέπεται η Νομαρχία από βαθμίδα αποκέντρωσης της κρατικής διοίκησης σε ΟΤΑ β' βαθμού, ενδυναμώνοντας έτσι τα όργανα του περιφερειακού αναπτυξιακού προγραμματισμού, και προσδιορίζονται οι πιστώσεις του ΠΔΕ ως βασικό πόρο για την υλοποίηση των έργων επενδύσεων από τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, ενώ συστήνονται και τα Περιφερειακά Ταμεία Ανάπτυξης (ΠΤΑ) με βασικό ρόλο την υλοποίηση έργων επενδύσεων.
- Ο νόμος 2503/1997⁹⁰, που ενσωμάτωσε τις 13 Περιφέρειες στη διοικητική δομή της χώρας μετατρέποντάς τις σε ενιαίες αποκεντρωμένες μονάδες διοίκησης του ελληνικού κράτους, στον οποίο προβλέφθηκε (άρθρο 4), η έκδοση ειδικών Αποφάσεων για την εκτέλεση του ΠΔΕ από τις Περιφέρειες (ΣΑΕΠ), και ενισχύθηκαν οι αρμοδιότητες των ΠΤΑ⁹¹ για την ευέλικτη οικονομική υλοποίηση των έργων του ΠΔΕ.
- Ο νόμος 2539/1997⁹², που στόχευε και επέφερε ευρείας κλίμακας συνένωση δήμων και κοινοτήτων, δηλαδή τη θεσμική μεταβολή του «Προγράμματος Καποδίστριας», με τον οποίο το ΠΔΕ ορίζεται ως βασική πηγή χρηματοδότησης του Ειδικού Προγράμματος για την Τοπική Αυτοδιοίκηση (ΕΠΤΑ), που αποτελεί και το βασικό αναπτυξιακό εργαλείο των δήμων.
- Ο νόμος 3274/2004⁹³ με τον οποίο ρυθμίζονται θέματα ΟΤΑ και προσδιορίζεται η κάλυψη σημαντικού ποσοστού του κόστους εφαρμογής πενταετούς⁹⁴ προγράμματος με το όνομα «Θησέας» για την πραγματοποίηση επενδύσεων τοπικής ανάπτυξης των ΟΤΑ α' βαθμού, από πόρους του ΠΔΕ, με έκδοση ειδικής σχετικής απόφασης .

⁸⁸ Βλ. Νόμο 1622/1986, όπου ορίζονται για πρώτη φορά η διαδικασία, το περιεχόμενο και τα όργανα του περιφερειακού προγραμματισμού.

⁸⁹ Βλ. Νόμο 2218/1994, που συμπληρώθηκε με τον νόμο 2240/1994.

⁹⁰ Βλ. Νόμο 2503/1997.

⁹¹ Βλ. Νόμο 2647/1998, άρθρο 7 με το οποίο κατά παρέκκλιση των κείμενων διατάξεων προβλέφθηκε η δυνατότητα των ΠΤΑ να ορίζονται υπόλογοι διαχειριστές για έργα ΠΔΕ. Αναλυτικότερα για τη λειτουργία των ΠΤΑ βλ. Απόφαση Υπουργού Εσωτερικών με ΑΠ:2141/21.01.98, (Β' 78) όπως τροποποιήθηκε με τις Αποφάσεις 9383/ 12.03.98 (Β' 288) και 40608/19.10.2001 (Β' 1428).

⁹² Βλ. Νόμο 2539/1997.

⁹³ Βλ. άρθρο 8 Νόμου 3274/2004.

⁹⁴ Η αρχική διάρκεια του προγράμματος Θησέας ήταν τα έτη 2005 – 2009, αλλά παρατάθηκε τελικά έως τις 31.12.2014.

Σήμερα, η διοικητική οργάνωση του κράτους, όπως ορίζεται με επίπεδο αποκέντρωσης της διοίκησης (7 αποκεντρωμένες διοικήσεις με ρόλο αποκεντρωμένων υπηρεσιών του κράτους και αποφασιστικές αρμοδιότητες), και δύο βαθμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, (325 δήμοι που συγκροτούν τον α΄ βαθμό ΤΑ και 13 Περιφέρειες που αποτελούν τον β΄ βαθμό ΤΑ), ρυθμίζεται από τον ν. 3852/2010⁹⁵ για την εφαρμογή του «Προγράμματος Καλλικράτης». Στον νόμο αυτό προσδιορίζεται σαφώς η αρμοδιότητα της Περιφέρειας στην τελική διαμόρφωση, μέριμνα για έγκριση και παρακολούθηση της εκτέλεσης των ετήσιων Προγραμμάτων Δημοσίων Επενδύσεων περιφερειακού επιπέδου⁹⁶ (άρθρο 186) και ακόμη ορίζεται το Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης έχει βασικό σκοπό τη διαχείριση των πιστώσεων του ΠΔΕ και είναι υπόλογος διαχειριστής για τις πληρωμές των έργων του ΠΔΕ που εκτελούνται στις περιφέρειες (άρθρο 190).

Τέλος, στον ίδιο νόμο αλλά και σε άλλα, διάσπαρτα νομοθετήματα και κανονιστικές αποφάσεις υπάρχει πλήθος ρυθμίσεων για ειδικά θέματα εκτέλεσης των έργων δημοσίων επενδύσεων από τους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, μέσω του ΠΔΕ⁹⁷.

4.3.5 Ενσωμάτωση Κανονισμών για την εφαρμογή συγχρηματοδοτούμενων από την ΕΕ Προγραμμάτων

Σε αυτή την κατηγορία περιλαμβάνονται τα νομοθετήματα που αφορούν στην υιοθέτηση από τη χώρα μας των Κανονισμών λειτουργίας των **Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Ταμείων** όπως τροποποιούνται σε εφαρμογή της περιφερειακής πολιτικής της ΕΕ., σηματοδοτώντας κάθε φορά την έναρξη μιας Προγραμματικής Περιόδου (ΠΠ). Στα κείμενα αυτά, εκτός από την υιοθέτηση των ευρωπαϊκών πολιτικών αποτυπώνονται και οι εθνικές επιλογές για τον τρόπο διαχείρισης των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων και λαμβάνοντας υπόψη την εμπειρία διαχείρισης της προηγούμενης περιόδου, επιχειρείται η θεσμοθέτηση βελτιωμένων τρόπων σύνταξης, διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου των συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων για την επόμενη περίοδο.

Με βάση την μέχρι σήμερα εμπειρία, μετά το 2000, με νόμο που εκδίδεται σε εφαρμογή του αντίστοιχου Κανονισμού, θεσπίζεται ένα σύστημα διαχείρισης και ελέγχου (ΣΔΕ) των προγραμμάτων, δηλαδή ένα σύνολο αρχών και φορέων που εμπλέκονται στις διαδικασίες, με συγκεκριμένες αρμοδιότητες, ώστε να διασφαλίζεται η νομιμότητα και κανονικότητα όλων των δαπανών και τελικά να εξασφαλίζεται η σωστή δημοσιονομική διαχείριση. Ακολουθούν κανονιστικές αποφάσεις που εξειδικεύουν περαιτέρω τις διαδικασίες, με αναλυτικές οδηγίες και κατευθύνσεις για όλες τις διαδικασίες. Σε κάθε ένα από αυτά τα νομοθετήματα περιλαμβάνονται αναλυτικές ρυθμίσεις και για τον τρόπο ένταξης και χρηματοδότησης των έργων αυτών, με πολυετή, κατά κύριο λόγο, κύκλο ζωής στο ετήσιο ΠΔΕ.

Έτσι, για τα τομεακά και περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα που υλοποιούνται σήμερα στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014 – 2020 (Ε΄ ΠΠ) , σε εφαρμογή του Καν (ΕΕ) 1303/2013⁹⁸, θεσπίστηκε ο ν. 4314/2014, ο οποίος και τροποποιήθηκε σε ορισμένα του σημεία από τον 4403/2016⁹⁹. Στο νόμο αυτό περιλαμβάνονται διατάξεις για το Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου¹⁰⁰ των Προγραμμάτων, το σύνολο δηλαδή των διοικητικών αρχών που βρίσκονται σε αλληλεξάρτηση, είναι διαρθρωμένες σε συγκεκριμένη οργανωτική δομή και αναπτύσσουν επιμέρους δραστηριότητες για την ορθή δημοσιονομική διαχείριση των πόρων.

⁹⁵ Βλ. Νόμο 3852/2010.

⁹⁶ Για το ρόλο του Περιφερειάρχη ως «διατάκτη» δαπανών του ΠΔΕ ισχύουν ειδικές διατάξεις, βλ. άρθρο 80 Νόμου 4270/2014.

⁹⁷ Βλ. για παράδειγμα άρθρο 100 του ν.3852/2010, σχετικά με τη δυνατότητα των ΟΤΑ να συνάπτουν προγραμματικές συμβάσεις για την πραγματοποίηση έργων επενδύσεων ή τον Νόμο 4483/2017 που επαναπροσδιορίζει τα ποσοστά χρηματοδότησης των έργων ΔΕΥΑ από το ΠΔΕ.

⁹⁸ Βλ. Καν (ΕΕ) 1303/2013.

⁹⁹ Βλ. Νόμο 4314/2014 και Νόμο 4403/2016.

¹⁰⁰ Για το ΣΔΕ του ΕΣΠΑ 2014 – 2020 βλ. <https://www.espa.gr/el/Pages/staticImplementationControl.aspx>

Στο άρθρο 27 του ν. 4314/14 περιγράφονται οι διαδικασίες χρηματοδότησης των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων ΕΣΠΑ από το ΠΔΕ και πιο συγκεκριμένα αναφέρεται ο ορισμός των πράξεων που εντάσσονται σε Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΕΠ) ΕΣΠΑ ως δημόσιες επενδύσεις, προσδιορίζεται η διαδικασία διαχείρισης των πιστώσεων των έργων αυτών με τη συμμετοχή και των Ειδικών Υπηρεσιών Διαχείρισης (ΕΥΔ) των προγραμμάτων και υπάρχουν προβλέψεις για ειδικότερα θέματα με στόχο την εξασφάλιση ευελιξίας στη χρηματοδότηση των προγραμμάτων¹⁰¹.

Σε εφαρμογή του 4314/14 έχουν εκδοθεί δύο ακόμη πολύ σημαντικά για τις διαδικασίες κείμενα, μία Υπουργική Απόφαση¹⁰² όπου περιγράφονται αναλυτικά οι κανόνες επιλεξιμότητας των δαπανών των πράξεων που εντάσσονται στα ΕΠ ΕΣΠΑ, ζητήματα που αφορούν στον έλεγχο νομιμότητας των δημοσίων συμβάσεων των έργων κλπ. και ένα εγχειρίδιο διαδικασιών¹⁰³ του ΣΔΕ που κατηγοριοποιεί τις διαδικασίες σε εννέα λειτουργικές περιοχές και περιλαμβάνει αναλυτικά τυποποιημένα έντυπα και λίστες για κάθε μια από αυτές.

Και στα παραπάνω κείμενα υπάρχουν συγκεκριμένα κεφάλαια που αφορούν στις διαδικασίες μέσω του ΠΔΕ και πιο συγκεκριμένα, στο εγχειρίδιο διαδικασιών η 4^η λειτουργική περιοχή των διαδικασιών αφορά ακριβώς τη χρηματοδότηση των πράξεων και την πληρωμή των έργων μέσω του ΠΔΕ, καθώς και την απόδοση της κοινοτικής συνδρομής στον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων.

Όσα αναφέρονται παραπάνω για τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα αφορούν στο θεσμικό πλαίσιο υλοποίησης του ΕΣΠΑ, που αποτελεί το μεγαλύτερο κομμάτι του συγχρηματοδοτούμενου σκέλους του ΠΔΕ. Ανάλογη νομοθεσία έχει εκδοθεί και για τα υπόλοιπα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα, όπως αυτά που χρηματοδοτούνται από τα Ταμεία Ασύλου, Μετανάστευσης & Ένταξης και Εσωτερικής Ασφάλειας, τα προγράμματα του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου κ.λ.π.

4.3.6 Λοιπές κανονιστικές πράξεις για την εκτέλεση του ΠΔΕ

Σε εφαρμογή του θεσμικού πλαισίου για το ΠΔΕ, όπως αναφέρθηκε στις προηγούμενες ενότητες, έχουν εκδοθεί σειρά κανονιστικών αποφάσεων οι οποίες μπορούν να διακριθούν στις αποφάσεις που ρυθμίζουν μονιμότερα κάποια ειδικά θέματα και στις αποφάσεις που η έκδοσή τους επαναλαμβάνεται κάθε έτος και αφορούν τη συγκεκριμένη οικονομική χρήση στην οποία αναφέρονται.

Τέτοια ειδικά θέματα του ΠΔΕ, τα οποία ρυθμίστηκαν μονιμότερα με Υπουργικές Αποφάσεις, αφορούν κυρίως σε διαδικασίες κωδικοποίησης και εκσυγχρονισμού των διαδικασιών του ΠΔΕ και αποτελούν βασικό κομμάτι του σημερινού θεσμικού τοπίου για την υλοποίηση του, είναι:

- Η διαδικασία πραγματοποίησης δαπανών των συγχρηματοδοτούμενων έργων δημοσίων επενδύσεων με κατηγοριοποίηση των ειδών δαπάνης και αναφορά στα απαιτούμενα δικαιολογητικά για την πραγματοποίησή τους¹⁰⁴.
- Η πλήρης ηλεκτρονικοποίηση όλων των πληρωμών για όλα τα έργα του ΠΔΕ¹⁰⁵.

¹⁰¹ Για το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης της ΠΠ 2000-2006 βλ. Νόμο 2860/2000, σε εφαρμογή του Καν. (ΕΚ) 1260/1999, ενώ για τα προγράμματα της ΠΠ 2007-2013 βλ. Νόμο 3614/2007 που τροποποιήθηκε με τον Νόμο 3840/2010 σε εφαρμογή του Καν. (ΕΚ) 1083/2006.

¹⁰² Βλ. Απόφαση Υπουργού Οικονομίας και Ανάπτυξης με ΑΠ:110427/ΕΥΘΥ/1020/20.10.2016 (Β' 3521).

¹⁰³ Βλ. Εγχειρίδιο Διαδικασιών ΕΣΠΑ 2014 – 2020 https://www.espa.gr/el/Pages/SDE_Diadikasies.aspx

¹⁰⁴ Βλ. Κοινές Αποφάσεις Υπουργών Οικονομίας, Ανάπτυξης & Τουρισμού και Οικονομικών με α) ΑΠ:46274/22.09.2014, (Β' 2573), και β) ΑΠ:134453/23.12.2015 (Β' 2857)

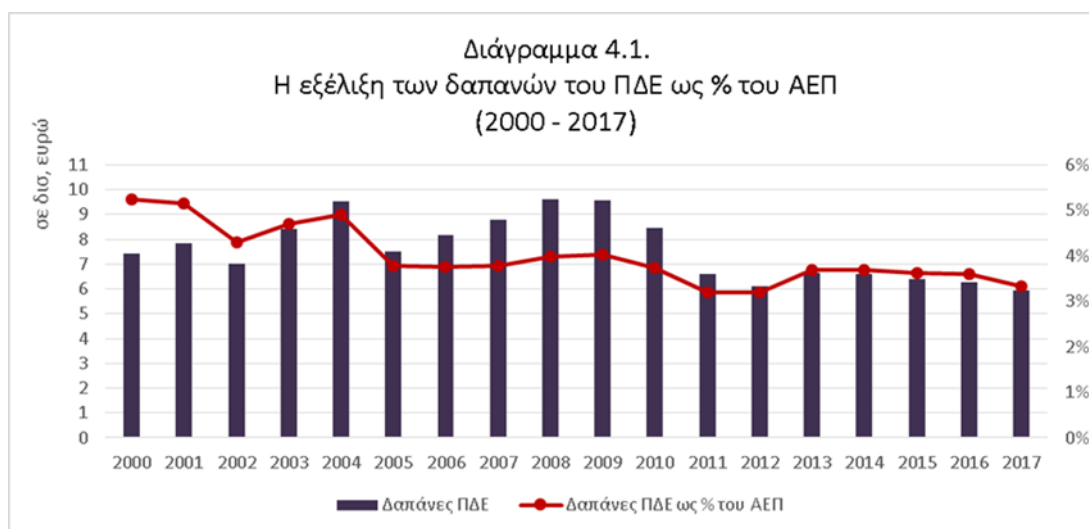
¹⁰⁵ Βλ. Κοινή Απόφαση Υπουργών Οικονομικών και Ανάπτυξης & Ανταγωνιστικότητας, με ΑΠ:44009/ΔΕ51548/8.10.13, (Β' 2595).

- Η αποκέντρωση μέρους της διαδικασίας έγκρισης πιστώσεων στους Φορείς χρηματοδότησης του ΠΔΕ (Υπουργεία και Περιφέρειες)¹⁰⁶
- Η δημιουργία ενδιάμεσου «Κεντρικού Λογαριασμού»¹⁰⁷ στον οποίο κατευθύνονται οι εισροές από την ΕΕ για την υλοποίηση των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων και από τον οποίο πληρώνονται τα συγχρηματοδοτούμενα έργα, προκειμένου οι συγκεκριμένοι πόροι να χρηματοδοτούν αποκλειστικά επενδύσεις (ring fenced account).
- Η αποσυμφόρηση του ΠΔΕ από παλαιά ανενεργά έργα για την εξυγίανση του Προγράμματος¹⁰⁸

Τέλος με την έναρξη κάθε έτους εκδίδονται μια σειρά κανονιστικών αποφάσεων που «τακτοποιούν» το πλαίσιο λειτουργίας¹⁰⁹ του ΠΔΕ για το συγκεκριμένο έτος. Οι εγκύκλιοι αυτοί και οι Αποφάσεις δεδομένης της πολυπλοκότητας του πλαισίου, όπως προαναφέρθηκε, παρέχουν πολύτιμες διευκρινήσεις και οδηγίες, συνιστώντας απαραίτητα κείμενα για την εφαρμογή των διαδικασιών του ΠΔΕ.

4.4 Τάσεις μεταβολής των δημοσίων επενδύσεων στην Ελλάδα

Στο διάγραμμα 4.1., παρουσιάζεται η εξέλιξη των δημοσίων επενδύσεων από το 2000 έως το 2017, ως ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος. Όπως φαίνεται από την διαγραμματική απεικόνιση, οι δημόσιες επενδύσεις στην Ελλάδα το διάστημα αυτό κυμαίνονται γύρω στο 4% του ΑΕΠ. Το ποσοστό ανεβαίνει σημαντικά κατά την περίοδο λίγο πριν και κατά τη διάρκεια του 2004 που είναι έτος διεξαγωγής των ολυμπιακών αγώνων 2004, γεγονός που υπαγόρευσε την κατασκευή μεγάλων και πολλών έργων για την επιτυχή διεξαγωγή της υποχρέωσης που είχε αναλάβει η χώρα, όπου οι δημόσιες επενδύσεις φτάνουν πάνω από το 5% του ΑΕΠ. Από τη χρονιά αυτή και έπειτα που ξεσπά η οικονομική κρίση και για όλα τα επόμενα έτη, μέχρι σήμερα, λόγω της δημοσιονομικής στενότητας και των περιοριστικών πολιτικών που υιοθετήθηκαν οι δημόσιες επενδύσεις υποχωρούν κάτω από το 4%.

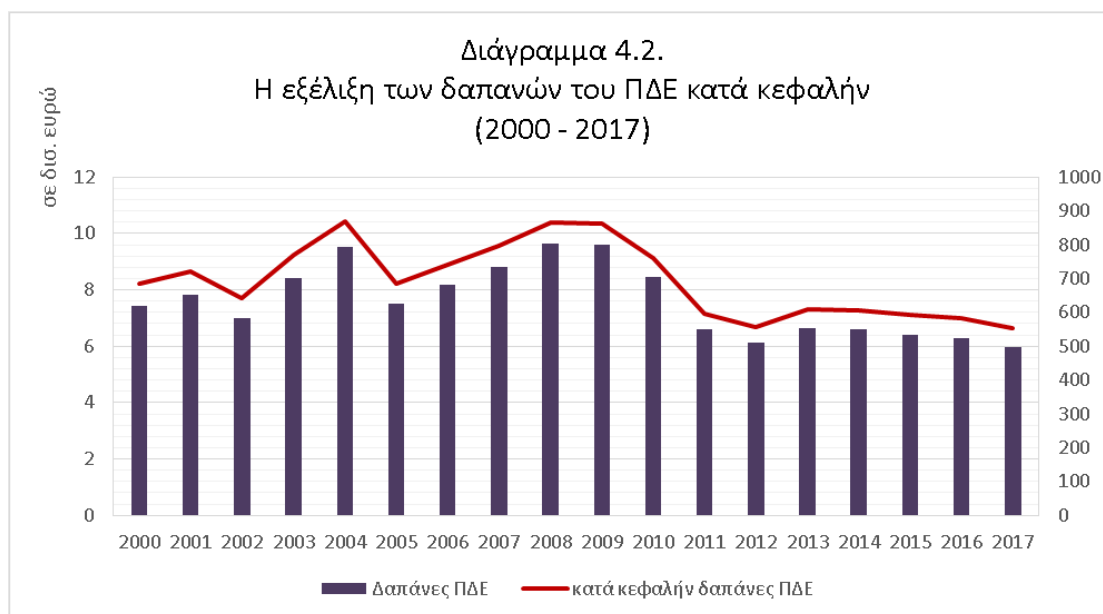
¹⁰⁶ Βλ. Απόφαση Υπουργού Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων με ΑΠ:23979/ΔΕ2649/03.06.2013, (Β' 1367).

¹⁰⁷ Βλ. Κοινές Αποφάσεις Υπουργών Οικονομίας & Ανάπτυξης και Οικονομικών με α) ΑΠ:85335/14.8.2015 και β) ΑΠ:135934/28.12.2015 καθώς και Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης (2017 β').

¹⁰⁸ Βλ. Απόφαση Υφυπουργού Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας με ΑΠ: 20314/ΔΕ2669/03.05.12.

¹⁰⁹ Για το έτος 2018 βλ. Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης (2017 α'), Κοινή Απόφαση Υπουργού Οικονομίας & Ανάπτυξης και Οικονομικών με ΑΠ:141951/21.12.2017, (Β' 4610), Κοινή Απόφαση Υπουργού Οικονομίας & Ανάπτυξης και Οικονομικών με ΑΠ:18761/14.02.18 (Β' 545), Απόφαση Υπουργού Οικονομίας και Ανάπτυξης με ΑΠ:368/3.01.2018, (Β' 2), Απόφαση Υπουργού Οικονομίας και Ανάπτυξης με ΑΠ:7703/23.1.2018, (Β'188), Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης, (2018 α').

Η ίδια περίπου εικόνα προκύπτει και από την μελέτη της εξέλιξης των δαπανών δημοσίων επενδύσεων κατά κεφαλήν (βλ. διάγραμμα 4.2.).

4.5 Διακρίσεις δημοσίων επενδύσεων

Το ΠΔΕ μπορεί να διακριθεί με βάση: α) την πηγή χρηματοδότησης του σε εθνικό και συγχρηματοδοτούμενο ΠΔΕ και β) τον φορέα μέσω του οποίου πραγματοποιείται η υλοποίησή του σε τομεακό και περιφερειακό ΠΔΕ. Τέλος μπορούμε να διακρίνουμε τις επενδύσεις του ΠΔΕ με βάση τον τομέα άσκησης πολιτικής στον οποίο ανήκουν.

Ακολουθεί αναλυτική περιγραφή των παραπάνω κατηγοριών.

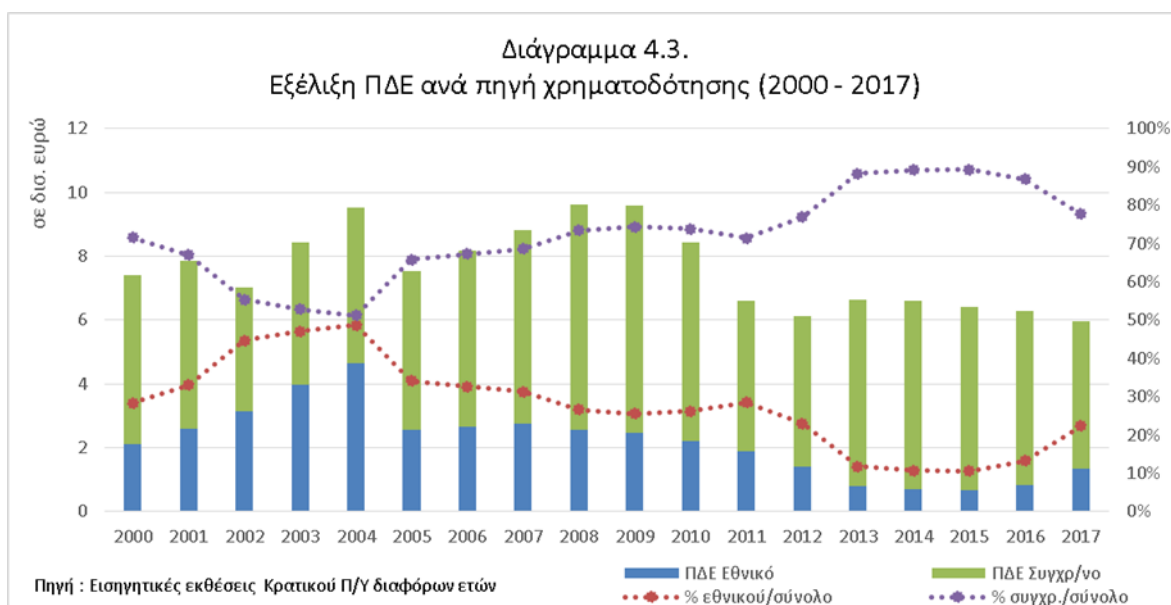
4.5.1 Εθνικό και συγχρηματοδοτούμενο ΠΔΕ

Το ΠΔΕ, με βάση την πηγή από όπου προέρχονται οι πόροι χρηματοδότησής του διακρίνεται σε δύο κατηγορίες, το εθνικό ΠΔΕ και το συγχρηματοδοτούμενο ΠΔΕ¹¹⁰. Η διάκριση αυτή εγκαινιάστηκε στο ΠΔΕ του 1991, με τη έναρξη της υλοποίησης των προγραμμάτων του α' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, παρά το γεγονός ότι η εισροή κοινοτικών πόρων είχε ξεκινήσει νωρίτερα. Η εξέλιξη του ΠΔΕ ανά πηγή χρηματοδότησης παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 4.3.

Το εθνικό ΠΔΕ είναι το κομμάτι που χρηματοδοτείται αποκλειστικά από τον κρατικό προϋπολογισμό και δεν αναμένεται για τη δαπάνη του καμία επιστροφή πόρων από την ΕΕ. Αποτελεί διαχρονικά το μικρότερο τμήμα σε σχέση με το συγχρηματοδοτούμενο, με μερίδιο κοντά στο ¼ του συνόλου του Προγράμματος, αν και υπάρχουν έτη που φθάνει σχεδόν το ½, όπως οι χρονιές προετοιμασίας των Ολυμπιακών Αγώνων 2004 (2002–2004), καθώς και έτη που το μερίδιο του εθνικού σκέλους είναι πάρα πολύ περιορισμένο, όπως οι χρονιές μετά την κρίση (2013 – 2016).

Την περίοδο 2000 – 2017 το εθνικό ΠΔΕ δαπάνησε περίπου 39 δισ. Ευρώ που αντιστοιχεί στο 29% της συνολικής δαπάνης ΠΔΕ για τα έτη αυτά. Από το ποσό αυτό τα 5,7 δισ. Ευρώ δαπανήθηκαν για έργα που αφορούσαν την προετοιμασία των Ολυμπιακών Αγώνων 2004, ποσό που αντιστοιχεί στο 14,5% της συνολικής δαπάνης του εθνικού ΠΔΕ της περιόδου.

¹¹⁰ Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, (1990 α', β').

Το συγχρηματοδοτούμενο είναι το τμήμα του ΠΔΕ που χρηματοδοτείται από εθνικούς πόρους και από πόρους της Ε.Ε. Αναλυτικότερα το τμήμα αυτό (προ)χρηματοδοτείται από τον Κρατικό Προϋπολογισμό για την υλοποίηση και πληρωμή έργων, για τη δαπάνη αυτή ωστόσο θα γίνει αίτημα επιστροφής στην ΕΕ. και με βάση συγκεκριμένες διαδικασίες και κανόνες, μέρος των πόρων θα επιστρέψουν στη χώρα ως έσοδα, για να χρηματοδοτήσουν εκ νέου τον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων. Αποτελεί διαχρονικά το μεγαλύτερο τμήμα του ΠΔΕ καταλαμβάνοντας περίπου τα 3/4 του συνολικού Προγράμματος, ενώ υπάρχουν έτη, κυρίως μετά την κρίση και τις οικονομικές δυσκολίες της Ελλάδας, που το συγχρηματοδοτούμενο ΠΔΕ αποτελεί πάνω από το 85% του συνόλου(2013-2016).

Την περίοδο 2000 – 2017 το συγχρηματοδοτούμενο ΠΔΕ δαπάνησε περίπου 98 δισ. Ευρώ που αντιστοιχεί στο 71% της συνολικής δαπάνης ΠΔΕ για τα έτη αυτά. Την περίοδο αυτή το συγχρηματοδοτούμενο ΠΔΕ χρηματοδότησε μέρος των έργων του β΄ ΚΠΣ, το σύνολο των έργων του γ΄ ΚΠΣ 2000 – 2006, και του ΕΣΠΑ 2007 – 2013, και το μέρος των έργων του ΕΣΠΑ 2014 – 2020 που έχει υλοποιηθεί μέχρι το τέλος του 2017. Συνοπτικοί πίνακες με τα σημαντικότερα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα που χρηματοδοτήθηκαν από το ΠΔΕ την περίοδο 2000 – 2017 εμφανίζονται στο Παράρτημα¹¹¹.

4.5.2 Τομεακό και Περιφερειακό ΠΔΕ

Το ΠΔΕ διακρίνεται ανάλογα με τον Φορέα που αναλαμβάνει την υλοποίησή του, σε τομεακό και περιφερειακό ΠΔΕ. Στον Πίνακα 4.1. παρουσιάζεται η κατανομή των δαπανών του ΠΔΕ σε τομεακό και περιφερειακό σκέλος, ανά πηγή χρηματοδότησης¹¹².

Το τομεακό ΠΔΕ σχεδιάζεται και υλοποιείται από τα Υπουργεία και περιλαμβάνει δράσεις για την άσκηση της επενδυτικής πολιτικής της Κεντρικής Διοίκησης. Έτσι το τομεακό πρόγραμμα του Υπουργείου Ενέργειας, Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής, χρηματοδοτεί το σύνολο των επενδυτικών δράσεων του Κράτους για το περιβάλλον και την ενέργεια (κτηματολόγιο, αιολικά πάρκα κ.λ.π.), ενώ το τομεακό πρόγραμμα του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών χρηματοδοτεί την κρατική πολιτική επενδύσεων για τις υποδομές μεταφορών και ενίσχυσης της προσπελασιμότητας όλης της χώρας (αυτοκινητόδρομοι, μετρό της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, αεροδρόμια, σιδηρόδρομοι κ.λ.π.).

¹¹¹ Βλ. Παράρτημα, Πίνακες 10, 11, 12, 13.

¹¹² Βλ. Εισηγητικές Εκθέσεις Κρατικού Προϋπολογισμού 2000 – 2017, Επεξηγηματικές Εκθέσεις ΜΠΔΣ 2012 – 2017.

Πίνακας 4.1.

Ετήσια κατανομή δαπανών ΠΔΕ ανά πηγή χρηματοδότησης (2000 - 2017)

ποσά σε εκατ. ευρώ

ΕΤΗ	Προβλέψεις Κρατικού Προϋπολογισμού						Πραγματοποιήσεις ΠΔΕ					
	Συγχρ/νο		Εθνικό				Συγχρ/νο		Εθνικό			
	Τομεακό	Περιφ.	Σύνολο	Τομεακό	Περιφ.	Σύνολο	Τομεακό	Περιφ.	Σύνολο	Τομεακό	Περιφ.	Σύνολο
2000	5.343	233	5.576	1.585	0	1.585	4.847	465	5.312	2.087	22	2.109
2001	5.635	528	6.163	1.996	0	1.996	4.776	476	5.252	2.558	32	2.590
2002	5.605	587	6.192	2.741	15	2.756	3.447	436	3.883	3.025	106	3.131
2003	5.082	688	5.770	3.093	55	3.148	3.797	664	4.461	3.758	216	3.974
2004	4.700	600	5.300	3.760	190	3.950	4.054	829	4.883	4.357	282	4.639
2005	4.430	720	5.150	2.710	190	2.900	4.098	857	4.955	2.407	162	2.569
2006	4.950	1.150	6.100	2.150	150	2.300	4.285	1.226	5.511	2.538	135	2.673
2007	5.030	1.320	6.350	2.230	170	2.400	4.836	1.210	6.046	2.659	104	2.763
2008	5.300	1.400	6.700	2.420	180	2.600	5.603	1.462	7.065	2.416	143	2.559
2009	4.160	990	5.150	3.375	275	3.650	6.230	903	7.133	2.334	121	2.455
2010	6.067	883	6.950	3.120	230	3.350	5.760	475	6.235	2.104	108	2.212
2011	5.180	1.020	6.200	2.180	120	2.300	4.084	639	4.723	1.728	157	1.885
2012	5.000	1.000	6.000	1.550	150	1.700	3.977	733	4.710	1.102	310	1.412
2013	5.000	1.000	6.000	690	160	850	4.880	987	5.867	420	363	783
2014	5.020	1.080	6.100	580	120	700	4.916	966	5.882	519	191	710
2015	4.690	1.010	5.700	577	123	700	4.696	1.029	5.725	431	250	681
2016	4.980	1.020	6.000	625	125	750	4.954	501	5.455	545	288	833
2017	4.730	1.020	5.750	840	160	1.000	4.178	445	4.623	893	434	1.327

Πηγή: Εισηγητικές εκθέσεις Κρατικού Προϋπολογισμού ετών 2000-2018

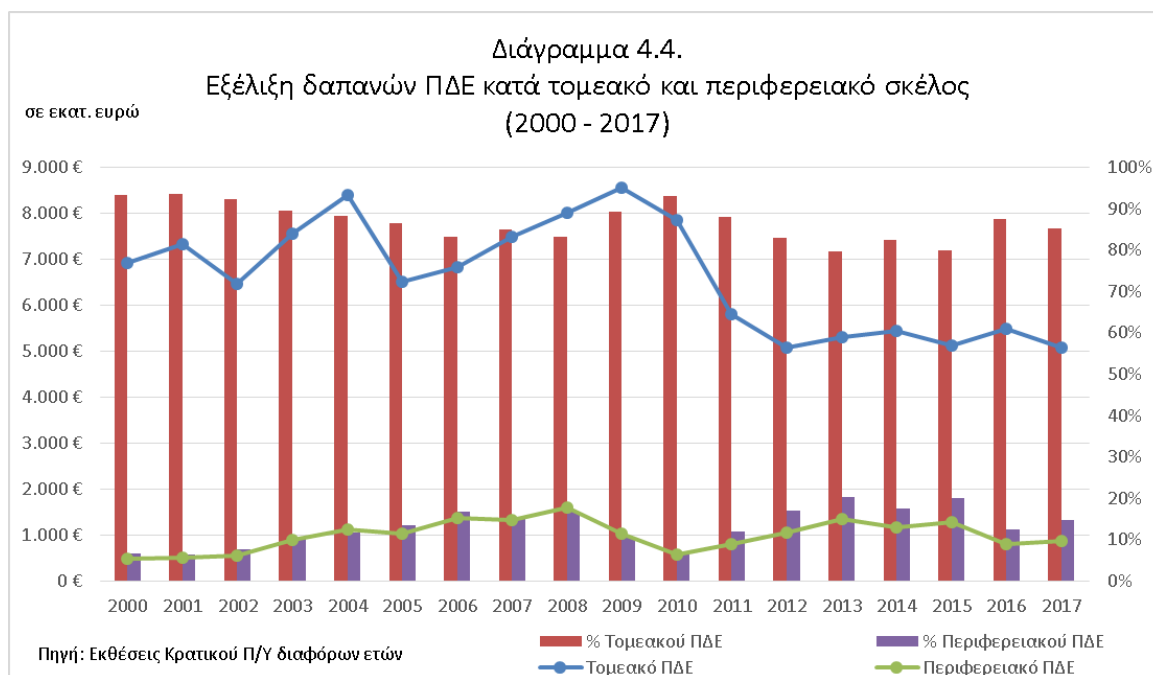
Το περιφερειακό ΠΔΕ σχεδιάζεται και υλοποιείται από τις 13 ελληνικές Περιφέρειες που διαχρονικά εμπλέκονται άμεσα στην υλοποίηση των δημοσίων επενδύσεων, ανεξάρτητα από τη θέση που καταλαμβάνουν κάθε φορά στην διοικητική δομή του Κράτους (βαθμίδα αποκεντρωμένης κρατικής διοίκησης ή φορέας τοπικής αυτοδιοίκησης). Έτσι το περιφερειακό πρόγραμμα της περιφέρειας Θεσσαλίας, είναι το ΠΔΕ που χρηματοδοτεί τις επενδυτικές δράσεις που υλοποιούνται από την περιφέρεια Θεσσαλίας στην περιοχή και αφορούν συνήθως παρεμβάσεις σε όλους σχεδόν τους τομείς πολιτικής (ενέργεια, μεταφορές κ.λ.π.).

Όπως φαίνεται και στο παρακάτω διάγραμμα 4.4., το τομεακό ΠΔΕ είναι μεγαλύτερο σε σχέση με το περιφερειακό, και ανέρχεται σε όλα τα έτη πάνω από το 80% του συνόλου. Μια πρώτη εξήγηση είναι ότι το διοικητικό σύστημα της χώρας διαχρονικά δεν ευνόησε την ανάληψη επενδυτικών δράσεων σε περιφερειακό επίπεδο, με έντονη ενίσχυση πάντα, σε ότι αφορά τις κρατικές υποθέσεις, του κέντρου σε σχέση με την περιφέρεια. Επίσης σημαντικό ρόλο σε αυτό πιθανά να παίζει το γεγονός ότι στα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα, που καλύπτουν το σημαντικό μεγαλύτερο μέρος της δαπάνης της περιόδου, τα τομεακά προγράμματα είναι μεγαλύτερα από τα περιφερειακά¹¹³.

Την περίοδο 2000 – 2017 για τις επενδυτικές δράσεις του κράτους σε τομεακό επίπεδο δαπανήθηκαν περίπου 119 δισ. Ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί στο 87% της συνολικής δαπάνης της περιόδου, ενώ αντίστοιχα

¹¹³ Για τα προγράμματα του Γ΄ ΚΠΣ το τομεακό σκέλος είναι το 67% περίπου του συνόλου ενώ το περιφερειακό σκέλος 33%, και για τις δράσεις του ΕΣΠΑ 2007 – 2013 τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 62% και 38%.

για το περιφερειακό πρόγραμμα, που αφορά σε δράσεις για τις 13 περιφέρειες της χώρας, δαπανήθηκαν την ίδια περίοδο 17,7 δις. Ευρώ που αντιστοιχεί στο 13% του συνόλου.

Σε ότι αφορά το περιφερειακό πρόγραμμα, αυτό χρηματοδοτείται κατά τα 4/5 από το συγχρηματοδοτούμενο σκέλος και κατά 1/5 από το εθνικό. Τα τελευταία χρόνια φαίνεται να υπάρχει τάση μείωσης του συγχρηματοδοτούμενου και αύξησης του εθνικού με αποκορύφωμα το 2017 που φαίνεται ότι η αναλογία γίνεται 50 – 50 για τις δύο πηγές χρηματοδότησης. Μια πιθανή εξήγηση μπορεί να είναι το γεγονός ότι τα τελευταία έτη, λόγω δημοσιονομικής στενότητας, το ΠΔΕ χρηματοδότησε σημαντικό κομμάτι συντηρήσεων των υποδομών των περιφερειών καθώς επίσης και αποκαταστάσεις υποδομών που επλήγησαν από φυσικές καταστροφές την περίοδο αυτή.

4.5.3 Κατανομή ΠΔΕ κατά τομέα.

Οι δημόσιες επενδύσεις μπορούν να διακριθούν με βάση τον τομέα πολιτικής στον οποίο αφορούν οι δράσεις που υλοποιούνται στο πλαίσió τους.

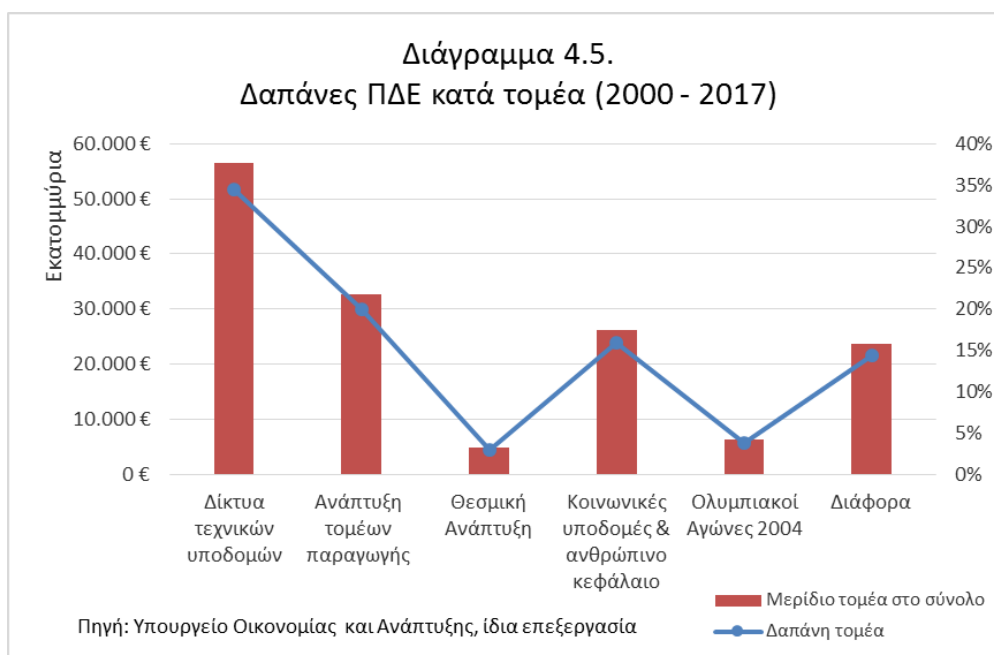
Προς διευκόλυνση της παρουσίασης της τομεακής κατανομής των δημοσίων επενδύσεων, οι τομείς κατηγοριοποιήθηκαν σε πέντε βασικές ομάδες¹¹⁴ και αναλύθηκαν τα στοιχεία πραγματοποίησης δαπανών του ΠΔΕ των ετών 2000 – 2017 για τις ομάδες αυτές.

Όπως εμφανίζεται και στο διάγραμμα 4.5., το μεγαλύτερο μερίδιο των δαπανών του ΠΔΕ κατευθύνεται σε έργα του τομέα «δίκτυα τεχνικών υποδομών» (37,6% περίπου του ΠΔΕ των ετών 2000 – 2017, ύψους περίπου

¹¹⁴ Η πρώτη ομάδα αφορά τα «δίκτυα τεχνικών υποδομών» και περιλαμβάνει τους τομείς: συγκοινωνίες, επικοινωνίες, ενέργεια, οικισμό - περιβάλλον και ύδρευση και αποχέτευση. Η δεύτερη ομάδα «ανάπτυξη τομέων παραγωγής» περιλαμβάνει τους τομείς: γεωργία, εγγειοβελτιωτικά έργα, δάση και αλιεία, βιομηχανία και βιοτεχνία, έρευνα και τεχνολογία και τουρισμό. Η τρίτη ομάδα «θεσμική ανάπτυξη» περιλαμβάνει τους τομείς δημόσια διοίκηση, δικαιοσύνη και άμυνα, διπλωματία και ασφάλεια. Η τέταρτη ομάδα «κοινωνικές υποδομές & ανθρώπινο κεφάλαιο» περιλαμβάνει τους τομείς υγεία και πρόνοια, εκπαίδευση, κατάρτιση και απασχόληση, αθλητισμός και πολιτισμός. Η πέμπτη ομάδα «ολυμπιακοί αγώνες 2004» περιλαμβάνει τον τομέα ολυμπιακά έργα και θεωρήθηκε διακριτός τομέας λόγω της ιδιαιτερότητας που παρουσίασε για τα μεγέθη των δημοσίων επενδύσεων στην Ελλάδα την περίοδο αυτή. Τέλος η έκτη ομάδα «διάφορα» περιλαμβάνει όλες τις υπόλοιπες επενδύσεις που δεν ήταν δυνατό να ομαδοποιηθούν, είτε διότι περιλαμβάνουν πολύ ειδικές κατηγορίες, είτε διότι δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Επισημαίνεται ότι για τους τομείς «περιφερειακά προγράμματα» και «νομαρχιακά έργα» έγινε χρήση των υποτομέων στους οποίους αναλύονται προκειμένου να στοιχηθούν στις παραπάνω ομάδες.

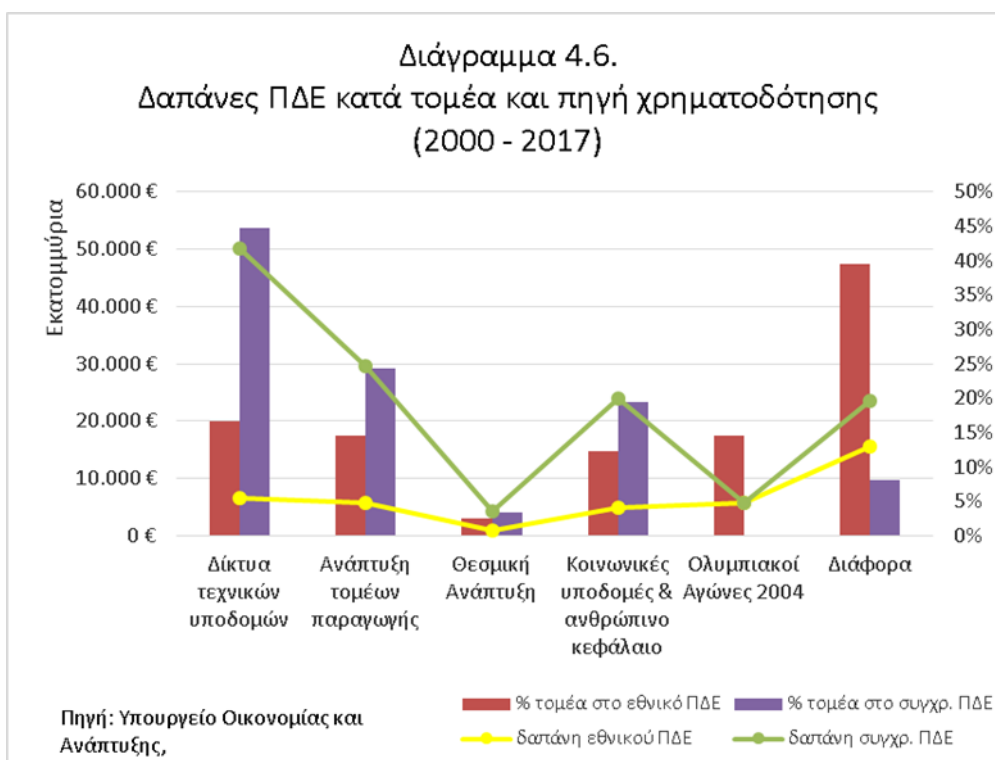
52 δισ. Ευρώ), στα οποία περιλαμβάνονται τα μεγάλα συγκοινωνιακά έργα (αυτοκινητόδρομοι, μετρό, σιδηρόδρομοι κ.λ.π.) που σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν στα πλαίσια των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Η εικόνα αυτή είναι σύμφωνη με την γενικότερη πραγματικότητα προσανατολισμού της ευρωπαϊκή πολιτικής συνοχής, όπως εφαρμόστηκε στη χώρα μας, στις μεταφορικές υποδομές και θα πρέπει να επισημανθεί ότι σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, παρά το γεγονός ότι τα διαπεριφερειακά οδικά δίκτυα έχουν θετική επίδραση στη συνολική αποτελεσματικότητα της οικονομίας, εκτιμάται ότι αυτά θα πρέπει να συνοδεύονται από αντισταθμιστικά μέτρα περιφερειακής πολιτικής διότι αποδεικνύεται ότι τοπικά μπορεί να αυξάνουν και τις περιφερειακές ανισότητες¹¹⁵.

Επίσης από το Διάγραμμα 4.5. παρατηρούμε ότι 21,8% περίπου του ΠΔΕ των ετών 2000 – 2017, ύψους περίπου 30 δισ. Ευρώ δαπανήθηκε για την «ανάπτυξη των τομέων παραγωγής» όπου περιλαμβάνονται τόσο οι δράσεις ενίσχυσης της αγροτικής ανάπτυξης, μέσω και των σχετικών κοινοτικών προγραμμάτων, όσο και δράσεις που αφορούν στην ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας, της τεχνολογίας και του τουρισμού. Ακόμη το 17,4% περίπου του ΠΔΕ των ετών 2000 – 2017, ύψους περίπου 24 δισ. Ευρώ, δαπανήθηκε για τις κοινωνικές υποδομές και το ανθρώπινο κεφάλαιο, με επενδύσεις στους τομείς της υγείας, της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, της απασχόλησης και του πολιτισμού. Επίσης το 3,2% περίπου του ΠΔΕ των ετών 2000 – 2017 ύψους περίπου 4,4 δισ. Ευρώ δαπανήθηκε για τα «θεσμική ανάπτυξη» που περιλαμβάνει έργα στήριξης των κρατικών υποδομών για τη δημόσια διοίκηση, τη δικαιοσύνη, την άμυνα, την ασφάλεια και τη διπλωματία. Τέλος για τις υποδομές διεξαγωγής των Ολυμπιακών αγώνων 2004 δαπανήθηκε το 4,2% περίπου του ΠΔΕ των ετών 2000 – 2017 ύψους περίπου 5,7 δισ. Ευρώ.

Όπως είναι αναμενόμενο, η χρηματοδότηση των δημοσίων επενδύσεων κατά τομέα διαφοροποιείται και με βάση την πηγή χρηματοδότησης τους. Έτσι, όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 4.6., τα ποσοστά χρηματοδότησης των δημοσίων επενδύσεων κατά τομέα στο συγχρηματοδοτούμενο σκέλος του ΠΔΕ φαίνεται να είναι πιο κοντά σε αυτά του συνόλου ενώ τα ποσοστά χρηματοδότησης του εθνικού σκέλους φαίνεται να διαφοροποιούνται σημαντικά.

¹¹⁵ Rovolis, A. Spence N. (2002), Πετράκος Γ. Ψυχάρης Ι. (2004), Tselios V., Rovolis A. and Psycharis Y. (2016).

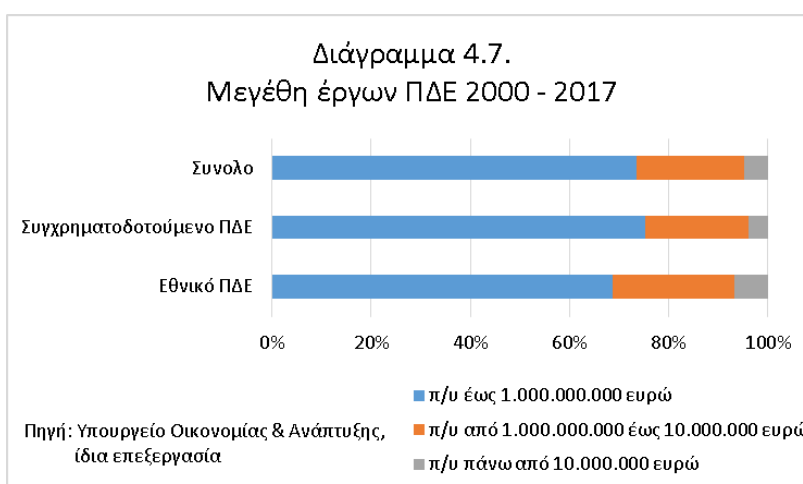

Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι αυτή η διαφοροποίηση μερικώς ερμηνεύεται και από τα ακόλουθα: πρώτον το συγχρηματοδοτούμενο σκέλος είναι πολύ μεγαλύτερο συνολικά και άρα τα μεγέθη του καθορίζουν σε μεγαλύτερο βαθμό την αναλογία του συνόλου, δεύτερον όλη η ομάδα «ολυμπιακοί αγώνες 2004» χρηματοδοτήθηκε αμιγώς από εθνικούς πόρους και τρίτον η ομάδα «διάφορα», καταλαμβάνει πολύ μεγάλο μερίδιο του εθνικού σκέλους (40%) γεγονός που οφείλεται στο ότι μεγάλο κομμάτι του εθνικού σκέλους είναι ακατανέμητο σε επιμέρους τομείς λόγω έλλειψης σχετικών διαδικασιών καταγραφής αναλυτικότερων στοιχείων.

4.5.4 Τα έργα του ΠΔΕ την περίοδο 2000 – 2017

Η βασικότερη οντότητα στην αρχιτεκτονική του ΠΔΕ είναι το έργο. Κατά τη διάρκεια των ετών 2000 – 2017 έχει ενταχθεί ένας πολύ μεγάλος αριθμός έργων που ανέρχεται συνολικά σε 84.400 από τα οποία τα 19.400 στο εθνικό ΠΔΕ και τα 65.000 στο συγχρηματοδοτούμενο ΠΔΕ.

Το **μέγεθος** των έργων είναι σχετικά **μικρό** αφού στην πλειοψηφία τους είναι προϋπολογισμού κάτω του ενός εκατομμυρίου Ευρώ. Έτσι για το σύνολο της περιόδου και του Προγράμματος τα έργα μέχρι 1.000.000 ευρώ αντιπροσωπεύουν το

73.4% του συνόλου, τα έργα από 1.000.000 έως 10.000.000 Ευρώ είναι το 21,8% και τα έργα πάνω από 10.000.000 Ευρώ μόλις το 4,8% (βλ. διάγραμμα 4.7.)

Η αναλογία δεν παρουσιάζει μεγάλες διαφορές ανάμεσα στα έργα του εθνικού και του συγχρηματοδοτούμενου σκέλους. Ο μέσος προϋπολογισμός των έργων είναι συνολικά 2,95 εκατ. Ευρώ ενώ

το ποσό διαφέρει ανάλογα την πηγή χρηματοδότησης με το εθνικό να έχει έργα μεγαλύτερου μέσου π/υ (4,5 εκατ. Ευρώ), σε σχέση με τα έργα του συγχρηματοδοτούμενου (2,49 εκατ. Ευρώ).

Σε ότι αφορά τα έργα του συγχρηματοδοτούμενου σκέλους, με δεδομένο ότι την περίοδο 2000 – 2017 υλοποιήθηκαν οι δράσεις του Γ΄ ΚΠΣ, και των ΕΣΠΑ Ι και ΙΙ, δεν θα ήταν υπερβολή να πούμε ότι δεν υπάρχει πολίτης της ελληνικής επικράτειας που δεν έχει χρησιμοποιήσει με κάποιο τρόπο έργο που έχει χρηματοδοτηθεί από το συγχρηματοδοτούμενο ΠΔΕ αυτής της περιόδου. Ενδεικτικά αναφέρονται έργα¹¹⁶ όπως στις μεταφορές οι μεγάλοι αυτοκινητόδρομοι (Ολυμπία οδός, η Ιόνια οδός, η Εγνατία Οδός, η Αττική οδός κ.λ.π), το Μετρό, η Γέφυρα Ρίου Αντιρρίου, το Αεροδρόμιο ελευθέριος Βενιζέλος, το τραμ της Αττικής, ο προαστιακός σιδηρόδρομος λιμάνια, γέφυρες κ.λ.π.. Επίσης έργα σε άλλους τομείς όπως στον τομέα του πολιτισμού η ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων (Κνωσός, Βεργίνα, το αρχαιολογικό μουσείο Ηρακλείου, η συντήρηση των μνημείων της Ακρόπολης, το Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης κ.α.), η χρηματοδότηση προγράμματος φύλαξης παιδιών σε βρεφικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς, οι Τοπικές Ομάδες Υγείας (ΤΟΜΥ), η ηλεκτρονική συνταγογράφηση, το MytaxisNet, η διαδικτυακή πύλη Ερμής, το ηλεκτρονικό εισιτήριο, τα κέντρα εξυπηρέτησης πολιτών κ.λ.π

4.6 Περιφερειακή κατανομή δημοσίων επενδύσεων

Οι δημόσιες επενδύσεις, με κριτήριο την γεωγραφική περιοχή στην οποία υλοποιούνται, κατανέμονται στις 13 Περιφέρειες της χώρας. Η περιφερειακή κατανομή των δημοσίων επενδύσεων στην Ελλάδα έχει απασχολήσει σε μεγάλο βαθμό την βιβλιογραφία με κύρια συμπεράσματα τον καταλυτικό ρόλο που παίζει η συγκέντρωση πληθυσμού και δραστηριοτήτων στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα Αθήνας και Θεσσαλονίκης στο πρότυπο της κατανομής των πόρων δημοσίων επενδύσεων, την διαχρονική απουσία στρατηγικού σχεδίου περιφερειακής ανάπτυξης και την σημασία της εκλογικής γεωγραφίας¹¹⁷.

Βέβαια επισημαίνεται ότι ενώ η θετική μακροπρόθεσμη επίδραση των κατά κεφαλήν δημοσίων επενδύσεων στην περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη έχει αποδειχθεί, δεν ισχύει το ίδιο για την σύγκλιση¹¹⁸.

Τα συγκεντρωτικά στοιχεία περιφερειακής κατανομής του ΠΔΕ για την περίοδο 2000 – 2017, παρουσιάζονται στον Πίνακα 4.2.

Με βάση την ανάλυση των στοιχείων δαπανών του ΠΔΕ σε απόλυτα μεγέθη για την περίοδο 2000 – 2017, η Αττική είναι η Περιφέρεια στην οποία κατανέμεται το μεγαλύτερο ποσό δαπάνης των δημοσίων επενδύσεων της χώρας, που ανέρχεται στο 32,6% του συνόλου. Ακολουθεί η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, με λιγότερο από το μισό μερίδιο της Αττικής, που φθάνει στο 14% του συνόλου και τρίτη κατατάσσεται η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας με μερίδιο στις δαπάνες του ΠΔΕ της χώρας ύψους 7,5%. Οι τρεις νησιωτικές Περιφέρειες, Νοτίου Αιγαίου, Βορείου Αιγαίου και Ιονίων Νήσων, καταλαμβάνουν την 11η, την 12η και την τελευταία θέση αντίστοιχα, με μερίδιο στο σύνολο των δαπανών των δημοσίων επενδύσεων της Ελλάδας ύψους 2-3%.

Παρατηρούμε ότι το πληθυσμιακό κριτήριο έχει σημασία για την χωρική κατανομή των επενδύσεων, αφού οι Περιφέρειες που περιλαμβάνουν τις μητροπολιτικές περιοχές της Αθήνας και Θεσσαλονίκης συγκεντρώνουν αντίστοιχα και τα μεγαλύτερα ποσά δημοσίων επενδύσεων, ενώ και για την τρίτη Περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας ισχύει το ίδιο, εάν λάβουμε υπόψη το γεγονός της γειτνιάσής της με την Αττική και τις συνέπειες που αυτό έχει στα αναπτυξιακά της μεγέθη.

¹¹⁶ Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης, (2018) « 60 χρόνια ενωμένη Ευρώπη, έργα για την Ελλάδα».

¹¹⁷ Ψυχάρης Ι. (1990), Psycharis Y. (2008 α΄, β΄), Λαμπρινίδης, Μ., Ψυχάρης Ι., Καζάζης, Ε. (1998), Πετράκος Γ., Ψυχάρης Ι. (2004, 2016), Rovolis, A. Spence N. (2002), Rodriguez-Pose A., Psycharis, Y., and Tselios, V. (2016 α΄), Rodríguez-Pose A., Psycharis Y. and Tselios V. (2016 β΄),

¹¹⁸ Rodríguez-Pose A., Psycharis, Y., and Tselios, V., (2012).

Εκτός από την πληθυσμιακή συγκέντρωση άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν την κατανομή είναι το πλέγμα των χαρακτηριστικών που στοιχειοθετούν το μοντέλο περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας, που εμφανίζει έντονη ανισότητα μεταξύ των Περιφερειών της, με τα μητροπολιτικά κέντρα κυρίως της Αθήνας και δευτερευόντως της Θεσσαλονίκης να συγκεντρώνουν εκτός από τον πληθυσμό, και τις υποδομές, τις υπηρεσίες, την δημόσια διοίκηση και τελικά τις ευκαιρίες ανάπτυξης. Σημαντικός παράγοντας που δείχνει να επιδρά στην κατανομή είναι η γεωμορφολογία της Ελλάδας, με τις νησιωτικές και σοβαρά απομονωμένες περιφέρειες να βρίσκονται στις τελευταίες θέσεις της κατάταξης.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω σχετικά με την χωρική κατανομή των δημοσίων επενδύσεων στην Ελλάδα τις τελευταίες δύο σχεδόν δεκαετίες, επισημάνουμε ότι αυτή επηρεάζεται κατά κύριο λόγο από τα πληθυσμιακά και τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των Περιφερειών και ότι οι δημόσιες επενδύσεις στη χώρα μας φαίνεται να ακολουθούν στην περιφερειακή τους κατανομή την ισχύουσα αναπτυξιακή ανισορροπία.

Πίνακας 4.2.

Περιφερειακή κατανομή δαπανών Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων 2000 - 2017

Γεωγραφική περιοχή	Συμμετοχή ΔΕ στο σύνολο της χώρας ** (2000 - 2017)		Δημόσιες Επενδύσεις 2000 - 2017			
			ανά κάτοικο	μ.ο*. χώρας	μ.ο*. Αττικής	
Ελλάδα	100,0		405,9		100,0	109,5
Αττική	32,6	1	370,7	12	91,3	100,0
Κεντρική Μακεδονία	14,0	2	330,7	13	81,5	89,2
Στερεά Ελλάδα	7,5	3	600,7	2	148,0	162,0
Δυτική Ελλάδα	6,4	4	409,9	8	101,0	110,6
Θεσσαλία	6,3	5	378,8	11	93,3	102,2
Κρήτη	6,2	6	452,0	6	111,4	121,9
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	5,5	7	406,6	9	100,2	109,7
Πελοπόννησος	5,5	8	412,9	7	101,7	111,4
Δυτική Μακεδονία	4,4	9	695,0	1	171,2	187,5
Ήπειρος	3,9	10	502,1	4	123,7	135,4
Νότιο Αιγαίο	3,0	11	405,4	10	99,9	109,4
Βορείο Αιγαίο	2,5	12	559,4	3	137,8	150,9
Ιόνια Νησιά	2,1	13	454,1	5	111,9	122,5

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης, ίδια επεξεργασία

* μέσος όρος ** το 41,65% των ΔΕ της περιόδου είναι ακατενέμητο (χωρίς νομό, όλη η χώρα)

4.7 Διοικητική οργάνωση δημοσίων επενδύσεων και διαδικασίες υλοποίησης

Οι δημόσιες επενδύσεις στην Ελλάδα πραγματοποιούνται από το Κράτος, τους λοιπούς φορείς της Γενικής Κυβέρνησης (Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης), τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου και Ιδιωτικού Δικαίου καθώς και τις Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμούς, και καλύπτονται οργανωτικά, διοικητικά και χρηματοδοτικά από τον Κρατικό Προϋπολογισμό (Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων).

4.7.1 Εμπλεκόμενοι Φορείς

Οι Φορείς που εμπλέκονται στη διαδικασία υλοποίησης του ΠΔΕ είναι:

- ⇒ Το **Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης**, που έχει την οριζόντια αρμοδιότητα συντονισμού και διαχείρισης των οικονομικών ροών του ΠΔΕ, με την ένταξη των έργων (συνεχιζόμενων και νέων) στο ετήσιο ΠΔΕ, την έγκριση των πιστώσεών τους, την διαχείριση των χρηματοδοτήσεων και τέλος την υποστήριξη της πραγματοποίησης των πληρωμών τους¹¹⁹.
- ⇒ Οι **Φορείς χρηματοδότησης** του ΠΔΕ, που είναι τα Υπουργεία, οι Περιφέρειες και η Βουλή των Ελλήνων, οι αρμόδιες υπηρεσίες των οποίων αποστέλλουν προτάσεις στο Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης για ένταξη και χρηματοδότηση των έργων τους στο ΠΔΕ
- ⇒ Οι **Φορείς υλοποίησης** του ΠΔΕ που είναι τα Υπουργεία, οι Περιφέρειες και τα εποπτευόμενα αυτών νομικά πρόσωπα, οι ΑΕ του δημοσίου και η Βουλή των Ελλήνων, οι οποίοι αναλαμβάνουν την υλοποίηση των έργων (προκήρυξη, ανάθεση, πληρωμή).
- ⇒ Οι **Ειδικές Υπηρεσίες Διαχείρισης** των συγχρηματοδοτούμενων Προγραμμάτων που συμμετέχουν στη διαδικασία τόσο της διαχείρισης των πιστώσεων, όσο και της υπόλοιπης ροής χρηματοδότησης των συγχρηματοδοτούμενων έργων του ΠΔΕ, αλλά κυρίως σε όλη τη διαδικασία διαχείρισης του επιχειρησιακού προγράμματος που εντάσσεται το έργο, πριν την ένταξη του στο ΠΔΕ.
- ⇒ Η **Τράπεζα της Ελλάδας** που λειτουργεί ως «ταμίας» του ΠΔΕ, τηρώντας ειδικό σύστημα λογαριασμών και πραγματοποιώντας όλες τις αναγκαίες κινήσεις της ροής χρηματοδότησης.
- ⇒ Το **Υπουργείο Οικονομικών** που έχει την αρμοδιότητα για το σύνολο των διαδικασιών του Κρατικού Προϋπολογισμού και συμμετέχει, στην τροφοδότηση των λογαριασμών δημοσίων επενδύσεων για την πληρωμή των έργων όταν απαιτείται, στην λογιστικοποίηση των εσόδων του ΠΔΕ, και στην εποπτεία της διαδικασίας έκδοσης των απαραίτητων αποφάσεων για την εμφάνιση των πληρωμών του ΠΔΕ στη δημόσια ληψοδοσία (συμψηφισμός).

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι σε επίπεδο διοικητικής οργάνωσης οι διαδικασίες υλοποίησης των έργων του ΠΔΕ άλλαξαν σημαντικά με την έναρξη υλοποίησης των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων. Ο προφανής λόγος είναι ότι, οι απαιτήσεις της Κοινότητας για τη διαχείριση των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων οδήγησαν σε μια συνεχή προσπάθεια αναβάθμισης των μηχανισμών της Διοίκησης που εμπλέκονται με αυτά, κυρίως με: τη δημιουργία Ειδικών Υπηρεσιών Διαχείρισης, Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος για την αξιόπιστη καταγραφή της πληροφορίας, θέσπιση συγκεκριμένων επιπέδων ελέγχου, αξιολόγησης¹²⁰ και τακτικής υποβολής εκθέσεων προόδου, υποχρεωτική δημοσιοποίηση των Προσκήσεων, λογοδοσία προς την Επιτροπή Παρακολούθησης κλπ.

Παρόλο που έχει ασκηθεί πολύ έντονη κριτική ότι, αποτέλεσμα των παρεμβάσεων αυτών ήταν η αύξηση της γραφειοκρατίας και η πολυπλοκότητα των διαδικασιών, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι επέφεραν σημαντική αναβάθμιση στην ποιότητα διαχείρισης πόρων και προγραμμάτων, αλλάζοντας άρδην το μέχρι τότε τοπίο διαχείρισης των δημοσίων έργων στην Ελλάδα.

¹¹⁹ Οι αρμοδιότητες του Υπουργού Οικονομίας και Ανάπτυξης για το ΠΔΕ περιεγράφηκαν σε νόμο το 1964, ο οποίος στη συνέχεια συμπληρώθηκε και εξειδικεύθηκε περαιτέρω με Προεδρικό Διάταγμα το 1993, για τις αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Δημοσίων Επενδύσεων (ΔΔΕ) του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας. Έκτοτε η ΔΔΕ αναδιοργανώθηκε τρεις φορές με ισάριθμα ΠΔ που στοιχειοθετούσαν τον Οργανισμό του Υπουργείου και στη σημερινή της μορφή αποτελείται από 4 Τμήματα και ανήκει στη Γενική Δ/ση Δημοσίων Επενδύσεων, της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Επενδύσεων και ΕΣΠΑ, βλ. Νόμο 4355/1964 και Προεδρικά Διατάγματα 138/1993, 178/2000, 116/2014 και 147/2017.

¹²⁰ Θεοφανίδης Στ. (1995), Πλασκοβίτης Η. (2017).

4.7.2 Η αρχιτεκτονική του ΠΔΕ

Η βασική οντότητα στο ΠΔΕ είναι το **έργο**. Κάθε έργο έχει μια ταυτότητα που αποδίδεται με ένα μοναδικό δεκατετραψήφιο κωδικό αριθμό, ένα τίτλο, τον προϋπολογισμό, δηλαδή το σύνολο των πόρων που απαιτούνται για την ολοκλήρωσή του, τις ετήσιες πιστώσεις, δηλαδή το σύνολο των πόρων που θα απαιτηθούν για την υλοποίηση του έργου τη συγκεκριμένη χρονιά, τον Φορέα χρηματοδότησης, δηλαδή το Υπουργείο ή Περιφέρεια από τον προϋπολογισμό των οποίων θα αντληθούν οι πιστώσεις και τον Φορέα υλοποίησης, τον φορέα δηλαδή του Δημοσίου που θα προκηρύξει, παρακολουθήσει και πληρώσει για την υλοποίηση του έργου.

Οι **Συλλογικές Αποφάσεις** έργων¹²¹ είναι σύνολα ομοειδών έργων που ανήκουν σε έναν συγκεκριμένο Φορέα Χρηματοδότησης (Υπουργείο, Περιφέρεια), οι εγγραφές των πιστώσεων των έργων που περιλαμβάνονται σε αυτές αφορούν δηλαδή στον προϋπολογισμό δημοσίων επενδύσεων των συγκεκριμένων φορέων. Όλα τα έργα μια συλλογικής απόφασης έχουν υποχρεωτικά έκτος από τον ίδιο φορέα χρηματοδότησης και την ίδια πηγή χρηματοδότησης, δηλαδή αντλούν πόρους είτε από το εθνικό είτε από το συγχρηματοδοτούμενο σκέλος του ΠΔΕ. Η ομαδοποίηση των ΣΑ στη διάρκεια των ετών τροποποιείται για να εξυπηρετήσει κάθε φορά τις συγκεκριμένες ανάγκες διαχείρισης¹²².

Σε επίπεδο διοικητικών πράξεων, το ετήσιο ΠΔΕ είναι το σύνολο των Συλλογικών Αποφάσεων που εκδίδονται με έγκριση του Υπουργού Οικονομίας και Ανάπτυξης για το έτος, η κάθε μια από τις οποίες περιλαμβάνει οικονομικά στοιχεία ενός ή περισσότερων έργων. Το άθροισμα των πιστώσεων όλων των έργων που εκδίδονται κάθε έτος είναι το συνολικό όριο του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων για το έτος αυτό.

Έτσι το **ΠΔΕ του έτους 2017**, με προτάσεις των 19 συνολικά Φορέων Χρηματοδότησης (αναλύονται σε 49 ειδικούς φορείς οι οποίοι αποτελούνται από 36 γενικές γραμματείες υπουργείων και 13 περιφέρειες) του ΠΔΕ εντάχθηκαν σε 611 Συλλογικές Αποφάσεις (ΣΑ) συνολικά 17.062 έργα και αναλυτικότερα 4.438 έργα σε 215 ΣΑ του εθνικού ΠΔΕ και 12.622 έργα σε 396 ΣΑ του συγχρηματοδοτούμενου ΠΔΕ.

Είναι σημαντικό να διευκρινιστεί ότι μια από τις βασικές δυσκολίες της διαδικασίας, λόγω της αρχιτεκτονικής με την οποία έχει σχεδιαστεί, είναι ότι θα πρέπει να συναντηθούν **έργα** που έχουν κατά **κανόνα πολυετή διάρκεια**, με την εκτέλεση του ΠΔΕ που ως κομμάτι του Κρατικού Προϋπολογισμού, έχει **ετήσια διάρκεια**. Αυτό σημαίνει ότι ο μηχανισμός του ΠΔΕ θα πρέπει να πραγματοποιήσει την ένταξη και χρηματοδότηση κάθε έργου πολλές φορές στη διάρκεια της ζωή του και επίσης ότι κατά τη διάρκεια του έτους και στα όρια των εγκεκριμένων δαπανών, θα πρέπει να επιδιώξει και να καταφέρει την έγκαιρη χρηματοδότηση αναγκών μεγάλου πλήθους έργων που εκτελούνται από πολυάριθμους Φορείς.

4.7.3 Ο κύκλος ζωής του έργου στο ΠΔΕ – διαδικασίες υλοποίησης

Το ΠΔΕ είναι ετήσιο και οι βασικές διαδικασίες¹²³ υλοποίησής του είναι τρεις: α) η ένταξη των έργων και η έγκριση των πιστώσεών τους, β) η χρηματοδότηση τους και γ) η πραγματοποίηση πληρωμών. Των τριών αυτών σταδίων έχει προηγηθεί η κατάρτιση και έγκριση του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων συνολικά και κατά Φορέα.

Ο κύκλος ζωής των έργων δημοσίων επενδύσεων ξεκινά πριν την ένταξη τους στο ΠΔΕ. Υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις ανάμεσα στα έργα του εθνικού και του συγχρηματοδοτούμενου σκέλους και πιο

¹²¹ Οι Συλλογικές Αποφάσεις ονομάζονται έτσι για ιστορικούς λόγους, αφού όταν ξεκίνησαν οι διαδικασίες του ΠΔΕ με βάση το τότε θεσμικό πλαίσιο απαιτούνταν για την έκδοσή τους η τριμερής «συλλογική» σύμπραξη Υπουργών. Για περισσότερα βλ. κεφ. 4.3.1.

¹²² Για παράδειγμα τα έργα για την προετοιμασία και διεξαγωγή των ολυμπιακών αγώνων εγγράφηκαν σε διακριτές ΣΑ, όπως και τα έργα των Νομικών Προσώπων.

¹²³ Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (2017).

συγκεκριμένα στα έργα για τα οποία υπάρχει θεσμοθετημένο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου που απαιτείται να τηρηθεί και σε αυτά για τα οποία δεν υπάρχει δεσμευτικό πλαίσιο διαχείρισης, πέρα των γενικών εθνικών κανόνων για την υλοποίηση των δημοσίων έργων.

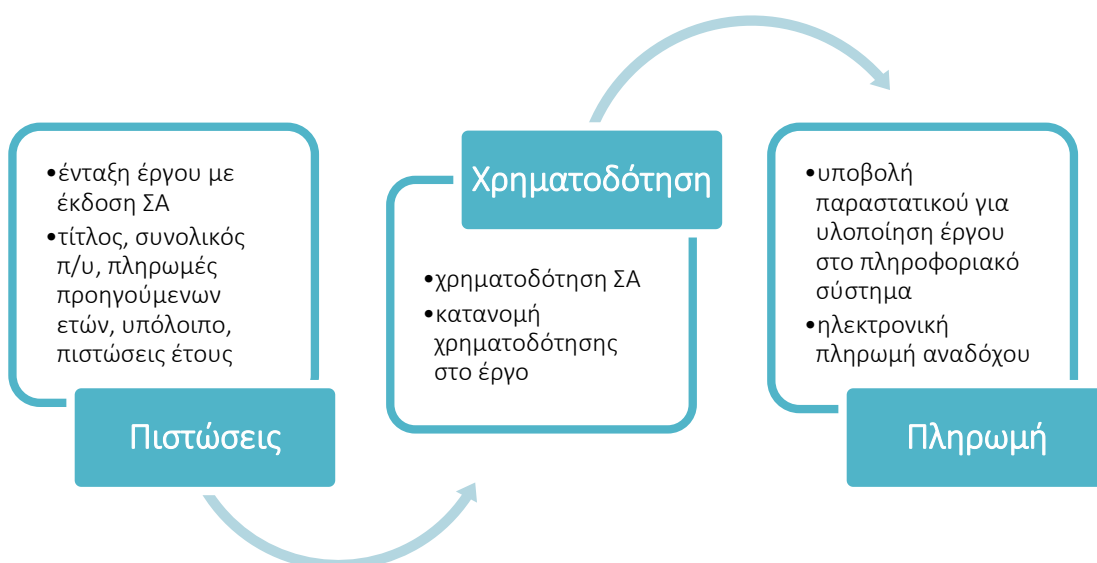
Έτσι, σε ότι αφορά τα έργα του συγχρηματοδοτούμενου σκέλους, αυτά στην πλειοψηφία τους ξεκινούν την ζωή τους με τις διαδικασίες υποβολής πρότασης ένταξης σε κάποιο εγκεκριμένο από την ΕΕ πρόγραμμα, η οποία αξιολογείται από την αρμόδια Ειδική Υπηρεσία και στη συνέχεια εκδίδεται απόφαση ένταξης του έργου στο συγκεκριμένο συγχρηματοδοτούμενο επιχειρησιακό πρόγραμμα. Από τη στιγμή αυτή ξεκινά και η ζωή του έργου στο ΠΔΕ αφού η παραπάνω απόφαση ένταξης αποτελεί αυτοδίκαιη πρόταση εγγραφής στο ΠΔΕ της συγκεκριμένης χρονιάς.

Σε ότι αφορά τα έργα του εθνικού σκέλους, αυτά προτείνονται από τον Φορέα χρηματοδότησης για την ένταξη τους σε κάποια από τις ΣΑ του Φορέα.

Στη συνέχεια και για τις δύο παραπάνω περιπτώσεις ακολουθούν:

- η ένταξη του έργου στο ΠΔΕ, ως νέο έργο, με την έκδοση κάποιας συλλογικής απόφασης που περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία την ταυτότητάς του, τον τίτλο, τον συνολικό προϋπολογισμό και τις πιστώσεις για το τρέχον έτος. Η ενέργεια αυτή αποδίδει «γραμμή» προϋπολογισμού στο έργο που είναι πλέον σε θέση να ξεκινήσουν οι διαδικασίες για την υλοποίησή του (προκήρυξη κ.λπ.),
- η υλοποίηση του φυσικού και οικονομικού αντικειμένου του έργου με βάση τις διαδικασίες του εθνικού νομικού πλαισίου για κάθε στάδιο της διαδικασίας,
- η εκ νέου ένταξη του έργου στο ΠΔΕ το επόμενο έτος, ως συνεχιζόμενο έργο, με την έκδοση κάποιας συλλογικής απόφασης που περιλαμβάνει τα στοιχεία την ταυτότητάς του, τον τίτλο, τον συνολικό προϋπολογισμό, τις πληρωμές που πραγματοποίησε στο προηγούμενο έτος, και τις πιστώσεις που θα απαιτηθούν στο τρέχον έτος,
- η απένταξη του έργου από το ΠΔΕ μετά την ολοκλήρωση του φυσικού και οικονομικού αντικειμένου και την έκδοση αντίστοιχης απόφασης ολοκλήρωσης του έργου στο συγχρηματοδοτούμενο πρόγραμμα

Διάγραμμα 4.8.
Διαδικασίες υλοποίησης έργου μέσω του ΠΔΕ

Κατά τη διάρκεια του έτους και προκειμένου να προχωρήσει η υλοποίηση του οικονομικού αντικειμένου κάθε έργου, ο Φορέας Χρηματοδότησης επανέρχεται με αίτημά του στο Υπουργείο Οικονομίας και

Ανάπτυξης, ζητώντας χρηματοδότηση προκειμένου να μπορεί να προχωρήσει σε πληρωμές. Τότε ακολουθεί η έκδοση απόφασης χρηματοδότησης της ΣΑ που ανήκει το έργο και ενημερώνεται η Τράπεζα της Ελλάδας ώστε να είναι διαθέσιμα τα χρήματα προς πληρωμή. Το επόμενο στάδιο πραγματοποιείται από τις αρμόδιες οικονομικές υπηρεσίες των φορέων που μέσω πλέον ηλεκτρονικού συστήματος¹²⁴ πραγματοποιούν τις πληρωμές προς τους αναδόχους των έργων.

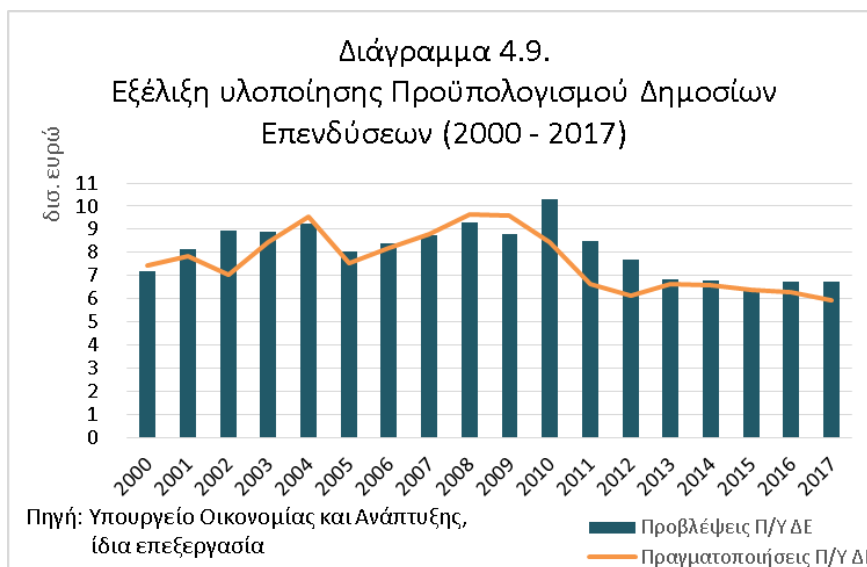
Η παραπάνω διαδικασία είναι κοινή σε γενικές γραμμές για όλα τα έργα, και μπορεί να διαφοροποιείται σε μερικά σημεία, ακολουθώντας ιδιαιτερότητες με βάση το είδος του φορέα (νομικά πρόσωπα κ.α.), ειδικών απαιτήσεων κάποιων συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων (πχ των Ταμείων Ασύλου, Μετανάστευσης & Ένταξης και Εσωτερικής Ασφάλειας κ.λ.π.), κατηγορίας του έργου (κατασκευή, προμήθεια) κ.λ.π.

4.8 Δημόσιες Επενδύσεις και οικονομική κρίση στην Ελλάδα

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία η οικονομική κρίση οδήγησε σε απόκλιση της Ελλάδας από το μ.ο. της ΕΕ και διεύρυνε το **χάσμα ανάπτυξης** μεταξύ Βορρά – Νότου στο εσωτερικό της. Ταυτόχρονα δημιούργησε μεγαλύτερη πώλωση της ανάπτυξης στο εσωτερικό της χώρας με αύξηση της γεωγραφικής ανισότητας και ενίσχυση της κυριαρχίας της Αττικής. Ακόμη η οικονομική κρίση έπληξε περισσότερο την μεταποίηση και τις κατασκευές από ότι τις υπηρεσίες, επιδρώντας στην κλαδική διάρθρωση της χώρας. Ο τουρισμός αποτέλεσε παράγοντα ανάσχεσης της κρίσης ενώ αναβαθμίστηκαν τομείς του κλάδου των υπηρεσιών όπως η διαχείριση ακίνητης περιουσίας¹²⁵.

Οι **επιπτώσεις** της οικονομικής κρίσης στο **ΠΔΕ** ήταν πολύπλευρες και επηρέασαν συνολικά την πορεία υλοποίησής του κυρίως από τις ανάγκες προσαρμογής για την τήρηση των υποχρεώσεων του Μνημονίου Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής. Έτσι καθ' όλη τη διάρκεια της παρατεταμένης κρίσης καταγράφονται πολιτικές που συνδέονται τόσο με διαχειριστικές παρεμβάσεις ώστε να βελτιωθεί ο βαθμός χρηματοδοτικής ευελιξίας των συγχρηματοδοτούμενων κυρίως πόρων, αλλά και με παρεμβάσεις στρατηγικής για την ενίσχυση των κατηγοριών παρέμβασης που συμβάλλουν περισσότερο στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κρίσης¹²⁶.

Αναλυτικότερα, μετά το ξέσπασμα της κρίσης οι δαπάνες συνολικά του ΠΔΕ παρουσιάζουν δραματική μείωση κυρίως δε σε ότι αφορά το σκέλος των εθνικών πόρων. Σχετικά με τον προγραμματισμό των δαπανών και τις δυνατότητες υλοποίησης στην Ελλάδα της κρίσης, από το

2010 και για τρία έτη το ΠΔΕ δεν καταφέρνει να αναλώσει τις δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού που προορίζονται για τη χρηματοδότηση των έργων του, με αποτέλεσμα να υπάρχει σοβαρή υποεκτέλεση του Προγράμματος, κατά 18% περίπου το 2010, 22% το 2011 και 20,5% το 2012, (βλ. διάγραμμα 4.9.).

¹²⁴ Κοινή Υπουργική Απόφαση Υπουργού Οικονομικών και Ανάπτυξης & Ανταγωνιστικότητας, με ΑΠ:44009/ΔΕ51548/8.10.13. (Β' 2595)

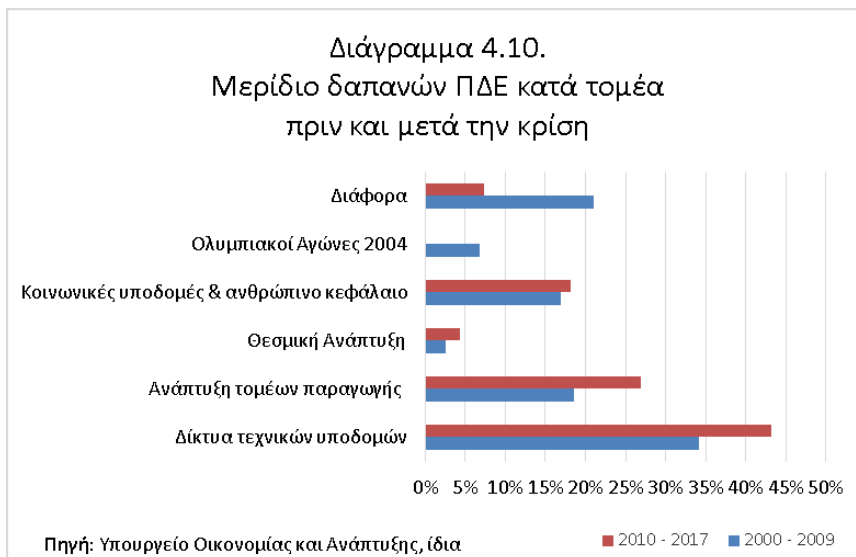
¹²⁵ Πετράκος Γ., Ψυχάρης Ι, (2017).

¹²⁶ Υπουργείο Οικονομικών, (Απρίλιος 2014), Επεξηγηματική έκθεση ΜΠΔΣ 2015 – 2018, σελ. 58.

Σε ότι αφορά την **κατανομή των δαπανών κατά τομέα**, φαίνεται ότι την περίοδο πριν και μετά την εκδήλωση της κρίσης έχουμε διαφοροποίηση στους τομείς χρηματοδότησης των έργων του ΠΔΕ. Έτσι την δεκαετία 2010 – 2017 μετά το ξέσπασμα της κρίσης συγκριτικά με την δεκαετία 2000–2009 που προηγήθηκε, έχουμε αναλογικά μεγαλύτερη δαπάνη στον τομέα «δίκτυα τεχνικών υποδομών», και θα πρέπει να λάβουμε υπόψη τις διαδικασίες επιτάχυνσης για την επανεκκίνηση των αυτοκινητοδρόμων που πραγματοποιήθηκε το 2014 και δαπάνησε αρκετά ποσά του ΠΔΕ για το σκοπό αυτό. Ακόμη την ίδια περίοδο έχουμε δαπάνη αναλογικά μεγαλύτερου ποσού για την «ανάπτυξη τομέων παραγωγής» και οριακά μεγαλύτερη για τις «κοινωνικές υποδομές και ανθρώπινο κεφάλαιο». Επισημαίνεται ότι η κατηγορία «διάφορα» (ακατανέμητα), ήταν πολύ μεγαλύτερη στην περίοδο πριν την κρίση, γεγονός που εν μέρει μειώνει τη σημασία των διαφοροποιήσεων, αφού δαπάνες κατανεμημένες στην κατηγορία «διάφορα» αυτής της περιόδου, θα μπορούσαν να αυξηθούν, εάν ήταν κατανεμημένες, τα ποσά των υπόλοιπων κατηγοριών μειώνοντας τις διαφορές.

Σε ότι αφορά την κατανομή των δημοσίων επενδύσεων ανά τομεακό και περιφερειακό σκέλος φαίνεται ότι μετά την εκδήλωση της κρίσης έχουμε μικρή αύξηση της συμμετοχής του περιφερειακού σκέλους σε σχέση με το τομεακό, γεγονός που οφείλεται κατά κύριο λόγο στην πολύ σημαντική χρηματοδότηση των Περιφερειών από το εθνικό ΠΔΕ τα χρόνια μετά την κρίση, για την κάλυψη κυρίως αναγκών συντήρησης των υποδομών που λόγω της δημοσιονομικής στενότητας αδυνατούσε να καλύψει ο τακτικός προϋπολογισμός.

Η οικονομική κρίση φαίνεται έχει επηρεάσει ορατά την **περιφερειακή κατανομή των δημοσίων επενδύσεων στην Ελλάδα**. Στον Πίνακα 4.3 παρουσιάζεται η κατανομή των δαπανών του ΠΔΕ στις 13 Περιφέρειες της χώρας, σε απόλυτα μεγέθη και ανά κάτοικο. Τα στοιχεία αναλύονται σε δύο περιόδους, η πρώτη τα έτη 2000 – 2009, πριν την κρίση και η δεύτερη τα έτη 2010 – 2017, μετά την εκδήλωσή της. Η επίδραση της

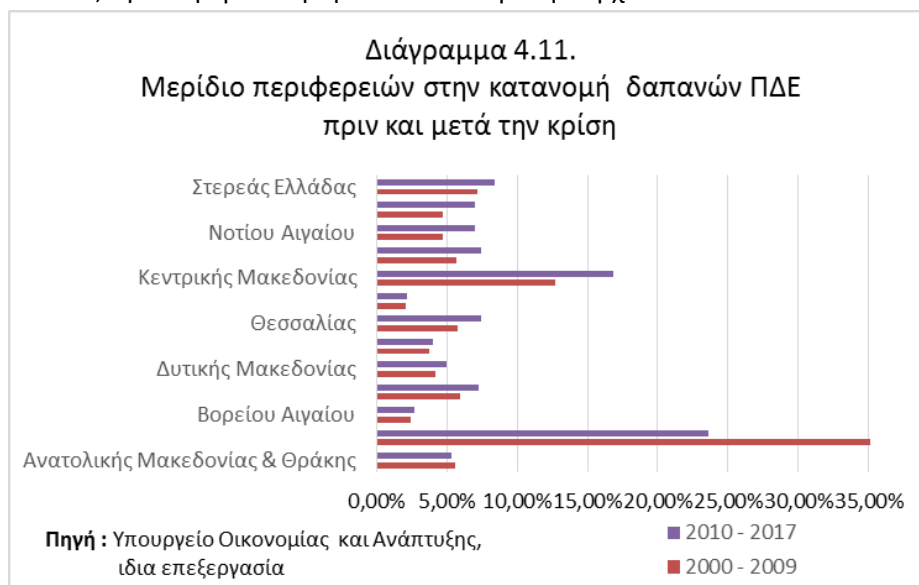

κρίσης στην χωρική κατανομή των δημοσίων επενδύσεων εμφανίζεται πολύ λίγο ορατή στην ανάλυση των απόλυτων μεγεθών αλλά είναι πολύ έντονα ορατή στο επίπεδο ανάλυσης της δαπάνης ανά κάτοικο.

Έτσι, από την ανάλυση των απόλυτων μεγεθών δαπάνης δημοσίων επενδύσεων, η κατάταξη των Περιφερειών της χώρας με βάση το μερίδιό τους σε αυτές, παραμένει σε γενικές γραμμές ίδια πριν και μετά την εκδήλωση της κρίσης. Η κατάταξη παραμένει ίδια για τις τρεις πρώτες θέσεις (Αττική, Κεντρική Μακεδονία, Στερεά Ελλάδα), καθώς και για τις πέντε τελευταίες, (Δυτική Μακεδονία, Ήπειρος, Νότιο Αιγαίο, Βόρειο Αιγαίο, Ιόνια Νησιά). Ωστόσο το μερίδιο συμμετοχής της κάθε Περιφέρειας στο σύνολο, ενώ παραμένει σε γενικές γραμμές ίδιο, μεταβάλλεται σημαντικά για τις Περιφέρειες που καταλαμβάνουν τις πρώτες θέσεις. Έτσι η Αττική μειώνει το μερίδιό της κατά 13,4 ποσοστιαίες μονάδες από 37% σε 23,6%, ενώ η Κεντρική Μακεδονία αυξάνει το μερίδιό της κατά 4 σχεδόν ποσοστιαίες μονάδες, από 12,7% σε 16,8%. Οι Περιφέρειες που καταλαμβάνουν τις ενδιάμεσες θέσεις αυξάνουν σε γενικές γραμμές το μερίδιό τους κατά 1% - 2% περίπου και οριακά τροποποιείται η κατάταξη μεταξύ τους. Η Θεσσαλία, η Κρήτη και η Πελοπόννησος ανεβαίνουν κατά μία θέση, ενώ η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη κατεβαίνει μία θέση, μειώνοντας οριακά το μερίδιό της.

Η παραπάνω εικόνα που στην ουσία δείχνει τη σημαντική μείωση του μεριδίου της Αττικής στην περίοδο μετά την εκδήλωση της κρίσης, οφείλεται κατά κύριο λόγο στο ότι οι δαπάνες δημοσίων επενδύσεων που αφορούσαν την προετοιμασία και διεξαγωγή των ολυμπιακών αγώνων και περιλαμβάνονται στην περίοδο πριν την κρίση, επεφύλασσαν μια πολύ σημαντική κατανομή πόρων στην Αττική, όπου και έγιναν τα περισσότερα Ολυμπιακά έργα. Το σημαντικότερο συμπέρασμα από τα στοιχεία αυτά είναι ότι οι Περιφέρειες που υστερούν και βρίσκονται στις τελευταίες θέσεις της κατάταξης της περιφερειακής κατανομής, δεν κατάφεραν να πάρουν τμήμα από τη μείωση της Αττικής, αλλά αυτό το καρπώθηκαν οι Περιφέρειες με τη μέση κατανομή δημοσίων επενδύσεων.

Από την ανάλυση της περιφερειακής κατανομής πριν και μετά την εκδήλωση της κρίσης της δαπάνης δημοσίων επενδύσεων ανά κάτοικο, η διαφοροποίηση είναι πιο ορατή. Αρχικά διαπιστώνεται πολύ σημαντική μείωση, κατά 40% περίπου, της δαπάνης δημοσίων επενδύσεων ανά κάτοικο, που από τα 491,5 Ευρώ μειώθηκε στα 298,8 ευρώ. Μια ακόμη σημαντική διαφορά είναι ότι η Αττική χάνει το 60% περίπου των δημοσίων επενδύσεων της ανά κάτοικο, αφού από 506,3 Ευρώ, ποσό που την κατέτασσε στην πρώτη θέση την περίοδο πριν την κρίση, που αναλογούσε στο 103% περίπου του μέσου όρου της

χώρας, φθάνει μετά την εκδήλωση της κρίσης στα 198,9 Ευρώ, ποσό που την κατατάσσει στην τελευταία 13^η θέση και αναλογεί μόλις στο 66% του μέσου όρου της χώρας. Σημαντικές απώλειες άνω του 40% της δαπάνης δημοσίων επενδύσεων ανά κάτοικο έχουν η Ανατολική Μακεδονία Θράκη και το Νότιο Αιγαίο και επίσης τα Ιόνια Νησιά (38%) και η Ήπειρος (34%). Όλες οι Περιφέρειες παρουσιάζουν απώλειες γύρω στο 20% με εξαίρεση την Πελοπόννησο που οι απώλειές της είναι πολύ μικρότερες.

Ένας προφανής λόγος των παραπάνω μειώσεων της δημόσιας δαπάνης ανά κάτοικο σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας είναι η πολύ σημαντική μείωση των δαπανών των δημοσίων επενδύσεων συνολικά μετά την εκδήλωση της κρίσης. Έχουμε επομένως καταρχήν μείωση των δαπανών που κατανεμήθηκαν συνολικά. Επιπλέον όμως έχουμε την πολύ σημαντική μείωση των μεγεθών της Αττικής που και αυτό φαίνεται να ερμηνεύεται σε μεγάλο βαθμό από την μεγαλύτερη συμμετοχή της Αττικής στα μεγέθη της περιόδου πριν την κρίση εξαιτίας της υλοποίησης στην Περιφέρεια πολλών έργων για την προετοιμασία και διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων 2004. Ωστόσο παραμένει η αδυναμία των λιγότερο ανεπτυγμένων Περιφερειών να ανακτήσουν μερίδιο από τη «χαμένη» δαπάνη της Αττικής μετά την εκδήλωση της κρίσης.

Θα πρέπει επίσης να επισημάνουμε ότι έχει ευρέως υποστηριχθεί ότι, οι συνέπειες της κρίσης υπήρξαν βαρύτερες για τα αστικά κέντρα και κυρίως για την Αθήνα. Υπό το πρίσμα αυτό ήταν λογικές οι εξαγγελίες για προσπάθεια, εκ μέρους του Κράτους, υλοποίησης δράσεων δημοσίων επενδύσεων προς στήριξη της κοινωνικής συνοχής και την άμεση αντιμετώπιση των συνεπειών της κρίσης, η τόσο σημαντική μείωση της δαπάνης δημοσίων επενδύσεων στην Αττική φανερώνει δυσκολία στην εφαρμογή των σχεδιασμένων αυτών πολιτικών.

Πίνακας 4.3.
Περιφερειακή κατανομή δαπανών ΠΔΕ πριν και μετά την κρίση 2000 - 2017

Γεωγραφική περιοχή	Συμμετοχή ΔΕ στο σύνολο* της χώρας				Δημόσιες Επενδύσεις ανά κάτοικο				ΔΕ 2000 - 2009 μέσος όρος		ΔΕ 2010 - 2017 μέσος όρος	
	(2000 - 2009)		(2010 - 2017)		(2000 - 2009)		(2010 - 2017)		χώρας	Αττικής	χώρας	Αττικής
Ελλάδα	100,0		100,0		491,5		298,8		100,0	97,1	100,0	150,2
Αττικής	37,0	1	23,6	1	506,3	1	198,9	13	103,0	100,0	66,6	100,0
Κεντρικής Μακεδονίας	12,7	2	16,8	2	364,5	2	289,0	10	74,2	72,0	96,7	145,3
Στερεάς Ελλάδα	7,1	3	8,4	3	689,6	8	489,7	2	140,3	104,8	163,9	246,2
Δυτικής Ελλάδα	5,9	4	7,3	6	456,2	4	350,2	7	92,8	90,1	117,2	176,1
Θεσσαλίας	5,8	5	7,4	4	417,7	3	329,8	9	85,0	82,5	110,4	165,8
Κρήτης	5,7	6	7,4	5	507,7	5	385,5	6	103,3	100,3	129,0	193,8
Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης	5,6	7	5,3	8	503,7	6	287,5	11	102,5	99,5	96,2	144,6
Πελοποννήσου	4,7	8	7,0	7	430,4	7	391,0	4	87,6	86,0	130,9	196,6
Δυτικής Μακεδονίας	4,2	9	5,0	9	784,3	11	580,4	1	159,6	154,9	194,2	291,8
Ηπείρου	3,8	10	4,0	10	593,4	9	387,5	5	120,7	117,2	129,7	194,8
Νοτίου Αιγαίου	3,0	11	3,0	11	504,2	10	286,7	12	102,6	99,6	95,9	144,1
Βορείου Αιγαίου	2,4	12	2,7	12	658,0	13	436,5	3	133,9	130,0	146,1	219,5
Ιονίων Νήσων	2,1	13	2,1	13	546,7	12	338,5	8	111,2	108,0	113,3	170,2

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης, ίδια επεξεργασία

* το 36% των ΔΕ της περιόδου 2000 - 2009 και το 50,6 % των ΔΕ της περιόδου 2010 - 2017 είναι ακατενέμητο (χωρίς νομό, όλη η χώρα)

5 Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Οι δημόσιες επενδύσεις συνιστούν τη βάση της δημοσιονομικής και οικονομικής πολιτικής ενός κράτους, ενώ οι υποδομές που χρηματοδοτούνται από αυτές αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της οικονομικής και κοινωνικής ζωής επηρεάζοντας την καθημερινότητα όλων των πολιτών.

Από τη μελέτη των θεωριών και την ανάλυση της εξέλιξης των μεγεθών των δημοσίων επενδύσεων που προηγήθηκε προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα.

Πρώτον, από την θεωρία τεκμηριώνεται η **αναγκαιότητα** των δημοσίων επενδύσεων στο ολόενα μεταβαλλόμενο διεθνές και εθνικό οικονομικό περιβάλλον. Η επιστημονική κοινότητα διαπιστώνει διαχρονικά την σημαντική επίδρασή των δημοσίων επενδύσεων στην οικονομική ανάπτυξη, και επιβεβαιώνει όλο και πιο έντονα το ρόλο των επενδυτικών δράσεων του Κράτους στη σημερινή οικονομική συγκυρία, ως προϋπόθεση και εργαλείο πολιτικής για την οικονομική ανάκαμψη.

Δεύτερον, οι δημόσιες επενδύσεις έπαιξαν **καταλυτικό ρόλο** στη μεταπολεμική περίοδο και αποτέλεσαν αναπόσπαστο στοιχείο της ευρωπαϊκής πολιτικής συνοχής και παράγοντα αντιμετώπισης των κυκλικών διακυμάνσεων της οικονομίας. Βέβαια θα πρέπει να επισημανθεί ότι παρόλο που η θετική συμβολή των δημοσίων επενδύσεων στην **ανάπτυξη** είναι αναμφίβολη, τα αποτελέσματα σε ότι αφορά τη σύγκλιση των χωρών αμφισβητούνται.

Τρίτον η **έμφαση** και οι **προτεραιότητες** στο **είδος** των δημοσίων επενδύσεων που υλοποιήθηκαν διεθνώς, παρουσίασε έντονη ανομοιομορφία και διακυμάνσεις.

Στο ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον υπάρχουν περίοδοι επέκτασης και συρρίκνωσης των δημοσίων επενδύσεων, κάτι που επηρεάστηκε καθοριστικά από το εκάστοτε **πολιτικό κλίμα**. Για παράδειγμα η περίοδος των ακραίων φιλελεύθερων, Θάτσερ και Ρέιγκαν, στο Ηνωμένο Βασίλειο και στις ΗΠΑ αντίστοιχα, χαρακτηρίστηκε από τον σκεπτικισμό απέναντι στο κράτος, επαναπροσδιορίζοντας τις σχέσεις του με την οικονομία και οδήγησε σε σημαντικό περιορισμό των δημοσίων επενδύσεων. Σημειώνεται ακόμη ότι παρά το γεγονός ότι ο ρόλος των δημοσίων επενδύσεων στις ΗΠΑ παραμένει περιορισμένος, το πρόγραμμα ανάκαμψης της οικονομίας που σχεδίασε ο πρόεδρος Ομπάμα το 2009, περιέλαβε τη γενναία χρηματοδότησή τους.

Παράλληλα διαφοροποιείται και η **κλαδική έμφαση** που δίνεται με τη χρηματοδότηση έργων διαφορετικών τομέων. Παλιότερα οι δημόσιες επενδύσεις χρηματοδοτούν υποδομές κυρίως μεταφορών όπως δρόμοι, αεροδρόμια τηλεπικοινωνίες, ενέργεια κ.λπ., ενώ στην πορεία το ενδιαφέρον μετατοπίζεται όλο και πιο πολύ στη χρηματοδότηση έργων που αφορούν στο περιβάλλον, στις νέες τεχνολογίες και την έρευνα. Επίσης σε ότι αφορά τον ανεπτυγμένο κόσμο, το κόστος των δημοσίων επενδύσεων υποδομών μετατοπίζεται κυρίως στη χρηματοδότηση αναγκών συντήρησης και αναβάθμισης των υπαρχόντων δικτύων, παρά στην κατασκευή νέων.

Τέταρτο, οι **δημόσιες επενδύσεις στις χώρες του ΟΟΣΑ**, μετά τη δεκαετία του 1980 παρουσίασαν τάση **μείωσης**. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στην ενεργοποίηση του ιδιωτικού τομέα σε τομείς που αποτελούσαν παραδοσιακά αντικείμενο δημόσιας πολιτικής, αλλά και στον σκεπτικισμό που επικράτησε αναφορικά με την αποτελεσματικότητα του κράτους στο πεδίο αυτό. Από την άλλη στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες οι δημόσιες επενδύσεις παραμένουν σε μεγαλύτερα επίπεδα, γεγονός που τεκμηριώνει την ενεργοποίησή τους ως αναγκαιότητα για την οικονομική ανάπτυξη.

Ειδικότερα, από την **συγκριτική ανάλυση των μεγεθών** δημοσίων επενδύσεων στις χώρες του ΟΟΣΑ την περίοδο 1992 - 2015, που παρουσιάστηκε στο κεφάλαιο 3, προκύπτουν τα ακόλουθα:

- Οι δημόσιες επενδύσεις και το δημόσιο κεφαλαιακό απόθεμα σχετίζονται με το σχηματικό μοντέλο οικονομικής και συνακόλουθα κοινωνικής ανάπτυξης των χωρών, όπως είναι γνωστά από την τρέχουσα οικονομική θεωρία. Το **ασιατικό μοντέλο** παρουσιάζει πολύ υψηλό μέγεθος δημοσίων επενδύσεων, ενώ το **ευρωπαϊκό** και ιδίως το σκανδιναβικό μοντέλο εμφανίζει υψηλό μέγεθος δημοσίων επενδύσεων και δημοσίου κεφαλαιακού αποθέματος. Αντίθετα, χαμηλό είναι το μέγεθος των δημοσίων επενδύσεων στις φιλελεύθερες **αγγλοσαξωνικές οικονομίες**.
- Αν και η γενική συνολική τάση στις χώρες του ΟΟΣΑ την περίοδο 1992 – 2015 είναι η σημαντική μείωση των δημοσίων επενδύσεων και η ήπια μείωση του δημόσιου κεφαλαιακού αποθέματος, οι τάσεις των επιμέρους χωρών είναι μικτές και εν μέρει αντίρροπες.
- Ένα σημαντικό τμήμα των χωρών με ισχυρή δημόσια ρύθμιση και παρέμβαση φιλελευθεροποιείται, μειώνοντας το μέγεθος των δημοσίων επενδύσεων και αναπληρώνοντας τη μείωση αυτή με αύξηση του μεγέθους των ιδιωτικών επενδύσεων, ενώ από την άλλη ένα σημαντικό τμήμα των φιλελεύθερων οικονομιών ενισχύει το μέγεθος των δημοσίων επενδύσεων στην οικονομία τους.
- Διακριτές από τη γενικότερες τάσεις και τελείως αντίθετες μεταξύ τους παρουσιάζονται οι τάσεις των χωρών του πρώην **Ανατολικού Μπλοκ** από τη μία με τις τάσεις των **ασιατικών χωρών** και των **μεγαλύτερων ευρωπαϊκών** οικονομιών (Γερμανίας κυρίως αλλά και Γαλλίας, Η,Β, και Ιταλίας) από την άλλη. Οι μεν χώρες του πρώην Ανατολικού Μπλοκ ακολουθούν τις κατευθύνσεις ενός παραδοσιακού σκληρού κενσϋανού ή ασιατικού μοντέλου, όπως αυτά διαμορφώθηκαν τις δεκαετίες του 1950-1960, με πολύ υψηλές δημόσιες επενδύσεις συνοδευόμενες από επίσης υψηλές ιδιωτικές επενδύσεις. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της Λετονίας, η οποία παρουσιάζει εξαιρετική αύξηση των δημοσίων επενδύσεων της και είναι 2η στην αύξηση του κ.κ. ΑΕΠ της την εξεταζόμενη περίοδο μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ. Οι δε ασιατικές χώρες κατά πρώτον και η Γερμανία (και δευτερευόντως οι Γαλλία, Η,Β, και Ιταλία) παρουσιάζουν τάσεις σημαντικής σχετικής αποεπένδυσης, περισσότερο και κυρίως στις δημόσιες επενδύσεις και λιγότερο στις ιδιωτικές.
- Στην **Ελλάδα**, την εξεταζόμενη περίοδο, το μέγεθος των δημοσίων επενδύσεων και του δημόσιου αποθέματος αυξάνει σημαντικά. Η χώρα μας, με βάση τις εξεταζόμενες μεταβλητές, μοιάζει να ακολουθεί περισσότερο τις τάσεις των χωρών του πρώην Ανατολικού Μπλοκ παρά τις τάσεις της Νότιας Ευρώπης. Η Ελλάδα συγκαταλέγεται στις χώρες του ΟΟΣΑ με τα ψηλότερα ποσοστά δημοσίων επενδύσεων και δημόσιου αποθέματος. Είναι σαφές ότι οι όποιες επιλογές βελτίωσης της πολιτικής δημοσίων επενδύσεων θα πρέπει να σκοπεύουν κυρίως στην ποιοτική και δευτερευόντως στην ποσοτική ανάπτυξη του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων, προκειμένου αυτό να πετύχει οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Περαιτέρω το μεγάλο πρόβλημα της χώρας είναι η τραγική υποχώρηση των ιδιωτών επενδύσεων
- Οι λόγοι για την γενική τάση υποχώρησης του μεγέθους των δημοσίων επενδύσεων την περίοδο 1992 – 2015 θα πρέπει να εξετασθούν διεξοδικότερα και σε συνδυασμό με τους ακόλουθους παράγοντες: (α) η «παγκοσμιοποίηση» και η υποχώρηση των εθνικών προστατευτικών και δημόσιων ρυθμιστικών και παρεμβατικών πολιτικών, (β) η οικονομική κρίση του 2008 , (γ) η συνακόλουθη δημοσιονομική κρίση που έπληξε αρκετές χώρες του ΟΟΣΑ, δ) οι νέοι δημοσιονομικοί κανόνες της Ε.Ε. και της ευρωζώνης και ε) η φθίνουσα απόδοση του οριακού οφέλους της δημόσιας επένδυσης και το επίπεδο κορεσμού της.
- Τέλος διαφαίνεται ότι η σχέση μεταξύ δημόσιας επένδυσης και ΑΕΠ είναι αρκετά ανελαστική, αντιθέτως από τη σχέση ιδιωτικών επενδύσεων και ΑΕΠ. Οι αιτιώδεις σχέσεις μεταξύ των εξεταζόμενων μεταβλητών χρήζουν αναλυτικής διερεύνησης και μελέτης

Πέμπτο, σε ότι αφορά τις δημόσιες επενδύσεις στην **Ελλάδα** αυτές έχουν μεγάλη παράδοση εφαρμογής και το σημείο που καθόρισε την πορεία τους μετά την μεταπολίτευση ήταν η σύζευξη τους με την ευρωπαϊκή πολιτική συνοχής.

Ειδικότερα η ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ το 1980 και η ιδίως η εφαρμογή των πολυετών προγραμματικών περιόδων μετά το 1989, σηματοδότησε την σχεδόν πλήρη ενσωμάτωση του Εθνικού Αναπτυξιακού Σχεδιασμού στη λογική του προγραμματισμού των Διαρθρωτικών Ταμείων και ουσιαστικά ο αναπτυξιακός προγραμματισμός της Ελλάδας υποκαταστάθηκε από τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (περιφερειακή, απασχόλησης, ανταγωνισμού, περιβάλλοντος, αγροτικής ανάπτυξης κ.α.). Από αυτό το κομβικό σημείο και έπειτα έχουμε την **ριζική μεταβολή του συστήματος εκτέλεσης** των δημοσίων επενδύσεων στη χώρα.

Το γεγονός ότι οι δημόσιες επενδύσεις στην Ελλάδα ενισχύθηκαν σημαντικά από τη διαρθρωτική πολιτική της ΕΕ αποδεικνύεται από το ότι η αναλογία εθνικών και **συγχρηματοδοτούμενων πόρων** του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων βαίνει συνεχώς αυξανόμενη ως προς τους δεύτερους. Παράλληλα η οργάνωση τους υπαγορεύεται από τους κοινοτικούς κανόνες και τόσο η προσαρμογή στο πλαίσιο αυτό, όσο και η αναγκαία αλληλεπίδραση εθνικών και κοινοτικών πόρων είναι αντικείμενο εκτενούς διοικητικής προσπάθειας που αφορά και στη αλλαγή νοοτροπιών πολλών ετών.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι με δεδομένο, όπως αναφέρθηκε, ότι η Ελλάδα συγκαταλέγεται στις χώρες του ΟΟΣΑ με τα ψηλότερα ποσοστά δημοσίων επενδύσεων και δημόσιου αποθέματος, είναι σαφές ότι οι όποιες επιλογές βελτίωσης της πολιτικής επενδύσεων του κράτους θα πρέπει να σκοπεύουν **κυρίως στην ποιοτική** και δευτερευόντως στην ποσοτική ανάπτυξη του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων, προκειμένου αυτό να πετύχει οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη

Ακόμη σημειώνεται ότι παρά το γεγονός ότι, όπως προκύπτει από τις μετρήσεις, η διαχείριση των δημοσίων επενδύσεων στο ευρωπαϊκό περιβάλλον υλοποιείται σε ολόένα και πιο συγκεντρωτικό εθνικό επίπεδο, στην Ελλάδα φαίνεται ότι αυτό δεν ισχύει, η διοίκησή τους είναι **αρκετά αποκεντρωμένη** με τάσεις περαιτέρω αποκέντρωσης σε επίπεδο κάτω του εθνικού.

Τέλος διαπιστώνεται ότι, **η ευρύτητα του πεδίου εφαρμογής** των δημοσίων επενδύσεων στην Ελλάδα είναι μεγαλύτερης έκτασης από ότι εμφανίζεται στις εκθέσεις των διεθνών οικονομικών οργανισμών (βλ. εκθέσεις ΟΟΣΑ). Αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι αφενός υπάρχει έλλειμμα ενημέρωσης και δεύτερον οι ιδιομορφίες στον τρόπο εκτέλεσης του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων στην Ελλάδα δεν επιτρέπει τη σωστή συστηματοποίηση της παρεχόμενης πληροφορίας.

Σε συνέχεια των παραπάνω συμπερασμάτων και εκτός των προτάσεων που ήδη αναφέρθηκαν, διατυπώνονται επιγραμματικά προτάσεις πολιτικής που θα πιθανά να ήταν χρήσιμες στους διαμορφωτές δημοσίων πολιτικών για την ανάπτυξη.

Πρώτον, θα πρέπει να υπάρξει η μεγαλύτερη δυνατή **συμμόρφωση με τους 12 ενιαίους κανόνες/αρχές** που διακηρύχθηκαν από τον **ΟΟΣΑ** για την ενίσχυση της αποδοτικότητας/αποτελεσματικότητας των δημοσίων επενδύσεων, οι οποίες αφορούν τον συντονισμό όλων των επιπέδων τομέων και πολιτικών για τη διαχείριση των δημοσίων επενδύσεων, την ενίσχυση των τεχνικών ικανοτήτων και την υιοθέτηση ορθού πλαισίου όρων και κανόνων σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης.

Δεύτερον, στην σημερινή πολιτική και οικονομική συγκυρία υπάρχει ανάγκη για πιο σφριγηλή **ευρωπαϊκή πολιτική**, εστιασμένη στις ιδιαιτερότητες κάθε χώρας, που αναμένεται να είναι προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης των ποιοτικών δημοσίων επενδύσεων

Τρίτον, σε ότι αφορά την Ελλάδα θα πρέπει να τεθεί ως πρωτεύων στόχος η **ποιοτική αναβάθμιση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων**. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί εκτός των άλλων με την επιδίωξη της συμπληρωματικότητας των εθνικών πολιτικών με τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα της ΕΕ και την ισορροπία μεταξύ των ευρωπαϊκών και των εθνικών στόχων.

Τέταρτο, οι κανόνες της ευρωπαϊκής δημοσιονομικής πολιτικής θα πρέπει να επαναδιατυπωθούν σε ότι αφορά το χρυσό κανόνα των ισοσκελισμένων προϋπολογισμών και τις δημόσιες επενδύσεις με την **αναθεώρηση των κανόνων** και την καθιέρωση της **μη συμμετοχής των δαπανών για δημόσιες επενδύσεις** στα δημοσιονομικά **ελλείματα** των χωρών

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ

A. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αμερικανική Αποστολή στην Ελλάδα (1950), Το Σχέδιον Μάρσαλ εις την Ελλάδα μέχρι του έτους 1950, έκδοση της Αμερικανικής Αποστολής Ελλάδος της Διοικούσας Οικονομικής Συνεργασίας (ΔΟΣ) με τη συνεργασία της Ελληνικής Κυβερνήσεως, Αθήνα.
- Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (2017), Διδακτικές σημειώσεις σεμιναρίου με θέμα “Διαδικασίες έγκρισης και χρηματοδότησης προγράμματος δημοσίων επενδύσεων”, Αθήνα.
- Θεοφανίδης Στ. (1995), Οδηγός Αξιολόγησης και επιλογής δημοσίων επενδύσεων, έκδοση Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Παντείου Πανεπιστημίου, Αθήνα.
- Λαμπρινίδης, Μ., Ψυχάρης Ι. και Καζάζης, Ε. (1998) Περιφερειακή κατανομή και περιφερειακές επιπτώσεις των δημοσίων επενδύσεων, Επιτροπή Ερευνών, Πάντειο Πανεπιστήμιο.
- Μπίτσικας Γ. Ι. (1986), Κοινωνική αξιολόγηση σχεδίων δημοσίων επενδύσεων στην Ελλάδα, εκδόσεις ΚΕΠΕ, Αθήνα
- Παπαδασκαλόπουλος, Α. (2000), Μέθοδοι Περιφερειακής ανάλυσης, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- Παπαδασκαλόπουλος Α. Χριστοφάκης Μ. (2009), Περιφερειακός Προγραμματισμός, Β΄ βελτιωμένη έκδοση, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- Παπαδασκαλόπουλος Αθ, Χριστοφάκης Μ., (2016), Περιφερειακός Προγραμματισμός και Αναπτυξιακός Σχεδιασμός, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- Πετράκος Γ., Ψυχάρης Ι, (2004), Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.
- Πετράκος Γ., Ψυχάρης Ι, (2016), Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα, Β΄ έκδοση, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.
- Πλασκοβίτης Ηλ., (2017), Μεθοδολογία Αξιολόγησης Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, διδακτικές σημειώσεις, Πάντειο Πανεπιστήμιο.
- Πολύζος, Σ., Πετράκος, Γ. (2005), Δημόσιες επενδύσεις και περιφερειακή ανάπτυξη: ο ρόλος των περιφερειακών πολλαπλασιαστών, στο Χ. Κοκκώσης και Γ. Ψυχάρης (επιμ.), Περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα: Τάσεις και προοπτικές, Ελληνικό τμήμα της Διεθνούς εταιρείας περιφερειακής επιστήμης, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας.
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, (1993 α΄), «Σχέδιο περιφερειακής ανάπτυξης (ΣΠΑ) 1994 – 1999», Αθήνα.
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, (1999 α΄), Σχέδιο Ανάπτυξης 2000 – 2006, Γενικό Μέρος, Τομεακό Μέρος, Περιφερειακό Μέρος, Αθήνα
- Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (2007) Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς, ΕΣΠΑ, 2007–2013, Αθήνα
- Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, (2014) Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης, ΕΣΠΑ, 2014 - 2020, Αθήνα.
- Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης, (2018) « 60 χρόνια ενωμένη Ευρώπη, έργα για την Ελλάδα».
- Ψυχάρης Ι. (1990), Δημοσιονομική Κρίση και Περιφερειακή Ανάπτυξη, διδακτορική διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

- Εισηγητικές εκθέσεις Κρατικού Προϋπολογισμού 2000 – 2017
<http://www.minfin.gr/web/guest/proupologismos>
- Επεξηγηματικές εκθέσεις ΜΠΔΣ 2012 - 2017, βλ. <http://www.minfin.gr/web/guest/proupologismos>

B. ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ (Νόμοι, Υπουργικές Αποφάσεις, Εγκύκλιοι)

(με χρονολογική σειρά)

- Νόμος 2212/1952, “Περί αναγραφής εις τον Κρατικό Προϋπολογισμόν από του οικονομικού έτους 1952-53 και εφεξής πιστώσεων διά δαπάνας προβλεπομένας υπό Συμβάσεων Έργου Δ.Ο.Σ και Ο.Κ.Α εις βάρος των κεφαλαίων της ανασυγκροτήσεως”, (Α’ 266).
- Κοινές Αποφάσεις Υπουργών Συντονισμού και Οικονομικών με ΑΠ:32965/23.5.53 (Β’ 128), και 41891/14.11.60 (Β’ 485) για την “πραγματοποίηση δαπανών των ΝΠΔΔ”, και 3941039410/30.6.53 (Β’ 167), “για την πληρωμή δαπανών εξωτερικού”.
- Νομοθετικό διάταγμα 2957/1954 “Περί δημοσίων επενδύσεων και συμπληρώσεως των σχετικών προς ταύτας διατάξεων Δημοσίου Λογιστικού” (Α 186).
- Βασιλικό διάταγμα 120/60, “Περί ρυθμίσεως αρμοδιοτήτων συναφών με δημόσια έργα» (Α’30),
- Βασιλικό διάταγμα 498/60, “Περί συμπληρώσεως του υπ’ αριθμ. 120/60 Β.Δ. περί ρυθμίσεως αρμοδιοτήτων συναφών με δημόσια έργα» (Α’ 109).
- Κοινή Απόφαση Υπουργού Συντονισμού και Οικονομικών με ΑΠ:41891/1960, “Περί τροποποιήσεως διαδικασίας έγκρισης και διάθεσης πιστώσεως ΠΔΕ”, (Β’ 485).
- Νόμος 4355/1964, “Αρμοδιότητες του Υπουργού Συντονισμού”, (Α’ 146).
- Νομοθετικό Διάταγμα. 321/69, “Περί κώδικος Δημοσίου Λογιστικού”, (Α’ 205).
- Υπουργείο Οικονομικών (1972), Εγκύκλιος με ΑΠ:165943/30.10.1972, “Οδηγίαι αφορώσαι εις τον τρόπο πραγματοποιήσεως, δικαιολογήσεως και ενταλματοποιήσεως δαπανών δημοσίων επενδύσεων”, Αθήνα.
- Απόφαση Υπουργού Προγραμματισμού και Κυβερνητικής Πολιτικής με αριθμ. ΧΔ9035/1973, “Περί γενικών διατάξεων αφορώσων εις την εκτέλεση, χρηματοδότησιν κ.λ.π έργων και μελετών του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων”, (Β’ 999).
- Προεδρικό Διάταγμα 816/77, "Περί Οργανισμού του Υπουργείου Συντονισμού" (Α’ 261).
- Νόμος 1116/1981, “Για την παροχή κινήτρων ενισχύσεως της περιφερειακής και οικονομικής αναπτύξεως της Χώρας και τη ρύθμιση συναφών θεμάτων” (Α’ 8).
- Νόμος 1262/1982, “Για την παροχή κινήτρων ενίσχυσης της οικονομικής και περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας και τροποποίηση συναφών διατάξεων” (Α’ 70).
- Πράξη του Υπουργικού συμβουλίου 99 της 9ης.6.1982 "Ανακατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ Υπουργείων" (Α’ 86).
- Υπουργείο Συντονισμού (1982), Εγκύκλιος με ΑΠ:ΔΕ1000/12.02.1982, “Πλαίσιο ΠΔΕ 1982 – Οδηγίες για την υποβολή προτάσεων για την κατάρτιση του”.
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (1982), Εγκύκλιος με ΑΠ:ΔΕ9200/Δ/17.11.1982 “Οδηγίες για την κατάρτιση του ΠΔΕ 1983”.

- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (1983), Εγκύκλιοι με ΑΠ:ΔΕ 10204/Δ/25.11.1983, “Οδηγίες για την κατάρτιση του ΠΔΕ 1984”, και ΑΠ:11821/27.12.83 “Συμπληρωματικές οδηγίες για την κατάρτιση του Περιφερειακού Προγράμματος”.
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (1984), Εγκύκλιοι με ΑΠ:ΔΕ 6760/10.07.1984, “Υποβολή Προτάσεων για την κατάρτιση του ΠΔΕ 1985”, και ΑΠ: 12030/27.11.84 “Πλαίσια πολιτικής και οδηγίες για την κατάρτιση του ΠΔΕ 1985”.
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (1985), Εγκύκλιοι με ΑΠ:ΔΕ 6070/11.07.1985, “Υποβολή Προτάσεων για την κατάρτιση του ΠΔΕ 1986” και ΑΠ:9150/22.11.85, “Πλαίσια πολιτικής και οδηγίες για την κατάρτιση του ΠΔΕ 1986”.
- Νόμος 1622/1986, “Τοπική Αυτοδιοίκηση περιφερειακή ανάπτυξη και δημοκρατικός προγραμματισμός”, (Α’ 92).
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (1986), Εγκύκλιοι με ΑΠ:ΔΕ 3888/11.07.1986, “Υποβολή Προτάσεων για την κατάρτιση του ΠΔΕ 1987”, και ΑΠ:7400/10.12.86, “Πλαίσια πολιτικής και οδηγίες για την κατάρτιση του ΠΔΕ 1987”.
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, (1987), Εγκύκλιος με “Πλαίσια πολιτικής και οδηγίες για την κατάρτιση του ΠΔΕ 1988”, ΑΠ:ΔΕ 5050/29.12.1987.
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (1988), Εγκύκλιοι με ΑΠ:ΔΕ6750/20.07.1988, “Προκαταρκτικές εκτιμήσεις για το ΠΔΕ 1989”, και ΑΠ:3330/30.12.88, “Πλαίσια πολιτικής και οδηγίες για την κατάρτιση του ΠΔΕ 1989”.
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (1990 α’), Εγκύκλιος με ΑΠ:ΔΕ 26933/ΔΕ2665 /31.05.1990, “Οδηγίες για την κατάρτιση του ΠΔΕ 1990”.
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (1990 β’), Εγκύκλιος με ΑΠ:59269/ΔΕ7538/4.12.1990, “Οδηγίες για την κατάρτιση του ΠΔΕ 1991”.
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (1991), Εγκύκλιος με ΑΠ:76634/ΔΕ8708/06.12.1991 “Οδηγίες για την κατάρτιση του ΠΔΕ 1992”.
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (1992), Εγκύκλιος με ΑΠ:78240/ΔΕ9830/24.12.1992, “Οδηγίες για την κατάρτιση του ΠΔΕ 1993”.
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (1993 β’), Εγκύκλιος με ΑΠ:76208/ΔΕ564701.11.1993, “Οδηγίες για την κατάρτιση του ΠΔΕ 1994”.
- Νόμος 2218/1994, “Ίδρυση νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, τροποποίηση διατάξεων για την πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση και την Περιφέρεια και άλλες διατάξεις”, (Α’ 90).
- Νόμος 2240/1994, “Συμπλήρωση διατάξεων για τη νομαρχιακή αυτοδιοίκηση και άλλες διατάξεις” (Α’ 153).
- Νόμος 2362/1995, “Περί δημόσιου λογιστικού, ελέγχου των δαπανών του Κράτους και άλλες διατάξεις”, (Α’ 247).
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (1995), Εγκύκλιοι με ΑΠ:60371/4235/22.09.1994, “Εκτιμήσεις απαιτούμενων πληρωμών για το ΠΔΕ 1995”, και ΑΠ:4452/ΔΕ269/31.01.1995, “Οδηγίες για την κατάρτιση του ΠΔΕ 2015”.
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (1996), Εγκύκλιος με ΑΠ:1848/ΔΕ167/15.01.1996, “Οδηγίες για την κατάρτιση του ΠΔΕ 1996”.

- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (1997), Εγκύκλιος με ΑΠ:2748/ΔΕ320/24.01.1997, “Οδηγίες για την κατάρτιση του ΠΔΕ 1997”.
- Νόμος 2503/1997, “Διοίκηση, οργάνωση, στελέχωση της Περιφέρειας, ρύθμιση άλλων θεμάτων για την τοπική αυτοδιοίκηση και άλλες διατάξεις”, (Α’ 107).
- Νόμος 2539/1997, “Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης”, (Α’ 244).
- Νόμος 2647/1998, “Μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στις Περιφέρειες και την Αυτοδιοίκηση και άλλες διατάξεις”, (Α’ 237).
- Απόφαση Υπουργού Εσωτερικών με ΑΠ:2141/21.01.98 “Κανονισμός οικονομικής διοίκησης και διαχείρισης των ΠΤΑ”, (Β’ 78) που τροποποιήθηκε με τις ΥΑ 9383/12.03.98 (Β’ 288) και 40608/19.10.2001 (Β’ 1428).
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (1998), Εγκύκλιοι με ΑΠ:4742/ΔΕ570/11.02.1998, “Οδηγίες για την κατάρτιση του ΠΔΕ 1998”, και ΑΠ: 5510/ΔΕ693/17.02.1998, “Εγκύκλιος οδηγιών για την κατάρτιση του ΠΔΕ 1998”.
- Κανονισμός (ΕΚ) 1260/1999 “περί γενικών διατάξεων για τα διαρθρωτικά ταμεία” .
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (1999 β’), Εγκύκλιος με ΑΠ:229/ΔΕ25/05.01.1999, “Οδηγίες για την κατάρτιση του ΠΔΕ 1999”.
- Προεδρικό Διάταγμα 178/2000 “Οργανισμός του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας”, (Α’ 165).
- Νόμος 2860/2000 “Διαχείριση, παρακολούθηση και έλεγχος του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και άλλες διατάξεις”, (Α’ 251).
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (2000), Εγκύκλιος με ΑΠ:1791/ΔΕ294/19.01.2000, “Οδηγίες για την κατάρτιση του ΠΔΕ 2000”.
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (2001), Εγκύκλιος με ΑΠ: 2596/ΔΕ398/25.01.2001, “Οδηγίες για την κατάρτιση του ΠΔΕ 2001”.
- Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (2002 – 2011), Εγκύκλιοι Οδηγιών για την υποβολή προτάσεων κατάρτισης και χρηματοδότησης του ΠΔΕ για τα έτη 2002-2011 με ΑΠ: 3161/ΔΕ596/25.01.2002, 4501/ΔΕ410/27.01.2003, 2401/ΔΕ325/16.01.2004, 4356/ΔΕ527/31.01.2005, 5124/ΔΕ721/06.02.2006, 4570/ΔΕ696/31.01.2007, 4485/ΔΕ627/29.01.2008, 6385/ΔΕ549/03.02.2009, 8694/ΔΕ797/26.02.2010, 11272/ΔΕ1542/15.03.2011 .
- Νόμος 3274/2004, “Οργάνωση και λειτουργία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δευτέρου βαθμού”, (Α’ 195).
- Κανονισμός (ΕΚ) 1083/2006 “περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής...”.
- Νόμος 3614/2007, “Διαχείριση, έλεγχος και εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την Προγραμματική Περίοδο 2007–2013”.
- Νόμος 3840/2010 "Αποκέντρωση, απλοποίηση και ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007 - 2013 και άλλες διατάξεις" (Α’ 53).
- Νόμος 3852/2010, “Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης”, (Α’ 87).
- Νόμος 3871/2010, “Δημοσιονομική Διαχείριση και Ευθύνη” (Α’ 141).

- Απόφαση Υφυπουργού Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας με ΑΠ: 20314/ΔΕ2669/03.05.12, “Εκκαθάριση αρχείου ΠΔΕ από ανενεργά έργα” (ΑΔΑ: Β499Φ-5Φ9).
- Νόμος 4071/2012, “Ρυθμίσεις για την τοπική ανάπτυξη, την αυτοδιοίκηση και την αποκεντρωμένη διοίκηση Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/50/ΕΚ.”, (Α’ 85).
- Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης¹²⁷ (2012 – 2017), Εγκύκλιοι Οδηγιών για την έγκριση και χρηματοδότηση του ΠΔΕ και τον προγραμματισμό δαπανών ΠΔΕ στο πλαίσιο των ΜΠΔΣ που εκδόθηκαν για τα έτη από το 2012 έως και το 2017 με ΑΠ: 10578/ΔΕ1206/05.03.12, 12613/ΔΕ1311/21.03.13, 18653/17.04.2014, 8001/22.01.15, 22501/29.02.16, 36396/28.03.17 και ΑΔΑ: ΨΓΣΗΦ-ΠΓ1, ΒΕ2ΠΦ-Π6Γ, ΒΙΗΧΦ-8Α6, ΨΓΣΗΦ-ΠΓ1, Ω7ΝΕ4653Ο7-61Φ,ΩΓΒ8465ΧΙ8-877 αντίστοιχα).
- Κανονισμός (ΕΕ) 1303/2013 “περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το Ταμείο Συνοχής (ΤΑ), το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ) και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ, το ΤΣ και το ΕΤΘΑ και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006”.
- Κοινή Απόφαση Υπουργών Οικονομικών και Ανάπτυξης & Ανταγωνιστικότητας, με ΑΠ:44009/ΔΕ51548/8.10.13, “Καθορισμός τρόπου πληρωμής των δαπανών δημοσίων επενδύσεων από τους λογαριασμούς των έργων που τηρούνται στην Τράπεζα της Ελλάδος μέσω ηλεκτρονικών εντολών”, (Β’ 2595).
- Νόμος 4111/2013, “Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, τροποποιήσεις του ν. 4093/2012, κύρωση της ΠΝΠ «Έγκριση των Σχεδίων των Συμβάσεων Τροποποίησης της Κύριας Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας, του Ελληνικού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Τ.Χ.Σ.) και της Τράπεζας ...των Συμβάσεων» και άλλες επείγουσες διατάξεις”, (Α’ 13).
- Απόφαση Υπουργού Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων με ΑΠ:23979/ΔΕ2649/03.06.2013, “Ρυθμίσεις για τις ανακατανομές πιστώσεων των συλλογικών αποφάσεων του ΠΔΕ και ειδικότερες ρυθμίσεις του περιφερειακού ΠΔΕ”, (Β’ 1367).
- Προεδρικό Διάταγμα 116/2014 “Οργανισμός του Υπουργείου Οικονομίας και Ανάπτυξης”, (Α’ 185).
- Νόμος 4270/2014 “Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας, ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ – δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις”, (Α’ 143).
- Νόμος 4314/2014 “Για τη διαχείριση, τον έλεγχο και την εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την προγραμματική περίοδο 2014-2020...και άλλες διατάξεις”, (Α’ 265).
- Κοινή Απόφαση Υπουργών Οικονομίας, Ανάπτυξης & Τουρισμού και Οικονομικών με ΑΠ:46274/22.09.2014, “Ρυθμίσεις για τις πληρωμές των δαπανών του συγχρηματοδοτούμενου σκέλους του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων” (Β’ 2573).
- Κοινή Απόφαση Υπουργών Οικονομίας, Ανάπτυξης & Τουρισμού και Οικονομικών με ΑΠ:134453/23.12.2015, “Ρυθμίσεις για τις πληρωμές των δαπανών του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων–ΠΔΕ (Τροποποίηση και αντικατάσταση της κοινής υπουργικής απόφασης 46274/26.09.2014 - Β’ 2573)”, (Β’ 2857).

¹²⁷ Το Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης το 2012 ονομαζόταν Υπουργείο Ανάπτυξης Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, το 2013 Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών Μεταφορών και Δικτύων, και το 2014 Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας

- Νόμος 4337/2015, “Μέτρα για την εφαρμογή της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων”, (Α’ 129).
- Κοινή Απόφαση Υπουργών Οικονομίας & Ανάπτυξης και Οικονομικών με ΑΠ:85335/14.8.2015, «Επανακαθορισμός της λειτουργίας του λογαριασμού 23/200850 για την εθνική συγχρηματοδότηση των Διαρθρωτικών Ταμείων και του Ταμείου Συνοχής – αντικατάσταση και κατάργηση της Α.Π. 2/51571/0020/30–7–2010 κοινής Υπουργικής απόφασης”, (Β’ 1706).
- Κοινή Απόφαση Υπουργών Οικονομίας & Ανάπτυξης και Οικονομικών με ΑΠ:135934/28.12.2015 “Αντικατάσταση της με ΑΠ:85335/14.8.2015, Β’ 1706 ΚΥΑ και επανακαθορισμός της λειτουργίας του λογαριασμού 23/200850 για την εθνική συγχρηματοδότηση των Διαρθρωτικών Ταμείων και του Ταμείου Συνοχής”, (Β’ 2282).
- Νόμος 4403/2016 “Για την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσία στην οδηγία..... και άλλες διατάξεις αρμοδιότητα Υπουργείου Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού”, (Α’ 125).
- Απόφαση Υπουργού Οικονομίας και Ανάπτυξης με ΑΠ:110427/ΕΥΘΥ/1020/20.10.2016, “Τροποποίηση και αντικατάστασή της υπ’ αριθ. 81986/ΕΥΘΥ712/31.07.2015 (Β’ 1822) ΥΑ: Εθνικοί κανόνες επιλεξιμότητας δαπανών για τα προγράμματα του ΕΣΠΑ 2014-2020 - Έλεγχοι νομιμότητας δημοσίων συμβάσεων συγχρηματοδοτούμενων πράξεων ΕΣΠΑ 2014-2020 από Αρχές Διαχείρισης και Ενδιάμεσους Φορείς - Διαδικασία ενστάσεων επί των αποτελεσμάτων αξιολόγησης πράξεων”, (Β’ 3521).
- Νόμος 4472/2017, “Συνταξιοδοτικές διατάξεις.....ρυθμίσεις, Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2018-2021 και λοιπές διατάξεις”, (Α’ 74).
- Νόμος 4483/2017, “Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των Δ.Ε.Υ.Α....”, (Α’ 107).
- Νόμος 4484/2017, “Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/881 και άλλες διατάξεις”, (Α’ 110).
- Νόμος 4507/2017, “Κύρωση του Κρατικού Προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2018”, (Α’ 196).
- Προεδρικό Διάταγμα 147/2017 “Οργανισμός του Υπουργείου Οικονομίας και Ανάπτυξης”, (Α’ 192).
- Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης (2017 α’), Εγκύκλιος με ΑΠ:80324/19.07.2017, “Εγκύκλιος εκτιμήσεων πληρωμών 2017 & προβλεπόμενων δαπανών στο πλαίσιο του ΜΠΔΣ 2018 – 2021 του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων”, (ΑΔΑ:6153465ΧΙ8-Β2Ψ).
- Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης (2017 β’) Εγκύκλιος με ΑΠ:71259/27.06.17, “Οδηγίες για τη λειτουργία του Κεντρικού Λογαριασμού 23/200850”, (ΑΔΑ: ΩΖΘΙ465ΧΙ8-7ΧΙ).
- Κοινή Απόφαση Υπουργών Οικονομίας & Ανάπτυξης και Οικονομικών με ΑΠ:141951/21.12.2017, “Τακτοποίηση πληρωμών Δημοσίων επενδύσεων με τη λήξη του οικονομικού έτους 2017, χρηματοδότηση δημοσίων επενδύσεων 2018 και ρύθμιση σχετικών θεμάτων”, (Β’ 4610).
- Απόφαση Υπουργού Οικονομίας και Ανάπτυξης με ΑΠ:368/3.01.2018, “Ανάληψη συνολικής ετήσιας υποχρέωσης έναντι του προϋπολογισμού δημοσίων επενδύσεων για τα έργα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων 2018”, (Β’ 2).
- Απόφαση Υπουργού Οικονομίας & Ανάπτυξης με ΑΠ:7703/23.1.2018, “Κατανομή πιστώσεων Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων έτους 2018 στις Περιφέρειες” (Β’ 188).
- Κοινή Απόφαση Υπουργών Οικονομίας & Ανάπτυξης και Οικονομικών με ΑΠ:18761/14.02.18, “Διατιθέμενες πιστώσεις συνεχιζόμενων έργων ΠΔΕ έτους 2018”, (Β’ 545).

- Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης (2018 α'), Εγκύκλιος με ΑΠ: 32732/21.03.2018, "Οδηγίες για την έγκριση και χρηματοδότηση του ΠΔΕ 2018 και τον προγραμματισμό δαπανών ΠΔΕ 2019-2021", (ΑΔΑ:ΩΙΕΚ465ΧΙ8-ΩΔΗ).
- Σύστημα Διαχείρισης & Ελέγχου 2014-2020 για τα ΕΠ του ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΤΣ, <https://www.espa.gr/el/Pages/staticImplementationControl.aspx>.
- Εγχειρίδιο Διαδικασιών Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου 2014-2020, https://www.espa.gr/el/Pages/SDE_Diadikasies.aspx.

Γ. ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Aschauer David Alan, (1988), Why Is Infrastructure important, Federal Reserve Bank of Boston <https://www.bostonfed.org/-/media/Documents/conference/34/conf34b.pdf>
- Aschauer David Alan, (1989) Is public expenditure productive, Journal of Monetary Economics 23, p. 177-200. North-Holland.
- Congress of the USA congressional Budget Office, (2016), The Macroeconomic and Budgetary Effects of Federal Investment. https://www.cbo.gov/sites/default/files/114th-congress-2015-2016/reports/51628-Federal_Investment.pdf
- Center for America Progress - CAP, (2016) Budgeting for Public Investments and Economic Growth, by Harry Stein Posted on September 14. <https://www.americanprogress.org/issues/economy/reports/2016/09/14/143064/budgeting-for-public-investments-and-economic-growth>
- EC, IMF, OECD, UN, WB (2009), System of National Accounts 2008, <https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/sna2008.pdf>
- European Commission (2014), 6th report on economic, social and territorial cohesion http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/reports/2014/6th-report-on-economic-social-and-territorial-cohesion
- European Commission (2017), 7th report on economic, social and territorial cohesion http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/cohesion-report
- ECB Economic Bulletin, (2016) Issue 2 – Articles "Public investment in Europe <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/ecbu/eb201602.en.pdf>
- IMF (2014 α'), World Economic Outlook, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2014/02>
- IMF (2014 β'), World Economic Outlook, Press points for chapter 3: Its time for infrastructure push. The macroeconomic effects of public investment.
- IMF (2015 α'), The Macroeconomic Effects of Public Investment: Evidence from Advanced Economies <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/31/The-Macroeconomic-Effects-of-Public-Investment-Evidence-from-Advanced-Economies-42892>
- IMF (2015 β'), Making Public Investment more efficient. IMF Policy Paper. <http://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers/Issues/2016/12/31/Making-Public-Investment-More-Efficient-PP4959>

- IMF (2015 γ'), Manual and FAQ of the database construction of the Investment and Capital Stock Dataset. <http://www.imf.org/external/np/fad/publicinvestment/data/info122216.pdf>
- IMF, World Bank Group (2016), Public – private partnerships fiscal risk assessment model user guide
- IMF, Fiscal Affairs Department (2017 α'), Investment and Capital Stock Dataset, 1960-2015, <http://www.imf.org/external/np/fad/publicinvestment>
- IMF, (2017 β') Estimating the stock of public capital in 170 countries Jan 2017 update, http://www.imf.org/external/np/fad/publicinvestment/pdf/csupdate_jan17.pdf
- IMF (2018), The IMF and Public Investment Management <http://www.imf.org/external/np/fad/publicinvestment>
- OECD (2014 α) Recommendation of the Council on Effective Public Investment Across Levels of Government <http://www.oecd.org/cfe/regional-policy/recommendation-effective-public-investment-across-levels-of-government.htm>
- OECD, (2014 β), Effective Public Investment Across Levels of Government, Principles for Action (Brochure), Centre For Entrepreneurship, SME's Local Development And Tourism, <https://www.oecd.org/effective-public-investment-toolkit/Effective-Public-Investment-Brochure.pdf>
- OECD (2016 α), The positive effect of public investment on potential growth, Economics department working papers No. 1347, http://www.oecd-ilibrary.org/economics/the-positive-effect-of-public-investment-on-potential-growth_15e400d4-en?crawler=true
- OECD (2016 β), Can an increase in public investment sustainably lift economic growth, Economics department working papers No. 1351 <https://www.oecd.org/eco/Can-an-increase-in-public-investment-sustainably-lift-economic-growth.pdf>
- OECD (2018) Data, Investment by sector (indicator), doi: 10.1787/abd72f11-en <https://data.oecd.org/gdp/investment-by-sector.htm#indicator-chart>)
- OECD (2018 α), Subnational governments in OECD countries: Key data (brochure), www.oecd.org/regional/regional-policy, Database: <http://dx.doi.org/10.1787/region-data-en>
- OECD (2018 β), Population (indicator), doi: 10.1787/d434f82b-en (accessed on 03 June 2018)
- <https://data.oecd.org/pop/population.htm>
- OECD, (2018 γ) Population data, (extracted on 03 Jun 2018 10:30 UTC (GMT) from OECD Stat), <http://dx.doi.org/10.1787/ccca3172-en>
- Psycharis, Yannis (2008 α'), Public Spending Patterns: The Regional Allocation of Public Investment in Greece by Political Period", GreeSE Paper No 14, Hellenic Observatory Papers on Greece and Southeast Europe
- Psycharis Y. (2008 β'), Public spending patterns: the regional distribution of public investment in Greece', in Coccossis H., Psycharis Y. (2008), (eds) Regional Analysis and Policy: the Greek experience, Springer Physica-Verlag, Contributions to Economics Series.
- Rodriguez-Pose A., Psycharis, Y., and Tselios, V., (2012), Public investment and regional growth and convergence : Evidence from Greece, Papers in Regional Science, Vol. 91(3), pp. 543-568.
- Rodriguez-Pose A., Psycharis, Y., and Tselios, V (2016 α'), Politics and Investment: Examining the territorial allocation of Public Investment in Greece', Regional Studies, 50(7): $\sigma\epsilon\lambda$. 1097-1112.

- Rodríguez-Pose A., Psycharis Y. and Tselios V. (2016 β') 'Liberals, Socialists and pork-barrel in Greece', *Environment and Planning A*, 48(8), 1452-1472
- Rovolis, A. Spence N. (2002), Promoting regional economic growth in Greece by investing in public infrastructure, *Environment and planning C Government and policy*, το. 20, σελ. 393 - 419
- Tselios V., Rovolis A. and Psycharis Y. (2016), 'Regional economic development, human capital and transport infrastructure in Greece: the role of geography', in Fonseca M. and Fratesi U. (eds.) *Regional Upgrading in Southern Europe: spatial disparities and human capital*, Springer

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

- ΠΙΝΑΚΑΣ 1:** Χώρες ΟΟΣΑ, ΕΕ, Ευρωζώνης
- ΠΙΝΑΚΑΣ 2:** Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου, κεφαλαιακό απόθεμα και ΑΕΠ στις χώρες του ΟΟΣΑ το 2015 (σε δισ. rrrp USD -2011)
- ΠΙΝΑΚΑΣ 3Α:** Κατά κεφαλήν σχηματισμός ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου, κεφαλαιακό απόθεμα και ΑΕΠ στις χώρες του ΟΟΣΑ το 2015 (σε rrrp USD - 2011)
- ΠΙΝΑΚΑΣ 3Β:** Ομαδοποίηση χωρών ΟΟΣΑ με βάση τον κατά κεφαλήν σχηματισμό ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου γενικής κυβέρνησης και το κεφαλαιακό απόθεμα στις χώρες του ΟΟΣΑ το 2015
- ΠΙΝΑΚΑΣ 4Α:** Σχηματισμός ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου και κεφαλαιακό απόθεμα στις χώρες του ΟΟΣΑ ως % του ΑΕΠ το 2015
- ΠΙΝΑΚΑΣ 4Β:** Ομαδοποίηση χωρών του ΟΟΣΑ με βάση τον σχηματισμό ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου γενικής κυβέρνησης και το δημόσιο κεφαλαιακό απόθεμα ως % του ΑΕΠ το 2015
- ΠΙΝΑΚΑΣ 5Α:** Σχηματισμός ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου και κεφαλαιακό απόθεμα ως % του ΑΕΠ στις χώρες του ΟΟΣΑ, σύνολο περιόδου 1992 – 2015
- ΠΙΝΑΚΑΣ 5Β:** Ομαδοποίηση χωρών του ΟΟΣΑ με βάση τον σχηματισμό ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου ως % του ΑΕΠ, σύνολο περιόδου 1992 – 2015
- ΠΙΝΑΚΑΣ 6:** Σχηματισμός ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου και κεφαλαιακό απόθεμα στις χώρες του ΟΟΣΑ, % συνολικής και μέσης ετήσιας μεταβολής, από το 1992 έως το 2015
- ΠΙΝΑΚΑΣ 7:** Κατά κεφαλήν σχηματισμός ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου και κεφαλαιακό απόθεμα στις χώρες του ΟΟΣΑ, % συνολικής και μέσης ετήσιας μεταβολής, από το 1992 έως το 2015
- ΠΙΝΑΚΑΣ 8:** Διαφορά σχηματισμού ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου και κεφαλαιακού αποθέματος στις χώρες του ΟΟΣΑ, ως % του ΑΕΠ, 1992 - 2015
- ΠΙΝΑΚΑΣ 9:** Συντελεστές συσχέτισης μεταβολής σχηματισμού ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου και κεφαλαιακού αποθέματος με τη μεταβολή του ΑΕΠ στις χώρες του ΟΟΣΑ, 1992 – 2015.
- ΠΙΝΑΚΑΣ 10:** Επιχειρησιακά Προγράμματα Γ΄ ΚΠΣ 2000 – 2006
- ΠΙΝΑΚΑΣ 11:** Επιχειρησιακά Προγράμματα ΕΣΠΑ 2007 – 2013
- ΠΙΝΑΚΑΣ 12:** Προγράμματα Αγροτικής Ανάπτυξης και Αλιείας 2007 - 2013
- ΠΙΝΑΚΑΣ 13:** Επιχειρησιακά Προγράμματα ΕΣΠΑ 2014 – 2020
- ΠΙΝΑΚΑΣ 14:** Οι 12 διακηρυγμένες αρχές του ΟΟΣΑ για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των δημοσίων επενδύσεων, 12 Μαρτίου του 2014, αναλυτική παρουσίαση

Πίνακας 1
Χώρες ΟΟΣΑ, ΕΕ και Ευρωζώνης

ΟΟΣΑ (35)			ΕΕ (28)			Ευρωζώνη (19)		
(1971)	AUS	Αυστραλία	(1995)	AUT	Αυστρία	AUT	Αυστρία	
(1961)	AUT	Αυστρία	(1958)	BEL	Βέλγιο	BEL	Βέλγιο	
(1961)	BEL	Βέλγιο	(2007)	BGR	Βουλγαρία	FRA	Γαλλία	
(1961)	CAN	Καναδάς	(1958)	FRA	Γαλλία	DEU	Γερμανία	
(2010)	CHL	Χιλή	(1958)	DEU	Γερμανία	GRC	Ελλάδα	
(1995)	CZE	Τσεχία	(1973)	DNK	Δανία	EST	Εσθονία	
(1961)	DEU	Γερμανία	(1981)	GRC	Ελλάδα	IRL	Ιρλανδία	
(1961)	DNK	Δανία	(2004)	EST	Εσθονία	ESP	Ισπανία	
(1961)	ESP	Ισπανία	(1973)	GBR	Ηνωμένο Βασίλειο	ITA	Ιταλία	
(2011)	EST	Εσθονία	(1973)	IRL	Ιρλανδία	CYP	Κύπρος	
(1969)	FIN	Φινλανδία	(1986)	ESP	Ισπανία	LVA	Λετονία	
(1961)	FRA	Γαλλία	(1958)	ITA	Ιταλία	LTU	Λιθουανία	
(1961)	GBR	Ηνωμένο Βασίλειο	(2004)	CYP	Κύπρος	LUX	Λουξεμβούργο	
(1961)	GRC	Ελλάδα	(2004)	LVA	Λετονία	MLT	Μάλτα	
(1996)	HUN	Ουγγαρία	(2004)	LTU	Λιθουανία	HUN	Ολλανδία	
(1961)	IRL	Ιρλανδία	(1958)	LUX	Λουξεμβούργο	PRT	Πορτογαλία	
(1961)	ISL	Ισλανδία	(2004)	MLT	Μάλτα	SVK	Σλοβακία	
(2010)	ISR	Ισραήλ	(1958)	HUN	Ολλανδία	SVN	Σλοβενία	
(1961)	ITA	Ιταλία	(2004)	HUN	Ουγγαρία	FIN	Φινλανδία	
(1964)	JPN	Ιαπωνία	(2004)	POL	Πολωνία			
(1996)	KOR	Νότια Κορέα	(1986)	PRT	Πορτογαλία			
(1961)	LUX	Λουξεμβούργο	(2007)	ROM	Ρουμανία			
(2016)	LVA	Λετονία	(2004)	SVK	Σλοβακία			
(1994)	MEX	Μεξικό	(2004)	SVN	Σλοβενία			
(1961)	NLD	Ολλανδία	(1995)	SWE	Σουηδία			
(1961)	NOR	Νορβηγία	(2004)	CZE	Τσεχία			
(1973)	NZL	Νέα Ζηλανδία	(1995)	FIN	Φινλανδία			
(1996)	POL	Πολωνία	(2013)	HRV	Κροατία			
(1961)	PRT	Πορτογαλία						
(2000)	SVK	Σλοβακία						
(2010)	SVN	Σλοβενία						
(1961)	SWE	Σουηδία						
(1961)	USA	ΗΠΑ						
(1961)	CHE	Ελβετία						
(1961)	TUR	Τουρκία						

■ δεν είναι χώρες ΕΕ

■ δεν είναι χώρες ΟΟΣΑ

Σημ: Οι χρονολογίες αφορούν το έτος προσχώρησης στον Οργανισμό

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

**Σχηματισμός ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου, κεφαλαιακό απόθεμα και ΑΕΠ
στις χώρες του ΟΟΣΑ το 2015 (σε δισ. rppr USD-2011)**

Χώρα	Σχηματισμός Ακαθάριστου Παγίου Κεφαλαίου (GFCF)			Κεφαλαιακό απόθεμα			ΑΕΠ
	γενική κυβέρνηση	ιδιωτικός τομέας	σύνολο	γενική κυβέρνηση	ιδιωτικός τομέας	σύνολο	
	USD	USD	USD	USD	USD	USD	
Αυστραλία	28,0	204,7	232,7	364,2	1.574,8	1.939,0	1.073,9
Αυστρία	11,9	78,7	90,6	236,7	727,6	964,4	381,3
Βέλγιο	13,2	116,9	130,0	235,4	991,7	1.227,1	464,7
Καναδάς	59,7	289,0	348,8	870,2	2.420,1	3.290,3	1.537,6
Χιλή	9,3	68,0	77,3	89,5	469,0	558,6	387,5
Τσεχία	14,8	61,9	76,7	177,8	522,6	700,4	316,9
Γερμανία	75,7	617,5	693,2	1.663,2	5.561,9	7.225,1	3.618,3
Δανία	11,6	47,3	58,9	221,9	445,6	667,5	243,0
Ισπανία	44,4	323,8	368,2	1.026,7	3.091,4	4.118,1	1.521,0
Εσθονία	1,5	6,7	8,2	19,4	56,6	76,0	32,5
Φινλανδία	9,3	39,4	48,7	166,8	403,0	569,7	211,3
Γαλλία	92,2	476,4	568,6	1.921,2	4.305,7	6.226,9	2.503,0
Ην. Βασίλειο	71,8	402,5	474,3	1.253,6	3.449,4	4.703,0	2.538,3
Ελλάδα	11,9	18,1	30,0	212,3	392,8	605,1	269,3
Ουγγαρία	13,9	30,7	44,7	106,2	310,2	416,4	244,1
Ιρλανδία	5,9	74,9	80,8	123,8	432,4	556,2	286,3
Ισλανδία	0,4	2,1	2,5	8,0	17,7	25,7	14,2
Ισραήλ	4,4	46,7	51,1	67,1	351,7	418,8	248,2
Ιταλία	55,3	347,0	402,3	1.364,4	4.157,6	5.522,0	2.009,3
Ιαπωνία	203,5	747,2	950,7	5.449,1	7.327,6	12.776,7	4.568,1
Νότια Κορέα	73,7	422,5	496,3	1.067,3	3.105,6	4.172,8	1.739,7
Λουξεμβούργο	2,8	10,2	13,0	32,1	74,7	106,8	31,6
Λετονία	2,4	10,0	12,5	24,5	83,6	108,2	65,7
Μεξικό	68,9	319,1	388,0	1.853,2	2.625,0	4.478,3	2.024,7
Ολλανδία	29,2	134,9	164,1	552,5	1.212,8	1.765,3	789,4
Νορβηγία	15,9	59,8	75,8	197,9	515,3	713,3	335,4
Νέα Ζηλανδία	8,1	23,6	31,7	105,2	168,2	273,5	157,3
Πολωνία	32,0	121,6	153,6	426,5	781,3	1.207,8	928,3
Πορτογαλία	7,1	42,8	49,9	209,6	505,8	715,4	272,5
Σλοβακία	6,7	21,3	28,0	57,7	189,4	247,1	133,1
Σλοβενία	3,1	8,6	11,6	38,2	99,5	137,7	60,2
Σουηδία	18,0	89,0	107,0	314,2	668,8	983,0	446,1
ΗΠΑ	577,2	2.782,2	3.359,4	10.889,3	22.067,5	32.956,8	16.940,1
Ελβετία	15,2	106,7	121,9	275,1	909,4	1.184,6	454,2
Τουρκία	59,3	205,9	265,1	807,9	1.679,7	2.487,6	1.498,8
χώρες ΟΟΣΑ	1.658,3	8.357,8	10.016,1	32.429,1	71.696,3	104.125,3	48.345,9
χώρες ΟΟΣΑ (μ.ο.)	47,4	238,8	286,2	926,5	2.048,5	2.975,0	1.381,3

Πηγή: ΔΝΤ, ίδια επεξεργασία

ΠΙΝΑΚΑΣ 3Α

Κατά κεφαλήν σχηματισμός ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου, κεφαλαιακό απόθεμα και ΑΕΠ στις χώρες του ΟΟΣΑ το 2015 (σε γrrp USD - 2011)

Χώρα	Σχηματισμός Ακαθάριστου Παγίου Κεφαλαίου (GFCF)					Κεφαλαιακό απόθεμα			ΑΕΠ	
	γενική κυβέρνηση		ιδιωτικός τομέας		σύνολο	γενική κυβέρνηση		ιδιωτικός τομέας	USD	rank*
	USD	rank*	USD	*		USD	rank*			
Αυστραλία	1.179	21	8.608	9	9.787	15.316	27	81.547	45.162	9
Αυστρία	1.512	12	10.043	6	11.555	30.195	10	122.995	48.629	6
Βέλγιο	1.169	22	10.380	5	11.549	20.908	19	108.997	41.280	14
Καναδάς	1.682	10	8.136	12	9.818	24.496	13	92.623	43.284	11
Χιλή	514	35	3.777	30	4.291	4.973	35	31.021	21.519	33
Τσεχία	1.405	16	5.873	20	7.278	16.876	25	66.464	30.070	24
Γερμανία	933	28	7.605	14	8.537	20.484	20	88.982	44.562	10
Δανία	2.049	3	8.357	10	10.406	39.210	3	117.946	42.941	13
Ισπανία	955	27	6.971	17	7.926	22.104	17	88.658	32.744	23
Εσθονία	1.160	23	5.089	25	6.249	14.787	28	57.849	24.717	30
Φινλανδία	1.700	9	7.206	15	8.906	30.476	9	104.121	38.612	16
Γαλλία	1.388	17	7.173	16	8.561	28.927	11	93.757	37.687	17
Ην. Βασίλειο	1.107	24	6.205	19	7.311	19.323	23	72.493	39.125	15
Ελλάδα	1.094	25	1.667	35	2.761	19.555	22	55.731	24.805	28
Ουγγαρία	1.414	15	3.117	32	4.531	10.776	31	42.250	24.764	29
Ιρλανδία	1.281	18	16.171	2	17.452	26.751	12	120.165	61.858	2
Ισλανδία	1.066	26	6.470	18	7.536	24.383	14	78.017	43.195	12
Ισραήλ	530	34	5.631	23	6.161	8.086	34	50.480	29.920	25
Ιταλία	910	29	5.708	22	6.618	22.442	16	90.829	33.050	22
Ιαπωνία	1.599	11	5.870	21	7.468	42.806	2	100.369	35.885	18
Νότια Κορέα	1.445	14	8.283	11	9.728	20.921	18	81.796	34.102	20
Λουξεμβούργο	4.912	1	18.189	1	23.101	57.013	1	189.774	56.165	3
Λεττονία	1.226	20	5.058	26	6.283	12.358	29	54.466	33.100	21
Μεξικό	576	33	2.665	33	3.241	15.481	26	37.408	16.913	35
Ολλανδία	1.727	8	7.980	13	9.707	32.692	7	104.454	46.709	7
Νορβηγία	3.084	2	11.582	4	14.666	38.314	4	138.060	64.925	1
Νέα Ζηλανδία	1.754	7	5.137	24	6.892	22.894	15	59.502	34.230	19
Πολωνία	843	30	3.200	31	4.042	11.222	30	31.779	24.424	32
Πορτογαλία	688	32	4.123	28	4.811	20.201	21	68.954	26.264	27
Σλοβακία	1.245	19	3.921	29	5.166	10.647	32	45.576	24.544	31
Σλοβενία	1.491	13	4.154	27	5.645	18.513	24	66.730	29.202	26
Σουηδία	1.848	4	9.127	7	10.975	32.236	8	100.848	45.770	8
ΗΠΑ	1.807	6	8.707	8	10.514	34.079	5	103.142	53.016	5
Ελβετία	1.839	5	12.958	3	14.797	33.400	6	143.799	55.138	4
Τουρκία	763	31	2.650	34	3.412	10.398	33	32.017	19.290	34
χώρες ΟΟΣΑ	1.304		6.574		7.878	25.507		81.898	38.026	

Πηγή: ΔΝΤ, ΟΟΣΑ, ίδια επεξεργασία. * rank= καταταξη

ΠΙΝΑΚΑΣ 3B
Ομαδοποίηση χωρών ΟΟΣΑ με βάση τον κατά κεφαλήν σχηματισμό ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου
γενικής κυβέρνησης και το δημόσιο κεφαλαιακό απόθεμα το 2015

Χώρες	Σχηματισμός Ακαθάριστου Παγίου Κεφαλαίου (GFCF)						Κεφαλαιακό απόθεμα						ΑΕΠ	
	γενική κυβέρνηση		ιδιωτικός τομέας		σύνολο		γενική κυβέρνηση		ιδιωτικός τομέας		σύνολο		USD	μ.ο.*
	><	><	><	><	><	><	><	><	><	><	><			
	USD	μ.ο.*	USD	μ.ο.*	USD	μ.ο.	USD	μ.ο.*	USD	μ.ο.*	USD	μ.ο.*	USD	μ.ο.*
Νορβηγία	3.084	+	11.582	+	14.666	+	38.314	+	99.746	+	138.060	+	64.925	+
Λουξεμβούργ	4.912	+	18.189	+	23.101	+	57.013	+	132.761	+	189.774	+	56.165	+
Ελβετία	1.839	+	12.958	+	14.797	+	33.400	+	110.399	+	143.799	+	55.138	+
ΗΠΑ	1.807	+	8.707	+	10.514	+	34.079	+	69.063	+	103.142	+	53.016	+
Αυστρία	1.512	+	10.043	+	11.555	+	30.195	+	92.800	+	122.995	+	48.629	+
Ολλανδία	1.727	+	7.980	+	9.707	+	32.692	+	71.761	+	104.454	+	46.709	+
Σουηδία	1.848	+	9.127	+	10.975	+	32.236	+	68.612	+	100.848	+	45.770	+
Δανία	2.049	+	8.357	+	10.406	+	39.210	+	78.737	+	117.946	+	42.941	+
Φινλανδία	1.700	+	7.206	+	8.906	+	30.476	+	73.645	+	104.121	+	38.612	+
Γαλλία	1.388	+	7.173	+	8.561	+	28.927	+	64.830	+	93.757	+	37.687	-
Ιαπωνία	1.599	+	5.870	-	7.468	-	42.806	+	57.563	+	100.369	+	35.885	-
Ιρλανδία	1.281	-	16.171	+	17.452	+	26.751	+	93.415	+	120.165	+	61.858	+
Καναδάς	1.682	+	8.136	+	9.818	+	24.496	-	68.127	+	92.623	+	43.284	+
Νέα Ζηλανδία	1.754	+	5.137	-	6.892	-	22.894	-	36.607	-	59.502	-	34.230	-
Νότια Κορέα	1.445	+	8.283	+	9.728	+	20.921	-	60.876	+	81.796	-	34.102	-
Τσεχία	1.405	+	5.873	-	7.278	-	16.876	-	49.588	-	66.464	-	30.070	-
Σλοβενία	1.491	+	4.154	-	5.645	-	18.513	-	48.217	-	66.730	-	29.202	-
Ουγγαρία	1.414	+	3.117	-	4.531	-	10.776	-	31.474	-	42.250	-	24.764	-
Αυστραλία	1.179	-	8.608	+	9.787	+	15.316	-	66.231	+	81.547	-	45.162	+
Γερμανία	933	-	7.605	+	8.537	+	20.484	-	68.498	+	88.982	+	44.562	+
Ισλανδία	1.066	-	6.470	-	7.536	-	24.383	-	53.634	-	78.017	-	43.195	+
Βέλγιο	1.169	-	10.380	+	11.549	+	20.908	-	88.089	+	108.997	+	41.280	+
Ην. Βασίλειο	1.107	-	6.205	-	7.311	-	19.323	-	53.170	-	72.493	-	39.125	+
Λεττονία	1.226	-	5.058	-	6.283	-	12.358	-	42.108	-	54.466	-	33.100	-
Ιταλία	910	-	5.708	-	6.618	-	22.442	-	68.387	+	90.829	+	33.050	-
Ισπανία	955	-	6.971	+	7.926	+	22.104	-	66.553	+	88.658	+	32.744	-
Ισραήλ	530	-	5.631	-	6.161	-	8.086	-	42.394	-	50.480	-	29.920	-
Πορτογαλία	688	-	4.123	-	4.811	-	20.201	-	48.753	-	68.954	-	26.264	-
Ελλάδα	1.094	-	1.667	-	2.761	-	19.555	-	36.176	-	55.731	-	24.805	-
Εσθονία	1.160	-	5.089	-	6.249	-	14.787	-	43.063	-	57.849	-	24.717	-
Σλοβακία	1.245	-	3.921	-	5.166	-	10.647	-	34.929	-	45.576	-	24.544	-
Πολωνία	843	-	3.200	-	4.042	-	11.222	-	20.557	-	31.779	-	24.424	-
Χιλή	514	-	3.777	-	4.291	-	4.973	-	26.048	-	31.021	-	21.519	-
Τουρκία	763	-	2.650	-	3.412	-	10.398	-	21.619	-	32.017	-	19.290	-
Μεξικό	576	-	2.665	-	3.241	-	15.481	-	21.928	-	37.408	-	16.913	-
χώρες ΟΟΣΑ	1.304	=	6.574	=	7.878		25.507	=	56.391	=	81.898	=	38.026	=

Πηγή: ΔΝΤ, ΟΟΣΑ, ίδια επεξεργασία, *ομαδοποίηση σε σχέση με το μέσο όρο: >μ.ο. ΟΟΣΑ = +, <μ.ο. ΟΟΣΑ = -

ΠΙΝΑΚΑΣ 4Α
Σχηματισμός ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου και κεφαλαιακό απόθεμα
στις χώρες του ΟΟΣΑ ως % του ΑΕΠ το 2015

Χώρες	Σχηματισμός Ακαθάριστου Παγίου Κεφαλαίου (GFCF)						Κεφαλαιακό απόθεμα						ΑΕΠ	
	γενική κυβέρνηση		ιδιωτικός τομέας		σύνολο		γενική κυβέρνηση		ιδιωτικός τομέας		σύνολο		κ.κ. ΑΕΠ**	rank *
	%	rank	%	rank	%	rank	%	rank	%	rank	%	rank		
	ΑΕΠ	*	% ΑΕΠ	*	% ΑΕΠ	*	ΑΕΠ	*	ΑΕΠ	*	ΑΕΠ	*	ΑΕΠ**	*
Αυστραλία	2,6%	30	19,1%	12	21,7%	16	34%	33	147%	22	181%	28	45.162	9
Αυστρία	3,1%	24	20,7%	7	23,8%	11	62%	16	191%	6	253%	10	48.629	6
Βέλγιο	2,8%	26	25,1%	3	28,0%	4	51%	25	213%	2	264%	7	41.280	14
Καναδάς	3,9%	16	18,8%	15	22,7%	14	57%	21	157%	16	214%	20	43.284	11
Χιλή	2,4%	32	17,6%	18	19,9%	23	23%	35	121%	32	144%	34	21.519	33
Τσεχία	4,7%	9	19,5%	10	24,2%	9	56%	23	165%	14	221%	18	30.070	24
Γερμανία	2,1%	33	17,1%	21	19,2%	27	46%	27	154%	17	200%	22	44.562	10
Δανία	4,8%	6	19,5%	11	24,2%	7	91%	4	183%	9	275%	4	42.941	13
Ισπανία	2,9%	25	21,3%	6	24,2%	8	68%	12	203%	4	271%	5	32.744	23
Εσθονία	4,7%	8	20,6%	8	25,3%	6	60%	19	174%	11	234%	13	24.717	30
Φινλανδία	4,4%	12	18,7%	16	23,1%	12	79%	5	191%	7	270%	6	38.612	16
Γαλλία	3,7%	19	19,0%	13	22,7%	13	77%	8	172%	12	249%	11	37.687	17
Ην. Βασίλειο	2,8%	27	15,9%	25	18,7%	29	49%	26	136%	26	185%	26	39.125	15
Ελλάδα	4,4%	11	6,7%	35	11,1%	35	79%	6	146%	23	225%	15	24.805	28
Ουγγαρία	5,7%	2	12,6%	34	18,3%	31	44%	29	127%	30	171%	30	24.764	29
Ιρλανδία	2,1%	34	26,1%	2	28,2%	3	43%	31	151%	20	194%	24	61.858	2
Ισλανδία	2,5%	31	15,0%	30	17,4%	33	56%	22	124%	31	181%	27	43.195	12
Ισραήλ	1,8%	35	18,8%	14	20,6%	20	27%	34	142%	25	169%	31	29.920	25
Ιταλία	2,8%	28	17,3%	19	20,0%	22	68%	11	207%	3	275%	3	33.050	22
Ιαπωνία	4,5%	10	16,4%	23	20,8%	18	119%	1	160%	15	280%	2	35.885	18
Νότια Κορέα	4,2%	13	24,3%	4	28,5%	2	61%	17	179%	10	240%	12	34.102	20
Λουξεμβούργ	8,7%	1	32,4%	1	41,1%	1	102%	2	236%	1	338%	1	56.165	3
Λεττονία	3,7%	17	15,3%	28	19,0%	28	37%	32	127%	29	165%	33	33.100	21
Μεξικό	3,4%	22	15,8%	26	19,2%	26	92%	3	130%	28	221%	17	16.913	35
Ολλανδία	3,7%	18	17,1%	20	20,8%	19	70%	10	154%	18	224%	16	46.709	7
Νορβηγία	4,8%	7	17,8%	17	22,6%	15	59%	20	154%	19	213%	21	64.925	1
Νέα Ζηλανδία	5,1%	3	15,0%	29	20,1%	21	67%	13	107%	34	174%	29	34.230	19
Πολωνία	3,5%	20	13,1%	33	16,6%	34	46%	28	84%	35	130%	35	24.424	32
Πορτογαλία	2,6%	29	15,7%	27	18,3%	30	77%	7	186%	8	263%	8	26.264	27
Σλοβακία	5,1%	5	16,0%	24	21,0%	17	43%	30	142%	24	186%	25	24.544	31
Σλοβενία	5,1%	4	14,2%	31	19,3%	25	63%	15	165%	13	229%	14	29.202	26
Σουηδία	4,0%	14	19,9%	9	24,0%	10	70%	9	150%	21	220%	19	45.770	8
ΗΠΑ	3,4%	21	16,4%	22	19,8%	24	64%	14	130%	27	195%	23	53.016	5
Ελβετία	3,3%	23	23,5%	5	26,8%	5	61%	18	200%	5	261%	9	55.138	4
Τουρκία	4,0%	15	13,7%	32	17,7%	32	54%	24	112%	33	166%	32	19.290	34
χώρες ΟΟΣΑ	3,4%		17,3%		20,7%		67%		148%		215%		38.026	

Πηγή: ΔΝΤ, ΟΟΣΑ, ίδια επεξεργασία, * rank= καταταξη, ** κ.κ. ΑΕΠ, σε rppp USD-2011.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4B

Ομαδοποίηση χωρών ΟΟΣΑ με βάση τον σχηματισμό ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου γενικής κυβέρνησης και το δημόσιο κεφαλαιακό απόθεμα ως % του ΑΕΠ το 2015

Χώρες	Σχηματισμός Ακαθάριστου Παγίου Κεφαλαίου (GFCF)				Κεφαλαιακό απόθεμα				ΑΕΠ	
	γενική κυβέρνηση		ιδιωτικός τομέας		γενική κυβέρνηση		ιδιωτικός τομέας		κ.κ. ΑΕΠ**	>< μ.ο.*
			σύνολο				σύνολο			
	%	><	%	%	><	%	%			
ΑΕΠ	μ.ο.*	ΑΕΠ	ΑΕΠ	% ΑΕΠ	μ.ο.*	ΑΕΠ	ΑΕΠ	ΑΕΠ**	μ.ο.*	
Λουξεμβούργο	8,7%	+	32,4%	41,1%	102%	+	236%	338%	56.165	+
Ολλανδία	3,7%	+	17,1%	20,8%	70%	+	154%	224%	46.709	+
Σουηδία	4,0%	+	19,9%	24,0%	70%	+	150%	220%	45.770	+
Δανία	4,8%	+	19,5%	24,2%	91%	+	183%	275%	42.941	+
Φινλανδία	4,4%	+	18,7%	23,1%	79%	+	191%	270%	38.612	+
Γαλλία	3,7%	+	19,0%	22,7%	77%	+	172%	249%	37.687	-
Ιαπωνία	4,5%	+	16,4%	20,8%	119%	+	160%	280%	35.885	-
Ελλάδα	4,4%	+	6,7%	11,1%	79%	+	146%	225%	24.805	-
Νορβηγία	4,8%	+	17,8%	22,6%	59%	-	154%	213%	64.925	+
Καναδάς	3,9%	+	18,8%	22,7%	57%	-	157%	214%	43.284	+
Νέα Ζηλανδία	5,1%	+	15,0%	20,1%	67%	-	107%	174%	34.230	-
Νότια Κορέα	4,2%	+	24,3%	28,5%	61%	-	179%	240%	34.102	-
Λεττονία	3,7%	+	15,3%	19,0%	37%	-	127%	165%	33.100	-
Τσεχία	4,7%	+	19,5%	24,2%	56%	-	165%	221%	30.070	-
Σλοβενία	5,1%	+	14,2%	19,3%	63%	-	165%	229%	29.202	-
Ουγγαρία	5,7%	+	12,6%	18,3%	44%	-	127%	171%	24.764	-
Εσθονία	4,7%	+	20,6%	25,3%	60%	-	174%	234%	24.717	-
Σλοβακία	5,1%	+	16,0%	21,0%	43%	-	142%	186%	24.544	-
Πολωνία	3,5%	+	13,1%	16,6%	46%	-	84%	130%	24.424	-
Τουρκία	4,0%	+	13,7%	17,7%	54%	-	112%	166%	19.290	-
Ιταλία	2,8%	-	17,3%	20,0%	68%	+	207%	275%	33.050	-
Ισπανία	2,9%	-	21,3%	24,2%	68%	+	203%	271%	32.744	-
Πορτογαλία	2,6%	-	15,7%	18,3%	77%	+	186%	263%	26.264	-
Μεξικό	3,4%	-	15,8%	19,2%	92%	+	130%	221%	16.913	-
Ιρλανδία	2,1%	-	26,1%	28,2%	43%	-	151%	194%	61.858	+
Ελβετία	3,3%	-	23,5%	26,8%	61%	-	200%	261%	55.138	+
ΗΠΑ	3,4%	-	16,4%	19,8%	64%	-	130%	195%	53.016	+
Αυστρία	3,1%	-	20,7%	23,8%	62%	-	191%	253%	48.629	+
Αυστραλία	2,6%	-	19,1%	21,7%	34%	-	147%	181%	45.162	+
Γερμανία	2,1%	-	17,1%	19,2%	46%	-	154%	200%	44.562	+
Ισλανδία	2,5%	-	15,0%	17,4%	56%	-	124%	181%	43.195	+
Βέλγιο	2,8%	-	25,1%	28,0%	51%	-	213%	264%	41.280	+
Ην. Βασίλειο	2,8%	-	15,9%	18,7%	49%	-	136%	185%	39.125	+
Ισραήλ	1,8%	-	18,8%	20,6%	27%	-	142%	169%	29.920	-
Χιλή	2,4%	-	17,6%	19,9%	23%	-	121%	144%	21.519	-
χώρες ΟΟΣΑ	3,4%	=	17,3%	20,7%	67%	=	148%	215%	38.026	=

Πηγή: ΔΝΤ, ΟΟΣΑ, ίδια επεξεργασία, ** κ.κ. ΑΕΠ σε rrrr USD - 2011

*ομαδοποίηση σε σχέση με το μέσο όρο: > μ.ο. ΟΟΣΑ = +, < μ.ο. ΟΟΣΑ = -

ΠΙΝΑΚΑΣ 5Α

Σχηματισμός ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου και κεφαλαιακό απόθεμα στις χώρες ΟΟΣΑ
ως % του ΑΕΠ, σύνολο περιόδου 1992 - 2015

Χώρες	Σχηματισμός Ακαθάριστου Παγίου Κεφαλαίου (GFCF)							ΑΕΠ	
	γενική κυβέρνηση		ιδιωτικός τομέας		σύνολο		κ.κ. ΑΕΠ**		
	%	rank*	%	rank*	%	rank*	2015	rank*	
	ΑΕΠ		ΑΕΠ		ΑΕΠ				
Αυστραλία	2,5%	32	18,0%	19	20,4%	23	45.162	9	
Αυστρία	3,2%	27	22,0%	7	25,2%	8	48.629	6	
Βέλγιο	2,7%	31	24,1%	4	26,8%	5	41.280	14	
Καναδάς	3,7%	22	18,2%	18	21,9%	19	43.284	11	
Χιλή	2,0%	35	16,1%	26	18,1%	31	21.519	33	
Τσεχία	3,9%	16	20,4%	9	24,4%	11	30.070	24	
Γερμανία	2,2%	33	17,3%	23	19,5%	26	44.562	10	
Δανία	3,9%	17	19,8%	14	23,8%	14	42.941	13	
Ισπανία	4,2%	12	23,2%	5	27,4%	4	32.744	23	
Εσθονία	4,3%	10	21,2%	8	25,5%	7	24.717	30	
Φινλανδία	4,5%	5	20,1%	12	24,6%	9	38.612	16	
Γαλλία	4,3%	7	18,7%	17	23,1%	16	37.687	17	
Ην. Βασίλειο	2,7%	30	16,1%	27	18,8%	28	39.125	15	
Ελλάδα	4,2%	13	13,9%	31	18,0%	32	24.805	28	
Ουγγαρία	3,1%	28	15,1%	30	18,2%	30	24.764	29	
Ιρλανδία	3,9%	18	24,5%	3	28,4%	3	61.858	2	
Ισλανδία	3,9%	19	16,2%	25	20,0%	24	43.195	12	
Ισραήλ	2,1%	34	19,8%	15	21,9%	18	29.920	25	
Ιταλία	3,3%	25	20,4%	10	23,7%	15	33.050	22	
Ιαπωνία	6,6%	2	17,5%	21	24,1%	13	35.885	18	
Νότια Κορέα	5,5%	3	26,5%	2	32,0%	2	34.102	20	
Λουξεμβούργο	7,8%	1	31,1%	1	38,8%	1	56.165	3	
Λετονία	2,9%	29	16,0%	28	18,9%	27	33.100	21	
Μεξικό	4,8%	4	13,5%	32	18,3%	29	16.913	35	
Ολλανδία	4,0%	15	17,6%	20	21,6%	21	46.709	7	
Νορβηγία	3,8%	20	16,8%	24	20,6%	22	64.925	1	
Νέα Ζηλανδία	4,3%	9	13,4%	34	17,6%	33	34.230	19	
Πολωνία	3,6%	24	11,2%	35	14,8%	35	24.424	32	
Πορτογαλία	4,4%	6	20,1%	11	24,6%	10	26.264	27	
Σλοβακία	3,3%	26	19,4%	16	22,6%	17	24.544	31	
Σλοβενία	4,2%	11	20,1%	13	24,3%	12	29.202	26	
Σουηδία	4,3%	8	17,4%	22	21,7%	20	45.770	8	
ΗΠΑ	4,1%	14	15,9%	29	20,0%	25	53.016	5	
Ελβετία	3,7%	21	22,8%	6	26,4%	6	55.138	4	
Τουρκία	3,6%	23	13,5%	33	17,1%	34	19.290	34	
χώρες ΟΟΣΑ	4,0%		17,4%		21,5%		38.026		

Πηγή: ΔΝΤ, ΟΟΣΑ, ίδια επεξεργασία, * rank= κατάταξη, **κ.κ. ΑΕΠ σε ppp USD - 2011.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5B

Ομαδοποίηση χωρών ΟΟΣΑ με βάση τον σχηματισμό ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου ως % του ΑΕΠ, σύνολο περιόδου 1992 - 2015

	Σχηματισμός Ακαθάριστου Παγίου Κεφαλαίου (GFCF)					
	γενική κυβέρνηση		ιδιωτικός τομέας	σύνολο		κ.κ.ΑΕΠ** 2015
	><			><		
	% ΑΕΠ	μ.ο.*	% ΑΕΠ	% ΑΕΠ	μ.ο.*	
Λουξεμβούργο	7,8%	+	31,1%	38,8%	+	
Σουηδία	4,3%	+	17,4%	21,7%	+	45.770
Φινλανδία	4,5%	+	20,1%	24,6%	+	38.612
Γαλλία	4,3%	+	18,7%	23,1%	+	37.687
Ιαπωνία	6,6%	+	17,5%	24,1%	+	35.885
Νότια Κορέα	5,5%	+	26,5%	32,0%	+	34.102
Ισπανία	4,2%	+	23,2%	27,4%	+	32.744
Σλοβενία	4,2%	+	20,1%	24,3%	+	29.202
Πορτογαλία	4,4%	+	20,1%	24,6%	+	26.264
Εσθονία	4,3%	+	21,2%	25,5%	+	24.717
Ιρλανδία	3,9%	-	24,5%	28,4%	+	61.858
Ελβετία	3,7%	-	22,8%	26,4%	+	55.138
Αυστρία	3,2%	-	22,0%	25,2%	+	48.629
Ολλανδία	4,0%	-	17,6%	21,6%	+	46.709
Καναδάς	3,7%	-	18,2%	21,9%	+	43.284
Δανία	3,9%	-	19,8%	23,8%	+	42.941
Βέλγιο	2,7%	-	24,1%	26,8%	+	41.280
Ιταλία	3,3%	-	20,4%	23,7%	+	33.050
Τσεχία	3,9%	-	20,4%	24,4%	+	30.070
Ισραήλ	2,1%	-	19,8%	21,9%	+	29.920
Σλοβακία	3,3%	-	19,4%	22,6%	+	24.544
ΗΠΑ	4,1%	+	15,9%	20,0%	-	53.016
Νέα Ζηλανδία	4,3%	+	13,4%	17,6%	-	34.230
Ελλάδα	4,2%	+	13,9%	18,0%	-	24.805
Μεξικό	4,8%	+	13,5%	18,3%	-	16.913
Νορβηγία	3,8%	-	16,8%	20,6%	-	64.925
Αυστραλία	2,5%	-	18,0%	20,4%	-	45.162
Γερμανία	2,2%	-	17,3%	19,5%	-	44.562
Ισλανδία	3,9%	-	16,2%	20,0%	-	43.195
Ην. Βασίλειο	2,7%	-	16,1%	18,8%	-	39.125
Λετονία	2,9%	-	16,0%	18,9%	-	33.100
Ουγγαρία	3,1%	-	15,1%	18,2%	-	24.764
Πολωνία	3,6%	-	11,2%	14,8%	-	24.424
Χιλή	2,0%	-	16,1%	18,1%	-	21.519
Τουρκία	3,6%	-	13,5%	17,1%	-	19.290
χώρες ΟΟΣΑ	4,0%	=	17,4%	21,5%	=	38.026

Πηγή: ΔΝΤ, ΟΟΣΑ, ίδια επεξεργασία, ** κ.κ. ΑΕΠ σε rppp USD - 2011

*ομαδοποίηση σε σχέση με το μέσο όρο: > μ.ο. ΟΟΣΑ = +, < μ.ο. ΟΟΣΑ = -

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Σχηματισμός ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου και κεφαλαιακό απόθεμα στις χώρες του ΟΟΣΑ, % συνολικής και ετήσιας μεταβολής από το 1992 έως το 2015

Χώρες	Σχηματισμός Ακαθάριστου Παγίου Κεφαλαίου (GFCF)									Κεφαλαιακό απόθεμα									ΑΕΠ		
	γενική κυβέρνηση			ιδιωτικός τομέας			σύνολο			γενική κυβέρνηση			ιδιωτικός τομέας			σύνολο			% συν. μεταβ	% ετ. μεταβ	* rank
	% συν. μεταβ	% ετ. μεταβ	* rank	% συν. μεταβ	% ετ. μεταβ	* rank	% συν. μεταβ	% ετ. μεταβ	* rank	% συν. μεταβ	% ετ. μεταβ	* rank	% συν. μεταβ	% ετ. μεταβ	* rank						
Αυστραλία	176%	4,5%	9	209%	5,0%	7	205%	5,0%	7	123%	3,5%	10	115%	3,4%	8	117%	3,4%	6	112%	3,3%	10
Αυστρία	13%	0,6%	27	34%	1,3%	29	31%	1,2%	30	9%	0,4%	33	24%	0,9%	23	20%	0,8%	29	50%	1,8%	26
Βέλγιο	58%	2,0%	20	53%	1,9%	24	53%	1,9%	25	19%	0,8%	32	29%	1,1%	20	27%	1,0%	24	48%	1,7%	27
Καναδάς	99%	3,0%	14	118%	3,4%	14	115%	3,4%	12	79%	2,6%	16	61%	2,1%	15	65%	2,2%	15	79%	2,6%	16
Χιλή	361%	6,9%	4	320%	6,4%	3	324%	6,5%	1	239%	5,5%	3	313%	6,4%	1	299%	6,2%	1	178%	4,5%	3
Τσεχία	144%	4,0%	11	68%	2,3%	20	79%	2,6%	20	112%	3,3%	11	50%	1,8%	18	62%	2,1%	16	74%	2,4%	18
Γερμανία	-3%	-0,1%	31	25%	1,0%	31	21%	0,8%	31	-5%	-0,2%	34	11%	0,4%	31	7%	0,3%	34	34%	1,3%	31
Δανία	70%	2,3%	17	68%	2,3%	21	68%	2,3%	21	-9%	-0,4%	35	46%	1,7%	19	22%	0,9%	28	39%	1,5%	30
Ισπανία	14%	0,6%	26	69%	2,3%	19	59%	2,0%	22	91%	2,9%	14	69%	2,3%	12	74%	2,4%	12	57%	2,0%	24
Εσθονία	419%	7,4%	3	284%	6,0%	4	303%	6,3%	3	146%	4,0%	5	74%	2,4%	11	88%	2,8%	11	114%	3,4%	9
Φινλανδία	25%	1,0%	24	61%	2,1%	23	53%	1,9%	26	46%	1,7%	23	6%	0,2%	34	15%	0,6%	32	63%	2,1%	22
Γαλλία	3%	0,1%	29	49%	1,8%	26	39%	1,4%	29	38%	1,4%	25	22%	0,9%	26	26%	1,0%	25	42%	1,5%	29
Ην. Βασιλείο	31%	1,2%	23	49%	1,8%	27	46%	1,7%	28	21%	0,8%	31	10%	0,4%	32	13%	0,5%	33	65%	2,2%	21
Ελλάδα	65%	2,2%	18	-42%	-2,3%	35	-22%	-1,1%	35	130%	3,7%	8	18%	0,7%	29	43%	1,6%	19	20%	0,8%	34
Ουγγαρία	447%	7,7%	2	42%	1,5%	28	85%	2,7%	18	201%	4,9%	4	51%	1,8%	17	73%	2,4%	13	60%	2,1%	23
Ιρλανδία	140%	3,9%	12	325%	6,5%	2	302%	6,2%	4	138%	3,8%	6	121%	3,5%	7	125%	3,6%	5	251%	5,6%	1
Ισλανδία	1%	0,0%	30	111%	3,3%	17	83%	2,7%	19	50%	1,8%	22	26%	1,0%	22	33%	1,2%	22	100%	3,1%	12
Ισραήλ	17%	0,7%	25	112%	3,3%	15	98%	3,0%	14	54%	1,9%	20	105%	3,2%	9	95%	2,9%	9	151%	4,1%	5
Ιταλία	-4%	-0,2%	32	-7%	-0,3%	34	-7%	-0,3%	33	35%	1,3%	27	-1%	0,0%	35	6%	0,3%	35	14%	0,6%	35
Ιαπωνία	-39%	-2,1%	35	-7%	-0,3%	33	-16%	-0,8%	34	25%	1,0%	30	9%	0,4%	33	15%	0,6%	31	20%	0,8%	33
Νότια Κορέα	96%	3,0%	16	125%	3,6%	13	120%	3,5%	11	295%	6,2%	2	226%	5,3%	3	242%	5,5%	2	198%	4,9%	2
Λουξεμβούργο	212%	5,1%	7	176%	4,5%	9	183%	4,6%	8	135%	3,8%	7	96%	3,0%	10	106%	3,2%	8	123%	3,5%	8
Λετονία	618%	9,0%	1	246%	5,5%	5	285%	6,0%	5	423%	7,5%	1	203%	4,9%	4	235%	5,4%	3	98%	3,0%	13
Μεξικό	-16%	-0,7%	33	176%	4,5%	10	96%	3,0%	16	27%	1,0%	29	189%	4,7%	5	89%	2,8%	10	81%	2,6%	15
Ολλανδία	63%	2,1%	19	52%	1,8%	25	54%	1,9%	24	41%	1,5%	24	24%	0,9%	24	29%	1,1%	23	57%	2,0%	25
Νορβηγία	100%	3,1%	13	137%	3,8%	11	128%	3,7%	10	94%	2,9%	13	27%	1,1%	21	41%	1,5%	20	71%	2,4%	20
Νέα Ζηλανδία	283%	6,0%	5	203%	4,9%	8	220%	5,2%	6	53%	1,9%	21	65%	2,2%	14	60%	2,1%	18	102%	3,1%	11
Πολωνία	198%	4,9%	8	365%	6,9%	1	316%	6,4%	2	98%	3,0%	12	124%	3,6%	6	114%	3,4%	7	156%	4,2%	4
Πορτογαλία	-27%	-1,4%	34	2%	0,1%	32	-3%	-0,1%	32	82%	2,6%	15	23%	0,9%	25	36%	1,3%	21	29%	1,1%	32
Σλοβακία	236%	5,4%	6	69%	2,3%	18	92%	2,9%	17	57%	2,0%	18	19%	0,8%	27	26%	1,0%	26	147%	4,0%	6
Σλοβενία	153%	4,1%	10	29%	1,1%	30	48%	1,7%	27	127%	3,6%	9	57%	2,0%	16	72%	2,4%	14	86%	2,7%	14
Σουηδία	48%	1,7%	21	111%	3,3%	16	97%	3,0%	15	29%	1,1%	28	19%	0,8%	28	22%	0,9%	27	72%	2,4%	19
ΗΠΑ	32%	1,2%	22	129%	3,7%	12	104%	3,1%	13	55%	1,9%	19	65%	2,2%	13	62%	2,1%	17	77%	2,5%	17
Ελβετία	10%	0,4%	28	65%	2,2%	22	55%	1,9%	23	37%	1,4%	26	14%	0,6%	30	18%	0,7%	30	47%	1,7%	28
Τουρκία	99%	3,0%	15	218%	5,2%	6	180%	4,6%	9	61%	2,1%	17	245%	5,5%	2	152%	4,1%	4	143%	3,9%	7
ΟΟΣΑ σύνολο	17%	0,7%		71%	2,4%		59%	2,0%		44%	1,6%		44%	1,6%		44%	1,6%		63%	2,2%	

Πηγή: ΔΝΤ, ΟΟΣΑ, ίδια επεξεργασία, * rank= καταταξη

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

Κατά κεφαλήν σχηματισμός ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου και κεφαλαιακό απόθεμα στις χώρες του ΟΟΣΑ,
% συνολικής και ετήσιας κατά κεφαλήν μεταβολής από το 1992 έως το 2015

Χώρες	Σχηματισμός Ακαθάριστου Παγίου Κεφαλαίου (GFCF)									Κεφαλαιακό απόθεμα									ΑΕΠ		
	γενική κυβέρνηση			ιδιωτικός τομέας			σύνολο			γενική κυβέρνηση			ιδιωτικός τομέας			σύνολο			% συν. μεταβ	% ετ. μεταβ	* rank
	% συν. μεταβ	% ετ. μεταβ	* rank	% συν. μεταβ	% ετ. μεταβ	* rank	% συν. μεταβ	% ετ. μεταβ	* rank	% συν. μεταβ	% ετ. μεταβ	* rank	% συν. μεταβ	% ετ. μεταβ	* rank	% συν. μεταβ	% ετ. μεταβ	* rank			
Αυστραλία	103%	3,1%	11	127%	3,6%	8	124%	3,6%	7	64%	2,2%	12	58%	2,0%	10	59%	2,0%	10	56%	2,0%	14
Αυστρία	24%	0,9%	22	47%	1,7%	22	43%	1,6%	20	19%	0,8%	25	36%	1,3%	15	31%	1,2%	17	65%	2,2%	12
Βέλγιο	41%	1,5%	20	36%	1,4%	26	37%	1,4%	25	6%	0,3%	31	15%	0,6%	23	13%	0,5%	25	32%	1,2%	27
Καναδάς	59%	2,0%	15	74%	2,4%	15	71%	2,4%	16	43%	1,6%	17	28%	1,1%	18	32%	1,2%	16	43%	1,6%	21
Χιλή	250%	5,6%	4	218%	5,2%	5	222%	5,2%	4	158%	4,2%	5	213%	5,1%	2	203%	4,9%	2	111%	3,3%	7
Τσεχία	139%	3,9%	9	65%	2,2%	18	75%	2,5%	14	107%	3,2%	8	46%	1,7%	12	58%	2,0%	11	70%	2,3%	10
Γερμανία	-3%	-0,1%	26	24%	0,9%	31	20%	0,8%	30	-6%	-0,3%	33	10%	0,4%	26	6%	0,3%	30	33%	1,3%	25
Δανία	56%	1,9%	17	53%	1,9%	19	54%	1,9%	18	-17%	-0,8%	35	34%	1,3%	16	11%	0,5%	27	27%	1,1%	29
Ισπανία	-4%	-0,2%	27	42%	1,5%	23	34%	1,3%	26	61%	2,1%	15	43%	1,6%	13	47%	1,7%	12	32%	1,2%	26
Εσθονία	506%	8,2%	2	348%	6,7%	3	371%	7,0%	2	187%	4,7%	4	104%	3,1%	7	120%	3,5%	4	150%	4,1%	5
Φινλανδία	15%	0,6%	24	49%	1,7%	21	41%	1,5%	23	35%	1,3%	18	-3%	-0,1%	33	6%	0,2%	31	50%	1,8%	19
Γαλλία	-12%	-0,5%	30	29%	1,1%	29	20%	0,8%	31	19%	0,8%	24	5%	0,2%	30	9%	0,4%	28	22%	0,9%	32
Ην. Βασιλείο	16%	0,6%	23	32%	1,2%	27	30%	1,1%	28	7%	0,3%	30	-2%	-0,1%	32	0%	0,0%	33	46%	1,7%	20
Ελλάδα	58%	2,0%	16	-44%	-2,5%	35	-25%	-1,3%	35	120%	3,5%	7	13%	0,5%	24	36%	1,4%	15	14%	0,6%	34
Ουγγαρία	476%	7,9%	3	49%	1,8%	20	94%	2,9%	10	217%	5,1%	3	59%	2,0%	9	82%	2,6%	7	68%	2,3%	11
Ιρλανδία	84%	2,7%	12	227%	5,3%	4	209%	5,0%	5	83%	2,7%	10	70%	2,3%	8	72%	2,4%	8	170%	4,4%	1
Ισλανδία	-20%	-1,0%	31	67%	2,3%	16	45%	1,6%	19	19%	0,8%	23	0%	0,0%	31	5%	0,2%	32	59%	2,0%	13
Ισραήλ	-28%	-1,4%	32	31%	1,2%	28	23%	0,9%	29	-5%	-0,2%	32	27%	1,0%	19	20%	0,8%	22	55%	1,9%	17
Ιταλία	-10%	-0,5%	29	-13%	-0,6%	34	-13%	-0,6%	33	26%	1,0%	20	-7%	-0,3%	35	-1%	0,0%	34	7%	0,3%	35
Ιαπωνία	-40%	-2,2%	35	-9%	-0,4%	33	-18%	-0,9%	34	23%	0,9%	22	7%	0,3%	27	13%	0,5%	26	17%	0,7%	33
Νότια Κορέα	68%	2,3%	13	93%	2,9%	11	89%	2,8%	12	239%	5,5%	2	180%	4,6%	3	193%	4,8%	3	155%	4,2%	4
Λουξεμβούργο	118%	3,4%	10	93%	2,9%	12	97%	3,0%	9	63%	2,2%	13	36%	1,4%	14	43%	1,6%	13	55%	1,9%	16
Λετονία	845%	10,3%	1	355%	6,8%	2	407%	7,3%	1	589%	8,8%	1	299%	6,2%	1	341%	6,7%	1	160%	4,2%	2
Μεξικό	-39%	-2,1%	34	101%	3,1%	9	43%	1,6%	22	-8%	-0,3%	34	111%	3,3%	6	38%	1,4%	14	32%	1,2%	28
Ολλανδία	46%	1,7%	18	37%	1,4%	25	38%	1,4%	24	27%	1,0%	19	11%	0,5%	25	16%	0,6%	24	41%	1,5%	24
Νορβηγία	66%	2,2%	14	97%	3,0%	10	90%	2,8%	11	61%	2,1%	14	6%	0,2%	29	17%	0,7%	23	42%	1,5%	23
Νέα Ζηλανδία	194%	4,8%	7	133%	3,7%	7	146%	4,0%	6	18%	0,7%	27	26%	1,0%	20	23%	0,9%	21	55%	1,9%	15
Πολωνία	199%	4,9%	6	367%	6,9%	1	318%	6,4%	3	99%	3,0%	9	125%	3,6%	5	115%	3,4%	5	157%	4,2%	3
Πορτογαλία	-30%	-1,5%	33	-2%	-0,1%	32	-7%	-0,3%	32	75%	2,5%	11	18%	0,7%	21	30%	1,2%	18	24%	0,9%	30
Σλοβακία	229%	5,3%	5	65%	2,2%	17	88%	2,8%	13	53%	1,9%	16	17%	0,7%	22	24%	0,9%	20	141%	3,9%	6
Σλοβενία	145%	4,0%	8	24%	1,0%	30	43%	1,6%	21	120%	3,5%	6	52%	1,8%	11	66%	2,2%	9	80%	2,6%	8
Σουηδία	32%	1,2%	21	88%	2,8%	13	75%	2,5%	15	15%	0,6%	29	6%	0,3%	28	9%	0,4%	29	53%	1,9%	18
ΗΠΑ	6%	0,3%	25	84%	2,7%	14	63%	2,2%	17	24%	1,0%	21	32%	1,2%	17	30%	1,1%	19	42%	1,5%	22
Ελβετία	-8%	-0,4%	28	38%	1,4%	24	30%	1,1%	27	15%	0,6%	28	-5%	-0,2%	34	-1%	-0,1%	35	23%	0,9%	31
Τουρκία	46%	1,7%	19	133%	3,7%	6	106%	3,2%	8	18%	0,7%	26	153%	4,1%	4	85%	2,7%	6	78%	2,5%	8
χώρες ΟΟΣΑ	0,2%	0,0%		46,1%	1,7%		35,8%	1,3%		23,2%	0,9%		23,3%	0,9%		23,3%	0,9%		39,6%	1,5%	

Πηγή: ΔΝΤ, ΟΟΣΑ, ίδια επεξεργασία, * rank= καταταξη

ΠΙΝΑΚΑΣ 8
Διαφορά Σχηματισμού Ακαθάριστου Παγίου Κεφαλαίου και Κεφαλαιακού Αποθέματος
ως % ΑΕΠ, 1992 - 2015

Χώρα	Σχηματισμός Ακαθάριστου Παγίου Κεφαλαίου (GFCF)			Κεφαλαιακό απόθεμα		
	γενική	ιδιωτικός	σύνολο	γενική	ιδιωτικός	σύνολο
	κυβέρνηση	τομέας		κυβέρνηση	τομέας	
	διαφορά	διαφορά	διαφορά	διαφορά	διαφορά	διαφορά
	2015 - 1992	2015 - 1992	2015 - 1992	2015 - 1992	2015 - 1992	2015 - 1992
Ουγγαρία	4,04%	-1,61%	2,43%	20,40%	-7,87%	12,53%
Εσθονία	2,76%	9,11%	11,87%	7,75%	-39,59%	-31,84%
Λετονία	2,68%	6,55%	9,23%	23,23%	44,17%	67,41%
Λουξεμβούργο	2,51%	6,27%	8,78%	5,06%	-32,90%	-27,84%
Νέα Ζηλανδία	2,42%	4,99%	7,41%	-21,17%	-24,41%	-45,58%
Τσεχία	1,34%	-0,63%	0,71%	10,01%	-26,83%	-16,82%
Χιλή	0,95%	5,92%	6,87%	4,18%	39,56%	43,73%
Δανία	0,87%	3,28%	4,15%	-48,82%	8,96%	-39,86%
Νορβηγία	0,70%	5,00%	5,70%	7,13%	-52,71%	-45,58%
Αυστραλία	0,60%	5,96%	6,56%	1,63%	1,94%	3,57%
Πολωνία	0,49%	5,89%	6,37%	-13,50%	-11,88%	-25,39%
Καναδάς	0,39%	3,37%	3,76%	-0,08%	-17,75%	-17,83%
Βέλγιο	0,18%	0,79%	0,97%	-12,44%	-31,66%	-44,09%
Σλοβενία	1,36%	-6,29%	-4,93%	11,63%	-30,00%	-18,37%
Σλοβακία	1,35%	-7,37%	-6,01%	-24,89%	-151,74%	-176,63%
Ελλάδα	1,22%	-7,08%	-5,86%	37,87%	-1,33%	36,54%
Ολλανδία	0,13%	-0,56%	-0,43%	-7,86%	-41,26%	-49,12%
Σουηδία	-0,64%	3,67%	3,02%	-23,69%	-66,55%	-90,24%
Τουρκία	-0,87%	3,24%	2,37%	-27,21%	33,17%	5,96%
Ιρλανδία	-0,96%	4,55%	3,59%	-20,58%	-89,02%	-109,59%
Ισπανία	-1,09%	1,45%	0,36%	12,06%	14,60%	26,66%
Ελβετία	-1,13%	2,52%	1,39%	-4,37%	-59,47%	-63,84%
Η.Π.Α.	-1,16%	3,75%	2,59%	-9,09%	-9,49%	-18,59%
Μεξικό	-3,91%	5,43%	1,52%	-38,81%	48,62%	9,81%
Ιταλία	-0,53%	-4,06%	-4,59%	10,21%	-31,10%	-20,89%
Ην. Βασίλειο	-0,74%	-1,69%	-2,44%	-18,03%	-67,53%	-85,56%
Γερμανία	-0,79%	-1,32%	-2,11%	-19,03%	-32,56%	-51,59%
Αυστρία	-1,01%	-2,54%	-3,56%	-23,97%	-40,67%	-64,64%
Φινλανδία	-1,32%	-0,18%	-1,51%	-8,99%	-103,35%	-112,35%
Γαλλία	-1,41%	0,95%	-0,46%	-1,94%	-28,59%	-30,54%
Ισραήλ	-2,02%	-3,44%	-5,46%	-17,13%	-31,71%	-48,84%
Πορτογαλία	-2,03%	-4,15%	-6,17%	22,27%	-9,27%	13,00%
Νότια Κορέα	-2,21%	-7,86%	-10,07%	15,13%	15,58%	30,71%
Ισλανδία	-2,45%	0,74%	-1,70%	-18,81%	-73,38%	-92,19%
Ιαπωνία	-4,27%	-4,63%	-8,90%	5,45%	-15,57%	-10,12%
χώρες ΟΟΣΑ	-1,35%	0,78%	-0,57%	-8,90%	-19,56%	-28,47%

Πηγή: ΔΝΤ, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 9

Συντελεστές συσχέτισης μεταβολής σχηματισμού ακαθάριστου παγίου κεφαλαίου και κεφαλαιακού αποθέματος με τη μεταβολή του ΑΕΠ στις χώρες του ΟΟΣΑ, 1992 - 2015

	% μεταβολής σχηματισμού Ακαθάριστου Παγίου Κεφαλαίου (GFCF)			% μεταβολής κεφαλαιακού αποθέματος		
	γενική κυβέρνηση	ιδιωτικός τομέας	σύνολο	γενική κυβέρνηση	ιδιωτικός τομέας	σύνολο
	συντελεστής συσχέτισης με % μεταβολή ΑΕΠ	38,10%	77,31%	76,14%	45,07%	68,11%

	% μεταβολής σχηματισμού κ.κ.Ακαθάριστου Παγίου Κεφαλαίου (GFCF)			% μεταβολής κ.κ. κεφαλαιακού αποθέματος		
	γενική κυβέρνηση	ιδιωτικός τομέας	σύνολο	γενική κυβέρνηση	ιδιωτικός τομέας	σύνολο
	συντελεστής συσχέτισης με % μεταβολή κ.κ.ΑΕΠ	63,23%	79,42%	81,10%	60,72%	68,71%

Πηγή: ΔΝΤ, ΟΟΣΑ, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 10
Επιχειρησιακά Προγράμματα Γ΄ ΚΠΣ 2000 - 2006

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα	Κοινοτική Συνδρομή*	% συμμετοχής στο σύνολο
Ε.Π Εκπαίδευση	2.046.680.712	9,11%
Ε.Π Απασχόληση	1.662.687.360	7,40%
Ε.Π Οδικοί άξονες, λιμάνια, αστ. αναπ.	3.446.091.081	15,35%
Ε.Π Σιδηρόδρομοι	1.284.063.208	5,72%
Ε.Π Ανταγωνιστικότητα	1.974.893.365	8,79%
Ε.Π Αγροτική Ανάπτυξη	1.376.922.232	6,13%
Ε.Π Αλιεία	244.419.752	1,09%
Ε.Π Περιβάλλον	398.467.235	1,77%
Ε.Π Πολιτισμού	480.585.026	2,14%
Ε.Π Υγείας - Πρόνοιας	391.979.997	1,75%
Ε.Π Κοινωνίας της Πληροφορίας	1.663.421.863	7,41%
Π.Ε.Π Ανατ. Μακεδ & Θράκης	765.565.814	3,41%
Π.Ε.Π Κεντρ. Μακεδονίας	955.207.221	4,25%
Π.Ε.Π Δυτ. Μακεδονίας	408.287.783	1,82%
Π.Ε.Π Ηπείρου	450.348.409	2,01%
Π.Ε.Π Θεσσαλίας	585.417.454	2,61%
Π.Ε.Π Ιονίων Νήσων	263.107.993	1,17%
Π.Ε.Π Δυτ. Ελλάδας	539.560.695	2,40%
Π.Ε.Π Στερεάς Ελλάδας	528.284.624	2,35%
Π.Ε.Π Αττικής	1.095.728.077	4,88%
Π.Ε.Π Πελοποννήσου	471.671.362	2,10%
Π.Ε.Π Βορείου Αιγαίου	383.533.381	1,71%
Π.Ε.Π Νοτίου Αιγαίου	403.684.130	1,80%
Π.Ε.Π Κρήτης	544.916.661	2,43%
Ε.Π. Τεχνική Βοήθεια	90.412.209	0,40%
Τομεακό	14.970.211.832	66,93%
Περιφερειακό	7.395.313.603	33,07%
Σύνολο	22.455.937.644	

* Τα ποσά είναι σε εκατ. ευρώ και αφορούν στις επιστροφές προς τη χώρα μας από το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ, το ΧΜΠΑ, και το ΕΓΤΠΕ της ΕΕ, για την εκτέλεση των ΕΠ του Γ΄ ΚΠΣ

Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης, Ειδική Υπηρεσία Αρχή Πιστοποίησης και Εξακρίβωσης Συγχρηματοδοτούμενων Προγραμμάτων.

Πίνακας 11
Επιχειρησιακά Προγράμματα ΕΣΠΑ 2007 - 2013

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΕΠ)	Κοινοτική Συνδρομή* (€)	% συμμετοχής στο σύνολο
Ε.Π. Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη	1.720.000.000	8,40%
Ε.Π. Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	4.160.160.864	20,31%
Ε.Π. Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα	1.456.000.000	7,11%
Ε.Π. Ψηφιακή Σύγκλιση	605.000.000	2,95%
Ε.Π. Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	2.404.653.617	11,74%
Ε.Π. Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση	1.440.000.000	7,03%
Ε.Π. Διοικητική Μεταρρύθμιση	370.346.383	1,81%
Ε.Π. Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής	225.000.000	1,10%
Π.Ε.Π. Μακεδονίας - Θράκης	2.575.000.000	12,57%
Π.Ε.Π. Δυτικής Ελλάδας - Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων	899.000.000	4,39%
Π.Ε.Π. Κρήτης & Νήσων Αιγαίου	863.300.178	4,21%
Π.Ε.Π. Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδας - Ηπείρου	1.105.000.000	5,39%
Π.Ε.Π. Αττικής	2.238.000.000	10,93%
Εθνικό Αποθεματικό Απροβλέπτων	148.800.403	0,73%
Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας	271.775.418	1,33%
Τομεακό**	12.381.160.864	61,72%
Περιφερειακό**	7.680.300.178	38,28%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	20.482.036.863	

* Τα ποσά αφορούν στις εκτιμώμενες επιστροφές προς τη χώρα μας από το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ και το ΤΣ της ΕΕ, για την εκτέλεση των ΕΠ της περιόδου 2007 – 2013

** δεν περιλαμβάνονται τα Προγράμματα Ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας και Εθνικό αποθεματικό απροβλέπτων.

Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης, Εθνική Αρχή Συντονισμού

Πίνακας 12
Προγράμματα Αγροτικής Ανάπτυξης και Αλιείας 2007 - 2013

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΕΠ)	Κοινοτική Συνδρομή*	% συμμετοχής στο σύνολο
Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης	3.422.424.452	95,4%
Πρόγραμμα Αλιείας	163.330.153	4,6%
Σύνολο	3.585.754.605	

* Τα ποσά είναι σε εκατ. ευρώ και αφορούν στις εκτιμώμενες επιστροφές προς τη χώρα μας από τα: Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων, Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης, Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας για την εκτέλεση των ΕΠ της περιόδου 2007 – 2013

Πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, ΟΠΕΚΕΠΕ (Οργανισμός Πληρωμών και Ελέγχων Κοινοτικών ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων)

Πίνακας 13
Επιχειρησιακά Προγράμματα ΕΣΠΑ 2014 - 2020

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα	Συγχρ/νη Δημόσια Δαπάνη (€)	Ενωσιακή Συμμετοχή (€)	% Ενωσιακής συμμετοχή στο σύνολο
Ε.Π. Ανταγωνιστικότητα Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία	4.614.554.803	3.605.728.202	17,93%
Ε.Π. Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη	5.179.873.866	4.318.584.794	20,13%
Ε.Π. Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση	2.978.431.452	2.357.868.823	11,57%
Ε.Π. Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα	484.648.126	375.607.882	1,88%
Π.Ε.Π. Ανατολική Μακεδονία Θράκη	489.969.887	391.975.905	1,90%
Π.Ε.Π. Κεντρική Μακεδονία	947.964.059	758.371.247	3,68%
Π.Ε.Π. Θεσσαλία	397.753.628	318.202.901	1,55%
Π.Ε.Π. Ήπειρος	316.393.219	253.114.575	1,23%
Π.Ε.Π. Δυτική Ελλάδα	476.575.174	381.260.137	1,85%
Π.Ε.Π. Δυτική Μακεδονία	319.126.053	255.300.838	1,24%
Π.Ε.Π. Στερεά Ελλάδα	202.498.804	101.249.402	0,79%
Π.Ε.Π. Πελοπόννησος	267.058.276	213.646.621	1,04%
Π.Ε.Π. Ιόνια Νησιά	217.579.412	174.063.527	0,85%
Π.Ε.Π. Βόρειο Αιγαίο	291.046.313	232.837.049	1,13%
Π.Ε.Π. Κρήτη	422.061.074	337.648.857	1,64%
Π.Ε.Π. Αττική	1.102.335.668	881.868.531	4,28%
Π.Ε.Π. Νότιο Αιγαίο	162.368.840	81.184.420	0,63%
Π. Αγροτική Ανάπτυξη	5.640.250.306	4.718.291.793	21,92%
Π Θάλασσα & Αλιεία	491.898.782	365.451.239	1,91%
Ε.Π. Τεχνική Βοήθεια	391.568.194	308.750.641	1,52%
Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία	341.812.196	290.275.945	1,33%
Τομεακά ΕΣΠΑ**	13.649.076.441	10.966.540.342	53,04%
Περιφερειακά ΕΣΠΑ**	5.612.730.407	4.380.724.010	21,81%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	25.735.768.132	20.721.283.329	100,00%

* Τα ποσά είναι σε ευρώ και αφορούν στα προσυπολογιζόμενα ποσά συνολικής δημόσιας δαπάνης και ενωσιακής συμμετοχής δηλαδή των αναμενόμενων επιστροφών προς τη χώρα μας από τα ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΤΑ, και ΤΑ της ΕΕ, για την εκτέλεση των ΕΠ του ΕΣΠΑ 2014-2020

** δεν περιλαμβάνονται τα Προγράμματα Αγροτική Ανάπτυξη, Θάλασσα και Αλιεία και Ευρ. Εδαφική Συνεργασίας

Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης, Εθνική Αρχή Συντονισμού

Πίνακας 14

Οι 12 διακηρυγμένες αρχές του Οργανισμού για τη Συνεργασία και την Ανάπτυξη (ΟΟΣΑ) για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των δημοσίων επενδύσεων, (12 Μαρτίου του 2014)

Αναλυτική παρουσίαση¹²⁸

1^{ος} Πυλώνας

Συντονισμός σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης και σε όλους τους τομείς πολιτικής

Ο πυλώνας επικεντρώνεται στη ανάγκη για αναζήτηση και επίτευξη συμπληρωματικότητας πολιτικών και προγραμμάτων, για όλους τους τομείς και για όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης, κάθετα και οριζόντια, με σκοπό την αύξηση της αποτελεσματικότητας των δημοσίων επενδύσεων. Ο πυλώνας περιλαμβάνει τρεις επιμέρους αρχές (τις 1^η, 2^η και 3^η).

(1) Εφαρμογή ολοκληρωμένης στρατηγικής επενδύσεων με βάση και τις τοπικές ιδιαιτερότητες.

Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσα από τα παρακάτω βήματα:

1.α) Σχεδιασμός επενδυτικής στρατηγικής που να βασίζεται στην αξιολόγηση των περιφερειακών/τοπικών χαρακτηριστικών, των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων, της ανάπτυξης, της καινοτομίας, της δημιουργίας θέσεων απασχόλησης, και της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας. Οι στρατηγικές επενδύσεων θα πρέπει να είναι ρεαλιστικές, τεκμηριωμένες, επίκαιρες, προσανατολισμένες στο αποτέλεσμα, και με όραμα για το μέλλον.

1.β) Επιδίωξη συμπληρωματικότητας και μείωση των συγκρούσεων μεταξύ των τομεακών στρατηγικών. Σε επίπεδο κεντρικών κυβερνήσεων η συμπληρωματικότητα μπορεί να διευκολυνθεί με: α) χρησιμοποίηση στρατηγικών πλαισίων δημοσίων επενδύσεων ώστε να ευθυγραμμίζονται οι στόχοι μεταξύ των υπουργείων ή και των υπόλοιπων επιπέδων διακυβέρνησης και β) την ελαχιστοποίηση των διοικητικών φραγμών μέσω μηχανισμών συντονισμού όπως για παράδειγμα συγκρότηση διυπουργικών επιτροπών ή εναρμόνιση κανόνων κ.λ.π. Καλή πρακτική σε επίπεδο κεντρικών κυβερνήσεων θα μπορούσε να είναι η δημιουργία κοινών επενδυτικών ταμείων δημοσίων οργανισμών και υπουργείων, με βάση ένα ευρύτερο σύνολο προτεραιοτήτων.

1.γ.) Ενθάρρυνση της τήρησης αξιόπιστων στατιστικών δεδομένων σε χαμηλές γεωγραφικές κλίμακες (π.χ. NUTS III), ώστε να διευκολύνεται η επικαιροποίηση των επενδυτικών στρατηγικών και η λήψη των σχετικών αποφάσεων.

(2) Υιοθέτηση αποτελεσματικών μέσων συντονισμού διακυβέρνησης σε εθνικό και περιφερειακό/τοπικό επίπεδο

Η συνεργασία και ο συντονισμός μεταξύ όλων των επιπέδων διακυβέρνησης για τις δημόσιες επενδύσεις είναι κρίσιμος παράγοντας για την αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητά τους. Ο συντονισμός διευκολύνει τον εντοπισμό των επενδυτικών ευκαιριών, των σημείων δυσλειτουργίας, τη διαχείριση των κοινών αρμοδιοτήτων πολιτικής, τη διασφάλιση επαρκών πόρων και δυνατοτήτων για επενδύσεις και τη δημιουργία εμπιστοσύνης μεταξύ φορέων σε διαφορετικά επίπεδα της κυβέρνησης. Προς το σκοπό αυτό θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν προγραμματικές συμφωνίες και συμβάσεις μεταξύ των φορέων των διαφορετικών επιπέδων διακυβέρνησης, επίσημες διαδικασίες διαβούλευσης, ανταλλαγή εργαζομένων κ.λ.π.

¹²⁸ OECD (2014 α)

(3) Οριζόντια συνεργασία περιφερειακών/τοπικών αρχών για αξιοποίηση οικονομιών κλίμακας

Σημαντική είναι η παροχή κινήτρων και η αναζήτηση ευκαιριών συνεργασίας μεταξύ των περιφερειακών και των τοπικών κυβερνήσεων. Η οριζόντια συνεργασία είναι απαραίτητη για την αύξηση της αποτελεσματικότητας μέσω οικονομιών κλίμακας, όπως επίσης και για την ενίσχυση των συνεργειών μεταξύ πολιτικών των γειτονικών (ή με άλλο τρόπο συνδεδεμένων) περιφερειών ή δήμων. Τρόποι συντονισμού θα μπορούσαν να είναι ειδικές συμβάσεις, πλατφόρμες διαλόγου και συνεργασίας, ειδικές συμπράξεις δημόσιων επενδύσεων, κοινές αρχές, περιφερειακές ή δημοτικές συγχωνεύσεις κ.λ.π

2ος Πυλώνας

Ενίσχυση της ικανότητας για δημόσιες επενδύσεις και διάχυση σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης.

Ο πυλώνας αφορά στις διαφορετικές δυνατότητες που πρέπει να αναζητούνται και εφαρμόζονται στα διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης που εμπλέκονται με τις δημόσιες επενδύσεις και την ανάγκη για συνεχή βελτίωση της όλης διαδικασίας, από την επιλογή των έργων μέχρι την εκτέλεση και την παρακολούθησή τους. Ο πυλώνας περιλαμβάνει πέντε αρχές (τις 4^η, 5^η, 6^η, 7^η, και 8^η):

(4) Αξιολόγηση και κατανόηση των επιπτώσεων και των κινδύνων για τις δημόσιες επενδύσεις

Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσα από τα παρακάτω:

4.1) Επιλογή των επενδύσεων με βάση συνολικές μακροπρόθεσμες αξιολογήσεις. Οι αξιολογήσεις θα πρέπει να είναι τεχνικά αξιόπιστες, να εντοπίζουν τις επιπτώσεις (κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές) και να προκρίνουν επενδυτικές μεθόδους που αναμένεται να αποφέρουν την καλύτερη σχέση ποιότητας/τιμής. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τη συμπληρωματικότητα πολιτικών και προγραμμάτων, τις εναλλακτικές επιλογές, και την αποτελεσματική χρήση των κεφαλαίων που έχουν στη διάθεσή τους για την επίτευξη των στόχων που τίθενται. Ιδιαίτερως σημαντική είναι η αξιολόγηση, από τα αρχικά στάδια της επενδυτικής απόφασης, του μακροπρόθεσμου κόστους λειτουργίας και συντήρησης.

4.2) Αξιολόγηση σε αρχικό στάδιο του επενδυτικού κύκλου των κινδύνων και αβεβαιοτήτων των δημοσίων επενδύσεων που σχεδιάζονται, λαμβάνοντας υπόψη και τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις αυτών. Περιλαμβάνονται οι δημοσιονομικοί, πολιτικοί, κοινωνικοί και περιβαλλοντικοί κίνδυνοι καθώς και η ανάπτυξη στρατηγικών για την αποδυνάμωσή τους.

(5) Συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών σε κάθε βήμα του επενδυτικού κύκλου

Τα βασικά σημεία της αρχής είναι:

(5.1) Συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων Φορέων και κοινωνικών εταίρων στο σχεδιασμό και την εφαρμογή των δημοσίων επενδύσεων ώστε να εξασφαλίζεται η μέγιστη αποδοχή και διαφάνεια. Η συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων αφορά σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης και πρέπει να ξεκινά από τα αρχικά στάδια του επενδυτικού κύκλου, με την εκτίμηση των αναγκών, και να καταλήγει στην τελική αξιολόγηση μετά την υλοποίηση του έργου, με συνεχή ανατροφοδότηση σε όλα τα ενδιάμεσα στάδια. Σημαντικό είναι το εργαλείο της δημόσιας διαβούλευσης.

(5.2) Διασφάλιση ισορροπίας στην επιρροή των θέσεων όλων των ενδιαφερόμενων μερών και αποφυγή υπέρμετρης επίδρασης απόψεων ειδικών ομάδων συμφερόντων. Σημαντική η ανοικτή και διαφανής διαβούλευση καθώς και η ακεραιότητα στην άσκηση πίεσης.

(6) Κινητοποίηση πόρων και τεχνογνωσίας ιδιωτικού τομέα, αύξηση και διάχυση της ικανότητας.

(6.1) Συνδυασμός ιδιωτικών και δημοσίων πηγών χρηματοδότησης για την υλοποίηση δημοσίων επενδύσεων κυρίως σε περιφερειακό/τοπικό επίπεδο και επιλογή του καταλληλότερου από άποψη συνεπειών, κινδύνων και διοικητικού βάρους, επενδυτικού σχήματος. Η κινητοποίηση των πόρων του

ιδιωτικού τομέα για την κάλυψη του χρηματοδοτικού κενού των υποδομών είναι κρίσιμης σημασίας σε παγκόσμιο μακροπρόθεσμο επίπεδο. Οι συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τη σχέση κόστους-οφέλους και να επιλέγονται μετά από συγκριτική αξιολόγηση με τον παραδοσιακό τρόπο υλοποίησης των δημόσιων συμβάσεων.

(6.2) Συμμετοχή φορέων ιδιωτικού τομέα όχι μόνο στη χρηματοδότηση, αλλά και στην ενίσχυση της κυβερνητικής ικανότητας με μεταφορά τεχνογνωσίας στην αξιολόγηση, την ανάλυση της αγοράς και των πιστωτικών κινδύνων, την επίτευξη οικονομικών κλίμακας και την καλή ισορροπία κόστους/αποτελεσματικότητας. Εργαλείο τα καινοτόμα χρηματοδοτικά μέσα και οι αντίστοιχοι μηχανισμοί

(7) Ενίσχυση τεχνογνωσίας κρατικών υπαλλήλων και τοπικών εταίρων στις δημόσιες επενδύσεις

Αποτελεσματική διαχείριση και αξιοποίηση των ανθρώπινων πόρων που εμπλέκονται στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των δημοσίων επενδύσεων, (επιμόρφωση, ανταλλαγή τεχνογνωσίας και καλών πρακτικών, ενίσχυση μηχανισμών κάθετου συντονισμού και συνεργασίας κ.λ.π). Με δεδομένους τους περιορισμένους πόρους, ιδιαίτερα σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, είναι απαραίτητη η προτεραιοποίηση των αναγκών συνεργασίας.

(8) Επικέντρωση στα αποτελέσματα, παρακολούθηση και διάχυση εμπειρίας

Ακριβής προσδιορισμός των επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων από την υλοποίηση των δημοσίων επενδύσεων, εκπόνηση οδικού χάρτη και μηχανισμών για την επίτευξή τους και εφαρμογή εργαλείων παρακολούθησης. Παραδείγματα καλών πρακτικών είναι η θέσπιση αξιόπιστων διαδικασιών υποβολής προσφορών, η εφαρμογή αποτελεσματικών συστημάτων παρακολούθησης, η ποιοτική εκ των υστέρων αξιολόγηση καθώς και η ανταλλαγή πληροφοριών και η διάχυση εμπειρίας μεταξύ των φορέων που συμμετέχουν στην υλοποίηση των δημοσίων επενδύσεων.

3ος Πυλώνας

Καθορισμός και διασφάλιση υγιούς πλαισίου όρων και κανόνων δημοσίων επενδύσεων σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης

Ο πυλώνας υπογραμμίζει τη σημασία των ορθών πρακτικών όσον αφορά τη δημοσιονομική αποκέντρωση, τη διαχείριση των δημοσίων οικονομικών, τις δημόσιες συμβάσεις και την κανονιστική ποιότητα σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης. Ο πυλώνας περιλαμβάνει τέσσερις επιμέρους αρχές (τις 9^η, 10^η, 11^η και 12^η).

(9) Διασφάλιση πλαισίου χρηματοδότησης με βάση τους επιδιωκόμενους επενδυτικούς στόχους

Και πιο συγκεκριμένα:

9.1) Προσδιορισμός συγκεκριμένου πλαισίου χρηματοδότησης σε περιφερειακό/τοπικό επίπεδο για τα έργα δημοσίων επενδύσεων, με βάση τους στόχους της επενδυτικής πολιτικής. Οι επιδοτήσεις/επιχορηγήσεις των κεντρικών κυβερνήσεων προς τις τοπικές/περιφερειακές πρέπει να έχουν ξεκάθαρο πλαίσιο ενώ η συγχρηματοδότηση έργων από φορείς διαφόρων επιπέδων διακυβέρνησης είναι σημαντικό εργαλείο ενίσχυσης των συνεργασιών και επιδίωξης υπερτοπικών ωφελειών. Επιπλέον η συγχρηματοδότηση αυξάνει την δέσμευση των φορέων που συμμετέχουν για επιτυχία του έργου και ενισχύει τη συγκέντρωση πόρων για έργα σε τοπικό επίπεδο.

9.2) Αποκέντρωση και δημιουργία κινήτρων για αύξηση εσόδων σε περιφερειακό/τοπικό επίπεδο ώστε να είναι δυνατή η ενίσχυση της συμμετοχής τοπικών κυβερνήσεων στη χρηματοδότηση των δημοσίων επενδύσεων, τόσο σε σχήματα συγχρηματοδότησης όσο και στην αντιμετώπιση των μακροπρόθεσμων δαπανών λειτουργίας και συντήρησης των έργων.

(10) Διασφάλιση χρηστής και διαφανούς δημοσιονομικής διαχείρισης

Υιοθέτηση ορθών πρακτικών για τη δημοσιονομική διαχείριση και ευθύνη όπως καθορισμός κοστολόγησης των δημόσιων επενδυτικών σχεδίων, εμφάνιση του κόστους υλοποίησης καθώς και λειτουργίας και συντήρησης στον μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό προγραμματισμό.

(11) Προώθηση κανόνων και διαφάνειας στις δημόσιες συμβάσεις

Μεγιστοποίηση της διαφάνειας σε όλα τα στάδια του κύκλου των συμβάσεων, καθορισμός ενιαίων κανόνων για την πραγματοποίηση προμηθειών και θέσπιση μηχανισμών λογοδοσίας και ελέγχου. Εργαλεία είναι η αξιοποίηση ειδικευμένων επαγγελματιών καθώς και η εκμετάλλευση δυνατοτήτων των νέων τεχνολογιών (π.χ. ηλεκτρονικές προμήθειες).

(12) Κατάρτιση κατάλληλου ρυθμιστικού θεσμικού πλαισίου επενδύσεων

Κατάρτιση θεσμικού πλαισίου για το σχεδιασμό και την υλοποίηση των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων. Το ρυθμιστικό αυτό πλαίσιο θα πρέπει να είναι ποιοτικό, ομοιόμορφο, με συνεκτικές ρυθμίσεις μεταξύ τομέων και επιπέδων διακυβέρνησης και προσβάσιμο από όλους. Σημαντική είναι η διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής του μέσα από ένα σύνολο κινήτρων και ποινών και η αποφυγή αλληλεπικαλύψεων. Τέλος θα πρέπει να επικαιροποιείται όταν κρίνεται αναγκαίο, λαμβάνοντας υπόψη το κόστος συμμόρφωσης των περιφερειακών και τοπικών αρχών.